COLECŢIA MERIDIANE

Coperta *de Astrid Schmidt*

MARTTI LARNI KAUNIS SIKOPAIMEN Tammi Publishers Helsinki, 1959

Toate drepturile asupra acestei versiuni sunt rezervate editurii UNIVERS

Martti Larni

Preafrumoasa porcăriţă sau

Amintirile autentice şi obiective ale consilierei economice Minna Karlsson-Känänen, scrise de ea însăşi în româneşte de DAN DEMETRESCU

Editura UNIVERS

Bucureşti 1972

Despre asta s-ar putea scrie un roman, însă ar părea prea neverosimil.

O PREFAŢĂ CARE TREBUIE CITITĂ

Odată, într-o seară din decembrie 1958, când abia se terminase buletinul de ştiri la radio, a sunat telefonul şi o voce necunoscută a întrebat de mine.

— Vă vorbeşte consiliera economică Minna Karlsson-Känänen. Aş *vrea să discut cu dumneavoastră o chestiune foarte importantă. N-aţi putea să-mi faceţi o vizită chiar acum*? *Maşina mea va fi la dumneavoastră peste zece minute.*

După douăzeci de minute eram pe insula Kulossüri, în vila somptuoasă a faimoasei femei de afaceri, cunoscută şi pentru activitatea ei filantropică. Am recunoscut-o imediat pe stăpâna casei, deoarece îi văzusem ani în şir numeroasele portrete apărute în ziare şi reviste. Era o femeie bine făcută, cu multă prestanţă, şi tâmple uşor încărunţite. Chipul ei frumos trăda oboseală şi era aproape sever. Vorbea finlandeza corect, dar cu un vag accent străin.

— Iertaţi-mă că am îndrăznit să vă deranjez. Sunteţi

unul dintre cei unsprezece scriitori finlandezi care n-au apelat niciodată la împrumuturi şi ajutoare din Fondul meu ca să-şi poată continua activitatea literară, şi singurul pe care am reuşit să-l prind la telefon. Luaţi loc, vă rog. Whisky, coniac, cherry?

— Mulţumesc, nu.

— Perfect. Nici eu nu beau, însă eu nu-s scriitoare, ci om de afaceri, aşa că îmi pot permite unele libertăţi. N-am obiceiul să bat apa în piuă, aşa că o să trec direct la subiect. Mâine părăsesc Finlanda. Probabil că n-o să mă mai întorc niciodată – poate doar în trecere. În *ultimii doi ani am trăit retrasă, timp în care am scris, pe baza jurnalului intim, amintiri despre unele întâmplări din viaţa mea. Aş vrea să le public în volum şi am nevoie de ajutorul dumneavoastră. Întrucât finlandeza nu e limba mea maternă, fireşte că în manuscris s-au strecurat greşeli. Vă rog să înlăturaţi erorile gramaticale şi să depuneţi lucrarea la o editară. Pe urmă veţi înainta o notă de remunerare la casieria Fondului şi străduinţele dumneavoastră vor fi recompensate. O să dau dispoziţie să vi se pregătească banii. Asta e tot ce aveam de spus.*

Mi-a înmânat manuscrisul şi s-a ridicat să mă conducă în hol. Am îndrăznit să-mi exprim curiozitatea în privinţa planurilor de călătorie. Mi-a răspuns în maniera ei calmă.

— La început aveam de gând să mă stabilesc în insulele Canare, dar m-am repezit până acolo să văd cum stau lucrurile şi am renunţat pe loc la ideea asta. Să te stabileşti în Canare e ca şi cum te-ai muta pe insula Korkeasaari de lângă Helsinki. Secretara mea a căutat un an întreg locul potrivit, şi până la urmă l-a găsit. Aşadar, plec în insulele Galápagos, unde am reuşit să cumpăr cinci mii de hectare. Mă şi aşteaptă un port, în care să ancoreze iahturile mele, şi un aerodrom. E un loc ideal pentru cei cărora li s-a acrit de societatea semenilor. Nici radio, nici

televizor, nici electricitate, nici poliţie, nici vecini curioşi. Vila de aici, cu tot mobilierul, am pus-o chiar azi la dispoziţia Fondului. Asta-i tot. Sper că îmi veţi îndeplini rugămintea şi veţi avea grijă ca modestele mele amintiri să devină o carte.

Audienţa durase cincisprezece minute.

Şi iată, că, în sfârşit, am îndeplinit rugămintea consilierei economice Minna Karlsson-Känänen: memoriile ei văd lumina tiparului. N-am schimbat nicio iotă, deşi mi-a fost *greu să mă abţin; n-am făcut altceva decât să înlocuiesc din motive de respect, numele câtorva persoane cunoscute. Vă pot asigura însă că personajele care figurează în amintiri nu sunt rodul imaginaţiei.*

M.L.

Helsinki, mai 1959

CAPITOLUL I

Prieteni buni n-am avut niciodată. Cât priveşte cunoscuţii pe care i-am ajutat cu vârf şi-ndesat de-a lungul anilor, mulţi dintre ei m-au pisat să-mi scriu memoriile, voind parcă să-şi manifeste recunoştinţa. Am respins întotdeauna cu hotărâre acest gen de linguşire, a cărui sinceritate mi s-a părut dubioasă. Laudele sunt ca parfumul: poţi să le savurezi *mirosul*, dar nu să le bei. Din cauza asta încerc un sentiment de repulsie când cunoscuţii se extaziază în faţa fizicului meu neobişnuit de bine conservat, în faţa colecţiilor mele de bijuterii şi a sumelor substanţiale pe care le donez pentru opera de binefacere, exclamând aproape cu lacrimi în ochi:

— Ah, scumpă Minna, trebuie neapărat să-ţi scrii memoriile! Ai atâta experienţă, ai văzut atâtea şi ai trecut prin atâtea… toată lumea ştie că eşti o femeie cultă şi elegantă, o adevărată lady!

După asemenea efuziuni sentimentale mă prefăceam de obicei profund mişcată – în viaţă trebuie să joci permanent tot soiul de roluri – şi le mulţumeam pentru

atenţie, deşi ar fi trebuit să fiu cinstită cu mine însumi şi să le spun verde-n faţă: „E-te-te! M-aţi cădelniţat atâta, încât sufletul o să-mi fie curând plin de funingine. Dar degeaba vă străduiţi. Am în pivniţă o cantitate aproape nelimitată de whisky şi de coniac bun, iar şoferul meu o să vă ducă acasă îndată ce veţi începe să vă poticniţi şi să vi se împleticească gândurile…”

Îi înţeleg foarte bine pe oamenii care duc dorul singurătăţii într-o societate plicticoasă şi se refugiază câteva minute la toaletă. Plictisul vieţii sociale, mai bine zis al vieţii mondene, a început să mă apese încă de acum trei ani „şi m-am retras la timp. Mă simţeam o-adevărată lady, însă totdeauna m-am temut că într-o bună zi voi începe să fiu numită Grand Old Lady, adică venerabila doamnă, ceea ce ar fi fost oribil.

După cum spuneam, cunoscuţii insistau să-mi scriu memoriile. O făceau, desigur, presupunând că oricum n-o să mă apuc de scris, deoarece n-aş îndrăzni să-mi povestesc trecutul fără a consulta un avocat, ori că în general n-aş fi capabilă să relatez interesant, nişte lucruri care-s de fapt cu totul neinteresante. Aşa credeau ei, dar asta nu înseamnă decât că aveau minţile anchilozate şi ireversibil mucegăite. Mă cunosc prea puţin şi nu pricep că numele meu bun se bazează pe faptele de la care m-am aibţinut.

Dacă acum, trădându-mi vechile convingeri, mă aşez la maşina de scris şi mă pregătesc să înşir tot felul de cuvinte (şirul va fi lung, în el îşi vor găsi lacul şi vorbe neplăcute), o fac din următoarele motive: de câtva timp, haita emoţiilor mele a început să urle dement, ca o bandă de instigatori plătiţi, şi vreau să declar în faţa tuturor că nu m-am retras în găoace ca să discut între patru ochi cu conştiinţa mea pătată, ci pur şi simplu fug de invidia femeilor şi de prostia bărbaţilor; vreau să demonstrez că şi o femeie poate avea talente sociale, de pildă că poate fi o

excelentă actriţă de caracter, care-şi joacă rolurile în aşa fel încât convinge şi e răsplătită cu aplauze.

În ultimii ani am citit un teanc întreg de memorii şi am ajuns la trista concluzie că pregătirea unor asemenea bucate nu necesită materii prime de cine ştie ce soi. Autorii sus-numitelor compuneri îşi deschid tainiţele memoriei mai ales fiindcă aşa-i moda; pe urmă, unii consideră ieşirea lor din scenă drept o catastrofă ireparabilă şi cred că generaţiile viitoare nu vor şti nimic despre personalităţile excepţionale care au trăit în statul nostru atât de înaintat pe plan cultural. Scapă însă din vedere că cimitirele Finlandei sunt pline de mormintele unor oameni care au crezut şi ei, la vremea lor, că lumea nu poate exista fără dânşii.

Cele o sută cincizeci de volume memorialistice cu care mi-am pierdut vremea cinci sute de zile, înţeleapta mea bibliotecară le-a expediat cu delicateţe în pod sau le-a dat pe mâna anticarilor. Cărţile astea semănau aşa de bine una cu alta, încât puteau fi scrise de aceeaşi mână. Mai întâi, sunt pline de virtuţi ca poezia lui Erkko, pe când creatorii lor… ah, cum de s-au găsit în mica noastră ţară atâtea caractere dezinteresate, nobile, „neostenite, talentate, culte; înţelepte, iubitoare de oameni, modeste, neobservate, pline de abnegaţie, patriote şi constructive! Chiar dacă reputaţia lor avea înainte, întâmplător, o mică pată urâţică ori un neg care să-i irite pe iubitorii de frumos, pensula generoasă a memoriilor i-a acoperit până la urmă cu un strat gros de culoare care” bucură ochiul. Şi chiar dacă se ştie, să zicem, că autorul a stat la puşcărie pentru înaltă trădare sau pentru instigare la răscoală, pentru neplata impozitelor sau pentru homosexualitate, amintirile transformă aceste păcate mărunte în virtuţi cetăţeneşti, binemeritând admiraţia cititorilor.

Multe memorii seamănă cu o pledoarie avocăţească sau cu o sală de baie: şi una şi alta sunt făcute pentru

purificare. Memorialiştii apar ca nişte îngeraşi albi ca zăpada, ale căror cugetări nepământene şi idei luminoase sunt inaccesibile oricăror ştim ui i din afară. Ţelurile lor morale sunt sublime, întotdeauna procedează just, fără să aspire ta, fericirea veşnică, ci doar din pura conştiinţă că aşa e bine.

Recunosc cinstit că eu nu mă ridic până la asemenea culmi. Sunt egoistă, iar egoismul meu îşi găseşte pretutindeni teren fertil. Îmi îngrijesc permanent picioarele, ea să pot purta pantofi strâmţi. Nu-mi descopăr nici cel mai mic semn de bătrâneţe şi totdeauna mă gândesc mai mult la înfăţişarea mea decât la sănătate. Am şi eu principii de nezdruncinat. De exemplu, îmi place mai mult să dăruiesc decât să dau cu împrumut, deoarece până la urmă te costă la fel de scump. Nu mă consider vicioasă, deşi moralitatea mea nu se încadrează în catehismul lui Luther. N-am înclinaţii literare – ca unii autori de memorii. Timp de peste douăzeci de ani, cartea mea preferată a fost carnetul de cecuri: am găsit în el poezia sacră a femeii de afaceri, pentru mine şi pentru cunoscuţii mei apropiaţi. Activitatea mea literară s-a limitat la semnarea scrisorilor de afaceri, acordurilor comerciale şi cecurilor, precum şi la două scrisori de dragoste, rămase neexpediate. Nu înţeleg poezia modernă şi tablourile lui Picasso, fiindcă sensul lor trebuie descifrat.

E destul să apar undeva în public, şi ziarele îmi tipăresc portretul însoţit de un text care începe aproape invariabil aşa: „Cunoscuta militantă pe frontul cultural, celebră şi prin donaţiile sale filantropice…”

Fotografia mă satisface de obicei, dar textul îmi produce greaţă şi cum am prostul obicei să spun vorbe de ocară, exclam oftând:

— Ce porcărie, drace!

„Cunoscuta…” Chiar c-aşa! O celebritate pe care n-o ştie nimeni! Sunt cunoscută numai pentru că azvârl bani în

dreapta şi-n stânga, în văzul tuturor. Întâmplarea m-a cadorisit cu avere, iar societatea cu prejudecăţi. Întrucât e foarte probabil că după moartea mea cine ştie ce cavaler bicisnic al condeiului sau recrut naiv al ştiinţelor umanistice se va apuca să pritocească descrierea vieţii mele, vreau să ofer de bunăvoie şi fără cel mai mic interes lemne uscate viitorului bucătar al biografiei mele. Altfel, ce-ar. putea să afle despre mine? Numai ce scrie în anuarul *Who's Who* şi două-trei foi matricole, iar din astea nu faci o supă. Ce părere ai, cititorule? Deschide, rogu-te, *Who's Who* la litera K şi vei găsi următoarele:

Karlsson-Känänen, *Minna*, Hermina, Ernestina, consilieră economică, Helsinki. N. Virginia, Minnesota (USA) 19. IX. 04. Părinţi: colonelul Boris Baranauskas, patron de restaurant, şi Natalie Gustaitis. Soţi: 1. Fabricantul Armas Karlsson 34 – 36; 2. Consilierul de mine Kalle Känänen 39, div. 40. A studiat limbi străine. Consilier economic 46. Preferinţe: călătoreşte şi colecţionează bijuterii.

Am sute de cunoscuţi care ard de curiozitate. Ar vrea; să-mi cunoască trecutul sub pretextul că aşa ar înţelege mai bine viaţa mea actuală. La fiecare pas izbucnesc în jurul meu zvonuri, după care urmează dezgustătoare suspiciuni jandarmereşti. Cei mai inveteraţi colportori de zvonuri sunt bărbaţii, ale căror gânduri se învârtesc numai în jurul speculaţiilor, delapidărilor şi delictelor penale. În schimb, femeile se simt mult mai sigure în sfera infidelităţilor conjugale, aventurilor amoroase, şantajelor şi avorturilor. Singurul dintre cunoscuţii mei care şi-a format un fel de imunitate împotriva leprei curiazităţii este bătrâna mea bucătăreasă Loviisa, mare specialistă în meseria ei şi femeie de o încântătoare naivitate, care găseşte în cartea de bucate tot ce vrea să afle de la viaţă.

Şi doar eu n-am aproape nimic de ascuns! Toţi ştiu că

deocamdată mă aflu mai aproape de cincizeci decât de şaizeci. Fără să mă autoadmir, îndrăznesc să afirm că m-am păstrat bine. Mulţumită înălţimii – o sută şaptezeci şi trei de centimetri – arăt foarte zveltă, deşi am şaptezeci de kilograme. Am bustul rotund şi suplu, mâinile fine, gâtul neted, trăsături frumoase. Pe faţă nu se observă niciun rid, niciun semn de ofilire. Sunt profund recunoscătoare Elizabethei Arden, Hélènei Rubinstein şi lui Max Factor, prin a căror neobosită grijă femeia îşi menţine farmecul chiar şi atunci când pasiunile încep să se mai calmeze.

Nu încerc să-mi ascund originea. Părinţii mei au fost lituanieni. Tata a servit în vechea armată rusă, ajungând până la gradul de colonel; a fost amestecat într-o afacere cu şperţuri şi trecut în rezervă. Atunci a emigrat în America, fiind însă în plină putere. Datorită limbilor pe care le cunoştea, a fost angajat chelner la cârciuma unui lituanian americanizat, mister Gustaitis şi s-a îndrăgostit de fiica patronului, care a devenit soţia lui cu două luni înainte de naşterea mea. Drept urmare, am venit pe lume ca americancă sută la sută.

Tatăl mamei mele era un om bolnăviţi os: ani îndelungaţi l-a torturat astma căpătată într-o mină de cărbuni şi, *pe lângă ea*, *boala* profesională care-i pândeşte cu perfidie pe cârciumari – alcoolismul. Am auzit că *avea* slăbiciune mai ales pentru romul mexican, care provoacă adesea demenţe grave. Bunicul se credea ba Abraham Lincoln, ba Ivan cel Groaznic. Din fericire, micul bufon de la curtea Domnului Dumnezeu şi-a încheiat peregrinările pământeşti încă la Crăciunul lui 1904; iar de atunci cârciuma a trecut în proprietatea mamei şi în mâinile tatii. După doi ani, *tata* a căpătat cetăţenia americană împreună cu *primele inconveniente ale vârstei* critice: nu-i mai putea rămâne fidel nevesti-sii. Procesul de divorţ s-a încheiat pur şi simplu într-un mod ideal: eu şi cârciuma i-am rămas mămichii, iar tăticu' a obţinut geamantanele şi fata-n casă.

Tatăl meu, Boris Baranauskas, a cărui înfăţişare mi-o amintesc şi azi foarte viu, şi-a făcut bagajele şi a plecat cu noua lui soţie în California. N-am mai auzit de el niciodată. Poate l-o fi înghiţit pământul în timpul uriaşului cutremur de la San Francisco, sau a fost prefăcut în cenuşă de incendiile care au urmat. Oricât ar părea de curios, nu mi-a fost niciodată dor de tata, deşi mama îmi povestea adesea nişte istorioare miraculoase despre *el*, sooţând din adâncurile sfinte ale cufărului o fotografie veche, în care colonelul Baranauskas arăta ca un fante de tobă. După spusele ei, acest bărbat frumos, blond, *era un* vlăjgan cât Petru cel Mare, dar sprinten ca argintul viu.

Abia împlinisem cinci ani când mi s-a făcut rost de un nou tată. De data asta, mama şi-a ales – ca de încercare – un finlandez, ba încă unul foarte serios şi taciturn, originar din provincia Hăme. Era cu treizeci, de ani mai în vârstă decât ea şi pesemne că fusese fericit în dragoste, întrucât rămăsese holtei bătrân. Se numea Victor Kayne (fost Vihtori Keinänen din satul Tuulos) şi lucrase douăzeci de ani la minele din Minnesota. Era un soţ admirabil: bun, blând, uriaş ca un elefant şi aproape la fel de taciturn, ÎI atrăsese în America speranţa bogăţiei, însă nădejdile lui se împliniseră doar în vis. Fiindcă nu reuşise să deprindă, în atâta amar de ani, decă. t puţine cuvinte englezeşti, cele mai uzuale, eu şi mama am fost nevoite să învăţăm finlandeza. Ba eu m-am transformat, fără voie, într-o adevărată finlandeză americană, pentru că Victor m-a dat la şcoala duminicală finlandeză.

Probabil că a fost un mariaj reuşit, întrucât mama avea oarecare experienţă în viaţa conjugală, iar tatăl meu vitreg oarecari economii. Datorită deosebirilor lingvistice, le-au trebuit destui ani înainte de a se putea certa cum se cuvine. Diferendele dintre ei se năşteau mai ales din cauza firmei birtului: şaisprezece ani se numise Cristall-bar, iar acum Victor voia să-l boteze Vic-bar. Şi l-a rebotezat. În

ultima zi a lunii septembrie 1922, vitrina birtului s-a împodobit cu o firmă nouă, şi în cinstea evenimentului fiecare client a primit gratuit un pahar de whisky. Minerii finlandezi din Virginia au năvălit în templul veseliei şi, după ce au dat pe gât paharul de reclamă, s-au făcut criţă pe banii lor. Şi pentru ca sfânta beţie să nu treacă de pomană, seara au organizat o bătaie generală, în timpul căreia au ciomăgit toţi clienţii care nu vorbeau finlandeza. Peste două zile, şeriful lipea pe uşa „Vic-barului" următorul anunţ: „Nu se vând băuturi spirtoase indienilor şi finlandezilor".

Îmi venea să intru în pământ de ruşine/deşi nu eram nici indiană, nici finlandeză. Am îriceput să evit societatea finlandezilor şi am refuzat categoric să cânt melodiile lor populare monotone, care te făceau să adormi de-a-n-picioarelea la seratele solemne de la Finlandhall. Chiar atunci împlinisem şaptesprezece ani; învăţam la colegiu limbi străine şi corespondenţa comercială, iar ca fire eram o americancă tipică, sută la sută, din acelea care de obicei îşi trec sub tăcere genealogia şi naţionalitatea părinţilor.

„Vic-bar" era un cotlon plăcut, unde tradiţia îi aduna pe finlandezi seara „şi duminicile, dar imediat ce li s-au interzis spirtoasele, barul a rămas pustiu. Uneori mi se părea că destinul a plecat în concediu şi ne-a lăsat în plata Domnului. Mama vedea viitorul în culori întunecate, însă tatăl meu vitreg continua să nutrească speranţe (care, ce-i drept, nu făceau doi bani). În vis îi reuşeau toate afacerile şi îşi umplea buzunarele, iar eventualele surplusuri le împărţea între mama şi mine. Într-o bună zi, pe faţa lui roşie ca para focului se întipări o expresie de încrâncenare. Îşi îndesă între fălci o porţie de tutun şi tuşi cu un aer atât de important, de parcă s-ar fi pregătit pentru cine ştie ce act de bravură. De obicei vorbea rar, dar cu miez. De data asta începu să se întindă la vorbă, lung şi tărăgănat.

— Prost mai merge bijneşul ăsta...; din cale-afară de prost. Oamenii ar fi bucuroşi să bea, dar dacă nu se poate... Şi toate din cauza şerifului ăstuia, dar-ar Iboala-n gâtul lud de... *sanovabici*[1]. Nu mai iese nimic din afacerea asta. Şi dolarii se topesc ca zăpada primăvara. Te duci la mină – îţi frângi spinarea, te duci la fermă – rămâi şomer... Aşadar, e tocmai momentul să ne luăm tălpăşiţa.

Vorbea în limba simplă a finlandezilor-americani, totuşi noi n-am izbutit multă vreme să prindem sensul. Era o mostră de înţelepciune bătrânească ce-şi caută sprijin în tabachere, săracă şi subţire ca laptele smântânit. Pentru o treabă de trei minute i-au trebuit peste trei ceasuri. Traducând în limba finlandeză contemporană, ne propunea de fapt următoarele: „Nu mai are niciun rost să ţinem birtul, deoarece finlandezii nu mai au aoces, iar alte naţionalităţi nu-s în stare să bea atât, cât să ne asigure un venit onorabil. Prin urmare, birtul trebuie vândut celui care va oferi mai mult. Iar apoi..."

— Iar apoi ce-o să facem? l-am întrebat eu pe Victor (tot nu învăţasem să-i spun tată).

— Well, pe urmă ne facem *siutkeişi*[2] şi plecăm în Finlanda.

— În Finlanda! Cum, mama şi cu mine trebuie să plecăm în Finlanda?

— *Yes*, *siv*. Chiar acolo, şi fără a mai sta pe gânduri.

Propunerea lui Victor ni s-a părut curată sminteală. Nu ştiam nimic despre Finlanda, deoarece geografia era obiect facultativ la şcoala noastră, şi să-l văd şi eu pe ăla care învaţă lecţii fără să fie obligat. Auzisem totuşi, de la finlandezii-americani, câte ceva despre ţara asta îndepărtată, unde, după spusele lor, bântuiau războaie civile fără sfârşit, lupte între partide, o sărăcie cumplită şi geruri năprasnice; unde oamenii se hrăneau numai cu

1 Son of ibitch : Fiu de căţea.

2 Suitcase : geamantan.

heringi şi cu coajă de pin, umblau cu încălţări ferfeniţă şi năşteau copii în băi pline de fum; unde toţi se băteau cu şişuri şi cu topoare, citeau *Apostolul* şi *Kalevala*, şi unde fiecare visa să emigreze în America. Aşa îşi descriau patria mulţi emigranţi finlandezi, care veniseră la începutul secolului în Minnesota şi lucrau prin diferite mine. „În ţara asta să mă stabilesc eu, o americancă sută la sută! Mă simţeam inutilă ca un bold fără gămălie. Şi totuşi am început să mă împotrivesc cu disperare, am refuzat, categoric să plec, şi îmi aduc aminte că am recurs chiar la argumentul convingător al lacrimilor. Însă mama, dimpotrivă, era pusă pe concesii. O dată ce-şi dăduse libertatea în schimbul unui bărbat, era gata să-l urmeze oriunde, până şi în Finlanda. Nu era oarbă de dragoste şi nici măcar nu nutrea cine ştie ce ataşament faţă de Victor, ci era doar cuprinsă de senzaţia lipsei de apărare, de teamă să nu rămână fără un soţ care se obişnuise să-şi manipuleze soţia ca pe o casă de marcat şi ca pe o maşină de cârpit ciorapi. În timp ce Victor, luptiându-se cu Sncâlceala ideilor, ne schiţa în linii mari tabloul fericirii viitoare, mama îl asculta în tăcere. Ştia din experienţă: dacă nu-i dai bărbatului tot ce vrea, îl pierzi; dar dacă-i dai tot ce ai, şi aşa îl pierzi. Prin urmare, cel mai bun lucru e să rămâi pasivă. Şi a procedat întocmai. N-a făcut altceva decât să-l asculte şi să urmărească reacţiile mele, apoi a început cu prudenţă să mă convingă, încercând să mă convertească la credinţa naivă a lui Victor. Făcea impresia că poate explica tot ce vrei, în afară de amestecul ei în tărăşenia asta.

— Gândeşte-te serios, Minna dragă. Vezi doar că barul ne aduce în fiecare zi numai pierderi. Trebuie să-l vindem cât mai repede cu putinţă. Tatăl tău e un om bun…

— Tatăl meu?

— Da. Mă refer la Victor.

— Bine, atunci vorbeşte despre Victor, nu despre

tatăl meu.

— Minna! Mă aşteptam să fii mai delicată.

— Prostii! Fetiţa are dreptate, a întrerupt-o Victor. Nu trebuie să-mi spună altcum decât Victor sau Vie. La naiba cu formalităţile!

Discuţia decurgea cam apatic, dar, în orice caz, mi s-au clarificat definitiv intenţiile părinţilor mei. Aşadar – s-au decis să plece în Finlanda. Victor avea ceva economii cu care intenţiona să deschidă la Helsinki o ospătărie în stil american: un fel de cârciumă unde se servesc chiftele „hamburgheze" şi cartofi prăjiţi-Nimic altceva. Victor dorea să ducă în ţara sa înapoiată suflul proaspăt al lumii mari. Auzise de la nişte finlandezi-americani, care fuseseră în Finlanda, că tot ce e străin are mare căutare la Helsinki. Venise, în sfârşit, şi vremea lui, a lui Victor! Chiftele americane în capitala Finlandei! Asta-i ceva cu totul nou. Asta va fi atuul lui, jokerul lui.

Dar, în afară de chiftele „hamburgheze", Victor ne-a oferit, mie şi mamei, încă ceva. Se spune că Helsinki e la doi paşi de Lituania, şi cum rudele mamei şi tatii locuiesc în Kaunas, vom putea să le vizităm când dorim. E drept, mai târziu ne-am lămurit că Victor nu fusese niciodată la Helsinki, şi n-a cea nici cea mai vagă idee despre distanţele dintre punctele geografice. El credea pur şi simplu că drumul de la Helsinki la Kaunas nu e mai mare ca cel din târguşorul lui natal Tuulos până la centrul gubernial Häeenlihna.

Dacă ospătarea locuitorilor din Helsinki cu chiftele „hamburgheze" era jokerul lui Victor cu care nădăjduia să-şi asigure viitorul, Lituania era asul cu care a câştigat-o definitiv pe mama. Dar, în afară de acestea, mai avea în mână câteva cărţi destul de bune ca să câştige la poker şi viitorul meu. Mama a început să-i cânte în strună. Într-o seară, când eram singure, s-a apucat să joace cu cărţile lui Victor.

— Minnico dragă, ai împlinit şaptesprezece ani, şi cu tine se poate sta de vorbă aşa cum stai cu o, domnişoară. Să plecăm în Finlanda, că acolo te aşteaptă un viitor de aur. Finlandezii adoră străinele, tot aşa cum finlandezele îşi pierd capul după străini. În Finlanda ai toate şansele să te măriţi bine. Vreau să spun că ai să poţi pune mâna pe un bărbat bogat.

— Dar nu mă pot lăsa de şcoală.

— O s-o termini în Finlanda.

— Păi ce, acolo există şcoli superioare?

— Victor presupune că există.

— Dar eu nici măcar nu cunosc bine finlandeza.

— Cică nici chiar finlandezii n-o cunosc. Discută în suedeză şi în nu mai ştiu ce dialecte.

S-a lăsat o tăcere lungă. Îmi venea foarte greu să pricep de ce trebuie să plec în căutarea unui soţ într-o ţară străină şi nefericită, de unde toţi fug în America. Victor ne povestise o sumedenie de lucruri despre viaţa înapoiată şi calică din Finlanda (chiar şi cotletele sunt pentru ei o minune!) încât parcă vedeam în faţa ochilor numai linguri de lemn, ciubere ou făină de ovăz şi o pereche de opinci. Cât de des ne spunea că în „vechea patrie” spălatul vaselor nu constituie o problemă pentru gospodine, fiindcă din moşi-strămoşi şi până în ziua de azi familiile mănâncă „din aceeaşi troacă”.

Mama s-a uitat în ochii mei şi a pierdut o excelentă ocazie de a-şi ţine gura.

— Uite ce-i, Minna. Răspunde-mi cinstit, mergi cu Victor şi cu mine? Aşa cum spune şi Victor, dacă nu ţi-o plăcea în Finlanda poţi să te întorci.

— Ştiu dinainte că n-o să-mi placă. Chiar şi finlandezilor le e peste putinţă să trăiască acolo: fug care-ncotro şi încep să-şi înjure patria deîndată ce trec graniţa.

Mama a tăcut, şi discuţia s-a oprit aici”, însă peste două săptămâni s-a ivit iar ocazia să „revină la tema

arzătoare. Într-o revistă pentru femei apăruse horoscopul pe luna următoare. (Credeam în horoscop, iar credinţa asta mi s-a întărit şi mai mult peste câţiva ani, când mi-a căzut în mină un manual de astrologie, scris de un cunoscut general finlandez.) Mama mi-a citit cu glas tare şi cu multă însufleţire horoscopul din revistă. Deşi eu, ca o fată cu bun simţ ce eram, ştiam că înfăţişarea mea plăteută şi mai ales picioarele frumoase îmi garantează viitorul mai eldevent decât orice horoscop, aveam mult respect pentru oracolul delphinian din Minnesota, care-mi recomanda să plec în străinătate.

La 3 iunie 1922 am ajuns ou toţii la Helsinki. Am închiriat un mic apartament în suburbia Hakaniemi şi am început o viaţă nouă. Victor şi-a scois preceptele de viaţă din portofel, a deschis o mică ospătărie lângă piaţă şi a organizat servirea clienţilor în maniera „Vestul de aur". Dar peste o lună a trebuit să-şi schimbe stilul: ohifteleile lui cu cartofi prăjiţi nu interesau pe nimeni. S-a dovedit că finlandezii erau deprinşi să mănânce bine. Visul lui Victor de a face avere din chiftele fusese ca un cântec frumos, care întotdeauna are un început şi un sfârşit. A devenit pesimist şi fiu era în stare să se ţină pe picioare decât când îl susţinea mama. Câteodată îl cuprindea o melancolie atât de neagră, încât numai bunul Dumnezeu l-ar mai fi putut ajuta. Din fericire, biserica din Kallio era alături, iar pe luntrile ancorate la ţărm se putea cumpăra spirt estonian (de contrabandă).

CAPITOLUL II

Nu sunt sigură dacă în memorii se poate sări peste zece ani dintr-odată. În romane se poate. Oricum, vreau să trec acum la anul 1932, când Victor şi-a încheiat socotelile cu viaţa, încetându-şi existenţa pământească, iar mama a plecat în America să-şi caute alt bărbat.

Ca să mă pun la adăpost de bănuielile cititorilor (unii ar putea crede că mi-am otrăvit tatăl vitreg, pe care tot nu

izbuteam să-l iubesc, iar mama m-a lăsat în voia sorţii, aşa cum fac multe), voi aminti pe scurt întâmplările din acest deceniu. Dacă aş fi scriitoare sau ziaristă plătită cu rândul, fireşte că aş putea să trăncănesc mult şi, bine despre felul. cum mama şi Victor au deschis ospătăria „New America", şi cum mama trudea la bucătărie din zori până-n noapte, în timp ce Victor se distra cu clienţii pălăvrăgind, ori se plimba prin piaţă; ouim încercările grele au luat locul iluziilor, iar soţul s-a transformat în animalul domestic al soţiei; cum s-a împrietenit Victor cu alcoolul, până când a devenit un beţivan notoriu, capabil să înghită orice otravă, numai să fie sub formă lichidă, şi cât am fost de fericită când, într-o bună zi, l-au găsit mort pe ţărm, la Hakaniemi. Se îmbătase cu alcool metilic şi auzise glasul veşniciei în cel de al şaptezeci, îşi cincilea an al vieţii, cu o zi înainte de abrogarea legii prohibiţiei.

Da, din toate astea s-ar putea scoate un roman, zguduitor şi mişcător până la lacrimi, al cărui final să-ţi lase în suflet un regret ca ultima pagină a unui carnet de cecuri.

Toată viaţa mamei cu Victor a fost aidoma căsniciilor tipic finlandeze, în care bărbatul primeşte, iar femeia dă: iar când, în sfârşit, bărbatul încetează să ia, femeia rămâne descumpănită în aşteptarea unui nou primitor. Mama era o femeie zdravănă, de tip slav. La patruzeci de ani, formele începuseră să i se rotunjească frumos. Ce model excelent ar fi fost pentru sculptorul Saarinen, care proslăvea frumuseţea robustă! Când, cu trecerea timpului, Victor a fost perfect dresat, mama îl folosea în calitate de translator care ştia să se târguiască cu precupeţele din piaţă. L-ai orişice altă treabă de bărbat nu mai era utilizabil. Tatăl meu vitreg îi oferea tot mai rar mângâieri conjugale şi biata mama nu mai cunoştea nici manifestările de tandreţe şi nici dulcile reflexe aurite ale cuvintelor gingaşe – fie ele chiar de aur fals american. Şi nu e de

mirare că mama a început să se intereseze febril de anunţurile din ziarele americane, în care soţi dezamăgiţi şi văduvi *focoşi* propuneau să intre în corespondenţă, dorind să-şi mai încerce norocul. Cu un an şi jumătate înainte de trecerea lui Victor întru cele veşnice, mama mi-a dezvăluit taina inimii sale. Începuse a coresponda cu un fermier din Wisconsin, un văduv de vârstă mijlocie, care, pare-se, suferea de singurătate şi de prea mulţi bani. Făcuseră schimb de fotografii şi de idei, o întaseră pe două voci despre „viaţa minunată care poate fi luată de la început" şi. puseră deja la cale întâlnirea. Parcă însăşi providenţa se angajase ca avocat în afacere: îl chemase pe Victor la judecata de apoi şi o scăpase pe mama, de un soţ care trăia de zece ani numai ca să mistuie hrana.

Poate că unii dintre cititorii memoriilor mele mă vor considera un caz patologic, o fiinţă cu inima împietrită, pe care n-o mai mişcă nici moartea unui om apropiat. Nu-mi caut justificări. Întrucât cinstea nu are rivali, îndrăznesc să spun pe faţă că viaţa lui Victor a fost ea o anecdotă vulgară, al cărei sfârşit nu poate mira pe nimeni. „Mama nu şi-a acoperit faţa cu voaletă de doliu, iar eu n-am vărsat, lacrimi pentru că, învăţând finlandeza, am început în sfârşit să-l înţelegem pe Victor. Tăcerile lui nu se explicau prin faptul că era însurat, ci erau simpla urmare a faptului că în mintea lui se năştea rareori o idee demnă de a fi exprimată. Dar întrucât defunctul nu se poate apăra, mă abţin să mai spun alte adevăruri despre ei

Mama tocmai împlinise patruzeci şi cinci de ani, adică era la vârsta pe care, dacă ţin bine minte, Balzac o consideră apogeul maturităţii feminine. Îşi făcea pregătirile de plecare la fermierul ei. Viitorii soţi dialogaseră trei ani prin scrisori. Nu se plictisiseră unul de altul, deoarece fiecare se grăbea să vorbească numai despre el. Am avut posibilitatea să mă conving din numeroasele scrisori pe care le-am citit cu permisiunea

mamei.

Cu tot limbajul său greoi sau, mai bine zis, cu toată incultura lui (fericiţi cei inculţi, căci cred că ştiu totul!) fermierul din Wisconsin apărea din scrisori ca un om corect, fiindcă îmi transmitea şi mie, de fiecare dată, gingaşe salutări „părinteşti". Îşi exprima dorinţa fierbinte să vin şi eu acolo. A trebuit să-l dezamăgesc întrucâtva, deoarece n-aveam niciun chef să mă întorc în America, şi cu atât mai puţin la ţară, de unde toţi fugeau pe rupte la oraş. Exodul sătenilor tocmai era la modă şi nimic nu-l putea împiedica, doar dacă s-ar fi construit oraşe la ţară. Eu eram încântată de Helsinki şi de un tânăr în care îmi pusesem mari speranţe. Mai târziu s-a dovedit că relaţiile noastre erau doar un flirt superficial, ceva în genul „dragostei de vacanţă", fără nicio finalitate. Dar atunci când mama se pregătea de plecare, aceste relaţii m-au împiedicat să-mi fac bagajele. Pe deasupra, şi horoscopul îmi recomanda să rămân în Finlanda. În ciuda părerilor exprimate de finlandezii-americani, ţara începea să-mi pară perfect suportabilă şi chiar destul de atrăgătoare.

Am condus-o pe mama până în portul Turku. Despărţirea a fost tristă. Am plâns amândouă, una mai abitir ca alta. Mă simţeam orfană, părăsită, şi horoscopul îmi era, ea un toiag, singurul sprijin în viitoarele peregrinări. Dar despre asta mai încolo.

Şi totuşi, America e o ţară uluitoare. Peste patruzeci de mii de americani s-au asociat într-o largă reţea de cluburi ale „inimilor singuratice". Trăsătura lor comună caracteristică este că, deşi poartă denumiri diferite, toţi membrii lor căutau dragostea. Mama intrase într-unul din cluburi şi înfiripase cel de al treilea roman amoros. Astfel, în mai 193 i, Natalie Gustaitis-Keinänen a devenit miss Stewart, care-şi avea întipărită vârsta pe faţă, dar nu în inimă. Mi-a trimis o fotografie de la nuntă, destul de dulceagă, şi mi-a scris că e foarte, foarte fericită. I-am

binecuvântat sincer pe genialii sociblogi americani pentru dirijarea ştiinţifică a tot soiul de contacte între „inimile singuratice”. Îmi aminteau pe negustorii de pălării, oare sunt de părere că două capete valorează totdeauna mai mult decât unul.

Mama avea obiceiul să spună: „Nu uita sărăcia, ţinerea de minte nu costă bani!” Această înţeleaptă regulă de viaţă era un apel la raţiune: dacă te măriţi, fă-o pentru bani! După părerea mamei, eram atât de drăguţă încât nu merita să mă mărit numai din dragoste. Frumuseţea e un capital care trebuie investit cât mai bine. Cât am locuit cu mama, aceste sfaturi şi recomandări mi s-au părut de-a dreptul jignitoare. Însă când am rămas singură, am început să-mi schimb opiniile, treptat dar hotărât. Am observat foarte repede că sărăcia nu e un viciu, în schimb e foarte incomodă, şi cine acceptă o viaţă incomodă dacă poate trăi în belşug? Ce-i drept, mama îmi lăsase moştenire un apartament de două camere cu tot confortul şi chiar un mic cont la bancă, deschis după ce vânduse ospătăria „New America” unui negustor din piaţă; prin urmare, „calicia lucie” pe care talentaţii noştri scriitori au zugrăvit-o atât de impresionant, nu mă ameninţa de fel. Pe deasupra, mai şi lucram.

Au trecut câţiva ani până am învăţat să citesc şi să scriu liber în finlandeză. De aceea abia la douăzeci şi şase de ani am luat diploma şcolii comerciale. Datorită limbilor pe care le cunoşteam şi înfăţişării mele atrăgătoare, am obţinut imediat un loc de corespondent pentru străinătate la cunoscuta firmă importatoare „FCES et COMP”. Toţi cititorii avizaţi ştiu, desigur, că „FCES et COMP” este denumirea prescurtată a firmei „Furnizori de combustibil extra, Swin şi compania”, deşi, probabil, prea puţini au auzit ce specie de gentlemani a fost Swinii ăştia. Dar despre ei, mai încolo. Acum a venit momentul să vă vorbesc despre horoscopul meu.

Eram o şcolăriţă de doisprezece ani când maică-mea a comandat un horoscop pentru mine la astrologul american de renume mondial profesorul William Buchard, care conducea pe atunci catedra de astrologie la universitatea particulară a doamnei Beatrice Mackellar din Chicago. Acest document, care, este una dintre hârtiile mele cele mai preţioase, îl păstrez în seif alături de documente bancare şi acţiuni, aşa că-l pot cita aici-cuvânt cu „cuvânt. M-am născut în zodia Fecioarei şi, cu toate că n-aş vrea să ating aici aspecte prea delicate, îndrăznesc să afirm că am rămas fecioară tot timpul cât am fost în şcoală, şi chiar câţiva ani după aceea. N-o spun ca să mă laud, ci numai ca să subliniez excepţionalul meu optimism: eram atât de sigură pe succesul predestinat de soartă în afacerile amoroase, încât puteam să mai aştept puţin. Ce logici sunt bărbaţii! Pesimiştii au convingerea că toate femeile sunt uşuratice, iar optimiştii, dimpotrivă, ar vrea să fie aşa. Hai, însă, în sfârşit, să dăm cuvântul horoscopului. Iată-4!

În zodia Fecioarei, influenţa lui Mercur este extrem de puternică. Persoanele născute în această zodie au o constituţie mentală activă şi un caracter practico-activ. Sunt bărbaţi şi femei de statură înaltă, cu faţa ovală, prelungă, bărbia rotundă, părul de culoare închisă şi tendinţă la îngrăşare. Aceşti oameni au înclinaţii spre sistematizare, sunt primitori, inteligenţi, muzicali, buni oratori şi puţin vorbăreţi. Trăsătura cea mai caracteristică: neprihănirea. Vicii: egoismul, spiritul critic, înclinaţia spre cochetărie şi ranchiună.

Căsnicia este rareori armonioasă. Vizează o nouă căsătorie înainte de a divorţa. Soţul cel mai potrivit este o persoană născută tot în zodia fecioarei.

Fecioara din camera nr. 5, te aşteaptă succese în afacerile comerciale, mai ales sub conjunctura favorabilă a lunii; manifeşti o atracţie sănătoasă către distracţii şi sexul

opus.

Căisnicia va fi reuşită dacă soţul se găseşte sub influenţa lui Marte, calcă cu vârfurile picioarelor înăuntru şi doarme pe partea dreaptă. Dacă $ sau 2 se află în camera indicată, iar conjunctura lor e negativă, se pot produce relaţii de dragoste nechibzuite, uneori chiar legături nelegitime. Această situaţie nu constituie însă un factor agravant în horoscopul unei femei.

Întrucât eşti femeie şi trăieşti sub influenţa Lunii şi a Soarelui, vei avea succes în viaţă. Te aşteaptă călătorii în ţări îndepărtate, visuri neobişnuite şi încercări spirituale, popularitate, uneori pericole, reuşită în afaceri şi la jocurile de noroc. *Trebuie să-ţi cauţi soţul într-o ţară străină. Poate fi mai în vârstă, sau văduv, sau divorţat, sau chel, sau cu păr bogat. Va fi şi el Fecioară, dar nu neprihănit, va umbla cu vârfurile picioarelor înăuntru, va sforăi în somn, va suferi de litiază biliară şi va vorbi cu preferinţă despre sine*.

Toate semnele celeste îţi recomandă să părăseşti America înaintea vârstei de douăzeci de ani. Vârsta căsătoriei este nedeterminată. Ziua norocoasă e sâmbăta, iar momentul fericirii rămâne deocamdată nebulos. *Chicago, 16* decembrie 1916

William Buchard profesor de astrologie la Universitatea Beatrice Mackellar, membru de onoare al societăţii ştiinţifice din SUA, doctor honoris causa al universităţilor particulare din Abruzzo, Kutaradza, Gasmata, Liao-şi şi altele.

(Ştampila)

Aşadar, am riscat să-mi dezvălui un secret. După horoscopul lui Buchard am mai comandat vreo duzină (ultimul, acum două săptămâni), dar nu vreau să le public, fiindcă omul bine crescut trebuie să păstreze măcar unele secrete. Luaţi-o cum vreţi – ca o lipsă a mea ori ca o slăbiciune – dar – cred în horoscoape. În linii generale,

toate prezicerile din horoscoapele mele s-au adeverit. Destinul meu e Fecioara. De câte ori n-am ţinut seama de această zodie, am avut neplăceri. Fireşte că bărbaţii născuţi în zodia Fecioarei sunt tot ce vreţi numai fecioare nu, ba uneori se dovedesc pur şi simplu nişte râmătoare infecte, aşa cum se poate vedea din istorie. Dar, la urma urmei, şi femeile sunt îngeri doar simbolic.

Când mi-am început viaţa independentă de femeie conştientă, care munceşte, m-am străduit să evit toţi bărbaţii care merg cu vârfurile picioarelor înăuntru, parcă apărându-şi castitatea. Am observat însă repede că, în realitate, mulţi Săgetători, Peşti şi Lei imită adesea Fecioarele. Ce-i drept, numai în privinţa mersului. Însă odată cu scurgerea anilor, cunoştinţele mele despre oameni s-au dezvoltat, s-au aprofundat, şi am învăţat să mă pricep destul de temeinic la bărbaţi, chiar fără horoscop. Am observat că, de fapt, bărbaţii sunt jalnici, dar ascund perfect acest lucru cu ajutorul amorului propriu şi al poftei de mâncare. Când am avut o experienţă de viaţă destul de solidă, am ajuns la o concluzie interesantă: dacă o femeie s-a săturat de curtea pe care i-o face un bărbat şi vrea să scape, cel mai bun lucru e să se mărite cu urmăritorul ei; în felul ăsta se descotoroseşte cel mai repede de galanteria lui plicticoasă. Aproape toţi soţii se poartă urât cu soţiile, ori nu se poartă în niciun fel. Şi pe asta o ştiu tot din experienţă.

În toamna anului 1933 am avut o ocazie grozavă să cunosc bărbaţii mai îndeaproape. Ca să nu se işte niciun fel de neînţelegeri, iar probitatea şi fermitatea mea morală să nu fie supuse la interpretări tendenţioase (căci, precum se ştie, unele femei moderne seamănă cu fermoarele) voi povesti în câteva cuvinte caracterul cercetărilor mele. Eram singură. Trudeam zile întregi la „FCES et COMP”, unde domnea o veşnică grabă, iar lungile seri mi le petreceam în micul meu apartament, unde radioul

vecinilor m-a învăţat să respect liniştea. Eram singură atunci, în primul rlând pentru că legăturile mele cu un anumit tânăr se rupseseră chiar de Sânziene. N-o să-i divulg numele, dar ca să evit interpretările greşite voi spune doar că nu e vorba de Asseri Toropainen şi nici de Grigori Kovalev, care îmi făceau curte tot atunci, ci de un cântăreţ de şlagăre la modă, care nu reuşise să devină celebru: avea dantură proastăpărul rar şi vocea prea frumoasă.

Ideile fericite se nasc în linişte şi în singurătate. Odată, într-un asemenea ceas, mi-a dat prin cap să câştig bani seara. Pe cale cinstită. Am început să dau lecţii de engleză şi de spaniolă. Cu toată criza, erau amatori cu duiumul, şi bărbaţi şi femei. Sperau să-şi croiască drum în viaţă cu ajutorul unei limbi străine şi îşi propuseseră drept scop, să înveţe o mie de cuvinte englezeşti fără să ştie gramatică. Printre însetaţii de învăţătură se găseau domni care veneau numai la primă lecţie. Erau acele firi etern căutătoare, care-şi omoară o groază de timp citind anunţurile din ziare şi confundă o profesoară de limbi străine cu o maseuză. Ce-i drept, cu ei nu prea aveam bătaie de cap, fiindcă de obicei plecau de îndată ce le recomandam să-şi încerce norocul în altă parte. Mai complicat era cu domnii care nădăjduiau să înveţe o limbă străină făcându-mi curte. Încă de la a doua oră îmi propuneau să transferăm lecţiile în vreun restaurant, unde le era mal la îndemână să facă declaraţii de dragoste. Fireşte, nu dragoste de ştiinţă, ci de profesoară. Tâmpeniile lor mă amuzau. Vorbeau cu dispreţ despre căsnicie, fiindcă erau însuraţi, respectau virtuţile femeii, dar se îndrăgosteau de viciile ei şi, ce-i mai comic, erau consumatori moderaţi de alcool şi nu beau de loc acasă.

Aş fi foarte nedreaptă faţă de bărbaţi, dacă i-aş clasifica numai în categoriile principale: proşti, măgari, detracaţi şi mitocani. Am găsit printre ei numeroase

excepţii plăcute, exemjplare agreabile, chiar fermecătoare, care puteau deveni cu siguranţă nişte soţi model, dacă mamele lor nu i-ar fi pervertit din copilărie printr-o educaţie detestabilă. M-am convins, din numeroase exemple, că atunci când un bărbat iubeşte, căsătoria nu are pentru el nicio importanţă; iar când căsătoria pentru el e lucrul cel mai important, dragostea nu *înseamnă* nimic. În revistele feminine elegant tipărite şi în cărţile de citit în tren poţi găsi adesee poveşti de dragoste între profesoare şi elevi. Ideea nu mi se pare absolut neverosimilă, însă e prea uzată. Permiteţi-mi şi mie să mă alătur mulţimii celor care exploatează o temă săracă – ideea nu va suferi prea mult din cauza asta – şi să vă povestesc cum un elev de al meu, tânăr magistru în matematică, s-a îndrăgostit de mine. L-am cunoscut la „FCES et COMP”, unde a lucrat temporar în vara lui 1933, înlocuind salariaţii plecaţi în concediu şi câştigându-şi astfel banii necesari pentru continuarea studiilor. Era un tânăr înalt şi bălai, eu vreo trei ani mai mic decât mine. Într-o seară pe când ieşeam împreună de la birou, m-a invitat la cofetărie, acomandat o porţie de îngheţată şi a dispărut. Peste câteva minute s-a întors radios şi mi-a spus că reuşise să pescuiască vreo câteva monede din telefonul public, aşa că poate să mă mai trateze cu o porţie.

— Mulţumesc, Harras, mi-ajunge, i-am spus eu prieteneşte.

Era, desigur, foarte bucuros că mă arătasem mulţumită cu atât de puţin. A scos un creion, a început să mâzgălească nişte ecuaţii pe faţa de masă, şi mi-a declarat pe neaşteptate:

— Minna, eşti o fată frumoasă.

N-am putut să-mi stăpânesc râsul. A mai făcut nişte calcule, apoi mi-a adresat o întrebare uluitoare.

— Cât câştigi?

— E secret.

— Cum aşa? Atunci nu mai am ce calcula.

— La drept vorbind, ce vrei?

— Socoteam că… dacă ne-am căsători…

— Să ne căsătorim? Noi?

— Da. Însă acum trebuie să mai aşteptăm. Abia la toamnă o să am o slujbă permanentă, şi mă gândeam că până atunci am putea trăi din salariul tău.

Mă privea prin sticlele groase ale ochelarilor, evident decepţionat. Am observat că e cât se poate de serios. Era un băiat cinstit, cumsecade, dar întrucât cumsecădenia nu-i altceva decât naivitate, n-am simţit vreun interes deosebit faţă de propunerea lui sinceră, Eram totuşi sigură că ar fi fost un soţ incapabil de cea mai mică infidelitate.

— Ascultă, Harras, i-am spus eu hotărât. Ne cunoaştem numai de o lună. Şi numai de la slujbă. Căsătoria nu-i o treabă aşa simplă, pentru asta nu ajunge să ai un post şi salariu.

— Păi ce mai trebuie? m-a întrebat el nedumerit.

— Trebuie dragoste.

Bietul băiat s-a înroşit ca racul, dar şi-a păstrat echilibrul şi mi-a răspuns cu aerul cel mai autoritar din lume:

— Pot demonstra matematic că numai doisprezece la sută dintre bărbaţi şi numai patruzeci şi trei la sută dintre femei se căsătoresc într-adevăr din dragoste. Să n-ai încredere în bărbaţii care fate declaraţii de dragoste. Cât timp te curtează îţi sărută mâna, dar odată ajunşi la ţintă şi căsătoriţi, aşteaptă ca femeia să le sărute mina. Asta-i dragostea, dacă vrei să ştii!

Am plecat din cofetărie cu sentimente destul de confuze. Harras m-a condus până acasă şi spera să-l invit înăuntru. Întrucât invitaţia nu s-a produs, a declarat sec:

— Am uitat să pomenesc faptul că eu fac parte dintre cei doisprezece la sută. Sunt aproape absolut convins că te iubesc.

— Regret, însă eu încă nu fac parte dintre cele patruzeci şi trei la sută. Hai să fim doar prieteni.

Părea foarte deprimat şi spuse cu mare greutate;

— Nu semeni cu o americancă adevărată.

Mi-a strâns mâna şi a plecat spre Grădina Zoologică. Atunci am observat că păşeşte cu vârfurile picioarelor înăuntru. A doua zi m-am interesat când e născut. Era o Cumpănă. Nu puteam încălca indicaţiile horoscopului şi astfel soarta a hotărât să rămân în continuare fecioară.

Tânărul matematician a continuat să se poarte atent cu mine. Când şi-a terminat treaba la „FCES et COMP", pe la mijlocul „lui august, şi a început să lucreze la o societate de asigurări, uneori chiar mi-era dor de el. Mi-am amintit de multe ori declaraţia lui stângace, privirea lui puţin distrată, rătăcită şi fenomenala lui pasivitate. Când mă gândeam la ecuaţiile sale, un sentiment de compătimire mi se strecura timid în suflet. Era ca un viţeluş, pe care-l poate iubi numai o vacă. La mijlocul lunii septembrie mi-a furnizat plăcuta surpriză de a-mi da un telefon. Pe un ton deosebit de oficial Harraş mi-a adus la cunoştinţă că vrea să ia lecţii de engleză. Eram aproape convinsă că e doar un pretext, dar după numai două lecţii am înţeles că greşisem. Intenţiona, într-adevăr „să-şi însuşească o limbă străină, şi nu pe mine. Învăţa cu precizie matematică regulile gramaticale şi particularităţile de pronunţare, îşi nota expresiile idiomatice şi sinonimele, şi niciodată n-a deschis vorba despre alte lucruri. Era plin de tact, politicos, dar într-un fel cu totul impersonal. Atunci mi s-a trezit orgoliul de femeie. Oare chiar vedea în mine numai o profesoară? Am încercat cu tot dinadinsul să canalizez discuţia spre clubul „inimilor singuratice", însă, probabil, îl interesa mult mai mult traducerea termenilor de matematică. Recunosc cinstit că am uzat de toată forţa farmecului meu ca să-i trezesc instinctele primare de vânător, nu pentru că, vorba ceea, aş fi dus dorul bărbaţilor, ci pur şi simplu

din vanitate, din dorinţa de a fi remarcată, de a umili un bărbat, de a-l supune suveranei voinţe femeieşti.

Nu biologia, ci prejudecăţile străvechi adânc înrădăcinate menţin această plăcută credinţă tabu după care numai bărbatul poate şi are dreptul să fie activ. Asemenea idee e prea banală. Ce s-ar întâmpla cu lumea noastră, dacă omenirea s-ar bizui în toate numai pe spiritul activ al bărbaţilor? Căsniciile ar dura cel mult o lună, căci orice bărbat e gata să-i ofere femeii pasiune pentru două săptămâni, pretinzând în schimb doi ani de pasiune, douăzeci de dragoste şi o viaţă întreagă de admiraţie. Spiritul activ al bărbatului adoarme îndată ce se îndrăgosteşte de altă femeie, pe când cel al femeii abia atunci se trezeşte! Chiar dacă iei de la un bărbat tot ce poate da, oricum nu mai poţi lua niciodată înapoi ce i-ai dat. Dacă i te supui fără crâcnire, eşti un model de feminitate (în ochii bărbaţilor), dar dacă îţi manifeşti spiritul de acţiune, atât bărbaţii cât şi femeile te stigmatizează drept o „ahtiată după bărbaţi”.

Eu n-am ţinut niciodată seama de trena prăfuită şi de bulendrele vechi ale prejudecăţilor, nu mi-am ascuns factura activă a caracterului.

Nu tăgăduiesc că am încercat să-l cuceresc pe micul meu matematician în speranţa ispititoare că el, în virtutea dictonului serviciu contra serviciu, mă va subjuga la rândul lui. Ceea ce nu s-a întâmplat, aşa încât s-a dovedit că de data asta cunoştinţele mele despre oameni n-au meritat nici măcar calificativul suficient. Harras a fost şi a rămas ceea ce era, un matematician care-şi extrăgea hrana spirituală exclusiv din Pitagora şi îşi satisfăcea cea mai minunată dintre pasiunile omeneşti, cu cinismul domnului Diogene.

Relaţiile noastre au început şi s-au terminat în sfera legilor matematicii. În orice şi pretutindeni nu vedea decât figuri geometrice. Frumuseţea şi farmecul femeii însemnau

pentru el doar arcuri cu o anumită rază şi coardele corespunzătoare. Acolo unde orice bărbat normal – iertaţi-mi cuvântul prea tare! – şi care simte normal, contempla extaziat trupul ameţitor al femeilor, el vedea numai grade de arc şi grade unghiulare. Av-ai impresia că se apropie de femeie cu rigla şi compasul, apreciindu-i farmecul după teorema: într-un cerc sau mai multe cercuri, având aceeaşi rază dată, la coarde egale corespund arce egale, iar coardei celei mai mici îi corespunde arcul cel mai mic, şi invers; sau un cerc şi o dreaptă nu pat avea decât cel mult două puncte comune.

Bărbaţii au obiceiul să proslăvească femeia în teorie şi să o dispreţuiască în practică. În timpul scurtei noastre legături nu s-a întâmplat aşa, deoarece eu aveam o minte practică mult mai ascuţită decât micul matematician, gata oricând să facă statistica săruturilor, dar incapabil să-şi facă un nod acceptabil la cravată. De multe ori filosofa ieftin şi era înclinat să teoretizeze în materie de dragoste, alcătuind diagrame stupide şi scormonind reguli pentru sentimente. Fireşte, în teorie avea totdeauna dreptate, însă în viaţă există mii de nimicuri pe care raţiunea nu poate şi nici nu trebuie să le înţeleagă. Mă simţeam profund jignită când, cu ochii ţintă la sânii mei, continua să se gândească numai la arce circumscrise şi la coarde înscrise, mormăind în surdină: „Dreapta perpendiculară pe raza unui cerc dat şi care îi intersectează punctul extrem, este tangentă la cercul respectiv în punctul respectiv…”

Cu vreo două mii de ani în urmă, un neguţător indian a inventat o cifră nouă – zero – care e şi până astăzi cea mai solicitată. Eu aş pune între ea şi numele multor bărbaţi semnul egalităţii.

Am întâlnit în viaţa mea bărbaţi care se temeau de o muscă în farfurie, dar înghiţeau fără să clipească o vacă întreagă. Omul despre care vreau să povestesc acum înghiţea calm şi una şi cealaltă. Era un zdrahon originar

din provincia Hăme, agronom de profesie şi care voia să înveţe limba engleză. Avea obrajii rumeni şi ceva care-l făcea să semene cu un bou trăgând la plug, iar sprâncenele lui dese şi roşcate parcă erau nişte gorgane dintr-o mlaştină. Îşi luase adio de la cei mai frumoşi ani ai tinereţii, dar nu şi de la visuri. Iar de visat nu visa o proprietate agricolă, la împrejmuirea căreia se folosesc de obicei ipotecile, nicio căsuţă rotşie, pe malul unui lac, împodobită, după filosofia lui Maeterlinck, cu ornamentul cel mai umanist – sărăcia – nicio maşină Packard, cu ajutorul căreia unii oameni politici din perioada crizei demonstrau nerentabilitatea agriculturii. Visul său era un taur bun, de rasă.

După a cincea lecţie începuse a bănui că limba engleză n-o să-i aducă nicio glorie.

— Ar fi vrut să cunoască limba, dar fără să-şi bată capul cu învăţătura. Cu toate astea, apărea de două ori pe săptămână la lecţie cu manualul în buzunar. Timp de două ceasuri îmi ţinea un curs temeinic de zootehnie, plătea orele şi pleca acasă. Era un holtei tomnatic, care-şi închinase viaţa sie însuşi şi creşterii vitelor. După ce a învăţat echivalentele englezeşti ale cuvintelor „unitate furajeră”, „vacă de lapte” şi „montă”, era convins, că poate pleca în Anglia sau în Texas, ca expert agricol. Achizitor principal la o firmă „de conserve din carne, iar în timpul liber îl pasionau experienţele pentru îmbunătăţirea raselor de vite. N-a învăţat engleza, în schimb sfera cunoştinţelor mele zootehnice s-a lărgit colosal. Când mă gândesc ce tirade a trebuit să ascult, ceasuri întregi!

„Oferta de purcei pentru îngrăşat şi de scroafe reproducătoare a crescut mult, de vaci şi tauri reproducători în măsură satisfăcătoare, în schimb juncile şi oile de carne sunt încă insuficiente. Viţei de lapte se oferă pe alocuri, dar preţul e mult prea mare. Oferta de oi este de asemenea limitată, în schimb caii se vând în orice

cantitate…”

Manifestam oarecare interes faţă de „ştiinţa cărnii vii”, fiindcă mi-au plăcut caii încă din copilărie. Într-o seară, după un referat foarte instructiv al elevului meu asupra diverselor rase cabaline, am rostit gânditoare:

— Cu cât mai multe automobile, cu atât mai puţini hoţi de cai…

Sprâncenele dese ale agronomului s-au arcuit, apoi s-au zbârlit în sus până s-au contopit cu părul care-i atârna pe frunte. A rostit apăsat:

— Ce vrea să spună cu asta domnişoară Baranauskas?

— Nimic jignitor, i-am răspuns eu fără să mă pierd cu firea. V-am citat numai un fapt statistic: în America se fură an de an tot mai puţini cai.

— A, aşa. Va să zică n-aţi avut intenţia să mă luaţi peste picior?

— O, nicidecum! Dar dacă aţi participat vreodată la un furt de cai, pot să vă consolez: şi preşedintele George Washington a fost amestecat în tinereţe într-o asemenea năzbâtie.

— Bine, dacă-i aşa… a bălmăjit el, apoi s-a dezlănţuit brusc: Apropo, aveţi o figură al naibii de frumoasă, domnişoară Baranauskas, dinţi perfecţi şi… sunteţi bine întreţinută.

M-a cântărit cu ochii unui negustor de vite şi am avut impresia că e gata să mă apuce de bărbie, să-mi deschidă gura cu sila şi să înceapă a mă căuta la dinţi. Sprâncenele i se mişcau ca nişte tufe de ienupăr în bătaia unui vânt puternic. Pe urmă a dat din cap, ca şi cum şi-ar fi confirmat o idee, şi a zis:

— O întreţinere excepţional de bună.

Atunci am început să bănuiesc că a luat destul lecţii de engleză. Dar, ca de obicei, m-am înşelat, pentru că m-a întrebat foarte serios:

— Cum se spune tăuraş în engleză?

— *Bull calj*, i-am răspuns eu.

— Exact. Iaca, începusem să vă vorbesc de tăuraş, dar n-am apucat să vă spun că…

Şi mi-a relatat următoarea istorie.

— Ştiţi ce, domnişoară Baranauskas? Fiindcă sunteţi aproape tot atât de deşteaptă pe cât de frumoasă, o să mai stau puţin, ca să vă împărtăşesc unele din ideile mele. Creşterea vitelor cornute mari în ţara noastră este într-o stare de plâns. S-au făcut încercări de aclimatizare a raselor Jersey, Ayrshire, engleză brună, olandeză şi daneză roşcată, însă toate cu rezultate proaste: Trebuie să creăm o rasă nouă, naţională-Ani făcut şi eu o serie de cercetări la o fermă experimentală şi am obţinut rezultate încurajatoare prin fecundări încrucişate. Dar toate firmele de montă şi companiile de tauri reproducători s-au ridicat contra mea! Crescătorii de vite sunt plini de prejudecăţi, nu vor să creadă că vaca finlandeză vestică şi renul domestic de Laponia pot da urmaşi excelenţi. În general, după observaţiile mele, rasa finlandeză are tendinţa să crească prea tare. Vacile îşi pierd proporţiile armonioase, au adesea crupa slab dezvoltată, iar picioarele prea lungi. Sfârcurile ugerului parc-ar fi nişte castraveţi de seră, iar urechile – frunze de revent. Dar productivitatea? În timpul războiului, producţia de lapte scade vertiginos, laptele devine albăstrui şi procentul de grăsime coboară sub trei. Ce-i drept, în timp de pace vacile noastre încep iar să dea lapte, şi productivitatea lor poate fi ridicată relativ uşor până la patru mii de litri pe an. Asta este, care va să zică, vaca tipic finlandeză, în vinele căreia curge şi sânge israelian, scoţian şi olando-danez.

Invenţia mea va restabili echilibrul în zootehnia noastră. Noua rasă de vaci va avea talia medie, constituţia solidă şi productivitatea constantă. Ea nu va fi influenţată nici de oscilaţiile conjuncturii politice, nici de schimbarea

guvernelor. Va da lapte pe cinste, ca să aibă şi statul ce mulge. Iar acum, domnişoară Baranauskas, o să vă dezvălui un secret. Am un tăuraş al meu. îl ţin bine ascuns, într-un loc izolat, la o fermă din centrul ţării. Mama lui e o finlandeză vestică, înscrisă în registrele de rase nobile, iar tatăl originar din Laponia, „ren lapon", ca să zic aşa. Un tăuraş frumos şi blând. Dacă mi se realizează planurile, peste câţiva ani o să fiu milionar. Înţelegeţi, domnişoară Baranauskas? Milionar!

Sunteţi impresionată, nu-i aşa? Cu mulţi s-a întâmplat la fel. De asta v-am şi încredinţat secretul meu. Vreau să întemeiez o firmă proprie, autohtonă, de tauri reproducători. Deoarece noua rasă e creată de mine, intenţionez să o brevetez şi i-am găsit şi un nume – „Kalevala". Dar asta nu-i tot. Dacă ministerul agriculturii sau vreun fond culturalo-filantropic mă va susţine financiar, peste doi ani voi începe să câştig. După calculele mele, am nevoie de zece tauri „Kalevala" ca să deschid centre de montă în toate colţurile ţării. După cum ştiţi, desigur, domnişoară, Baranauskas, taurii pot fi utilizaţi cu succes încă de la vârsta de doi ani. împerecherile trebuie programate, la intervale regulate de timp, şi atunci un taur va putea fecunda anual o sută de vaci, iar dacă voi avea zece tauri, înseamnă o mie de fecundări pe an! Când taurul este îngrijit bine şi i se creează condiţii favorabile, aşa încât să nu mai aibă nicio altă grijă, îşi face treaba zece, ba chiar doisprezece ani. Mie nu-mi va rămâne decât să dirijez afacerga şi să strâng în buzunar părăluţele de la stăpânii vacilor. Mai am şi alte idei afară de asta. După ce o să mai iau câteva lecţii de engleză cu dumneavoastră, *plec în* America să studiez metodele de fecundare artificială. Sunt convins că, în cazul de faţă, o şmecherie nouă e mai bună decât un sac întreg de trucuri vechi.

Credinciosul meu elev şi-a încheiat pasionanta povestire, şi-a arcuit sprâncenele şi mi-a aruncat o privire

de *taur* selecţionat „Kalevala”. Deodată s-a ridicat în picioare, s-a apropiat de mine şi mi-a spus oftând din greu:

— Domnişoară Baranauskas, sunteţi frumoasă, al naibii de frumoasă. Şi bine proporţionată. Aiţi putea place oricui.

Cu aceste cuvinte şi-a scos haina şi a continuat pe un ton de cochetărie:

— Domnişoară Baranauskas… ce-ar fi dacă…

Amtras sertarul biroului, mi-am scos pistolul şi i-am spus calm:

— Domnule agronom, îmbracă-ţi haina, plăteşte lecţia şi ia-ţi picioarele la spinare cât se poate de repede. Trebuie să-ţi spun că pe viitor n-are sens să mai vii la lecţiile de engleză.

Sărmanul a plătit, mi-a urmat sfatul şi s-a grăbit spre uşă. I-am privit fără să vreau picioarele şi am observat că merge cu vârfurile înăuntru. Fără să las pistolul din mână i-am zis:

— Stai puţin. Înainte de a pleca să-ţi cauţi nişte vaci corespunzătoare, răspunde-mi la o întrebare: în ce lună şi în ce zi te-ai născut?

— Ci-insprezece septembrie, mi-a răspuns el aiurit.

— Va să zică în zodia Fecioarei! am exclamat eu involuntar. Bine, adio. Mulţumesc…

Uşa s-a deschis şi s-a închis. Silitorul meu elev, care-şi scosese haina ca să facă declaraţii de dragoste profesoarei, a plecat cu mâna goală. M-am grăbit să aerisesc camera. Mi se părea că lăsase în urmă un iz de grajd.

N-am uitat mulţi ani acest rarisim exemplar al rasei masculine. Cum zicea poetul nostru Runeberg într-un cântec:

Şi veşnic îmi voi aminti Sprâncenele – lui dese

Bărbaţii îşi pierd repede inima, şi tot atât de repede şi –, o regăse & c. Construiesc castele în Spania şi apoi

acuză femeile că n-au devenit castele reale. Orice li s-ar întâmpla, bărbaţii se cred dumnezeu ştie ce eroi şi nu consimt, până la adânci bătrâneţi, să depună armele.

Continuam să dau lecţii de engleză fiindcă” îmi aduceau un adaus substanţial la salariul, lunar. E drept că îmi pierdusem timpul, ba uneori şi răbdarea, ascultând bâiguiala stupidă a unor ignoranţi, însă rezultatul final *a* fost totuşi în favoarea mea. Majoritatea elevilor mei erau bărbaţi care visau să asalteze Fortuna-Erau neobişnuit de sinceri. Câţi tineri nu-şi închipuiau că pot ajunge directori din ajutori de magazioneri, învăţând o mie de cuvinte englezeşti. Unii oameni însuraţi, care tânjeau după un cămin tihnit veneau să-şi petreacă seara la mine şi să combată astfel spiritul rebel al nevestelor. Mulţi dintre ei se gândeau adesea ce bine ar fi fost dacă Aclam rămânea cu toate coastele.

Printre aceşti nefericiţi se număra şi un actor celebru. Femeile n-aveau motiv să rivalizeze din pricina lui: oricum, se iubea pe sine însuşi mai mult decât orice. N-a încercat niciodată să mă curteze. Succesul îi umpluse de măreţie capul şi burta, dar nu era în stare să-şi plătească lecţiile. M-am chinuit cu el o lună întreagă, apoi am isprăvit cu filantropia. Pe urmă m-a durut multă vreme capul, pentru că abuza de parfumuri neobişnuit de tari. Cu puţin timp înaintea „războiului de iarnă”, acest erou al rampei şi-a pus capăt zilelor… A fost ultimul şi cel mai admirabil dintre actele lui de bravură.

Un caz deosebit de dificil s-a dovedit a fi un jurist tinerel, căruia i-am dat vreo două luni lecţii de limba spaniolă. Venea în fiecare luni la cinci după amiază, îşi scotea ghetele şi se tolănea pe divan, afirmând că nu se poate concentra decât în poziţie orizontală. Juristul avea aptitudini incontestabile pentru limbile străine, dar şi defecte – ca orice om, de altfel. Suferea de transpiraţie abundentă la picioare. Mai bine *zis*, *eu aveam de* suferit,

căci lui îi lipsea total simţul mirosului. Acest domn putea purta un an întreg o tartină cu roquefort sau cu brânză de Limbourg în buzunarul de la piept, fără să-i simtă o clipă mirosul. Venea totdeauna bine dispus, stricându-mi mie buna dispoziţie. Dacă deschideam fereastra, se plângea de curent. Dacă-l rugam să se încalţe, se plângea de bătături. A trebuit să mă adaptez la capriciile elevului meu. În sfârşit, a fost numit funcţionar la ambasada finlandeză dintr-un stătuleţ sud-american. De când *l-am* cunoscut pe acest om neobişnuit nu mai pot suporta brânza.

Dar, treptat-treptat, munca de profesoară a început să mă plictisească. Îmi aducea în casă fie bărbaţi însuraţi sătui de singurătate, fie tineri săraci, setoşi de cunoştinţe, care însă nu aveau mijloace să plătească lecţiile. Într-o singură iarnă s-au perindat cam două sute de elevi. Mulţi veneau o singură dată şi dispăreau pentru totdeauna, dându-şi repede seama că-i mai uşor să te speli pe dinţi prin nas decât să înveţi o limbă străină.

Când am făcut bilanţul în primăvară, am constatat că acest venit suplimentar era egalcu salariul meu pe o jumătate de an. M-am grăbit să depun banii la bancă, dar nu pe un carnet de economii, ci, urmând sfatul unui coleg priceput la afaceri, am cumpărat acţiuni. S-a trezit deodată în mine pasiunea perfect omenească de a colecţiona, şi am început să strâng bani. Interesant, n-am auzit niciodată şi nicăieri să existe monetării care-şi fac reclamă producţiei.

Mulţumită activităţii pedagogice, am cunoscut un anumit cerc de domni din Helsinki. Aveau o trăsătură caracteristică: dădeau mai mult acelor femei de la care primeau mai puţin. Plimbându-mă, primăvara, pe străzile oraşului, încercam un oarecare sentiment de mândrie când vechii mei elevi se opreau să mă salute. Pe atunci nu cunoşteam proverbul că mândria asta este primul semn al decăderii, totuşi am încercat curând să mă mândresc cu bărbaţii pe care-i cunoscusem. Dar despre asta mai târziu.

CAPITOLUL III

Firma „FCES et comp” s-a descurcat de minune în perioada crizei din anii treizeci. Cu ajutorul unor mici şperţuri, firma a primit comenzi mari de combustibil şi alte materiale din partea câtorva instituţii utile societăţii. În timp ce cifrele de afaceri ale concurenţilor scădeau, „FCES et comp” îşi sporea desfacerea şi încheia bilanţuri strălucite. Compania folosea cu pricepere interesele publice în favoarea câştigurilor ei. Desigur că directorii, care şedeau la volanul unei întreprinderi atât de înfloritoare, nu mai apucau să vadă semafoarele cinstei, şi de aceea au fost angajaţi doi jurişti cu experienţă care cunoşteau perfect regulile jocului atât în afaceri cât şi în politică: de la săraci se culeg voturi, de la bogaţi bani. Eu nu prea am de ce să fiu recunoscătoare directorilor companiei, care împărţeau gratificaţiile cu multă prudenţă şi zgârcenie, în schimb erau foarte generoşi cu sancţiunile. Mulţi locuitori ai oraşului Helsinki şi-i amintesc şi astăzi pe directorul general Seppo Swin şi pe vărul său Simo Sählă (fost Swin) care a ocupat mulţi ani postul de director adjunct. Dar, întrucât ambii

Swini au părăsit de mult arena afumată a comerţului cu cărbuni, probabil că trebuie, totuşi, să vă povestesc câte ceva despre ei.

Seppo Swin (actualmente Sukkula) trăieşte acum în insulele Canare, unde s-a stabilit după ce a stat câţiva ani la puşcărie şi probabil nu se va mai întoarce niciodată în Finlanda să-şi cârpească reputaţia zdrenţuită. Lui Sirno Sählă i-ar veni şi mai greu să-şi refacă reputaţia pătată, întrucât a murit într-o clinică particulară unde fusese internat pentru o intoxicaţie cu plumb, în toamna anului 1947. Mai exact, a ros prea multe creioane. Pentru ca cititorii să înţeleagă unele din acţiunile mele. ulterioare, voi încerca pe scurt – nu mă pricep la descrieri – să-i caracterizez pe cei doi veri. Dacă i-am clasifica biologic, ţin

de familia mamiferelor bimane şi, prin urmare, îşi exercită funcţiile naturale pe cea mai înaltă treaptă a lumii animale.

Seppo Swin s-a căţărat din fragedă tinereţe în fotoliul de director general la „FCES et COMP”. Era mărunţel, îndesat şi cunoscuse amărăciunea pierderii părului – încă la vârsta de douăzeci de ani. De aceea îşi pieptăna cu grijă rarele şuviţe rămase, de la ceafă spre creştetul capului, care lucea ca o pistă de patinaj înaintea concursurilor de viteză. Fruntea joasă, nasul gros şi cârn şi cele două smocuri rebele de păr care păreau că-i ţâşnesc din nări îl făceau să semene cu un foxterier. La început credeam că r. a-şi rade aceste mustăţi fiindcă oricum nu vedea dincolo de lungul nasului, însă cu timpul m-am lămurit în privinţa rolului vegetaţiei sale subnazale: trebuia să-i mascheze şi întrucâtva să-i ascundă lungimea nefirească a buzei de sus. Se îmbrăca elegant, purta ghete colorate şi cravate ţipătoare, îşi lustruia unghiile minuţios şi-şi îmbiba batista cu parfum.

Trăsătura cea mai caracteristică a bărbaţilor scunzi este setea de putere. De aceea nu m-am mirat niciodată că Seppo Swin vorbea de firma „lui”, „proprie”, deşi deţinea numai a şasea parte din acţiunile companiei. La şedinţele de consiliu, el dicta totdeauna hotărârile în procesul verbal. Seppo Swin nu admitea contrazicerile şi opiniile separate, ceea ce nu-l împiedica să vorbească inspirat despre democraţie. Cuvântul „democraţie”, pronunţat cu succes la momentul potrivit, l-a făcut membru al municipalităţii, precum şi membru al Asociaţiei prietenilor câinilor de serviciu, membru al Asociaţiei Finlanda-Niearagua, membru al Societăţii pentru ocrotirea eschimoşilor şi preşedinte al Uniunii finlandezo-berbere[3]. Pe lângă aceste funcţii mai ocupa numeroase posturi de răspundere şi onorifice. Era veşnic grăbit aşa cum sunt oamenii a căror ocupaţie principală este reprezentarea, iar

3 Joc de cuvinte; ocupaţie, preocupare

preocuparea de căjpetenie – să se reprezinte pe ei înşişi. Când în sfârşit, îşi făcea apariţia pe la amiază în biroul său directorial, era atât de istovit că nici nu-şi mai putea cocoţa picioarele pe birou. Toţi funcţionarii se temeau de el, inclusiv directorul adjunct Simo Săhlă, căruia Domnul îi hărăzise darul fericit al oratoriei. Discursurile sale rivalizau de la egal cu pantomima: era în stare să vorbească enorm şi să nu spună nimic.

Simo Săhlă era cu douăzeci de ani mai în vârstă decât vărul său. Şi el se grăbea întotdeauna, însă graba lui semăna cu un roman istoric: era rodul fanteziei inspirată din realitate. Uscăţiv, înalt, cu tâmplele ninse de o nobilă cărunţială şi cu suflet de iezuit îmbătrânit înainte de vreme, ştia de minune să se gudure în faţa celor mari, dar cu subalternii se purta crud şi grosolan. Simţeam pentru el un fel de milă, fiindcă oamenii slabi şi bolnavi m-au predispus totdeauna la caritate. Slăbiciunea lui consta în lipsa de caracter. Avea curajul să fie el însuşi numai în fotografia pentru paşaport, în baie şi la closet. Suferea de o boală incurabilă: ronţăia tot timpul creioane, molfăindu-le până la capăt, fără să lase nicio fărâmă, cam jumătate de duzină pe zi, şi asta îi dădea veşnice dureri de cap. Un observator neavizat îşi putea închipui că în cazul directorului adjunct durerea e singurul lucru persistent. Încerca s-o alunge cu aspirină, pe care secretara i-o aducea de la farmacie în pachete de câte jumătate de kilogram. Faţa acestei victime lente a creioanelor, care se veştejea cu încetul, aducea cu o mască de ceară, fără viaţă, de culoarea năbucului murdar, în spatele căreia se ascundea un om singuratic. Singurul său prieten era propria-i imagine din oglindă, pentru că nimeni n-avea încredere în el, nici măcar soţia, care Dumnezeu ştie de ce era convinsă că e capabil s-o înşele.

Aceştia erau boss-ii companiei, sub conducerea cărora am lucrat aproape patru ani. E adevărat, mnau

lăsat multă vreme în pace, şi ca femeie, şi ca funcţionară. Directorul adjunct, suferind veşnic de cefalee, renunţase de mult la erotism şi la furtişagurile de voluptăţi amoroase. Uitase la bătrâneţe ce învăţase la tinereţe. Directorul general, dimpotrivă, a încercat la început să se ţină de fusta mea, dar văzând inutilitatea tentativelor „a încetat să-mi mai dea atenţie. Era orgolios. Am crezut că-mi respectă castitatea, mai ales că secretara lui personală – o femeie foarte drăguţă şi încântător de naivă – îl spiona cu conştiinciozitate, urmărindu-şi patronul pas cu pas, oriunde s-ar fi dus. *Dar convingerea* mea a fost sortită să se clatine. Când secretara a plecat în concediul de vară (compania i-a oferit o călătorie în străinătate) şeful ei a început chiar a doua zi „să se topească de dor”. Se ştie că dorul îi îndeamnă pe bărbaţi să caute distracţii, iar „a se distra” înseamnă pentru ei a face ceea ce în general nu se face. Din această cauză, dragostea soţiilor îi distrează foarte rar, întrucât e permisă. Acest gen de dragoste nu-l înveselea nici pe onorabilul meu şef, care începuse să acorde o atenţie deosebită toaletelor mele. Or, noi femeile ştim cât de fatal influenţează veşmintele femeilor moralitatea bărbaţilor.

Seppo Swin era unul dintre acei reprezentanţi ai mitocăniei masculine care-şi încep relaţiile conjugale printr-un viol, şi *pe* urmă se plâng de frigiditatea soţiei. Şi iată că-i intrase în cap să-şi umple cu tutun proaspăt tabacherea golită a erotismului, găsindu-şi un nou obiect printre salariaţii companiei. Nu prea cunoştea femeile, dar avea păreri ferme despre ele. Le-am încercat pe pielea mea curând după sărbătoarea sânzienelor când m-a invitat la un aşa-zis mic dejun de afaceri. Era amuzant să vezi cum se dizolvă în alcool înfumurarea atotputernicului director şi cum se înfiripă un subiect de satiră. Încerca să fie antrenant dar însufleţirea lui era cam îndoielnică. Şi mi-a fost dat s-aud – pentru a câta oară! – obişnuita ieremiadă

a unui soţ cherehelit: soţia nu-l înţelege, copiii sunt nişte destrăbălaţi, iar soacra total insuportabilă. îl invidia pe Adam, care n-a avut soacră, şi pe un prieten, care, zice-se, avea o soţie ideală (până la căsătorie fusese model la un pictor). Ascultându-l pe director, mă gândeam *că*, pentru el căsnicia e ori un port de refugiu în caz de furtună, ori pur şi simplu o chestiune de confort. Începusem a-l înţelege mai bine. Setea lui de putere în afara casei era de nestins, deoarece acasă n-avea nicio putere. Era însurat cu o femeie zdravănă, energică, mai înaltă cu două capete decât el şi care cântărea cu treizeci de kilograme mai mult.

Mă uitam la ceas oarecum îngrijorată.

Pauza pentru gustare se terminase, iar la birou mă aştepta un teanc de scrisori pe care urma să le traduc în engleză. Mi-era penibil să stau cu patronul la masă în orele de serviciu şi să ascult basme mult mai bătrâne decât povestitorul. Ştiam că în jurul biroului meu părăsit se învolburează valuri de şoapte excitate. Unsprezece femei singure sau în aşteptare dezbăteau înfierbântate relaţiile care se înfiripau între directorul general – şi funcţionara de la serviciul de corespondenţă cu străinătatea. Invidia de cea mai joasă speţă tocmea în slujba sa patimi josnice, din presupuneri se plăsmuiau fapte. Îmi cunoşteam colegele care nu s-ar fi opus în niciun caz ispitei, de teamă că n-o să se mai repete. Erau gata să; se uite cu amândoi ochii prin gaura cheii, numai să vadă ceva ce ştiau de mult. Invidia le coaliza împotriva mea. În ochii lor, treceam drept cea mai fericită femeie din lume, deoarece dobândisem bunăvoinţa directorului. Şi aveau într-un fel dreptate, căci şeful m-a fericit cu următoarea declaraţie:

— Domnişoară Baranauskas, sunteţi o lady, o adevărată lady americană. De aceea am hotărât să vă mărim salariul.

Mi-am exprimat recunoştinţa, cum se obişnuieşte, şi m-am uitat iarăşi la ceas. Atunci cavalerul meu a deschis

lista de vinuri care cuprindea toate genurile şi speciile, de la elegie la odă, şi mi-a spus cu un zâmbet binevoitor:

— Astăzi nu mai trebuie să vă duceţi *la* birou. Întâmplător şi eu sunt liber. Ce-i drept, deseară se ţine şedinţa Societăţii tigrilor/ însă pot s-o prezidez şi prin telefon.

S-a apucat să studieze lista vinurilor, considerând greşeli de tipar toate cuvintele pe care nu le pricepea. Alcoolul are obiceiul să folosească un număr uriaş de pseudonime. La restaurant, poziţia socială a oamenilor se apreciază după mărcile de vinuri comandate. Dar şeful meu, care nu cunoştea mărcile, alegea după preţuri, fiind deprins să raţioneze economic, iar eu mă aflam într-o situaţie dificilă, întrucât toate băuturile alcoolice îmi erau la fel de nesuferite. Simţeam repulsie faţă. de substanţele îmbătătoare şi faţă de oamenii beţi.

Companionul meu era acum în acea stare de spirit când omul poate rezista la orice în afară de ispită. S-a aşezat mai aproape de mine şi a început să înşire nişte cuvinte care meritau amendate cu hohote de râs. Ştia din experienţă că unei femei i se face curte începând cu laude, aşa că s-a apucat să-mi ridice în slăvi frumuseţea şi cunoştinţele în materie de limbi străine. „Astea-s numai preludiul unei declaraţii amoroase”, mă gândeam eu. Şi nu greşeam: n-a trecut niciun minut până să-mi spună că simte nevoie de tandreţe. A început s-o facă pe poetul – păzeşte-ne, Doamne, de bărbaţii poetici! – şi să mă” tutuiască.

— Te-aş putea face foarte fericită, Minna, mi-a şoptit el cu o voce cleioasă şi tărăgănată. N-ai duce lipsă de nimic.

I-am îndepărtat mâna greţoasă, moale, care avea pesemne o înclinaţie naturală pentru pipăitul genunchilor de femei, şi l-am ameninţat că mă scol de la masă. M-a fixat cu nişte Ochi de peşte mort, a scrâşnit din dantura lui

falsă, şi-a încovoiat gâtul gros, pe care se desenau clar cute verticale şi orizontale, de obezitate, a strâns pumnii şi a exclamat cu glas tare:

— Domnişoară Baranauskas, eu nu suport să mi se împotrivească cineva!

— Ziua de lucru s-a terminat, i-am răspuns eu sec, iar în timpul liber am dreptul să fac ce-mi plasce.

I-am jignit simţul demnităţii – Dumnezeu ştie de unde-l scosese! – şi voia să îndrepte lucrurile printr-un gest bărbătesc. A început să bea coniac, pahar după pahar, îmbătându-se văzând cu ochii. Probabil că în seara aceea nu avea şedinţă la consiliul parohial, astfel nu s-ar fi apucat să-şi facă atâtea rezerve de forţă şi îndrăzneală.

Foarte curând, chelnerii şi clienţii restaurantului puteau auzi că onorabilul meu cavaler dăduse mâna de două ori cu preşedintele, că odată fusese chiar invitat la palatul prezidenţial de ziua independenţei, că i s-a promis titlul onorific de director economic, că a fondat Asociaţia Finlanda-Coasta-Rica, Asociaţia gentlemanilor din Helsinki, Uniunea prietenilor vinului şi a inamicilor hemoroizilor; că vărul său vorbeşte curent trei limbi străine şi că naşa lui era rudă depărtată cu poetul Eino Leino.

Am simţit că-mi ard obrajii de ruşine, şi chiar atunci am auzit vorbindu-se la masa vecină, destul de tare, despre respectabilul meu director şi despre mine. M-am uitat într-acolo şi am întâlnit o privire bovină impertinentă. Fostul meu elev, agronomul care îşi închinase viaţa creşterii vitelor, discuta cu doi domni de aceeaşi teapă, mişcându-şi expresiv sprâncenele stufoase. Puteam să-mi închipui ce tablouri le zugrăvea fantezia lor taurină, căci mereu izbucneau în hohote de râs. Mai ales bravul meu fost elev râdea bine, fiindcă de fiecare dată hohotea ultimul: râsul său mai tuna multă vreme după ce se stingea al celorlalţi:

M-am ridicat hotărât şi mi-am luat rămas bun de la

micuţul meu porc-de-Swin. Nici n-a auzit ce i-am spus, fenomen perfect explicabil după apetitivele de afaceri. Am traversat vestibulul, strecurându-mă printre mese, şi m-am repezit la toaletă doamnelor, să spăl cu apă curată dezgustul care mă cuprinsese. Când am ieşit iar în vestibul, am dat nas în nas cu directorul general Seppo Swin, pe care şeful de salon şi portarul mi l-au propus de îndată drept însoţitor. „Cumplitul şi preaiubitul" meu şef abia se mai ţinea pe picioare. Se împleticea în spatele meu şi bâiguia:

— Minna… Acum hai la hotel… Tu şi cu mine…

Când am ajuns pe trotuar, m-a apucat de braţ. I-am dat brânci şi a căzut în patru labe. Am grăbit pasul, şi când m-am îndepărtat puţin, am luat-o la goană de parcă eram fugărită. Fiindcă veni vorba, am observat că la învălmăşeală beţivilor le vine mai uşor să şadă decât să se plimbe.

Am ajuns acasă distrusă. Eram convinsă că, a doua zi, contabilul va trece o sumă apreciabilă în contul „cheltuieli de reprezentare". Lucru obişnuit pentru el, însă de data asta avea să-l facă ros de invidie. Deoarece n-aveam un soţ asupra căruia să-mi descarc năduful, *m-am* apucat să *răsfoiesc jurnalul*, *în care am* făcut o nouă însemnare: „Cinstit vorbind, toţi bărbaţii sunt nişte animale, dar unii devin porci numai în societatea femeilor".

Mă aşteptam să primesc un duş rece de reproşuri din partea directorului general – doar îl părăsisem în stradă – însă nici măcar n-a apărut dimineaţa la serviciu. Plătise un impo – „" „" rea de ieri, că nu

noaptea la poliţie – unde se zice că în onoarea lui au fost schimbate cearşafurile – şi venise acasă cu obişnuita durere de ficat, corolarul inevitabil al grelelor obligaţii de reprezentare. Funcţionarii cu salarii mici ai companiei formulaseră în privinţa asta o ipoteză foarte răutăcioasă, care submina autoritatea directorului general, dar era

bazată pe simpla necunoaştere a faptelor. Nu puteau înţelege că întâlnirile de afaceri sunt de neconceput fără binecuvântarea Trustului alcoolului, tot aşa cum întâlnirile de dragoste nu se fixează la întrunirile Legii antialcoolice, unde apa curge ca vinul.

La sfârşitul zilei m-a chemat directorul adjunct Sählă. Când am intrat în cabinetul său, şedea la birou şi rodea creioane. A început numaideicât să vorbească, nervos, uitând regula de aur: nu te-ntinde la vorbă, că viaţa-i scurtă. Dar cum îi era mai uşor să înşire cuvinte decât să gândească, fireşte că le-a înşirat.

— Domnişoară Baranauskas, mi-a zis el pe un ton înadins apăsat, în care se amestecau slugărnicia, reproşul, sfiala, perfida, şi răguşeala, domnişoară Baranauskas! Sunteţi o femeie înţeleaptă, cultă, conştiincioasă, chibzuită şi fină. Cu dumneavoastră se poate discuta confidenţial. În general, eu vorbesc numai confidenţial. Vreau să le fiu tuturor prieten, bun prieten, tovarăş, un om iubit şi în care poţi ava încredere. Sunt un om ajuns în pragul bătrâneţii, dar continui să am idealuri şi principii, în primul rând principii înalte. Nicio muncă nu poate fi îndeplinită fără entuziasmul idealurilor. Cred că înţelegeţi şi dumneavoastră, nu-i aşa?

Am clătinat din cap:

— Eu mă ocup de corespondenţa cu străinătatea. Traduc în alte limbi scrisorile de afaceri şi personale ale directorului general, fără niciun fel de principii, dacă nu considerăm principiu cunoaşterea limbilor.

— Şi ăsta e un fel de principiu, domnişoară Baranauskas, dar acum am altceva în vedere: spiritul de jertfă pentru cauza ideii comune. Viaţa e plină de frumuseţe. Trebuie să fim oameni buni şi optimişti, care se străduiesc să se încurajeze unii pe alţii, uitând de sine. Compania noastră vinde antracit eqcs, petrol, asfalt şi ozocherită. Dar aţi încercat, domnişoară Baranauskas, să

reflectaţi mai profund de ce le vindem? Poate că nici nu v-a trecut prin minte una ca asta, de aceea o să vă spun eu: încercăm să ajutăm omenirea. Cetăţenii din Helsinki ar muri de frig dacă n-ar avea cocs pentru încălzirea locuinţelor, acoperişurile ar curge dacă n-ar fi asfalt, iar ziarele ar înceta să apară dacă noi n-am furniza materie primă fabricilor care produc cerneluri tipografice.

Aşadar, acum vă daţi seama că activitatea noastră nobilă ajută omenirea să aibă condiţii de viaţă mai bune, îi face pe oameni sănătoşi şi fericiţi. Asta numesc eu ideal, ideal măreţ, idealul nepieritor al viitorului. Noi, domnişoară Baranauskas, suntem oamenii idealului, patrioţi pătrunşi până în măduva oaselor de ideile sublime ale umanismului, noi construim un stat al bunăstării generale, animaţi exclusiv de dragostea altruistă faţă de oameni.

Directorul adjunct Sählă s-a apucat să roadă încă un creion chimic, apoi a înghiţit un praf de aspirină. Încerca să vorbească din adâncuri, ca un ventriloc, dar şi-a uitat brusc rolul profund şi a ţâşnit la suprafaţă cu o întrebare frivolă:

— Aveţi o rochie nemaipomenit de frumoasă, domnişoară Baranauskas. Aţi adus-o de la New York?

— Nu, mi-am cusut-o singură.

— Adevărat? În cazul ăsta, vă admir din ce în ce mai mult. Dar, ea să ne întoarcem la obiectul discuţiei, aş vrea să vă cunosc părerea.

— Părerea mea? Despre ce?

Buzele directorului adjunct au prins a tremura. S-a apucat să *facă* ordine pe birou, unde se adunaseră cu anii zeci de kilograme de felurite hârtiuţe, capete de creion, nasturi, mostre de mărfuri, acţiuni devalorizate, capace de la sticle de bere, branţuri de pantofi, batiste, ghiduri comerciale, formulare de poliţe, timbre, flori uscate, cărţi de vizită şi reclame, deasupra cărora tronau trei dosare

uriaşe: „Lozinci ideologice pentru activizarea cumpărătorilor”, iar în continuare încă un morman format din tot soiul de jucărioare metalice şi de hârtie, cu care şi-ar fi putut umple buzunarele cel puţin trei sute de puştani. Îmi dădeam seama că directorul adjunct este emoţionat. Căuta nu ştiu ce, se întrerupea mereu ca să-şi pieptene părul năclăit de grăsime „şi iar începea căutările. Parcă era, sărmanul, un culegător de cârpe, care scormoneşte prin gunoaie, ferm convins că ar putea găsi ceva folositor. Îşi punea singur întrebări şi tot el răspundea. Era un trântor talentat, îşi petrecea toată viaţa într-o agitaţie febrilă şi în trândăvie, însă tocmai asta era modalitatea lui de a-şi câştiga pâinea. Nu degeaba numele lui înseamnă „agitatul”. Cum spuneau veiohii romani, *nomen est omen* – *numele prevesteşte omul*.

— Unde putea să rătăcească hârtia asta? oftă el, înălţând spre cer o faţă schimonosită de durere.

— Vreo scrisoare? am întrebat eu prudentă.

— Nu, o mică broşură-manifest: „Cele zece porunci ale omului cu principii”. Voiam să v-o dau. Cuprinde înţelepciunea cea mai profundă a vieţii, de care avem. cu toţii nevoie, pentru că esenţa tuturor lucrurilor este ideea. Aş vrea să aud părerea dumneavoastră. Dar cum broşura nu-i nicăieri, voi continua eu subiectul început. Prin urmare, fără idee nu putem trăi. Cei care taie cărbunele în măruntaiele pământului o fac mobilizaţi de o idee măreaţă, iar nu de dragul câştigului. La fel şi cei care vând cărbunele consumatorilor, o fac însufleţiţi de o idee, şi nu de goana după profituri. Ca slujitori ai unei idei nobile, suntem cu toţii egali şi demni de respect în aceeaşi măsură.

Mi-a aruncat o privire întrebătoare. N-aveam ce să-a – răspund, fâândea într-adevăr nu ştiam că firma „FCES et COMP” funcţionează pe bază de idealuri, fără donaţii din partea populaţiei.

— Văd că nu răspundeţi nimic, domnişoară Baranauskas, observă Simo Săhlă.

— Nu… Din păcate, nu-mi dau încă seama despre ce-i vorba.

— E vorba de colaborare, de activitate comună, de muncă, ca să zic aşa. Trebuie să rămânem credincioşi idealului, atât în faptele mari cât şi în cele mărunte. Un om care se trezeşte din somn stăpânit de un ideal nu întârzie niciodată la lucru. Uite, eu viu în fiecare dimineaţă la birou la ora şapte, şi plec acasă cu un ceas mai târziu decât ceilalţi. Mă străduiesc să fiu exemplu pentru toţi funcţionarii companiei. Sper că acum înţelegeţi unde vreau să ajung.

— Îmi pare foarte rău, dar…

Şefului meu au început să-i tremure din nou buzele. Arăta ca o prefaţă, sărită cu nepăsare de cititor, dar scrisă, totuşi, pentru a fi citită.

— Domnişoară Baranauskas, reluă el cu o voce hârâită şi puţin morocănoasă, mă văd nevoit să vă spun pe şleau. Eu sunt şeful întregului personal al companiei, şi am obligaţia să-mi educ subordonaţii în spiritul răspunderii. Aşadar, vă întreb: de ce nu v-aţi întors la lucru ieri după amiază?

I-am aruncat o privire amuzată şefului, a cărui nobilă înflăcărare principială se transformase într-o acuzaţie severă. L-am felicitat în sinea mea pentru că vorbise, în sfârşit, pe un ton normal, şi i-am răspuns fără ocolişuri.

— Am fost la un apetitiv de afaceri cu directorul general, şi s-a cam prelungit.

— Cu directorul general?

— Da, cu directorul general Seppo Swin. Am luat un apetitiv, şi apoi prânzul.

— Aţi procedat foarte corect…

Ca să-şi ascundă într-un fel uimirea, în loc de creioane a început să-şi roadă unghiile. Treptat a devenit

din nou amabil, cuvintele i s-au înveşmântat în haine de ceremonie, şi s-a pornit iarăşi să preamărească idealul înălţător şi atotputernic! După cum se vede, procedasem foarte bine. Directorul adjunct pierduse două ore din timpul serviciului pentru o treabă pe care o putea rezolva în două minute la telefon. Cu ocazia aceasta a consumat cinci praifuri de aspirină, trei creioane şi un număr incalculabil de vorbe. Am ieşit din cabinet cu inima uşoară. Putea fi liniştit în privinţa caracterului său, căci n-ai cum să-i iei omului ceea ce nu i-a dăruit bunul Dumnezeu.

Cu puţin timp înainte de sfârşitul programului m-a chemat iar, şi am observat numaidecât că atmosfera se schimbase total. Avea o expresie seacă, lipsită de viaţă, aşa cum cred că trebuie să aibă condamnaţii la moarte când stau pe scaunul electric sau urcă pe eşafod. Dacă s-ar fi uitat într-o oglindă, propria lui imagine l-ar fi dat gata. Vorbea sacadat, de parcă declara versuri moderniste.

— M-am înşelat, domnişoară Baranauskas. Credeam că aveţi convingeri mai profunde şi demne de încredere, presupuneam că sunteţi şi în lucrurile mărunte fidelă principiilor. Am greşit. Tocmai mi-a telefonat directorul general. şi mi-a vorbit despre lipsa dumneavoastră de loialitate, de-a dreptul cutremurătoare. Compania nu vă mai poate încredinţa sarcini de protocol. Directorul general va fi aici peste un ceas şi vrea să vă vorbească. E clar?

Cine ar fi crezut că Simo Săhlă e în stare să se exprime atât de scurt, de precis şi fără „entuziasmul idealurilor”? Am ghicit imediat că transmitea gândurile lui Seppo Swin. Pătasem autoritatea oficială a directorului general (despre cea reală mai bine să nu vorbim), iar ofensa aista îl afectase grav şi pe vărul său. În sfârşit, auzisem adevărul, adevărul curat, care, cum se zice, nici în foc nu arde (la fel ca minciuna). Dar adevărul curat şi simplu e foarte rar absolut curat, iar absolut simplu – şi

mai rar. Qnd, peste un ceas, am intrat timidă în cabinetul directorului general, mi-a fost dat să aud nişte adevăruri diametral opuse: sunt chipurile cea mai agreabilă şi cea mai inteligentă femeie din lume, am cunoştinţe pur şi simplu fenomenale în materie de limbi străine; mă îmbrac elegant, sunt cum nu se poate mai conştiincioasă în muncă, sunt un interlocutor spiritual şi, ce-i mai important, *am* pe vino-11 coace.

Aşadar, şeful meu era din nou cherchel. it. Figura lui avea culoarea caracteristică alcoolicilor: bătea în vineţiu de afină. Ochii mijiţi parcă-i pluteau în coniac, iar cu limba cleioasă îşi lingea mereu buzele groase. Ziua de lucru se terminase, biroul era închis, nimeni nu mai putea tulbura splendidul nostru *tête-à-tête*.

Ziua fierbinte de vară continua să ne stoarcă de sudoare, ca şi cum n-ar fi vrut să mai lase nimic pe mâine. Directorul general şi-a sers haina şi a dat drumul la ventilator. Mă privea cu ochi mângâietori, cel p. puţin ca un om dornic să-şi iubească aproapele.

— Minna, începu el, ipoticnindu-se uşor, ieri. mi-am pierdut capul, dar nu chiar de tot. Îmi amintesc perfect că ţi-am promis un spor de salariu. O să aranjăm asta cu prima ocazie. Acum mai am o treabă cu tine. Peste o săptămână plec la Londra şi ţi-aş pe opune să mă însoţeşti. Îmi trebuie un translator… înţelegi, cunoştinţele mele de limbi străine… ce să mai vorbim… Compania îţi plăteşte drumul cu clasa întâi şi, pe lângă asta, vei primi diurnă. Dar mai întâi…

S-a sculat de pe scaun şi a început să mă mănânce din ochi. Tocmai atunci uşa s-a dat de perete şi a intrat Simo Sahla, agitat. N-avea curajul să dea în vileag că el însuşi n-are nimic de spus, şi s-a apucat să expună idei împrumutate.

— I-am explicat domnişoarei Baranauskas că firma nu-i mai poate încredinţa sarcini de protocol, spuse el pe

nerăsuflate, sufocându-se şi privindu-mă acuzator, iar pe văry-său cu admiraţie. Datoria mea este să pretind fiecărui salariat, fiecărui funcţionar al Companiei noastre să-şi respecte ireproşabil îndatoririle, aişa încât să ne putem bizui pe ei fără rezerve, pentru ea fiecare să iradieze, ca să zic aşa, o loialitate indubitabilă, înaltă principialitate, spirit de sacrificiu şi de convieţuire socială, şi pentru ca…

— Mai tacă-ţi fleanca! ţipă enervat directorul general. Ce naiba cauţi aici? Biroul s-a închis, de ce nu pleci acasă?

Simo Săhlă, a cărui viaţă era alcătuită numai din intenţii, se pierdu cu firea. Ca să evite neplăcuta corvoadă de a gândi, de obicei îşi însuşea cât ai clipi din ochi părerea vărului său, însă de data asta nu se aştepta ca directorul general să-şi schimbe vederile brusc, în câteva clipe.

— Mă gândeam doar… încercă directorul adjunct să se justifice, aruncându-i vărului său priviri imploratoare.

— Te gândeai, te gândeai! Numai cu gânditul nu ajungi departe. Mai trebuie să şi acţionezi. Pricepi?

— Fireşte, fireşte… Cred că m-am înşelat. Când mi-ai vorbit despre comportarea de ieri a domnişoarei Baranauskas…

Seppo Swin făcu o strâmbătură. Nu sunorta să i se amintească propriile sale cuvinte. Exclamă:

— Nu-i deloc vorba de asta, ci de mărirea salariului domnişoarei Baranauskas. De aceea ţi-am telefonat s-o rogi pe domnişoara Baranauskas să rămână după program.

Recunosc sincer că mi-era milă de Simo Săhlă, omul care citea numai sloganuri şi titluri din ziare.

Acum stătea în faţa autoritarei sale rubedenii, învins şi neputincios. Cărunţiala părului său se armoniza perfect cu gândurile sale cenuşii. Arăta ca un om care şi-a pierdut toată averea cu pariuri şi loterii. Rodea febril un creion proaspăt ascuţit şi se simţea ochi de orb şi picior de olog,

ca Iov odinioară. Dar n-ar fi fost el un mare echilibrist în arena vieţii, dacă n-ar fi ştiut să se descurce prompt, cu o abilitate uluitoare. Pe faţa lui palidă ca o mască de ceară se întinse un surâs autentic, neobişnuit de sincer, adresat mie.

— Sunt întru totul de părerea directorului general, spuse el mieros. Domnişoara Baranauskas e o comoară nepreţuită pentru compania noastră. Unde am mai-găsi un corespondent ca domnişoara Baranauskas care să cunoască atât de bine şi engleza, ăi spaniola? Nicăieri. Pe lângă asta stăpâneşte la perfecţie şi finlandeza…

Directorul general făcu un gest nerăbdător. Aveam impresia că prin silueta lungă a vărului său, vede harta Europei cu insulele Britanice, atârnată pe perete.

— Îmi pare bine, Simo, că eşti de acord cu mine, îi vorbi el sec. De mărirea salariului o să anunţ eu serviciul financiar, chiar mâine. Mai ai vreo treabă?

Simo Sählă nu mai avea altă treabă. Mi-a adresat o amabilitate banală şi a părăsit cabinetul. Sunt sigură că se dusese să ia aspirină. Văzând peste tot atâta minciună şi perfidie, cred că a doua zi s-a bărbierit fără oglindă.

Tot ce s-ar mai putea povesti despre directorul adjunct Simo Sählă şi activitatea lui, s-a scris în ziarele din Helsinki la data de 4 octombrie 1947, odată cu apariţia anunţului mortuar…

Când directorul general s-a convins că amabilul său verişor a părăsit biroul, iar pe coridor nu se aud paşii femeilor de serviciu sau ale paznicilor, a început iar să vorbească de călătoria noastră în străinătate. Deşi citisem câteva cărţi americane, în care biologii renumiţi scriau despre instabilitatea bărbaţilor, despre viclenele lor manevre vânătoreşti, am crezut totuşi că voi ajunge în Anglia datorită limbilor pe care le cunoşteam. I-am pus şefului meu, cu o sinceritate naivă, întrebări despre programul călătoriei, data plecării, hoteluri şi preţul

biletelor. S-a aşezat pe divan, a întins harta pe birou şi m-a invitat alături de el. Am dat curs, docilă, acestei dispoziţii, pentru că în viaţă există momente când merită să respecţi autoritatea formală, având în vedere viitorul. Onorabilul meu patron şi-a şters sudoarea de pe frunte, şi-a supt mustăţile şi a pufnit:

— Mirtna… eşti de acord cu propunerea mea?

— Da, fireşte, i-am răspun eu. Sunt gata oricând.

Fiind în primul rând om de afaceri, s-a hotărât să treacă direct la fondul problemei… În acel moment încă nu ştiam că îmi propune o ghicitoare pe care o poate dezlega orice femeie. I-am înţeles intenţiile abia când s-a sculat şi şi-a descheiat bretelele. Era un contract foarte precis de plăţi reciproce, pe care îmi cerea să-mi pun semnătura. Am început să-mi fac în grabă un plan de evadare. El a lăsat storurile la ferestre şi s-a apucat să se dezbrace calm, fără grabă. Ca orice pedant autentic, şi-a împăturit meticulos pantalonii la dunga ireproşabilă, proaspăt călcată, şi i-a aşezat pe spateaza unui scaun. Aşa procedează, probabil, nobilii scăpătaţi, al căror „gentleman ismtt stă numai în pantalonii bine călcaţi. Mi-am luat poşeta şi m-am ridicat. & – a apropiat de mine ca o micuţă şi ridiculă locomotivă de manevră, din cele poreclite „găinuşa”; apoi m-a prins de braţe.

— Minna, Minna… te iubesc…

A încercat să mă sărute, dar din cauza staturii lui mărunte nu putea ajunge până la mine. Abia Stai stăpâneam râsul. Situaţia era într-adevăr comică: un burduhănos de-o şchioapă, mai scund cu un cap decât mine, îmi făcea declaraţii amoroase, aşteptând pătimaş aşa-zisa reciprocitate, iar ca să dea mai multă expresie sincerelor sale sentimente, îşi scosese pantalonii! Numai o piftie ar fi tremurat în faiţa lui.

L-am respins şi i-am spus că lipsa lui de tact poate fi parţial explicată, întrucât băuse mult în ultima săptămână

şi nu mai era în stare să-şi cântărească faptele, dar prizăritul donjuan n-a înţeles argumentele mele raţionale. Exemplul „micului caporal” francez făcuse din el un orgolios caporal afacerist finlandez, care încerca, printr-o originală salvă de artilerie, să mă catapulteze în Insulele Britanice.

— Minna! şuieră el printre dinţi, aproape sălbatic. Nu glumesc de loc. Nu-s câtuşi de puţin beat... Te iubesc, te iubesc! Oare nu înţelegi?

Cenzorii săraci cu duhul ai vieţii amoroase n-ar fi putut pronunţa cuvântul „dragoste” cu o intonaţie atât de extoresivă, cu atâta patimă şi înverşunare ca el. Şeful meu îşi amintise zicala „Obraznicul mănâncă praznicul”. Era cât pe ce să vomit. Am păşit repede spre uşă, dar a sărit şi s-a încleştat de mine de parcă i-aş fi fost cel mai mare duşman.

— N-ai să pleci, Minna! Gândeşte-te la viitorul tău!

— Daţi-mi drumul! am ţipat eu.

— Nu, Minna, nu poţi pleca aşa. Cum de nu pricepi că te iubesc? Dacă te împotriveşti, o să te iau cu sila…

A încercat să mă muşte de braţ. Atunci mi-am ieşit din fire. Am calculat precis lovitura şi am repezit un pumn în nasul inamicului. Seppo Swin a căzut în genunchi ca un şco-Iar la spovedanie. Pesemne că, fără să vreau, îi turtisem nasul borcănat. Din nări a început să-i curgă sânge saturat de alcool, colorându-i în roşu mustăţile negre. Acum, şeful meu nu mai vorbea nici de dragoste, nici de mărirea salariului, nici de călătorie în străinătate. În schimb nu se scumpea la exclamaţii care n-ar putea fi publicate nicăieri. Vreun filolog pervers ar putea scoate din această arteziană lexicală întreaga terminologie a desfrâului şi măscărilor. Dar, cum spunea un înţelept: „Teme-te de bărbatul care susţine că te urăişte, fiindcă turbarea dragostei sale poate izbucni în orice clipă!”

Aşa s-a întâmplat şi de data asta. Şi-a şters sângele

de pe mustăţi, s-a ridicat anevoie în picioare şi a început iar să-şi demonstreze sinceritatea dragostei.

— Minna, scumpa mea Minna… Fii a mea!… îţi dau cât vrei. Nu încerca să rezişti, doar eşti femeie, o simplă femeie…

S-a apropiat de mine plecându-şi ameninţător capul, ca un taur care se pregăteşte de atac. Deodată a făcut un – salt şi m-a înhăţat de păr. Am urlat de durere, având senzaţia că sunt scalpată. Mi-a aplecat capul până la genunchi şi m-a târât ca pe un câine în lesă, tot vorbindu-mi de iubire, până la divanul de piele care – nu era greu de ghicit – fusese utilizat frecvent la acest gen de „protocol”. Mi-a dat drumul şi a pornit în obişnuita căutare a trandafirului sălbatic spre care se îndreaptă de obicei, atât de unilateral, dragostea bărbaţilor. Ei admiră femeile superficiale, însă caută întotdeauna în ele o anumită profunzime. Dar de data asta toate tentativele lui Seppo Swin erau dinainte sortite eşecului, lmbrâncindu-l în colţul divanului, i-am tras un un-doi zdravăn drept în oglinda tulbure a sufletului. Nu degeaba luasem lecţii de box la şcoala din America: mi-am făcut adversarul k.o., rezolvând astfel delicata problemă a autorităţii, fără dueluri oratorice. Mi-am aranjat în grabă coafura întrucâtva ciufulită, şi m-am îndreptat spre uşă, când mi-a venit o idee năstruşnică. Am luat pantalonii preastimatului meu şef, atârnaţi pe spetеaza scaunului, şi am părăsit biroul cu paşi repezi, vătuiţi, ca un hoţ.

Mai târziu am meditat mult la acest gest, care a atras pierderea slujbei. Dacă acceptam propunerile şefului, care unora li s-ar putea părea bagatelă, cu siguranţă că obţineam bani, putere şi succes. Poate aş fi devenit chiar acţionară a cotmpaniei, fiind lucru ştiut că multe tranzacţii comerciale şi transferuri de averi întregi dintr-o mină în alta se decid nu atât la masa de consiliu cât mai ales în pat. Printre cunoştinţele mele se numără zeci de femei

întreprinzătoare, care au făcut avere dobândindu-şi şi capitalul iniţial datorită exclusiv farmecului lor feminin, dar niciun specialist în economie politică nu dă atenţie acestei importante împrejurări, care influenţează substanţial formarea capitalurilor şi distribuirea veniturilor. Orice femeie frumoasă îşi poate asigura o situaţie strălucită numai prin frumuseţea ei, căci foarte mulţi bărbaţi au investit şi vor investi totdeauna bani în afaceri care nu produc niciun procent. Bărbatul e un poligam „etern, care încearcă să obţină de la viaţă mai mult de: îl poate ea da. Iar noi, femeile, ştim prea bin? acest lucru!

Deşi Seppo Swin a fost nevoit să poarte câteva săptămâni ochelari negri, nu m-a dat. În judecată pentru „molestare". N-a mai încercat nici să-mi ridice, cât de cât, poalele şi salariul. Dar „molestarea" – ăsta e cuvântul folosit de el – n-a fost motivul decisiv al concedierii mele. Cauza era o banală ameninţare cu divorţul, pornind de la farsa mea nevinovată: am trimis soţiei, cu ramburs, pantalonii şefului. În colet am pus şi un răvaş cu mulţumirile de rigoare, adresate directorului pentru tentativa lui extrem de seducătoare, dar care, din păcate, rămăsese prea unilaterală. Se părea că mesajul meu a provocat în adorabila familie Swin un consiliu, la care simbolurile şi caracteristicile poziţiei în societate au fost interpretat în moduri diferite. Am ghicit asta mai întâi după plasturele oare împodobea fruntea lui Seippo Swin: rana asta nu era opera pumnilor mei.

A fost din partea mea, recunosc, un pic de josnicie să introduc o pietricică în pantoful ap, roapelui meu şi să-i urmăresc suferinţele cu bucurie sadică. Seppo Swin avea, totuşi, ceva de gentleman: nu uita niciodată ziua de naştere a soţiei, deşi nu-i ţinea minte vârsta. În adâncul sufletului îi stăruia o nostalgie: la restaurant i se făcea dor de căminul conjugal, iar acasă tânjea după îndemânarea

chelnerilor. Era convins că a stabilit relaţii cordiale cu divinitatea, fiindcă dăruia în fiecare an o haină uzată pentru bazarul de Crăciun al parohiei şi era membru fondator al unei sumedenii de societăţi filantropice. E foarte natural că preşedintele republicii i-a conferit – pentru câţiva ani titlul onorific de consilier public.

Seippo Swin era un *Rac*. Nu mergea cu vârful picioarelor înăuntru. Deşi îl părăsesc acum aproape definitiv, cum să vă mai spun câteva cuvinte despre cei mai caracteristici reprezentanţi ai acestui tip. De obicei iau parte la viaţa socială jucând cele mai *importante* roluri. Şi-au ales ca specialitate conducerea, iar cei mai capabili se şi ridică într-adevăr în posturi de conducere, şi atunci au posibilitatea să participe la toate. Dacă sunt de statură normală, nu prezintă un pericol deosebit pentru societate, dar dacă-s mărunţei, ca retezaţi din întâmplare, sunt foarte primejdioşi şi sâcâitori pentru noi, femeile. De aceea, vă previn: feriţi-vă, femei, de bărbaţii scunzi! Aceştia au un complex incurabil de scurtime, care dă naştere la complicaţii. Simptomele bolii: sete neînfrântă de putere şi vanitate, ca să nu mai vorbim de patima pentru bani şi pentru voluptăţile carnale. Aceşti bărbaţi neisprăviţi vânează cu o perfidie ascunsă femei înalte, parcă ar vrea să-şi ia revanşa de la viaţă. Poartă ghete cu tocul înalt şi pălării cu pană, ca să-şi mai adauge barem doi-trei centimetri la înălţime. Teama de a părea mici îi împinge la acte demente. Statura insuficientă îi face să-şi ia un aer* plin de importanţă şi le dezvoltă capacitatea de a se strecura cât mai sus, dând din coate şi ţesând intrigi. Dacă Napoleon ar fi fost mai înalt cu zece centimetri, n-ar fi pornit pentru nimic în lume în căutarea de aventuri pe meleagurile nemărginite ale Rusiei. Iar dacă Seppo Swin ar fi avut măfcar înălţimea lui Napoleon, nu s-ar fi apucat să urmărească o femeie mai înaltă, mai puternică şi mai inteligentă decât el.

Cititorul poate găsi alte informaţii despre. Seppo Swin şi toate afacerile lui în capitolele următoare, precum şi în sentinţele tribunalului municipal din anii 1944 şi 1946.

CAPITOLUL IV

Armas Karlsson era Fecioară şi călca cu vârfurile înăuntru. Un bărbat blond, înalt, cu doisprezece ani mai mare decât mine, văduv. Părul său începea să capete o nuanţă cenuşie mată, din cauza firelor albe care se strecurau neobservate, dar speranţele sale tot nu fuseseră înicununate de succes. Avea în cartierul Era un apartament propriu, foarte frumos, iar la Oulunkylä, lângă Helsinki, o făbricuţă de cerneală tipografică şi de clei. Acest din urmă produs nu era celebrul „Clei Karlsson”, care lipeşte orice doriţi de orice poftiţi, chiar şi pingele la nori, şi care este, de altfel, o marfă de import, ci pur şi simplu un cinstit pap finlandez pentru tapete, bun numai ca să ţină hârtia lipită de pereţi. Cerneala tipografică şi cleiul se caracterizează prin aceea că sunt totdeauna la modă, ca şi sutienele, producţia şi vânzarea lor făcând parte dintre fenomenele statice ale vieţii economice. Însă marea criză mondială a demonstrat că viaţa economică este totuşi dinamică şi are o desfăşurare de formă ondulatorie. Lumea a început să se mulţumească cu mult mai puţin clei şi cerneală tipografică decât înainte. Se putea observa după paginile ziarelor, care deveniseră mai palide, îşi pierduseră luciul şi strălucirea, titlurile apărând în tonuri estompate. Dacă paginile marilor gazete de scandal nu mai erau atât de negre ca în fericiţii «şi abundenţii ani de prosperitate, asta nu se datora faptului că scandalurile pierduseră din intensitate, ci pur – şi simplu străduinţei patronilor de a economisi cerneala. Legea cererii şi ofertei influenţa şi consumul de clei: atunci dnid nimeni mi-i sigur de ziua de mâine şi nimănui nu-i arde să-şi tapeteze pereţii locuinţei, nici cleiul nu mai are

căutare.

Având în vedere cele de mai sus, putem înţelege dificultăţile economice ale lui Armas Karlsson. Era criza de desfacere, când fiecare trăgea eu ochiul, nu fără satisfacţie, la greutăţile vecinului, dar nimeni nu încerca să le uşureze.

Armas Karlsson fusese ani îndelungaţi unul dintre cei mai buni parteneri ai firmei „FCES et COMP”. Ştiam că datoria lui Swin creşte lună de lună şi că se ocupa sârguincios cu semnarea poliţelor. Simţeam pentru el o compasiune cinstită şi, poate, chiar oarecare milă. Era aproape zilnic musafirul birourilor noastre. Nu suferea de mania conducerii şi cu toate că viaţa deve» nea tot mai scumpă, voia în primul rând să se bucure de viaţă. Totdeauna excesiv de politicos (iar pe lângă aceasta, cum-necum, văduv!), devenise, fără să vrea şi să-şi dea seama, obiectul atenţiei mereu treze a tuturor femeilor de la noi.

O dactilografă, care după divorţ se simţea ca nou-născută, vorbea la nesfârşit despre imensa avere a lui Armas Karlsson. „Fabricantul Karlsson se scaldă în bani! u o casieră tinerică era de părere că fabricantul Karlsson e un încuiat şi un zgârcit, tremură pentru averea lui, şi de asta nu se mai însoară a doua oară. Calculatoarea, o văduvă roşcată, socotea la rândul ei că avari ţi-a bărbaţilor nu are nicio legătură cu însurătoarea. Totul se explică, după dânsa, prin timiditatea neobişnuită a fabricantului. Se zice că-i atât de ruşinos, încât stinge lumina când se gândeşte la femei, şi că îşi creează singur cât mai multe inconveniente, considerând că-i conferă o înaltă ţinută morală. Însă contabila companiei, o femeie atât de obişnuită să se îndoiască de orice, încât îşi număra degetele după ce dădea mâna cu cineva, a pus capăt controverselor într-un mod foarte realist.

— Fabricantul Karlsson nu-i nici timid, nici bogat, ci doar un bărbat sănătos, dar sărac, pentru că n-are spirit

comercial aproape deloc. Şi îi lipseşte tupeul în afaceri. Dacă „FCES et COMP” îi va cere într-o bună zi achitarea tuturor conturilor, nu-i va mai rămâne nimic altceva decât un zâmbet trist şi titlul de consilier economic. Într-adevăr, zâmbetul său era totdeauna *uşor* melancolic. Iar când se întâlnesc două zâmbete melancolice, intimitatea se înfiripă foarte uşor.

La o săptămână după întâmplările descrise mai sus, am fost anunţată că nu mai corespund pentru redactarea corespondenţei cu străinătatea a firmei „FCES et COMP”. L-am întâlnit în vestibul pe Ar mas Karlsson. Aştepta de două ceasuri o audienţă la directorul general Seppo Swin şi, şezând în anticameră, citea ceva din Shakespeare. Şi nu altceva, ci chiar „Neguţătorul din Veneţia”! Cine ştie, poate se pregătea să le dea creditorilor un funt de carne din propriul său trup, ori poate căuta replici adecvate ca să implore o amânare a scadenţelor. În orice caz, avea o figură nespus de jalnică şi parcă absentă. Mi-a răspuns distrat la salut şi m-a întrebat, cum se obişnuieşte, de sănătate. I-am spus că fusesem concediată… A devenit şi mai trist, s-a gândit câteva clipe şi m-a întrebat cu voce scăzută:

— Pentru ce?

— Cică m-am comportat necuviincios.

— Necuviincios? Dumneavoastră, domnişoara Baranauskas?

— Eu!

A clătinat din cap, unduindu-şi părul decolorat, şi mi-a răspuns cu, un aer filosofic:

— Istoria gin/din omeneşti cunoaşte o singură regulă valabilă de bună comportare: „Poartă-te cu oamenii aşa cum ai vrea să se poarte ei cu tine”.

— Bine spus, i-am răspuns eu râzând. Însă cazul meu este exact invers: n-am acceptat să fiu tratjată într-un anumit mod, şi de aceea n-am vrut să mă port *aşa* cu el.

— Cu el? Cu cine anume?

M-am poticnit şi n-am putut să-i răspund. Din fericire portarul a salvat situaţia, venind să-l anunţe pe fabricantul Karlsson că directorul general Swin tocmai s-a cufundat, pe divanul din cabinetul său, în somnul binefăcător prescris de medic. Fabricantul s-a uitat la ceas şi a întrebat calm:

— Cât o să doarmă?

— Greu de spus, i-a răspuns blândul cerber al companiei noastre încărcat şi cu atribuţii de valet. Poate un ceas, dar poate şi două.

— Două ceasuri am şi aşteptat. Mă rog, pot să mai stau.

— Nu-i cazul. Înaintea dumneavoastră mai sunt înscrişi trei pentru audienţă. Aşteaptă de ieri.

— Foarte ciudat, oftă fabricantul. Mi se fixase audienţă încă de săptămâna trecută.

— Nu-i nimic ciudat. Celor trei li s-a fixat mult mai înainte.

Armas Karlsson cântări în palmă „Neguţătorul din Veneţia” şi făcu pe neaşteptate o propunere cutezătoare:

— Nu l-ai putea trezi pe directorul general? Am o afacere importantă.

— Dotmnule consilier economic, îi răspunse portarul şef cu o plecăciune – îşi juca perfect dificilul rol – eu am căderea să-l trezesc pe directorul general în timpul serviciului numai în cazuri excepţionale, care pot fi următoarele: incendiu, vizita şotiei, vizita unei delegaţii venite *să-i* înmâneze directorului general o decoraţie, sosirea unor oaspeţi străini care să trateze cu directorul general constituirea unor noi asociaţii comerciale sau culturale (aşa, de pildă, s-au născut zilele trecute „Asociaţia Finlanda-Kuweit” şi „Asociaţia turistică pentru călătorii în jurul Ţării de Foc”), precum şi vizita trimişilor personali ai preşedintelui, episcopului sau Trustului

alcoolului. Asta-i tot. Şi, aşa cum v-am spus, nu este posibilă nicio excepţie.

Armas Karlsson observă că tocmai el ar fi o excepţie, întrucât n-a invidiat niciodată liniştea săracilor sau averea bogaţilor. Cât e de dureros şi de penibil să vezi oameni care se închină atotputernicului Ban şi jură pe – numele lui Mamon, oameni pentru care adevărul e doar rodul bizar al imaginaţiei, iarcreştinismul se confundă cu o asigurare de viaţă. Precum sufleorul de la teatru, încearcă mereu să joace rolul principal şi, în circulaţia aglomerată de pe străzile vieţii, cedează trecerea sărmanului pieton numai în cazul când îl cară maşina salvării.

Portarul şef „a plecat, considerând că şi-a făcut datoria. Am rămas din nou singură cu fabricantul de clei. Această Fecioară, de statură înaltă, cu părul bălai, cil ghete cel puţin numărul patruzeci şi şase, ochii plini de tristeţe şi minte de copil care crede în bunătatea omenească, trezise în inima mea cele mai gingaşe sentimente.

— De, n-ai ce-i face, spuse el adresându-se mai mult sieşi, trebuie să aştept.

— Regret că nu vă pot ajuta cu nimic, am zis eu.

S-a uitat la mine, încercând să zâmbească degajat. În ochii lui a licărit un gând, care peste o clipă fu rostit.

— Domnişoară Baranauskas, aş vrea să mă întâlnesc cu dumneavoastră, să stăm de vorbă.

Am fost de acord, ne-am dat o întâlnire şi a părăsit birourile cu paşi vioi (dar n-aş zice şi uşori), parcă i s-ar fi aprobat un credit suplimentar, ori i s-ar fi amânat scadenţa plăţilor.

Mersul său mă irita. Înainta ca o galeră antică de luptă: uşor clătinat, înălţându-şi şi aplecându-şi prora. Îmi aduc aminte că avea vârfurile picioarelor prea strâmbate înăuntru. Acelaşi lucru se putea spune şi despre ochii lui. Conştiinţa, sau ceva în genul ăsta, mă asalta cu mustrări:

poţi oare judeca un om numai după înfăţişare? Aşa cum afirmă un genial cunoscător al *gestalt* filosofiei, căruia îi dădusem lecţii de engleză, ticăloşii au deseori o ţinută frumoasă, iar sclavii papucului domestic – bărbia voluntară.

Aşa a început. Nici raze romantice de lună, nici evlavie paralizantă. Puţină alchimie de surâsuri, o oarecare coincidenţă de preocupări şi idei, sentimentul inconştient al unui destin comun şi teama de singurătate. Nu semăna cu criticii literari, care caută mereu minuni şi eroi, ci eram nişte suflete simple, obişnuite.

1 Gestalt – formă, configuraţie (germ.). Teoria gestaltistă, produsul unor psihologi dintre cele două războaie (Ehrenfels, Köhler, Wertheimer, Koffka), tratează formele, în special cele organice, drept structuri complexe de componente aflate în relaţie de interdeterminare.

căutând fiecare dreptul de refugiu în inima celuilalt. Foarte simplu şi) banal, nu-i aşa? Exact ca nişte cuvinte încrucişate, care nu necesită decât un creion ca să fie dezlegate.

Ne-am cununat la începutul lui august, după ce am încheiat un contract matrimonial în care erau fixate precis drepturile pecuniare ale soţilor. Fiecare răspundea personal de orieei datorie contractată înainte sau în timpul-căsătoriei.

Contractul a fost înregistrat la triburjalul orăşenesc din Helsinki, la 2 iulie 1934, trecut în procesul verbal şi anunţat în organele oficiale de presă.

Eu cred că nu-i deloc nevoie, ba chiar ar fi lipsit de tact să expun amănunţit toate întâmplările şi stările sufleteşti din timpul logodnei, prima noapte a căsătoriei şi primele zile după nuntă. Nu fac parte dintre femeile care se jeluiesc cu lacrimi amare pentru deziluzia din noaptea nunţii. Eu n-aveam iluzii himerice, iar soţul meu nu se bucura de aşa numitul *jus primae noctiş*. Tocmai

împlinisem treizeci de ani, şi ştiam din experienţă, chiar prea bine, că niciun lucru nu se naşte de-a gata pe lume, cu – atât mai puţin un bărbat, pe care trebuie să-l creşti cu răbdare. Cât timp îţi fac curte, bărbaţii au obiceiul să-ţi povestească străvechile basme despre iubirea eternă, care, airfo-mă unei pensii, se dă fie pentru serviciu îndelungat şi ireproşabil, fie din compătimire. Armas Karlsson nu m-a ispitit niciodată cu astfel de trataţii. Ştia să facă apel la raţiune, fiindcă înţelegea, sau cel puţin intuia că dragostea necesită, ca şi păcatul, coordonarea acţiunii partenerilor.

Când au aliat Swinii că mă ocup de instaurarea ordinii în afacerile consilierului economic Karlsson, au început a ne urmăfri pe amândoi. Soţul meu ajunsese un fel de ţap ispăşitor.

— Îl umilisem pe directorul general, care nu mi-o putea ierta pentru nimic în lume. Acum i se ivise ocazia să se răzbune, şi o făcea rânjind cu răutate. Într-o bună zi, soţul meu s-a trezit dintr-odată aproape celebru. E drept că numele său fusese publicat deocamdată numai în buletinul poliţelor protestate, dar şi acesta era un organ prestigios al vieţii economice, care satisface pe deplin necesităţile culturale ale oamenilor de afaceri şi curiozitatea soţiilor lor. Cine vrea să se trezească vreodată ilustru, atunci trebuie, cum spun stelele de cinema şi gangsterii americani, să doarmă mai puţin noaptea. Bietul Armaş nu închidea ochii nopţi în şir şi devenea tot mai faimos ca persoană care nu-şi achita datoriile. 11 asaltau poliţele din toate părţile, ca femeile uşoare, noaptea, pe stradă. Mi-am vândut apartamentul din Hakaniemi şi i-am împrumutat banii. Sub semnătură, fireşte, doar aveam un contract matrimonial care trebuia respectat.

Am început să-mi ajut soţul la conducerea fabricii şi am observat numaidecât că ar fi necesară o reorganizare a personalului de serviciu. Lucrul cel mai important era să găsim un responsabil cu reclama capabil, un om în stare să

vândă frigidere eschimoşilor şi şoşoni negrilor din Africa Centrală. După o selecţie minuţioasă, am izbutit să găsim această persoană unică, un tânăr poet care suferea din copilărie de mâncărimea incurabilă a scrisului. Reclama cernelurilor tipografice şi a cleiurilor şi-a găsit atâtea afinităţi cu idealurile lui li –, terare, încât şi-a consacrat toate forţele obţinerii unei remuneraţii lunare onorabile. Poemele sale erau mai prejos de orice critică, însă textele de reclamă aveau originalitate şi îşi atingeau scopul. Cea mai bună confirmare a fost creşterea vânzărilor de clei. Chiar din prima lună, acest maestru înnăscut al cuvântului a făcut să crească vânzarea cu treizeci la sută şi să primim două citaţii la tribunal pentru reclamă mincinoasă, care-i induce pe clienţi în eroare. Eram foarte mulţumită de activitatea poetului Haimonen şi-mi dădeam seama bucuroasă că poeţii nu-s neapărat săriţi din balamale, deşi asta îi ajută adesea. Oricum, truda sa roditoare, hrănjtă, cum se zice, de inspiraţia divină, merită toate aprecierile, aşa cum reverenţa frumoasă a unui artist pe scenă merită aplauze.

Ca să ridicăm productivitatea şi să reducem cheltuielile fabricii, erau necesare o serie de inovaţii substanţiale. Îmi plăcea să mă ştiu tovarăşa de idei şi de muncă a soţului meu, să-l susţin, să-l ajut şi totodată să obţin lună de lună profituri rotunjoare, pe care le depuneam imediat la bancă – în contul meu, fireşte. Dar cu toată atenuarea crizei mondiale şi sporirea desfacerii la producţia noastră, ne găseam încă într-o situaţie precară. Banii nu sporesc fericirea, dar îţi asigură o viaţă confortabilă, adică tocmai ce ne trebuia nouă. Armaş era un idealist, găsea întotdeauna cuvinte originale, în schimb nicio idee nouă, pe care s-o poţi traduce în viaţă. Iar timpurile noi impuneau acţiune, măsuri concrete, căci numai la telegrai se plăteşte pe cuvinte şi nu pe fapte. Mi-am asumat funcţia de şef al serviciului desfacerii şi am

invitat la un coctail câţiva editori de ziare şi artişti plastici. Cocteilul a avut efect asupra artiştilor nedepravaţi, care au început să colaboreze cu noi – toţi, fără excepţie, dar editorii pesemne că mai avuseseră ocazia să ia parte la cocteiluri şi banchete în compania directorului general Seppo Swin. Cu ocazia asta am aflat că „Swin şi compania” importă din străinătate cerneluri tipografice ieftine şi le furnizează foştilor clienţi ai firmei noastre. Pierdeam pieţele şi, cum nu eram în stare să-i mai concurăm pe Swini, trebuia să le recunoaştem cu capul plecat autoritatea şi supremaţia. O, eram convinsă că într-o bună zi vor deveni coi mai impozanţi defuncţi din cimitirul Hietaniemi…

Adoratul meu Guy de Maupassant a spus odată, printre altele (cu ironia caracteristică spiritului său spumos) că viaţa e un pat: în el ne naştem, iubim şi murim. Eu aş mai adăuga că multe consfătuiri importante între soţi, au loc tot în pat, fiindcă e mai uşor să-ţi deschizi inima în faţa tovarăşului de viaţă, sau să-i întorci spatele. Armaş îşi dezvăluia sufletul. Îmi destăinuia grijile şi necazurile lui, cerându-mi sfatul şi investigindu-mi delicat intenţiile. Într-o seară, târziu, mi-a spus cu adâncă tristeţe:

— Minna, ai fost bună şi înţelegătoare cu mine… ai fost infinit mai mult decât o simplă soţie. Dar orice are o limită. Şi răbdarea ta o fi ajuns la capăt.

Mi-a mângâiat duios părul, a tăcut o clipă, apoi a continuat în şoaptă:

— Îţi datorez o sută optzeci de mii, şi nu ştiu când o să ţi le pot înapoia. Firma e în pragul falimentului. Dacă în două săptămâninu fac rost de şase sute de mii, sunt pierdut… – iar tot ce am va trece în mâinile Swinilor.

— Încearcă să-i îndupleci, propune-leo tranzacţie.

— Le-am propus, dar sunt de neclintit. Minna…

— Ei?

— Mă poţi ajuta?

— N-am în cont decât două sute de mii.

— N-ai putea să-i scrii mamei tale în America şi să-i ceri un împrumut?

— Nu.

— În cazul ăsta, s-a zis-cu mine.

Vocea soţului meu tremura. A fost cea mai sumbră consfătuire în pat din viaţa noastră. Am încercat să arunc măcar o pată de lumină în peisajul cenuşiu, mohorât, al sufletului său:

— M-am uitat azi în horoscop şi promite numai lucruri bune. Ce-i drept, abia de săptămâna viitoare.

Armaş a schiţat un zâmbet chinuit.

— Eşti optimistă…

— Uneori.

— Şi eu credeam în timpuri mai bune, pe vremea când îţi făceam curte…

— Îţi închipuiai, probabil, că-s bogată…

— Nu, mă bizuiam pe propriile-mi puteri, însă n-am ţinut seama de faptul că Seppo Swin va deveni concurentul meu.

— Cel mai bine e să împrumuţi de la pesimişti, fiindcă ştiu dinainte că n-au să primească nimic înapoi.

A urmat o pauză lungă, penibilă, care te făcea să caşti. Vântul rece de toamnă pătrundea în conducta de ventilaţie şi cânta din flautul său jalnic. Din stradă a răzbătut deodată urletul sinistru al sirenei pompierilor. Armaş a stins lumina, mi-a urat visuri frumoase, dar nu mi-a întors spatele. Parcă ne străduiam să ne auzim gândurile, păstrând tăcerea şi înăbuşindu-ne suspinele. În sfârşit, el a adormit şi peste câteva clipe s-a auzit un sforăit sonor, acest neplăcut semnal al calmului, după care n-am mai putut adormi. L-am trezit. A tresărit, a aprins lumina şi început să se uite speriat în jur.

— Ce coşmar! Am aţipit într-o poziţie proastă…

— Şi ai sforăit.

— Oare? Dar, fiindcă mi-am adus aminte, ce zice horoscopul ăla al tău?

— Numai bine. Afacerile băneşti se rezolvă strălucit, cunoştinţe noi, o solemnitate şi nu mai ţin minte ce încă.

— O solemnitate, va să zică? Chiar o solemnitate, adevărat?

— Da, şi ce-i cu asta?

Armaş s-a şters la ochi şi mi-a spus căscând:

— Am uitat să-ţi spun că suntem invitaţi săptămâna viitoare ia o reuniune de familie.

— Nu-mi plac reuniunile de familie.

— Nici mie, dar vezi că avem obligaţii. Consilierul minier Karjula e vărul meu de-al treilea. Nu putem-refuza.

Conform unei statistici neoficiale, pe atunci existau în Finlanda patruzeci de potentaţi care câştigau mai mult decât apucau să cheltuiască. Consilierul minier Karjula se număra printre ei. Eu nu-l întâlnisem niciodată, însă o cunoscută de a noastră, doamna S., poreclită „micul uriaş" al bârfei din înalta societate, îl descria astfel:

— E un bărbat vârstnic, încărunţit, cu o bărbuţă de ţap, ochi ageri şi inimă vicleană. E capabil să prefacă, printr-o vrăjitorie, pădurile Finlandei în hârtie, iar hârtia în bilete de bancă. Înainte de masă bea. un coctail, pentru că nu poate mânca pe stomacul gol; călătoreşte cu un tren special, deoarece, nu-i place să fie deranjat; aleargă după nevestele prietenilor, fiindcă propria lui nevastă e atât de istovită, încât e silită să-şi ascundă vârsta, greutatea şi durerea.

Înarmată cu aceste date, m-am prezentat împreună cu Armaş la serata dată de consilierul minier Karjula, în casa lui somptuoasă, unde se adunase lume multă dar oameni puţini – ca să folosesc expresia unui cunoscut cinic. Toaletele de seară şi înaltele decoraţii alcătuiau recuzita impresionantă a acestei reuniuni unde servirea bucatelor se transformă într-un ritual, iar înghiţirea băuturilor într-

un spectacol respingător. Întrucât această seară a marcat o cotitură vertiginoasă în viaţa mea, influenţându-mi decisiv activitatea de afaceri, consider necesar să o relatez ceva mai amănunţit, ca să previn astfel orice interpretări şi zvonuri anonime, pe care nu-i bine să le crezi niciodată pe de-a-ntregul.

Purtam o rochie de catifea roşu-închis, frumoasă şi – dacă vreţi – cu o croială îndrăzneaţă. Rochia îmi aparţinea, însă bijuteriile a trebuit să le închiriez de la magazinul lui Vilander. Oamenii au, în general, o părere bună despre ei înşişi. Eu eram pur şi simplu încântată de mine, dar bietul Armaş, cu fracul său strâmt, cumpărat încă din vremurile bune de dinaintea crizei, avea o înfăţişare destul de jalnică.

Nu mai avusesem ocazia să particip] a o sindrofie de familie unde marile capitaluri şi titlurile înalte fac schimb de complimente. Când am văzut lista invitaţilor, am constatat că soţul meu avea un titlu derizoriu: consilier economic. În treacăt fie zis, plătise titlul cu bani câştigaţi din sudoarea frunţii, pe vremea când cerneala tipografică şi cleiul se vindeau bine.

Durerea de măsele şi invidia sunt foarte greu de ascuns. Dureri de măsele n-am observat, în schimb invidia se oglindea clar pe feţele invitaţilor atunci când am fost aşezată la masă alături de amfitrion. Adevărat glăsuieşte Biblia: „Mulţi chemaţi, dar puţini aleşi”!

Foarte distinse au fost şi cuvintele cu care gazda, toastând în cinstea oaspeţilor, mi se adresa cu precădere mie. Nu eram doar doamna Karlsson, al cărei soţ fierbea clei şi citea, în locul cărţii de bucate, dramele lui Shakespeare, ei o femeie de lume, americană şi divin de frumoasă, care merita să fie ţinută în ramă.

Consilierii comerciali, minieri şi industriali îmi dăruiau priviri binevoitoare, în schimb căutăturile soţiilor deveneau tot mai sumbre. Am nimerit, fără voia mea, sub

focul încrucişat şi nimicitor al imbecilităţii masculine şi al invidiei feminine. Armaş şedea de cealaltă parte a mesei, în faţa mea şi radia de fericire, îl impresionasem plăcut pe vărul său de-al treilea, influent ca Caesar şi bogat precum Cresus, dar lipsit de rezistenţă la alcool şi la sexul frumos. Era obişnuit să cumpere totul cu bani: prieteni, funcţii, putere şi, bineînţeles, femei, a căror unică atracţie consta în consimţământul de a ceda. la pat, iar unicul semn de inteligenţă – promptitudinea reacţiilor.

Începutul seratei a fost întrucâtva încorsetat, solemn, dominat de fraze şi constatări banale, ca „Încântat de cunoştinţă" şi altele în acelaşi gen. Am aflat cu mult. interes că soţia consilierului minier T. pleca săptămânal la Stoekholm să se coafeze şi în fiecare lună la Paris, unde o cosmeticiană îi trata tenul. Activa în nouă societăţi filantropice şi era membră în cercul de tricotat al gospodinelor care împleteau ciorapi pentru copiii nebotezaţi din ţara

Ambo. Soţia directorului general F., avea o mină atât de duşmănoasă, parcă ar fi reprezentat un nou curent literar, care detestă glumele *în* genera} *şi dispreţuieşte orice* distracţie. Pronunţa cu deosebită satisfacţie cuvinte ca: „stupid", „vacs" şi „rahat". Înţelegea slăbiciunile Omeneşti, dar nu le ierta. Extrem de interesantă cunoştinţă!

Se zice că soţia consilierului minier O. avea numeroase ocupaţii. Era preşedinta de onoare a „Buldog-clubului" crescătorilor de câini din Helsinki, membră în conducerea uniunii „Să ducem flori în casele bătrânilor", vicepreşedinta asociaţiilor „Lupta împotriva scarlatinei" şi „Ajutorul actorilor", precum şi membră permanentă în juriul concursurilor pentru „Miss Finlanda". Era nelipsită de la dineuri şi vernisaje, ca să-şi etaleze noile pălării, şi de la premierele Teatrului Naţional, ca să-l asculte pe sufleor. îl citise cândva pe Freud, iar acum vedea pretutindeni şi în

toate manifestările atracţiei sexuale. Din păcate, puterea ei de seducţie nu putea fi apreciată decât după propriile sale cuvinte. Din când în când improviza câte o glumă deocheată, veche de când lumea, îmi făcea cu ochiul, râdea cu hohote şi mă întreba:

— Nu-i aşa, doamnă Karlsson?

Dădeam afirmativ, din cap, deşi eram de altă părere. A intrat în vorbă cu mine şi mi-a spus, ca din întâmplare, că soţul ei are două titluri de consilier: comercial şi minier. Cu toate acestea, erau puţintel cam strâmtoraţi, pentru că de anul trecut trăiau numai din rente: „Ştiţi şi dumneavoastră, doamnă Karlsson, cu ce rente mizerabile trebuie să ne mulţumim în ţara noastră. Waldemar *al* meu zice că rentele mari îi stau omului de afaceri la fel de bine ca tocurile înalte la femei cu picioare fru –, moaşe”.

Doamna O. era grozav de bine informată, cu privire la toate evenimentele curente. Îşi culegea ştirile proaspete de la coafeză, iar părerile proprii şi le extrăgea din ziare. De la soţul, ei nu obţinea niciodată nimic fără să consume mai întâi o porţie de plâns.

Atmosfera devenea treptat tot mai degajată. Consilierul minier avea faima unui om care de obicei se stinge mai înainte de-a apuca musafirii să se aprindă, însă acum se ţinea tare pe locul Său prezidenţial şi încerca să mă încălzească. Era convins că femeile nu pot cuceri inimile bărbaţilor, fiindcă nicio femeie nu încercase să-i răpească inima. În ceea ce mă priveşte, putea îi perfect liniştit pentru inima lui nălpădită de grăsime. Mi-a fost de-a dreptul greaţă când a început să-mi pipăie rochia cu degetele încărcate de pietre preţioase. Bietul Armaş îmi făcea insistent semne din ochi, spunându-mi parcă:

— Minnica, draga mea! Pentru Dumnezeu, nu-l contraria pe consilierul minier Karjula, chiar dacă a dat în mintea copiilor. Vreau să-i obţin girul pe o poliţă, iar pentru asta trebuie să-i menajăm buna dispoziţie.

Oaspeţii erau acum atât de „intimi”, se simţeau aşa de liberi, încât nu-i mai dădeau atenţie gazdei, care îşi lingea îngheţata şi lichiorul din ţăcălie, încerca să îmbete cu balsamul vorbelor sărmanul şi înfricoşatul meu suflet.

— Doamnă Karlsson… Ei, la naiba! mai bine, simplu, Mânna… Ascultă, fetiţa mea… Ah, Cristoase, ochii tăi fac să galopeze sângele în vinele bărbaţilor!… Lasă, n-are importanţă! Pe baba mea n-o mai interesează asta… Hai, lasă-mă să te ciupesc oleacă…

Armaş încerca să mă încurajeze din priviri. Doamna O. Începuse a-i şopti ceva la ureche prinţului comercial de alături, făcând semn spre mine cu un deget pe care se lăfăia un inel care costa cât o maşină. Soţia directorului general F. avea toate motivele să exclame în auzul tuturor: „Vai, ce stupid!”

Consilierul minier îşi continua urmărirea cu vorba şi cu fapta, îi simţeam aproape fizic privirea arzătoare. Moşneguţul atinsese acum gradul de beţie la care omul îşi pierde ultimele trăsături de gentleman şi se coboară la nivelul troglodiţilor. Îşi scărmăna bărbuţa de ţap şi-şi lingea buzele lipicioase. Deodată a izbucnit în gura mare:

— O, ce sâni, sfântă Fecioară! Ce sâni!

S-a lăsat o linişte penibilă. Toate privirile se îndreptaseră către stăpânul cssei, care se holba la mine ca un surdo-mut la un predicator. Două doamne s-au ridicat de la masă, presimţind un leşin. Era o indignare morală aproape făţişă provocată de rochia mea prea decoltată. Consilierul comercial Homo, care se însurase cândva cu stenografa lui şi de atunci încetase să mai dicteze vreun cuvânt, declară acum cu voce tare, după dictarea nevestii

— Are o rochie pur şi simplu scandaloasă… Prea americănească, nu merge la noi!

Poţi oare judeca femeile pentru felul cum se îmbracă, dacă sunt aproape dezbrăcate? I-am aruncat o privire

disperată lui Armaş, care lupta eroic să-şi învingă jena. În schimb, consilierul minier Karjula îşi răzbise de mult ruşinea. M-a apucat de tivul decolteului, bâiguind:

— Ce peisaj divin! Pe sânii ăştia aş da orice... Chiar şi-o avere.

— Ei, ei, Emil, spuse directorul general F... Să nu exagerăm. Te cam întreci cu gluma...

Am respins mâna consilierului minier şi-am încercat să mă ridic, dar Armaş *m-a* oprit, rugându-mă să mă calmez:

— Minna, oare nu mai înţelegi de glumă?

Consilierul minier îi aruncă o privire furioasă vărului său de-al treilea şi mârâi:

— Tacă-ţi gura, mă, fierbe-clei. N-am de gând să-ţi seduc nevasta, dar. ce, oare n-am dreptul să admir frumuseţea? Iar sânii ăştia, cum spuneam, sunt o privelişte demnă...

— Emil! exclamă, în sfârşit, doamna Karjula, apucându-se cu mâinile de tâmple. Încetează odată, strici seara.

— Eu? Ce tâmpenie mai e şi asta? Doar nu suntem la biserică. Ascultă, Minna, arată-mi sânii şi pun un milion pe masă!

Stăpâna casei avea dreptate: petrecerea se dusese de râpă. Câţiva oaspeţi se ridicaseră de la masă şi-şi făceau drum spre uşă. Ici şi colo răsunau exclamaţii ironice. Parcă eram într-o sală de licitaţii. În orice caz, consilierul minier făcea parte dintre oamenii care nu dau înapoi şi, din moment ce-au spus preţul, vor morţiş să plătească, chiar împotriva bunului simţ. A scos din buzunar carnetul de cecuri, a trecut un milion de mărci *pe* numele *meu* şi mi-a strigat provocător:

— Ei, îi arăţi?

— Emil! a sărit din nou doamna Karjula.

— Tăcere! Te-am întrebat dacă-i arăţi. Sau vrei să

mai pun încă pe atâta? Am destule resurse.

— Emil, Emil, eşti criţă! se agita nevastă-sa.

— Sunt, şi de asta vreau să mă distrez. Hai, doamnă Karlsson, ce zici?

S-a lăsat o linişte mormântală. Am văzut negru înaintea ochilor, dar mi-am revenit şi m-am uitat la Armaş. Era în aceeaşi stare de tensiune ca şi ceilalţi musafiri. În sfârşit, mi-a făcut din priviri, ba parcă şi cu mina, un *semn* al cărui sens nu mai trebuia descifrat. Am luat brusc o hotărâre eroică: mi-am dezgolit sânii, am înhăţat cecul de pe masă şi l-am vârât repede în poşetă. I-am aruncat o privire soţului, care începuse a goli cu înverşunare pahar după pahar, şi am plecat de la masă. Amfitrionul a încercat să mă urmeze, însă a răsturnat un scaun şi s-a lungit cu faţa în jos. În sfârşit se potolise. Zăcea pe parchet şi nu mai dorea nimic.

După ce l-au dus în dormitor, mulţi oaspeţi care voiau să plece s-au răzgândit, parcă de-abia acum s-ar fi simţit într-adevăr ca la ei acasă. L-am propus lui Armaş să ne luăm imediat tălpăşiţa, dar ştiţi ce înseamnă o *Fecioară* cherchelită! Pentru genul ăsta de încăpăţânare nu s-a găsit nici până azi o definiţie corespunzătoare. Soţul meu avea chef neapărat să petreacă până la sfârşit. Era ca un ţânţar, care pişcă mâna ce-l hrăneşte, sau ca un erou oare, dispreţuind moartea, sărbătoreşte izbânda prietenului său.

L-am lăsat câteva clipe în tovărăşia consilierilor de rang mai înalt şi am ieşit în hol, uij. deam dat peste întruchiparea vie a geloziei. Crema efervescentă a înaltei societăţi, toate aceste matroane fandosite mi-au întors în aceeaşi clipă spatele. Soţia directorului F. a spus răspicat:

— Prost gust, şi nimic altceva. Pur şi simplu stupid, extrem de stupid! După mine, e o exhibiţionistă patologic perversă!

Mi-am făcut loc printre grupurile de doamne şi am pronunţat cu răceală:

— Pardon, madam, vă înşelaţi. Nu-s o exhibiţionistă perversă, ci o economistă cu simţ practic.

Li s-a făcut părul măciucă, ceea ce era, de altfel, perfect explicabil: ani întregi le arătaseră soţilor mult mai mult decât îi arătasem eu acestui bogat consilier, şi asta pe gratis! Iată de unde provenea sfânta lor groază. Privirile lor dispreţuitoare m-au determinat să le provoc. Am întrebat cu o politeţe prefăcută:

— Stimate doamne, aţi citit cumva cartea, atât de romantică, a lui Pierre Louys „Les chansons de Bilitis”? Nu? Mare păcat, fiindcă lectura ei e foarte necesară pentru cultura generală. „Cântarea cântărilor” e un fleac în comparaţie cu ea. Ce ziceţi, de pildă, despre aceste încântătoare cuvinte ale lui Bilitis: „O, florile trupului meu! O, sânii mei. Înainte eraţi fără simţire, ca sânii statuilor, şi reci ca marmura. Bogata voastră rotunjime este podoaba mea cea mai de preţ. Fie că vă cuprind într-o plasă de aur, fie că vă las slobozi, splendida voastră aurora îmi luminează pretutindeni calea. O, asta-i noaptea fericirii mele!”

Din mulţimea de consilieri adunaţi în spatele meu s-a ridicat un ropot.de aplauze. Soţia consilierului minier şi economic O. care, după propria-i declaraţie, tocmai ajunsese la deplina înflorire a feminităţii sale, mi s-a aruncat de gât bâiguind, mai-mai să izbucnească în lacrimi:

— Vai, ce minunat, ce încântător. Doamnă Karlsson trebuie neapărat să ne cunoaştem mai bine. Pe mine mă cheamă Karin Olivia, născută Tahvanainen.

Stăpâna casei se retrăsese de mult în dormitorul soţului, ca să-i controleze pulsul şi portofelul, dar lipsa ei nu deranjă pe nimeni. Consilierul economic B., proprietarul unei mari fabrici de confecţii şi al câtorva case de modă, le-a închinat cucoanelor un toast. Pesemne că nu învăţase niciodată să vorbească după ceas, ci îşi

măsura timpul numai după calendar, fiindcă şi-a continuat discursul şi după ce majoritatea ascultătorilor plecaseră, iar ceilalţi adormiseră fiecare pe unde apucase.

Ce grea încercare pentru răbdarea unei soţii când trebuie să-şi convingă bărbatul să plece acasă de la o petrecere care s-a terminat de mult! Soţul meu se îmbătase pentru prima dată în cele patru luni de viaţă conjugală. Nu devenise respingător, însă respingea orice propunere. Deşi era atât de istovit că nu mai putea deschide gura, ţinea morţiş să continue orgia asta absurdă. Când, în sfârşit, l-am târât până în stradă, l-a podidit deodată plânsul şi a început să le destăinuiască trecătorilor că e cel mai fericit om din lume, posesorul celei mai frumoase femei de pe pământ. În timp ce aşteptam un taxi, sub asalturile neîncetate ale vântului îngheţat de noiembrie, şi-a acordat struna lirică şi s-a apucat să declame în gura mare din „Neguţătorul din Veneţia”, fireşte:

Sus inima, Antonio! Curaj!
Evreul aibă carnea mea şi sângele
Şi oasele şi tot, până ce tu
Să pierzi un strop de sânge pentru mine[4]

Dimineaţa am alergat la bancă, am preschimbat cecul în bani gheaţă şi apoi am început tratativele cu bărbatul meu. Cu şapte sute de mii am cumpărat de la el fabrica de clei împreună cu toate utilajele şi toate datoriile, am achitat plăţile speciale şi m-am autoridicat la rangul de director, numindu-l pe Armas Karlsson director adjunct. Şi pentru ca soţul meu să nu poată spune niciodată, mai târziu, că a fost tratat cu cruzime, i-am dăruit şi lui un titlu. În felul acesta a devenit un asociat tăcut, participând la toate afacerile firmei „Karlsson. Cleiuri şi vopsele”, numai prin capitalul investit de el în întreprindere.

Situaţia financiară a companiei noastre s-a ameliorat

4 Traducere de Gala Galaction, Opere, ESPLA 1955.

simţitor (slavă bustului meu!), şi astfel am putut să investesc aproape fără complicaţii sumele necesare pentru lărgirea producţiei. Peste şase luni fabrica funcţiona cu întreaga capacitate stârnind în jurul ei nenumărate zvonuri. Acum se vorbea peste tot că eram amanta consilierului minier Karjula, iar bietul Armaş ducea greul – un soţ truditor demn de milă, a cărui viaţă era ca o punte şubredă aruncată peste o prăpastie. Tuturor ne place grozav să judecăm pe alţii, ca să nu fim, la rândul nostru, judecaţi. Zvonurile calomnioase răneau profund sufletul naiv şi sensibil al soţului meu, care din când în când se cufunda într-o melancolie neagră. Atunci când un foiletonist a propus să mi se acorde titlul onorific de „bust-consilieră", a vrut să dea ziarul în judecată pentru defăimare. Nici nu-i trecea prin *minte că*, peste vreo douăzeci de ani, bustul feminin va deveni un atu în faţa căruia vor îngenunchea până şi cronicarii cinematograf ici, fără să mai vorbim de businessmenii bogaţi, ale căror serbări intime nu s-au terminat niciodată fără papuci de casă.

La început m-a enervat praful de strănutat stârnit de apărătorii moralei şi care-l făceau pe bărbatul meu să strănute şi-n somn, dar pe urmă am apelat la sângele meu rece. Invidia femeilor şi prostia bărbaţilor au încetat să mă mai preocupe. Vedeam înaintea ochilor o singură şi supremă ţintă: să adun atâţia bani, încât să le pun botniţă tuturor. Le admiram involuntar pe femeile fără inimă, care ştiu să expună în văzul tuturor imbecilitatea ridicolă a bărbaţilor. Ştiam din experienţă că fusta femeii e un drapel sub care bărbaţii sunt gata să mărşăluiască ori încotro, ca nişte soldăţei credincioşi. Iar dacă mă hotărâsem să-mi ridic flamura cât mai sus, cauza nu era o slăbiciune de caracter, ci o oarecare răutate a mea.

Armaş devenea un caz tot mai disperat. Uneori chiar se îndoia de fidelitatea mea. Fără niciun motiv, zău aşa,

pentru că nu făceam altceva decât să-i înşir pe bărbaţi în coloană de marş. Şi făceam afaceri bune.

Îmi aduc aminte perfect de consfătuirea ţinută în pat, din septembrie 1935. I-am povestit soţului că vândusem unui bogat antreprenor de construcţii o cantitate imensă din producţia noastră de prima calitate, cu termen de livrare în două luni şi plata în cincisprezece zile de la recepţionarea mărfii. Armaş a spus neliniştit:

— Minna… fereşte-te totuşi de el…

— De ce? îşi achită conştiincios conturile.

— Da, însă… e cunoscut ca vânător de fuste.

— E cunoscut ca om de afaceri şi vânează numai bani. Nici nu cred să fie capabil de altceva.

Armaş s-a luat cu mâinile de cap, şi-a frecat tâmplele şi a continuat, alegându-şi greu cuvintele:

— Minna, să nu te superi dacă-ţi spun ceva. Oamenii sunt invidioşi, şi din invidie devin dezgustători. În oraş se vorbeşte foarte mult despre tine… foarte mult, Minna dragă. Ştii, acum eşti în văzul tuturor, iar pe astfel de oameni are oricine dreptul să-i judece.

— Ştiu, ştiu, dar toate astea-s fleacuri. Zvonurile şi bârfeli-le au început din seara aceea când… De altfel am făcut-o la insistenţa ta…

— Sigur, sigur. Eram puţintel afumat!

— Eu nu.

— Tu nu băuseşi, e drept. Tu nu poţi suferi băuturile alcoolice.

— Nu băuturile, ci oamenii care beau fără măsură. Să fi fost treaz, vărul tău de-al treilea n-ar fi făcut pentru nimic în lume o propunere aşa de nesăbuită, pe care o va regreta până la sfârşitul zilelor.

— Da, Emil nici nu vrea să mai ştie de noi.

— Nici nu-i nevoie. Ce, ţi-e chiar aşa dor de recepţiile lui, unde obosesc mai degrabă picioarele decât minţile?

Armaş a tăcut, eu m-am străduit să aflu ce-l

frământă, şi a trebuit aproape să-i smulg vorbele din gură, una câte una. Până la urmă s-a hotărât şi mi-a povestit, cu mii de scuze, ce se vorbea despre mine. Am izbucnit în râs: era exact ceea ce aşteptam. Mă porecliseră nici mai mult nici mai puţin decât Messalină publică! Această poreclă măgulitoare fusese născocită de soţia directorului general F., cea care în primul an de căsnicie, trecuse prin încercarea focului aptitudinile bărbatului ei, făcându-l apoi inapt pentru orice fel de încercări.

Am mângâiat ca o mamă obrazul neras al sensibilului meu Claudiu şi i-am spus:

— De aceea ai devenit atât de melancolic? Oh, bărbaţi nefericiţi!

— Minna, draga mea, încercă soţul meu să se justifice, doar eu nu te acuz de nimic. Nu, cred în calomnii. Ştiu că moralitatea ta e de! nezdruncinat, însă ce să faci dacă oamenii din ziua de azi sunt aşa de ticăloşi? Se dau peste cap să te ponegrească, cică livrezi marilor oameni de afaceri nu numai vopsele şi cleiuri…

— Şi de ce nu le-aş vinde? i-am replicat eu cu răceală. Bărbaţii sunt în stare să cumpere orice le-ar oferi o femeie. e frumoasă.

— Nu fi rea, Minna.

— De loc. Spun doar: – adevărul. Acum, când am început să-i privesc pe „bărbaţi mai critic, pot să spun că sunt porci în toată regula. Vor –, besc de dragoste ca de o boală. Dar orice om raţional ştie astăzi că patologia dragostei este un infern, ale cărui porţi n-ar trebui niciodată desferecate. Pe bărbaţi îi atrage tott ce-i nou şi i neobişnuit. Un bărbat se însoară cu Berta numai pentru că se gândeşte la Herta şi nu poate cu nici un chip s-o aibă pe Martha. Dacă nu manifeşti de la întâia privire o dragoste înfo –, cată, bărbatul spune că nu eşti femeie adevărată. Dacă manifeşti, te face uşuratică, hipersenzuală, destrăbălată, seducătoare de profesie, cocotă de doi bani

sau altceva de genul ăsta. Tot lexicul limbilor de pe glob parcă-i făcut anume ca să umilească femeia şi să ridice în slăvi bărbatul. Ai, puţină răbdare şi am să-ţi demonstrez îndată! Cât de des se spune despre o femeie că e decăzută, dezmăţată! În schimb, un bărbat e? re se poartă la fel e un mândru sfărâmător de inimi… Femeia e numită dameză de petreceri, cocotă sau prostituată, iar bărbatul – donjuan, erou amorez. Infidelitatea conjugală a femeii este totdeauna o crimă, pe când cea a bărbatului e doar liberalismul unui om sănătos, pentru care par fireşti unele „ştrengării" şi „ciudăţenii" amuzante, deşi de fapt bărbatul respectiv e, fără îndoială, ori impotent ori un animal omnivor, ca porcul. N-am auzit niciodată expresia „bărbaţi de petreceri" sau „bărbaţi de stradă", deşi există mult mai mulţi decât femei în această categorie. Păcat că finlandeza nu-i limba mea maternă, altfel aş fi inventat câteva cuvinte noi pentru îmbogăţirea pl, deşi e o limbă frumoasă şi muzicală. Dar, ca o americancă ce sunt, îndrăznesc să propun ca „Dicţionarul limbii finlandeze contemporane", în curs de editare, să cuprindă măcar paralel cu termenii „prostituată" şi „târfă" substantivele corespunzătoare de genul masculin: „prostituat" şi „târf".

Am fost nevoită să-mi întrerup discursul pătimaş şi întrucâtva batjocoritor. Scumpul, nepreţuitul meu soţ, plângea cu sughiţuri:

— Minna, Minnica, draga mea… încetează…

I-am atins cu vârful degetelor pieptul lat şi păros, spunându-i împăciuitor:

— Tu, fireşte, eşti o excepţie… Doar nu pot urî un om care, pe deasupra, mai e şi o perfectă *Fecioară*…

Ura este, bineînţeles, un sentiment primar, însă *sm* observat adesea că poate fi chiar, utilă biologic, căci furia oarbă face să crească procentul adrenalinei din sânge, contribuindia intensificarea activităţii organismului. Şi nu e de mirare că ura şi dragostea merg mână în mână.

CAPITOLUL V

Într-o zi de decembrie, la fel ea toate celelalte, când Armaş era plecat să vadă cum merg treburile la uzină, în cabinetul meu şi-a făcut apariţia Ensio Hyypiä, jurnalistul lui Seppo Swin, spunându-mi că ar vrea să-mi sugereze unele idei. Îl cunoşteam, încă de pe vremea când lucram la „FCES et COMP”, ca pe un gentleman simpatic dar pe care nu te poţi bizui. Izbutise chiar să ajungă la închisoare pentru nişte maişinaţii interzise de lege. Închisoarea exercitase asupra lui acea influenţă educativă binefăcătoare pe care o are asupra tuturor oamenilor cumsecade, când li se prezintă ocazia să aprecieze frumuseţea şi celelalte calităţi ale vieţii din punctul de vedere al canarului închis în colivie. Era destul de tânăr, conştiinţa lui încă nu consta pe de-a-ntregul din frica de poliţie, iar patriotismul nu i se evapora nici când venea vorba despre impozite. M-a informat foarte sincer în privinţa patronilor săi, Seppo Swin şi Simo Sählă, care complotau să mă distrugă. „FCES et COMP” încheiaseră tratativele pentru importul unei mari cantităţi de clei străin, ca să ne submineze prin dumping.

Printr-un efort de voinţă mi-am păstrat expresia calmă, indiferentă şi nu l-am împiedicat de loc pe tălmăcitorul legilor să-şi continue povestirea molcomă. Din când în când se străduia să înviioreze naraţiunea cu condimente captivante, povestindu-mi despre diverse schimbări în situaţia familială a salariaţilorcompaniei, ultimele aventuri ale directorului general, cum a trecut directorul adjunct la o altă marcă de creioane, precum şi despre două avorturi, ilegale din ultima vreme. Ensio Hyypiä era încă departe de vârsta când toate ţi se par proaste şi condamnabile. Dimpotrivă, atitudinea lui tolerantă faţă de slăbiciunile omeneşti parcă se accentuase şi devenise mai profundă. Era gata să-i înţeleagă pe cei care încălcau porunca a şasea şi pe cei care falsificau

poliţe, era gata să-i ierte pe delapidatori şi pe spărgătorii caselor de bani, dar îi repugnau tipii neomenoşi, lipsiţi de inimă, care nu se închină nici lui Alah şi nici lui Buddha, ci lui Mamon; oamenii care nu cunosc nici suferinţa, nici bucuria adevărată, nici neliniştea, nici chinul proceselor de conştiinţă. În acest sortiment îi includea pe şefii săi, Swinii, care pesemne că se purtau nedrept cu juristul, şi-i jigniseră demnitatea de om.

— Dacă Swinii încep să vândă clei la preţuri de dumping, va trebui să-ţi închizi fabrica, mi-a spus el serios, învârtindu-şi în mâini pălăria roasă, aproape găurită.

— Mi-ai furnizat informaţii foarte importante, i-am replicat eu cu o voce incoloră, dar parcă făgăduiseşi să-mi dai un sfat bun.

— Da, fireşte, însă…

— *Cât* ceri?

— Vai, Minna dragă, n-o lua aşa…

— Spune deschis.

Ensio Hyypiä a *început să examineze* neliniştit parchetul şi mi-a răspuns evaziv:

— Zău că nu vreau nimic de la tine: Ai fost o colegă atât de simpatică, o tovarăşă atât de bună. Şi eşti atât de deşteaptă… La drept vorbind, tu eşti singurul om de la „FCES et COMP”…

— Dar nu mai lucrez acolo, aşa încât poţi vorbi nestingherit. Hai, goleşte-ţi desaga! După cât se pare, aştepţi un contraserviciu din partea mea.

— Minna! exclamă tânărul jurisconsult. De tine nu pot ascunde nimic. Într-adevăr, sunt sărac ca un student, iar Crăciunul bate la uşă…

— Şi trebuie să cumperi daruri ca să-ţi îmbunezi nevasta, şi copiilor jucării, cu care să te poţi juca tu pe urmă.

— Exact, Minna! Ştiam că o să mă ajuţi.

— Greşeşti! N-am intenţia să-ţi dau nimic pe

degeaba, fac numai o tranzacţie. S-aud condiţiile.

Ensio a privit cu teamă către uşă, a coborât vocea şi mi-a spus:

— Am îndurat destule de la Swini. Vreau să-i părăsesc *îndată ce* mi-oi găsi altă slujbă. Dacă ai avea încredere în mine, aş putea câştiga bani grei, pentru amândoi.

— În ce mod?

— Aş da peste cap planul Swinilor. Dacă vom acţiona rapid în comun, putem pune mina pe clientela lor străină şi facem să eşueze perfidul dumping al cleiului.

A scos din servietă un teanc de acte, le-a întins în faţa mea pe birou şi a continuat cu însufleţire:

— Toate proiectele de contract se află în mâinile mele. Dacă vrei, nu-i încă târziu să le transcriem pe numele firmei „Karlsson”.

— Care-i riscul?

— Nici cel mai mic pericol. Din punct de vedere juridic, totul ar fi ireproşabil. E drept că după asta va trebui să-mi schimb slujba, dar poate că-mi dai tu o recomandaţie…

Ensio Hyypiä nu era de fel un bucher şi un fariseu care tremură, temându-se să recunoască ceva. Dimpotrivă, îşi recunoştea deschis slăbiciunile omeneşti şi micile vicii, vorbea el singur despre înverşunarea şi setea sa de răzbunare. Am acceptat cu ini-rrfa îndoită să colaborez cu el, dar după nici trei luni am înţeles că făcusem o adevărată alegere fericită. Preluasem reprezentanţa producţiei străine de clei, iar Ensio Hyypiä devenise juristul firmei mele. Nu o dată i-am pus la încercare loialitatea şi devotamentul, iar rezultatul a fost întotdeauna pozitiv. Ensio se născuse cu fire de funcţionar, totuşi nu lua mită. Avea pasiunea autoumilirii, aşa că nu-şi ascundea sărăcia şi alte necazuri. Viaţa lui de familie pârâia din toate încheieturile. Nevastă-sa era risipitoare,

copiii erau nişte dezmăţaţi, iar el avea o înclinaţie deosebită către alcool şi jocurile de noroc. Mi-era milă de dânsul şi încercam să-l îndrum pe calea cea dreaptă. Era foarte fericit când îl compătimea cineva, şi de aceea îi iubea la nebunie pe cei care-i dovedeau compasiune. Dar soţul meu nu putea să-l vadă-n ochi, cu toate că Ensio câştigase pentru noi toate pieţele de clei şi plănuia o nouă ofensivă asupra Swinilor. Din cauza sănătăţii sale şubrede Armaş devenise treptat profund religios, iar acum urmărea manevrele noastre comerciale cu ochi de observator neutru şi de moralist sever. Credea sincer că oamenii pot fi împărţiţi numai în două categorii: mor; li şi imorali, iar cei care fac această împărţire sunt, se înţelege de la sine, morali.

Prosperitatea economică atrăgea după sine şi obligaţii neplăcute: coctailuri şi recepţii care-mi puneau la încercare bătăturile, cunoştinţe noi, care aduceau în buzunare opinii prăfuite, matusalemice, relaţii de afaceri, obligaţii mondene, vorbe goale, oaspeţi şi vizite de curtoazie. Fără să vreau şi aproape fără fă-mi dau seama, am intrat în societatea aleasă, ai cărei membri erau selecţionaţi pe baza datelor din „Anuarul celor mai importanţi contribuabili din oraşul Helsinki”. Eram o femeie bogată şi numele meu era pomenit tot mai des alături de cele ale altor două femei de afaceri: una fabrica lenjerie de pat, cealaltă era mare furnizoare de corsete pentru mamele cu sugari. Amândouă aveau titlul de consilier comercial, amândouă ştiau să citească şi să scrie, dar niciuna nu izbutise să se mărite, deşi îşi pierduseră de mult fecioria, într-un mod la fel de misterios ea şi dinţii de lapte. Mă invidiau că-mi asigurasem tovărăşia unui bărbat şi toate avantajele legate de ea, până la bătrâneţe. Ele nu bănuiau că soţul meu e ca un testament, făcut anume să-i scoată din sărite pe moştenitori: de unde să ştie că Armas Karlsson, consilier economic, îşi trăieşte ultima vară pe

lumea asta?

Soţul meu s-a internat în spital în ajunul zilei de întâi mai. Un cancer la stomac, neglijat, îl dădea gata lent şi chinuitor. Cu câtă bărbăţie şi resemnare îşi accepta Armaş Karisison apropiatul sfârşit! Nu era nimic de făcut. Banii îşi recunoşteau ruşinaţi deplina neputinţă.

Ar fi fost absurd şi stupid să mă ocup în timpul ăsta cu fabricarea cleiului şi a cernelii. Am predat conducerea fabricii juristului meu şi şefului de birou, am refuzat orice primiri şi vizite, petrecându-mi zilele, „ba adesea şi nopţile, la patul soţului bolnav. gemea, nu se plângea, n-avea gânduri negre şi „nu vorbea de moarte. Îmi dădeam seama că abia atunci am început să-l înţeleg cu adevărat. Era un uriaş cu suflet blând, de copil, care nu mă supărase niciodată, un poet necunoscut, devenit fabricant printr-o ironie a sorţii.

Mă consideram un om tare, plin de voinţă, capabil să suport fără crâcnire povara vieţii. Greşeam. Când vedeam faţa palidă a soţului meu, ochii lui cufundaţi parcă într-o fântână adâncă, mă simţeam distrusă sufleteşte, Plângeam în hohote, cu disperare. Încerca să-mi strângă mâna şi-mi şoptea: – Curaj, Minna! Avem nevoie de curaj… îmi aminteam vorba bătrânei profesoare de la colegiul american: „Curajul bărbatului e ca o bicicletă: dacă nu mergi pe ea, cade”.

Armaş s-a străduit să fie curajos până în ultima clipă. De fiecare dată când ieşeam pe uşa salonului, mă îmbărbăta:

— Mâine precis c-o să mă simt mult mai bine…

Oraşul Helsinki nu cunoaşte dulcea siestă a ţărilor sudice. Deşi soarele de iulie încinge străzile de nu poţi respira, iar zăpuşeala amiezii stoarce râuri de sudoare trecătorilor, lucrul continuă pretutindeni: în uzine şi în magazine, în birouri şi pe străzi. Şi în spitale…

Cerul era siniliu, parcă dat de mai multe ori cu

vopsea. Numai zdrenţe rare de nori, destrămate de căldură pluteau alene în înaltul cerului, spre depărtări de necuprins. Părculeţele împrăştiate ici şi colo te năuceau cu verdele luxuriant al frunzişului, cu florile violent colorate ale plantelor exotice scoase din sere, cu zvonul nepăsător al glasului de copii. Maşinile şi tramvaiele depăşeau, huruind şi zăngănind, povestea nesfârşită a veşnicei grabe, a chinuitoarei monotonii cotidiene, a complicatelor relaţii sociale, a fericirii şi nenorocirii, a civilizaţiei moderne. Da, a civilizaţiei care a uşurat suferinţele picioarelor omului, dar a îngreuiat piatra suferinţelor omeneşti şi al sărăciei, a creat satisfacţii şi a lichidat definitiv pacea sufletească a individului.

Nu mai aveam de ce să mă grăbesc. Timpul se oprise în loc. Viaţa încheiase o tranzacţie comercială, iar moartea fusese bilanţul… Moartea este, o schimbare inevitabilă…

Finlanda trăia o vară fierbinte, fum încins de benzină, zgomot, agitaţie pe străzi, înghionteală, nelinişte şi dorinţa inexplicabilă de a fugi, indiferent unde, numai să fugi. Şi când în mijlocul acestui infern descoperi deodată o grădiniţă publică, această adevărată binefacere socială, realitatea crudă începe să-ţi pară un vis aurit.

Eu nu mai aveam niciun fel de visuri, niciun fel de speranţe, nici scop, nu mai aveam nici zi de ieri şi nici de mâine. Exista numai clipa de faţă, moartă şi inertă/

Sub tei se găsea o bancă liberă. M-am aşezat şi am făcut un calcul matematic rece: de la această bancă era cam aceeaşi distanţă până la restaurantul „Elitu şi până la spitalul Mehilăinen. La ora asta restaurantul era populat mai ales cu artişti. O puteai găsi acolo pe Helinä Svensson-Timari şi, probabil, pe Lauri Haarla. Iar la spital oamenii mureau. Cei slabi de înger se văitau, înţelepţii îşi dădeau duhul în linişte.

Mă uitam la viaţă ca din fundul unei prăpăstii, şi tot ce era sus, pe marginile ei, mi se părea atât de mizer…

Eram singură şi trăiam numai din amintiri, ale căror rădăcini se afundau departe în trecut. Cât ţi-e soţul de necesar observi abia după ce l-ai pierdut.

Pe partea cealaltă a largii alei se găsea altă bancă de utilitate publică, răspândind sub ochii mei raze de tinereţe şi de fericire: o pereche tânără desfăcea nodul dorinţelor, încet-încet, parcă fără să-şi dea seama. Băiatului abia i se schimbase vocea, şi necheza ca o duzină de mânji scăpaţi din frâu. Fata era la vârsta când centrii nervoşi primitivi generează în tot organismul o dulce senzaţie de mulţumire, când toate sunt grozav de interesante, când poţi „muri de râs” ori „plesni de fericire”, când „au!” şi „vai!” alcătuiesc recuzita simplă şi fermecătoare a emotivităţii.

Urmăream acest mic spectacol vesel, în care dorinţele sănătoase îşi căutau satisfacerea. Nu vedeam nimic nefiresc, condamnabil. Câteva mângâieri şi sărutări, romantismul clarului de lună într-o amiază fierbinte de vară, priviri drăgăstoase, o prefăcătorie izbutită, o cochetărie, vorbe care nu spun nimic, suspine încărcate de sensuri – şi-atât. Era atât de frumos, de drăguţ, încât îţi venea să înregistrezi pe bandă de magnetofon ca amintire. Era frumos fiindcă şi lor le plăcea, iar mie mi-au redat încrederea şi curajul: m-am convins că legea continuităţii vieţii rămâne permanent valabilă.

M-am uitat maşinal la ceas şi m-am ridicat. Mi-am aruncat o clipă ochii spre zidurile verzi ale spitalului, pe urmă am traversat alene strada şi am pornit-o pe trotuar. Învinsesem graba, dar nu-mi puteam învinge tristeţea. Când m-am aşezat pe bancheta prăfuită a unui taxi şi i-am dat şoferului adresa, mi s-a părut că-mi şopteşte cineva la ureche:

— Avem nevoie de curaj. Mai mult curaj, văduvă Karlsson…

N-a trecut nicio săptămână de la înmormântare, şi

rudele lui Armaş au început să se intereseze de conţinutul testamentului. Nici nu-mi imaginam că soţul meu are atâtea rubedenii şi, ceea ce-i mai uimitor, atâţia mucenici săraci şi bolnavi, care căzuseră brusc în cea mai neagră mizerie! Nu i-am putut consola cu nimic, fiindcă Armaş îmi lăsase mie toată averea.

Abia scăpasem de neamurile soţului, când au început să mă asalteze alţi pretendenţi. Numeroase doamne respectabile din lumea bună voiau să afle cât lăsase soţul meu pentru opere filantropice. Doamna O., care-şi pierduse farmecele feminine, considera pur şi simplu de necrezut ca Armaş să fi uitat milioanele de copilaşi din insula Borneo, care „n-au nici măcar o zdreanţă pe ei”. Soţia consilierului comercial B. conta ferm pe o moştenire solidă în folosul societăţii „Zânele căminului”, care apără drepturile femeii. La rândul ei, soţia directorului general F. aştepta o ofrandă generoasă pentru asociaţia recent înfiinţată „Să nu-i uităm pe indieni”, al cărui scop nobil era salvarea triburilor indiene din America de Nord de spectrul alcoolismului şi al tuberculozei. Reprezentanţii bisericii şi ai diverselor secte, directorii fondurilor de binefacere pentru încurajarea culturii, societăţile epitropale şi misionare – aşteptaseră cu aceeaşi răbdare moartea soţului meu, ca să participe la împărţirea prăzii. Din păcate, am fost nevoită să le spulber toate nădejdile, citindu-le protonile cuvinte ale lui Armas Karlsson:

„Nu dau bani pentru opere de caritate, fiindcă cea mai mare parte se cheltuiesc pe lefurile funcţionarilor sau se delapidează”.

Bineînţeles că mi-am făcut o sumedenie de duşmani care-mi atribuiau păcatul cupidităţii şi strigau că rup bucăţica de la gura văduvelor şi orfanilor. Deşi spuneam adevărul adevărat când declaram că soţul îmi lăsase moştenire numai câteva conturi debitoare dubioase, nişte mobilă veche şi numele, oamenii afirmau că sunt o

capitalistă cinică, cu inima dură ca diamantul, iar când tăceam îi scandaliza nemaipomenita mea impertinenţă.

Pe vremea aceea îmi era nespus de greu să stau la birou şi să răspund la condoleanţele cunoscuţilor. Mulţi oameni se obişnuiesc încă din copilărie cu ideea că ipocrizia e avantajoasă – şi cât de multă compasiune ipocrită mi-a fost dat să întâlnesc! Simo Sählä mi-a trimis o orhidee neagră şi o scrisoare nesfârşită, în care încerca cu curtenie să mă descoasă asupra planurilor de viitor. POSt-scriptumul conţinea cheia acestei peltele: „Întrucât toate s-au aranjat aşa de bine, probabil că ne vom putea relua relaţiile de afaceri". Consilierul minier Karjula, cel puţin, şi-a exprimat condoleanţele ca un animal cu sânge cald: „Te-am ajutat să te pui pe picioare când îţi trăia soţul, iar acum sunt gata să te consolez în mica ta durere. Fixează tu locul, ziua şi ora". Fostul meu elev Harras K., care acum preda matematica la o şcoală de stat, m-a consolat cu nişte date statistice care demonstrau că se nasc mai mulţi oameni decât pier în accidentele de circulaţie, iar întrucât marea majoritate a noilor născuţi's; ni prunci de sex masculin, dispariţia prematură a bărbatului meu nu face altceva decât să corecteze dispariţia statistică.

Aveam ocazia să constat – a câta oară? – un fapt trist: omul e creat din ţărână, dar simţurile şi poftele sale nu" cunosc nicio limită.

Singura fiinţă cu care mai puteam schimba câteva idei în acea perioadă tristă, a fost juristul întreprinderii mele, Ensio Hyypiä. Virtutea era pentru el ceva foarte îndepărtat, ca o fantomă, spre care nu merită să tinzi prea insistent, însă el nu alerga nici după vicii, căci le avea totdeauna la îndemână. Am observat adesea că teama de Satana îl îndemna să-l iubească pe Dumnezeu, iar frica de iad îl determina să facă totul ca să ajungă în rai, îşi redusese la minimum consumul de alcool (la serviciu nu mai bea de loc) iar de patima jocurilor de noroc se lecuise

de-a binelea, la „FCES et COMP” fusese un tăcut Mr. Hyde, însă acum devenise un drăgălaş doctor Jekyll din care cauză am riscat să-l numesc director adjunct.

1 Ciudata poveste a doctorului Jekyll şi a domnului Hyde – nuvelă de Louis Stevenson (1850 – 1894). Doctorul Jekyll are strania capacitate de a se dedubla. El îşi încarcă dublura, Mr. Hyde, cu propriile sale trăsături rele, de care încearcă să scape definitiv.

CAPITOLUL VI

OEPPO Swin se străduise pe toate căile să frâneze activitatea fabricii mele, dar încercările lui eşuau. Cleiul, lipiciul de birou şi cernelurile se vindeau bine, veniturile creşteau, iar eu depuneam la bancă şi investeam în acţiuni industriale tot mai mulţi bani. La sfârşitul anului 1937 am cumpărat o pădure şi am obţinut pachetul principal de acţiuni la un combinat de cherestea. Tot atunci preluasem reprezentanţa unei foarte cunoscute firme germane de cerneluri tipografice şi începusem să-l concurez pe Seppo Swin. După jumătate de an câştigasem domnia absolută asupra imperiului cernelurilor de tipar. Averea mea provoca o atracţie neobişnuită: zeci de asociaţii feminine mă aleseseră membră de onoare şi cam tot atâtea fonduri de binefacere manifestau un interes imens faţă de banii mei. Făceam parte aproape din toate delegaţiile care o vizitau pe soţia preşedintelui cu rugămintea de a patrona diverse campanii. Cercul meu de cunoştinţe se lărgea, dar prieteni nu reuşeam să găsesc. Eram singură şi uneori încercam un fel de silă faţă de mine însămi. Nu trăiam – doar existam şi făceam avere.

Horoscopul îmi recomanda să rămân deocamdată văduvă. De altfel, nici nu era nevoie de recomandaţia horoscopului, fiindcă cu cât mă gândeam mai mult la bărbaţi, cu atât mai puţin îmi venea să mă gândesc. Holteii bătrâni erau nişte egoişti îndrăgostiţi de propria lor persoană, ocupaţi cu contemplarea propriului buric,

văduvii apăreau jalnici în resemnarea lor, iar cei căsătoriţi erau fie nişte tirani, fie nişte nulităţi. Toţi aveau însă o trăsătură comună: posedarea unei femei le ucidea cât ai clipi din ochi şi dorinţa, şi fidelitatea. Îmi deveneau suspecţi toţi cei care se apropiau de mine „cu intenţii serioase”, ştiut fiind că intenţiile serioase ale bărbaţilor au de obicei o foarte îngustă orientare. E destul să le dai un avans cât de mic, cel mai neînsemnat motiv, ca să înceapă să cânte cocoşeşte, iar de multe ori îşi spun numele abia după ce îţi fac declaraţii amoroase. Tivul de dantelă al juponului le aprinde fantezia mai mult decât o cămaşă scurtă iar inteligenţa femeilor le provoacă mai multă scârbă decât transpiraţia la subsuori. E greu de înţeles cum a putut natura să pună cununa de primogenitură pe fruntea bărbatului, dându-i drepturi speciale la îngâmfare deşartă, fanfaronadă, eroism şi mârlănie. Tot atât de neînţeleasă mi se părea forţa de atracţie a bărbaţilor asupra femeilor, care-şi aşteaptă cu atâta dor eroul adorat, pentru ca apoi să-şi piardă iluziile şi orice urmă de respect faţă de el.

Prima căsătorie mi-a lăsat o amintire frumoasă şi puţin tristă. N-a fost desăvârşită, căci toate sunt imperfecte pe lumea asta, dar într-o privinţă s-a dovedit o excepţie de la regula generală: nu ne-am certat niciodată. Armaş era un visător şi mi-a lăsat moştenire visul său: năzuinţa spre independenţa economică. N-am fost nevoită să cer nimănui pomană, cu atât mai puţin vreunui soţ bicisnic, pe care să fiu apoi nevoită să-l tratez ca pe un prunc.

Un îndreptar american pentru soţi – şi cred că autorului i se poate acorda deplină încredere, ca unui specialist care-şi cunoaşte meseria – defineşte soţia ideală în felul următor: nu trebuie să fie prea frumoasă fiindcă ar atrage prea mult pe alţi bărbaţi, iar însăşi sfânta scriptură spune să-ţi iubeşti aproapele, dar nu pe nevasta lui: nu

trebuie să fie mult mai inteligentă decât soţul, pentru că bărbatul care are complexe de inferioritate e un monstru: nu trebuie să fie nici prea virtuoasă, ca să nu-i pară soţului monotonă.

Ştiam că nu satisfac ăondiţiile soţiei ideale, şi de aceea m-am decissă mă menţin la o distanţă respectabilă de căsătorie, deşi aveam ocazia să întâlnesc destui bărbaţi. Nu mi-era greu să rămân nemăritată, deoarece observam comportarea ridicolă a bărbaţilor nebuni după femei. Îţi jură dragoste eternă, cerând în schimb înţelegere şi mângâieri. Într-adevăr, nu-i de loc greu să-i înţelegi, însă ferească sfântul să le-o spui, că atunci se înfurie. De multe ori am ajuns la concluzia că mama noastră natura a fost pur şi simplu amorală, încurajându-i pe paraziţi. Dar face oare să discutăm despre bărbaţi, care vorbesc singuri despre ei mai mult decât suficient? întrucât nouă, femeilor, ne vine greu să ne lipsim de bărbaţi, trebuie să-i suportăm într-un fel sau altul, iar a îndura mult înseamnă şi a ierţia mult.

În primăvara lui 1938 am început o nouă acţiune, excepţional de vastă şi de promiţătoare, menită să slăbească capacitatea de concurenţă a firmei „FCES et COMP”. Deşi astfel de întreprinderi au funcţionat periodic pe minunatul pământ al Franţei, exemplul nu l-am împrumutat de acolo. Ideea mi-a oferit-o Ensio Hyypiä, adresându-mi într-o zi următoarele cuvinte îndelung rumegate:

— Ascultă, Minna, sunt două luni de când coc un plan original, şi acum se cere tradus în fapt. Ştii că bărbaţii se bucură de unele privilegii şi drepturi speciale, care, după părerea lor, le-au fost acordate de natură în persoană.

— Te gândeşti, probabil, la preoţi şi la ofiţeri, nu?

— Nu, nu! Mă gândeam la pisuare, care…

— Ensic, eşti beat? mi-am întrerupt eu colegul.

— Nu încă, dar dacă planul meu se realizează, sunt

gata s-o fac lată. Ascultă. La Helsinki există două sute de pisuare pentru bărbaţi, iar jgheaburile, canalele şi partea inferioară a pereţilor metalici necesită din timp în timp să fie unse cu asfalt. Nu dispun de date absolut precise asupra cantităţii de asfalt utilizate pentru ungerea acestor suprafeţe plane şi curbe, dar ştiu sigur că „FCES et COMP” au contracte de livrare şi de…

— După mine, pot să aibă câte-or vrea.

— Nu-i aşa simplu. Conform contractului, „FCES et COMP” execută şi toate lucrările în asfalt. Cunosc devizul, au obţinut nişte preţuri exorbitante! E pur şi simplu uimitor că li se dau bani cu ghiotura pentru o treabă atât de murdară. Şi e cazul să începem a-i concura.

— Niciodată! i-am tăiat-o eu scurt. Termină cu subiectul ăsta, că mi se face greaţă.

Dar Ensio nu s-a dat bătut şi, oricât m-am încruntat, a continuat:

— Nu propun ca respectabila ta firmă industrială şi comercială să se apuce de uns cu asfalt gheretele de tablă din Helsinki. Am planuri mult mai măreţe, însă nu se vor realiza dacă nu-ţi vei pune relaţiile în mişcare. Sper să arunci în talgerul balanţei autoritatea de care dispui şi sunt profund convins că toate asociaţiile feminine te vâr susţine, iar asta e arhisuficient, deoarece, fireşte, soţiile au să-şi convingă bărbaţii. Aşadar, trebuie să organizăm pe nesimţite o mişcare populară pentru lichidarcă pisuarelor de bărbaţi din peisajul citadin. Am discutat în privinţa asta cu un coleg de şcoală, care lucrează acum la un sector militar operativ, şi mi-a dat următoarele indicaţii: a) să demonstrăm părinţilor oraşului, cu toată claritatea, că gheretele de tablă vopsite în verde arată hidos în capitala Finlandei; b) pisuarele publice pentru bărbaţi au o influenţă distructivă asupra fundamentului etic al poporului nostru; c) mirosul greu degajat de pisuare, mai ales în timpul verii, este nu numai neplăcut pentru nas, ei

şi dăunător pentru organele respiratorii; d) menţinerea şi încurajarea pisuarelor pentru bărbaţi constituie o inechitate faţă de sexul opus. Având în vedere cele de mai sus, trebuie sesizate fără întârziere următoarele instanţe: a) comisia de urbanistică – esteticienii şi societăţile care se ocupă de aspectul oraşului: b) biserica, consiliile epitropale şi toate sectele religioase; c) direcţia sanitară, funcţionarii instituţiilor de igienă publică, precum şi toţi miniştrii, deputaţii etc. care suferă din pricina mirosului urât, şi, în sfârşit, d) toate asociaţiile feminine, între care şi femeile jurişti, uniunile de femei funcţionare, uniunile supraveghetoarelor de parcuri şi cercurile de tricotat ale gospodinelor. Dacă totul va decurge conform calculelor mele preliminare, până în septembrie nu va rămâne la Helsinki niciun pisuar. Dar ce vom avea în schimbul lor? Îţi fac o propunere: Tu, Minna dragă, trebuie să convingi consiliul municipal – poţi începe cu recepţii şi cocteiluri – să-ţi dea brevet pentru o întreprindere cu totul nouă, neprevăzută încă în nicio lege sau dispoziţie. Vei fonida o firmă camuflată, pentru care am şi găsit denumirea: „Confortul ambulant”…

Ensk> Hyypiä s-a simţit profund jignit când am râs cu lacrimi de aiurelile lui. Atunci râdeam, dar încă la sfârşitul lui iulie, când punctele mirositoare de uşurare urgentă dispăruseră până la unul, mi-a trecut râsul. Foarte puţini stilau cine se află în spatele acestui act de vandalism, care i-a astenizat pe mulţi bărbaţi. Eram încântată de mintea strălucită a lui Ensio şi de priceperea sa juridică. A făcut municipalitatea să creadă că toate marile oraşe din Statele Unite ale Americii au adoptat de mult confortul ambulant, şi cum finlandezii au o deosebită pasiune pentru orice modă străină, n-au vrut nici de data asta să rămână în coada marşului triumfal al progresului tehnic. Am investit câteva milioane de mărci pentru procurarea maşinilor şi întregului utilaj necesar.

Autofurgoanele „CA „(confortul ambulant) construite din camioane uriaşe, adaptate scopului şi semănând cu autobuzele, circulau de-a lungul şi de-a latul scumpei noastre capitale. Părţile laterale şi acoperişurile acestortualeze ambulante, care au făcut atâta vâlvă, erau vopsite în tonuri vii, vesele – albastru, alb şi roşu, iar excelentul nestru maestru al reclamei, Olavi Heimonen/ le-a închinat poate cea mai lirică producţie – a „sufletului său de poet:

„CA – ultimul răcnet al Americii! Încercaţi-l şi vă veţi delecta cu minunile confortului modern! CA – oază în mijlocul deşertului, uşurează povara vieţii! CA – plăcere şi necesitate! CA – vă pune la adăpost de surprize neplăcute! CA – o mână de ajutor întinsă celor suferinzi şi hărţuiţi! Nu uitaţi – CA! Nu uitaţi simbolul tricolorului! Nu uitaţi – la plecare de acasă luaţi-vă mărunţiş: exact două mărci!”

Fiecare furgon CĂ avea opt cabine separate, câte patru de fiecare parte a coridorului, precum şi o parfumerie, despărţită printr-un paravan de sticlă, unde puteai cumpăra colonie, cremă de mâini şi de faţă, ruj de buze, pastă de ras, pastile mentolate, pastă de dinţi, piepteni, diferite sortimente de hârtie şi unele produse speciale, care trebuiau vândute fără a atrage atenţia marelui public.

Atunci, când s-a încheiat era gheretelor de tablă şi a început era CA, paginile cu „scrisori de la cititori” ale ziarelor erau pline de opinii sociale şi antisociale. Celulele nervoase luau parte cu miliardele la acest uragan al opiniei publice. Locuitorii Helsinki-ului erau împărţiţi în două tabere: pisuarişti şi partizani ai ca Şi, lucru de mirare: toţi bărbaţii, cu excepţia unui preot şi a doi predicatori laici, s-au pronunţat vehement în apărarea obiceiului din bătrâni: „Redaţi-ne vechile şi bunele noastre gherete de tablă!” În schimb, femeile erau de partea progresului şi respingeau prejudecăţile, fiindcă pricepuseră dintr-odată că abia acum

îşi cuceriseră, în sfârşit, drepturi egale ou bărbaţii.

Atacurile nestăvilite şi de-a dreptul batjocori/toare ale pisuariştilor demonstrau cât se poate de clar cu câtă uşurinţă se răzvrătesc bărbaţii împotriva societăţii atunci când le sunt ştirbite cât de cât drepturile feudale. Nu se potoleau nicio clipă, parcă ar fi avut mâncărici la limbă. Aveai uneori impresia că o singură *g* ură ar ajunge la zeci de bărbaţi. Dar tărăboiul lor nu împiedica furgoanele CA să-şi continue strălucita paradă. Şaisprezece vagonaşe alb-albastru-mşii colindau oraşul, făcând opriri de zece minute în anumite locuri, exact după graficul de circulaţie. Dacă un client nu apuica să-şi îndeplinească misiunea în acest răstimp, putea călători gratuit până la staţia următoare. Unii cetăţeni dotaţi cu simţ practic străbăteau tot oraşul în felul ăsta. Un profesor de la o şcoală populară, suferind de constipaţie cronică, renunţase definitiv la tramvai. A trimis companiei CA o scrisoare care spunea, printre altele, într-un stil ales: „De când am început să utilizez excepţional de confortabilele mijloace de transport puse la dispoziţie de compania dumneavoastră, mi s-a oferit posibilitatea de a renunţa la utilizarea uleiului de ricin şi a apelor minerale purgative. E drept că acum fac drumul până la şcoală în două ore faţă de zece minute însă acest timp nu se pierde zadarnic. M-am obişnuit să citesc în confortabila cabină ziarele de dimineaţă şi să cercetez temele elevilor. Felicit din inimă compania dumneavoastră, care merge cutezătoare pe calea progresului «lumii mari», dându-ne posibilitatea şi nouă, truditorilor cu salarii modeste, să profităm de confortul modern. Al dumneavoastră devotat şi profund recunoscător…

Sistemul CĂ era absolut apartinic şi democratic, toţi clienţii fiind egali în drepturi, indiferent de vârstă, sex, rasă, ori apartenenţă religioasă, totuşi provoca atacuri permanente. Proprietarii de cafenele şi de restaurante au trimis o delegaţie la Ministerul căilor de comunicaţie şi la

cel al lucrărilor publice, cerând să fie informaţi dacă:

a) ştie respectivul ministru că furgoanele CĂ au acaparat o bună parte din cifra de afaceri a cafenelelor şi restaurantelor, provocând astfel pierderi serioase întreprinderilor de alimentaţie publică?

b) Dacă faptele menţionate sunt cunoscute de respectivul ministru ce măsuri înţelege să ia pentru apărarea drepturilor întreprinderilor de alimentaţie publică, în conformitate cu legea privind libertatea meseriilor şi a comerţului?

Am rămas foarte surprinsă când am citit în ziare declaraţia reprezentanţilor alimentaţiei publice, întrucât nu bănuiam că furgoanele CĂ pot concura cafenelele şi restaurantele, însă eruditul meu juristensio Hyypiä (care putea deveni oricând somitatea unui orăşel de provincie) m-a lămurit (cu plăcere:

— Până la introducerea sistemului CA în oraşul Helsinki, câinii aveau stâlpii lor, copiii mici gazonul, iar bărbaţii pisuarele; numai femeile nu-şi găseau un refugiu. Da, numai ele n-aveau încotro s-o apuce. De câte ori plecau undeva după treburi, erau stăpânite de nelinişte: vor ajunge la timp acasă ori nu? Şi, dacă nu ajungeau, intrau în prima cafenea ori în primul restaurant şi comandau o ceaşcă cu cafea sau o sticlă de limonadă. Asta era taxa lor de toaletă. Preţul varia (în funcţie de categoria localului) de la trei la zece mărci, başca baicşişul. Din câte ştiu eu, Direcţia Centrală de Statistică n-a calculat cât de frecvent găsesc femeile pretext să viziteze cafenelele (în timp ce unii gentlemani. caută pretexte numai ca să rămână singuri şi să tragă un *gât de* sticluţă), dar se pare că e vorba de o cifră considerabilă, deoarece proprietarii localurilor au observat scăderea încasărilor. Neliniştea acestor *oameni de* afaceri demonstrează că mamele de familie şi femeile singure erau silite să risipească o parte frumuşică din mizerul lor buget pe cafea sau limonadă,

fără a simţi neapărat necesitatea lor, pe când bărbaţii evitau aproape total aceste cheltuieli de prisos. În felul acesta sistemul CA a îmbunătăţit vizibil situaţia socială a femeilor. Acum ele pot folosi vagonaşele moderne şi comode CA, plătind *numai două* mărci şi fără cafea obligatorie. În orice caz economisesc, de bine de rău, o marcă, dar în medie trebuie să socotim două ba chiar şi cinci! Ce-i drept, bărbaţii au fost impuşi la o nouă taxă, însă asta e într-un fel o permutare a impozitelor de la un contribuabil la altul. Şi, indiferent dacă-i direct sau indirect, este oricum un impozit care-i priveşte, pe toţi şi împotriva lui e absolut inutil să protestezi…

Când era cuprins de inspiraţie, limba lui Ensio Hyypiä trudea fără răgaz. În ultima vreme ajutorul meu se afla într-o dispoziţie excelentă, deoarece dificultăţile economice încetaseră să mai existe pentru el. Ocupa acum postul de administrator delegat ai sistemului CA şi primea săptămânal o cotă din veniturile întreprinderii. Avea mereu idei noi, şi multe din ele făceau într-adevăr parale.

După două luni de existenţă, din sistemul CĂ s-a desprins o companie-fiică, Societatea pe acţiuni „îngrăşăminte naturale”. Zeul suprem al reclamei tuturor întreprinderilor noastre, poetul Heimonen, a stors din chinurile creaţiei o reclamă inspirată pentru noul produs autohton, distins cu medalia de aur la Târgul finlandez. Trebuie spus că „S/A îngrăşăminte naturale” a fost una dintre cele mai bune întreprinderi ale mele. Ea a oferit chimiştilor finlandezi un minunat domeniu de cercetare, iar mie profituri de basm şi, ceea ce-i mai important, producţia era în întregime autohtonă, de excelentă calitate finlandeză! Această împrejurare a jucat un rol extrem de pozitiv atunci când lui Ensio Hyypiä i-a dat prin minte să ceară o dotaţie de stat pentru încurajarea activităţii societăţii noastre pe acţiuni, pur naţională…

Acum e o treabă de domeniul trecutului, şi pot să

recunosc sincer că sistemul CA n-avea de loc nevoie de sprijin din partea statului deoarece producea şi aşa venituri foarte solide. Dar pe vremea aceea eram, probabil, foarte cinică din anumite motive; pe lângă asta, desigur că vedeam cum se cheltuiesc banii publici şi pe lucruri mai puţin utile, după cum voi demonstra ceva mai încolo. Orice om care-şi iubea cât de cât patria, se străduia să smulgă de la ea tot ce putea. Întrucât nu ţineam de fel să fiu originală, fireşte că am procedat şi eu ca ceilalţi cetăţeni onorabili: n-am spus niciodată banilor „adio", ci numai „la revedere". Ce uşor şi simplu poţi obţine bani, dacă profiţi de situaţia grea a aproapelui tău!

Timp de şase luni, furgoanele CA şi-au oferit în linişte serviciile locuitorilor oraşului Helsinki şi turiştilor, apoi a izbucnit scandalul. Pisuariştii înverşunaţi au găsit până la urmă o idee care i-a unit sub acelaşi steag. Erau cum nu se poate mai unanimi în hotărârea de a lichida triumful egalitar obţinut de femei – sistemul ca Administratorul delegatensio Hyypiä a fost citat în faţa tribunalului orăşenesc sub acuzaţia de comerţ ambulant ilicit. Instanţa a hotărât: a) *încetarea* activităţii – Sistemului CA „şi b) *amendarea* directorului Ensio Hyypiä. Hotărârea tribunalului se baza pe legea din 27 septembrie 1919 privitoare la libertatea comerţului (Vezi „*Colecţia de legi şi decretelegea asupra meşteşugurilor şi meseriilor*, capitolul *Comerţul ambulant*).

Ar fi fost inutil să facem recurs la tribunalul suprem ai cărui membri erau cei mai conservatori pisuarişti. De aceea am renunţat, fără să vărs măcar o lacrimă, la întreprinderea în care îmi investisem o parte din inimă şi care îmi adusese o întreagă avere. În schimb Ensio Hyypiä părea distrus moraliceşte. Până la urmă a reuşit totuşi să ia lucrurile mai uşor, bând din greu. Totdeauna se salva din crizele sufleteşti agăţându-se de tirbuşon. După ce şi-a încheiat ciclul de beţii, s-a apucat iar de treabă. Şi pentru

ca activitatea să i se realizeze practic, mi-a cerut nişte sume suplimentare excepţionale, pentru cheltuieli de reprezentare. Banii ăştia nu s-au dus în vânt, fiindcă atunci când vorbesc banii, nimeni nu mai bagă în

Seamă corectitudinea pronunţiei şi puritatea limbii. Nici în ziua de azi nu-mi imaginez prea bine cum a izbutitensio să vândă municipiului toate cele şaisprezece furgoane CA, „S/A îngrăşăminte naturale" şi o cantitate uriaşă de utilaje şi piese de schimb. La lei de miraculos apărea şi faptul că municipiul a reînviat activitatea sistemului ca Eu unele modificări, ce-i drept. Vagonaşele au fost vopsite într-un verde-cenuşiu mohorât, culoarea tuturor maşinilor trustului orăşenesc de canalizare, iar în locul iniţialelor CĂ au apărut literele CAOH, însemnând „Confortul ambulant al oraşului Helsinki". O schimbare importantă a constituit-o suprimarea vânzării produselor de drogherie, precum şi instituirea unei funcţii noi, aşa-numiţii „controlori de toaletă". (Vezi Salarizarea *persoanelor oficiale şi a funcţionarilor publici*).

Businessmanii americani au o vorbă: „Unde-ar ajunge toate întreprinderile comerciale falimentare, dacă n-ar exista iadul?" Mi-am pus şi eu, fără voie, întrebarea asta, urmărind câtva timp cum funcţionează autobuzele CAOH. Autorităţile au provocat un nou uragan al opiniei publice (judecând după abundenţa scrisorilor de la cititori publicate în ziare), urcând taxa la trei mărci şi limitând la zece minute timpul de servire. Iar după ce datele asupra pierderilor uriaşe pe care le provocau cu regularitate autobuzele CAOH au devenit de notorietate publică, răbdarea contribuabililor a ajuns la limită. În iulie, cea mai toridă lună a verii, pisuariştii din Helsinki şi-au sărbătorit victoria. Autobuzele CAOH au încetat să mai existe, iar peisajulcapitalei s-a împodobit la loc cu faimoasele borcane de tablă, vopsite în verde-cenuşiu. Dar, ce-i drept, părinţii oraşului au dispus să se instaleze ici şi colo staţionare

pentru femei, ca să aibă posibilitatea de a proclama şi mai vârtos decât înainte egalitatea sexelor. M-a mirat teribil că autorităţile lichidează sistemul CAOH, când aveau multe alte întreprinderi nerentabile care funcţionau de zeci şi zeci de ani. Înţeleptul meu consilier Ensio Hyypiä mi-a explicat întreg mecanismul:

— Vedeţi, treaba stă aşa. Când i-am convins pe mai-marii oraşului să aprobe sistemul CA, le-am strecurat în treacăt că în Statele Unite începe introducerea „confortului ambulant" chiar şi în localităţile rurale, iar nouă nu ne-ar sta bine dacă n-am ţine pasul cu timpul. Când, mai târziu, sistemul nostru genial a trecut în proprietatea şi sub conducerea municipalităţii – ştii doar că atunci a fost aprobat în sesiune extraordinară şi publicat, im nou „Statut" – oraşul a trimis în America odelegaţie specială, alcătuită din patru ingineri, ca să studieze „confortul ambulant" la New York şi să facă schimb de experienţă în domeniul exploatării lui. Domnii ingineri s-au întors acasă cu nişte mutre acre, fiindcă deplasarea se transformase într-o călătorie de studii obişnuită: ştiau să înoate şi să fluiere la fel de bine ca înainte. Şi iată, atunci când li s-a raportat solemn părinţilor oraşului că iankeii nu au „confort ambulant", şi nu numai că nu intenţionează să renunţe la.

vechile pisuare, ci chiar le sporesc numărul după fiecare recensământ al populaţiei, conducerea Cx-\OH a decis să lichideze fără întârziere sistemul! Ce mai, li se părea culmea necuviinţei să se îndepărteze de modelele străine. Cât priveşte satisfacerea nevoilor fireşti, o considerau o chestiune de gust: unul se ducea la biserică, altul îşi cumpăra lebervurşt.

N-aveam timp să plâng după sistemul CA, deoarece eram ocupată cu o sumedenie de afaceri şi ardeam de dorinţa să-mi plasez cât mai repede capitalurile în străinătate, căci situaţia internaţională nu prevestea nimic

bun. Am făcut, una după alta, două călătorii urgente, în Elveţia şi în Suedia, lăsându-l pe Ensio Hyypiä director temporar. Aveam încredere aproape absolută în el, chiar numai pentru simplul fapt că nu-mi făcuse niciodată declaraţii de dragoste. Deşi vorbăria lui mă obosea uneori (putea vorbi neîntrerupt un ceas întreg, iar de ascultat, cel mult un minut) sau mă indignau beţiile lui, îmi depăşeam repede nemulţumirea, amintindu-mi vorbele unui înţelept din antichitate: „Nu-i condamna pe nudişti, aşa au venit pe lume!”

Într-o seară de august, Emsio Hyypiä s-a înfiinţat în cabinetul meu şi mi-a povestit că şi-a cumpărat, în rate, o sută de hectare de pădure. Lua totul în rate, şi de aceea nevastă-sa se ţinea totdeauna în pas cu moda, iar acum era îngropat într-o avalanşă de facturi. Dacă ar fi ajuns în rai, şi-ar fi cumpărat şi arfa de sfânt în rate.

— Aşa o să te-ncurci de tot, i-am spus eu.

— Mă descotorosesc de toate datoriile, dacă eşti de acord cu o mică afacere pe care vreau să ţi-o propun, mi-a răspuns el cu un zâmbet radios, ca un cămătar care dă împrumuturi cu gaj şi e sigur că n-o să iasă niciodată în pierdere. Scap de ele dintr-o lovitură, ba îţi dau şi ţie o parte din câştig. Nu-mi lipsesc defeât banii, banii gheaţă, care mă vizitează atât de rar şi poposesc la mine atât de puţin.

Mi-a aruncat o privire iscoditoare şi, apucându-şi buza de jos cu două degete, a întins-o de parcă ar fi fost de gumă. Pe urmă a început să se strâmbe şi să-şi sugă buzele, imitându-l parcă pe unul dintre marii noştri actori (în treacăt fie zis, când l-am văzut pe scenă am încetat să mă mai mir că Darwin l-a transformat pe Adam în maimuţă).

— În clipa de faţă n-am chef să mă lansez în afaceri noi, i-am răspuns obosită. Al doilea război mondial poate izbucni de la o zi la alta…

— Vezi, tocmai aici eâaici! m-a întrerupt el agitat. Totul trebuie aranjat rit se poate de repede. Iartă-mă, nu mă întrerupe, deşi eu te-am întrerupt, însă afacerea e într-adevăr foarte urgentă. Am aflat că municipalitatea a hotărât să vândă toate cele şaisprezece autobuze CAOH cui va oferi un preţ mai mare.

— Şi ce să facem noi cu ele?

— Le cumpărăm!

— Nu investesc niciun sfanţ în întreprinderea asta.

Ensio oftă profund, înarmându-se cu răbdare. 142

— Cel puţin ascultă-mă, Minna dragă! Autobuzele sunt noi-nouţe, iar eu le pot cumpăra cu preţ de fier vechi.

— Şi pe urmă?

— Demontăm instalaţiile alea, pe care le ştii, şi, le plasăm imediat cetăţenilor care-şi construiesc locuinţe individuale în suburbii. Le vindem la licitaţie. Pe urmă, cât ai zice peşte, convertim autobuzele la o nouă credinţă şi le vindem iar. Am calculat că toată treaba ar dura trei săptămâni. Ei, de acord?

Aproape că mă implora, şi am încuviinţat. Manevrele tovarăşului meu mi se păreau cam dubioase, deşi ştiam că are de la natură un miros fin în materie de bani şi calităţi rapace dezvoltate. I-am finanţat întreprinderea cu sentimentul că fac un act de caritate şi am rămas uluită când, peste două săptămâni, s-a prezentat la birou fredonând vesel (se ştie că vinul tace numai cât e închis în sticle) şi a intrat ca o vijelie direct în cabinetul meu. N-am fost în stare să rostesc un cuvânt, în afară de întrebarea monosilabică:

— Ei?

Continuând să fredoneze, a deschis servieta şi mi-a pus pe birou un teanc de bancnote – suma pe care i-o împrumutasem – întrebându-mă:

— Cum facem cu dobânda?

— Poţi să ţi-o Opreşti!

— Perfect. Uite şi partea ta de câştig.

Mi-a înmâna. t o sută de mii de mărci şi mi-a spus, în treacăt, că-şi achitase toate datoriile, începusem iar să mă îndoiesc de onestitatea lui, aşa că i-am cerut explicaţii. Fiindcă adevărul gol se simte totdeauna stânjenit şi încearcă să se mai îmbrace şi să se mai grimeze, şi-a machiat şi el relatarea acestei activităţi de loc poetice, deşi ar fi putut expune totul mult mai pe scurt şi mai simplu. Cumpărase de la municipalitate cele şaisprezece autobuze CA, la un preţ neverosimil de mic. Vânzând proprietarilor particulari chiuvetele şi scaunele demontate de pe autobuze îşi scosese cheltuielile. Pe urmă plasase la diverse ateliere, şi instituţii toate instalaţiile şi piesele de schirfth, iar cu banii luaţi utilase din nou autobuzele, de data asta în cu totul alte scopuri, şi anume: le vânduse armatei ca spitale de campanie şi autosanitare pentru transportul răniţilor. Tranzacţia o încheiase, spre uimirea tuturor, cu un preţ excelent. Asta a fost până la urmă soarta faimoaselor autofurgoane ca Mare păcat că Ensio Iiyypia n-avea ambiţii politice. Dacă ar fi ocupat postul de ministru al finanţelor ori al industriei şi comerţului, ar fi putut face patriei servicii în veci neuitate. Dar era, din păcate, una dintre acele firi modeste, care adună cu timiditate bunuri în propriul hambar şi nu le pasă niciodată de celebritate.

Există pe lume mulţi oameni despre a căror viaţă şi activitate nu se ştie nimic, iar vinovată nu e decât pasivitatea bârfitorilor.

CAPITOLUL VII

Iată, în sfânşit, şi ziua când mi-am potolit setea de răzbunare care mă chinuia de ani întregi. Am intrat, sigură de victorie, în birourile firmei „FCES et COMP”. Eram însoţită de juristul meu, Ensio Hyypiä, care ducea o valiză grea şi o servietă. Portarul şef îmbătrânise rău: din părul cărunt îi rămăsese numai un puf rar, prin care-i strălucea

cutia craniană. Deşi almanahul vieţii sale ena împodobit cu frunze de toamnă că împlinise vârsta pensionării cu şase ani în urmă, tot mai era în sitiare să se încline în faţa vizitatorilor şi să se ploconească înaintea directorilor. Apariţia noastră în holul firmei l-a puls pe bătrân într-o încurcătură teribilă.

— Anunţă-<ne te rog, directorului Swin, pronunţă juristul meu cu o voce metalică.

Imaginaţia moşneagului prinse a bate toba şi încercă să evite pericolul.

— Absolut imposibil… Adică, pardon, n-aţi puteja veni ceva mai târziu?

— Nu, nu putem, sună *sec răspunsul* lui Ensio Hyypiä. Am şi venit.

Sluga credincioasă a lui Seppo Swin avea fler şi era un viclean explorator al sufletului omenesc. Căuta acum orice pretexte ca să ne mătrăşească. Ensio îmi aruncă o ocheadă, aşteptând un răspuns rapid. Nu puteam da înapoi. Trebuia să pun, în sfârşit, punctul pe i. Conştiinţa mea nu mai accepta principiul arhaic, barbar, după care numai virtutea, mila şi cinstea imaculată sunt bune în viaţă. Am făcut un gest hotărât.

— Deznodământul nu mai poate fi amânat.

Ne-am îndreptat, umăr la umăr, spre uşa directorului general.

— Nu îndrăznesc să vă las neanunţaţi, se sperie portarul şef. Nu pot, e interzis. N-am chef să mă concedieze…

— N-ai grijă, de data asta nu te concediază! am zis şi, ciocănind autoritar, am deschis uşa.

Am păşit ferm în cabinet şi l-am trezit imediat pe directorul general, care tocmai aţipise după apetitivul de dimineaţă. Seppo Swin era ferm convins că trândăvia e mama tuturor invenţiilor. Se supăra foc dacă era întrerupt din scumpa lui activitate creatoare. Cum spunea înţeleptul

Humphreys, contemplarea viselor ne împiedică să ne trezim, dar întrucât visarea e lipsită de raţiune, natural că nu te poţi aştepta ca un om care visează să fie rezonabil. Seppo Swin ne-a întâmpinat exact aşa cum presupuneam:

— Intraţi ca nişte hoţi, nici măcar nu vă anunţaţi! Ei, de data asta domnul papă-lapte de portar n-o să-şi mai salveze pielea! îl dau afară chiar astăzi!

— Iertaţi-mă, domnule director, i-am spus eu conciliator. Bătrânul portar a încercat din răsputeri să ne oprească, însă acum, când şi timpul meu s-a transformat în bani, nu pot aştepta cu ceasurile în anticameră, cuta făcea odinioară exagerat de binevoitorul şi delicatul meu soţ Armas Karlsson.

Seppo Swin îşi îndreptă cravata şi luă loc la birou, zbârlindu-şi mustăţile.

— Defunctul n-o să se supere pentru asta… mormăi el.

— Fireşte, însă soţia lui da – răspunse în lotul meu Ensio Hyypiä foarte tăios şi, deschizând imediat valiza, scoase un magnetofon şi-l puse pe măsuţa de lângă perete.

Experimentatul meu jurist găsi priza şi controlă conectarea aparatului, uitându-se tot timpul la ospitaliera noastră gazdă *cu o* atenţie atfit de tandră, de parcă i-ar fi părpălit sufletul la foc mic.

— Ce, frăţioare, te miră aparatura noastră? Nu vrem decât să-ţi luăm un mic interviu.

Seppo Swin sări ca ars. Burta i se umflă, luând-o mult înaintea pieptului: în ultimii ani devenise un munte de grăsime.

— Ce înseamnă tot circul ăsta? exclamă el înfierbântându-se. Nu vă datorez nimic, şi n-am ce discuta eu voi. Dacă nu vă strângeţi imediat aparatele – vă arunc pe amândoi afară! La toţi dracii!

— Alege-ţi cuvintele, i-o întoarse juristul meu foarte calm. Nu uita că toate rămân pe bandă. Mai bine te-ai

linişti.

Ensio începu să scoată din servietă bârfii de afaceri şi acte, acţionând cu un calm ucigător. Convenisem dinainte să vorbească el, iar eu numai să ascult şi să mă desfăt. Îi făgăduisem un dineu pentru „salahorie”, iar… el şi-a îndeplinit cinstit munca de răspundere, fără a uita nicio clipă că un briliant pe deget e mai de preţ decât o cazma în mână.

După o pauză scurtă dar penibilă, am trecut în sfârşit la discuţii. Eu am continuat să rămân martor pasiv. Ensio şi-a apropiat un scaun de biroul fostului său şef şi a început:

— Se zice că ţi-ai vândut toate acţiunile conducerii „FCES et COMP”.

Seppo Swin a tresărit.

— Fiecare e liber să-şi aranjeze afacerile cum vrea, răspunse el răstit.

— Fără discuţie. Aşadar, acum lucrezi ca director general ales şi salariat, primeşti leafă, dar nu mai eşti coproprietar al firmei. Aşa e?

Seppo Swin n-a răspuns nimic. Ensio a continuat:

— Va să zică nu m-am înşelat. Bine. N-ai putea să-l chemi aici pe văru-tău, Simo Săhlă?

Întrucât Seppo Swin nu mişca niciun deget, Ensio ridică receptorul şi-l convocă el. Abilul echilibrist în ale birocraţiei apăru eu o duzină de creioane ascuţite în buzunarul hainei, îl salută vesel pe jurist, apoi, adresându-mi-se începu să se întreacă în amabilităţi:

— Ce fericire să vă întâlnesc, doamnă Karlsson! Vă amintiţi, desigur, ce v-am spus odată: un om cu talentele dumneavoastră poate cuceri lumea întreagă. Pe lângă asta, mai aveaţi rara calitate…

— La obiect, i-o reteză Ensio Hyypiä destul de dur.

— Păi tocmai asta voiam.

— Palavre! Oricine ştie că praful de pe drum, e noroi

fără apă. Doamna Karlsson doreşte ca discuţia să fie scurtă şi concisă.

— Impertinenţa asta o să te coste scump, Ensio Hyypiä! exclamă Seppo Swin. Nu uita că – ai mai stat o dată la zdup.

— Da, sunt la curent şi eu, se grăbi să intervină Simo Sählă, hotărât să-şi susţină cu orice preţ vărul – şi cu siguranţă că ar fi făcut o indigestie dacă ar fi înghiţit măcar o vorbă.

Acest mic spectacol mă amuza. Ştiam că e modul în care decurg consfătuirile bărbaţilor. Era un trio, din care două voci sunau permanent în disonanţă, iar banda de magnetofon le înregistra cu răbdare. Seppo Swin, scărpinându-şi nervos nasul stacojiu – stigmatul alcoolului – îmi aruncă o privire foarte convingătoare şi întrebă:

— Minna, cum îi ipermiţi acestui şnapan ticălos şi pe deasupra infractor, să ne ponegrească pe mine şi pe directorul Sählă?

— Este exact ceea ce aşteptam să aflu de la dumneavoastră! apucă să exclame directorul adjunct şi se porni pe loc să roadă alt creion.

— 1 Consilierul juridic Hyypiä este împuternicitul meu şi director adjunct al multora dintre întreprinderile mele, i-am răspuns eu pe un ton de gheaţă. Desigur că, în calitate de jurist ştie el când e* cazul să jigneşti şi când să spui adevărul.

— La naiba, despre ce-i vorba la urma urmei? ţipă Seppo Swin furios.

— Despre postul tău, îi răspunse Ensio – Hyypiä, cu cinismul celui care oferă un pieptene unui chel.

— Asta nu-i de competenţa ta!

— Negreşit. Dar e de competenţa şefului meu, doamna Karlsson. E vorba, domnilor, de faptul că în prezent „FCES et COMP” depinde de subvenţiile bănicii „Compania Karlsson” s-a interesat de comerţul vostru cu

mărfuri de import şi şeful meu m-a însărcinat să studiez mai îndeaproape posibilităţile valoroasei voastre firme. În prezent, situaţia e de aşa natură încât firma „Furnizori de combustibil excelent Swin şi compania” va intra de săptămâna viitoare în componenţa companiei „Karlsson”.

Seppo Swin nici nu încercă să-şi ascundă uluiala, însă vărul său, aeşst strălucit bufon al lumii comerciale, reuşi să se descurce şi de data asta. S-a apropiat de mine cu un zâmbet luminos şi mi-a spus înduioşat:

— Fireşte că furnizoarea firmelor n-o să influenţeze de loc relaţiile noastre de afaceri, nu-i aşa? Acum ne putem continua activitatea altruistă, chiar cu mai multă râvnă decât înainte. Noi vă cunoaştem, doamnă Karlsson, iar dumneavoastră îl cunoaşteţi pe directorul general Swin şi modesta mea persoană.

Era tocmai replica pe care o aşteptam ca să obţin o satisfacţie, cât de mică şi de târzie, pentru chinurile morale şi pentru persecuţiile pe care le suferise Armaş cândva. Ensio Hyypiä îmi schiţase un discurs final, pe care îl repetasem din vreme, şi îl învăţasem pe de rost. Am fost crudă, sadică – o recunosc – şi poate că acum, când au trecut mulţi ani, mi-e chiar puţin ruşine, fiindcă atunci judecata n-a fost nici precedată, nici urmată de clemenţă. Am pus condiţii indiscutabile. Capitulare necondiţionată! Directoratul lui Seppo Swin a luat sfârşit numaidecât. Nici când i-am propus ulterior un post de voiajor comercial, n-am făcut-o din considerente umanitare. Simo Sählă a primit un preaviz de două săptămâni, ca să aibă timp să-şi scoată calabalâcul din cabinet. Din păcate, lui nu i-am putut oferi cât loc de muncă, deoarece era un fel de creaţie finită şi perfectă a naturii, ca o bacterie care se adaptează morneotan la orice condiţii de trândăvie. De dragul unei specii bacteriale aşa de pure, s-ar fi putut găsi loc în vreo organizaţie ideologică, de pildă să fie numit măcar consultant la una dintre filialele civile ale Asociaţiei

albinoşilor, dar în momentul respectiv mi s-a părut total neutilizabil! Cinste şi laudă părului său cărunt, care, în sfârşit, începuse a părăsi terenul sterp unde crescuse atâta timp, ea prin minune.

Firma „FCES et COMP" a trecut în proprietatea mea şi l-am numit director pe Ensio Hyypiä. Pe urmă i-am schimbat denumirea, lucru necesar în primul rând din motive estetice. Numărul total al slujbaşilor concernului „Karlsson" se apropia acum de patru sute, şi uneori aveam îndoieli dacă voi fi în stare să ţin toate hăţurile în mână. Începusem să sufăr de insomnie. Raţiunea mea şi sentimentele se aflau într-un necontenit război rece. Îmi făcea impresia că duplicitatea asta n-avea să se mai termine. Drama vieţii continua, iar fiecare participant urmărea să-şi joacecât mai bine rolul. Mediocrităţile se *mulţumeau* cu unul singur, obişnuitul rol secundar serios, în timp ce personalităţile erau nevoite să joace rolul dublu şi istovitor al fraţilor gemeni. Da, viaţa semăna într-adevăr cu un film, rulat o singură dată până la capăt, apoi pus într-o cutie şi dus la arhivă, cu o procesiune plină de jale.

De Simo Sählă n-am auzit nimic multă vreme, în schimb numele lui Seppo Swin îmi ajungea mereu la urechi. După spusele lui Ensio Ilyypia, Seppo Swin lua un prânz ieftin la cantina populară „Ela. nto", apoi pornea spre ultraelegantul hotel y, Kămp", să se scobească în dinţi la uşa restaurantului.

CAPITOLUL VIII

Iată şi luna septembrie 1939. Maltusienii, maltusienii care demonstrau cu atâta patimă că populaţia creşte în progresie geometrică în timp ce producţia alimentară şi mijloacele de existenţă cresc numai în progresie aritmetică, erau acum fără îndoială fericiţi ca un trezorier bisericesc, asistând la hecatomba suplimentară provocată de război, epidemii şi sărăcie. Nu mă interesa politica, fiindcă cei care se ocupau de ea au lăsat totdeauna în

urmă conturi neachitate. Uram războiul, în care nimeni nu învinge niciodată. Uram mundirele îmbrăcate pe manechine vii, precum şi tancurile, inutilizabile la transportul cernelurilor tipografice, cleiului şi cărbunilor.

Situaţia internaţională complicată îmi dădea peste cap toate planurile. În loc de cărbune şi cocs, trebuia să fac comerţ cu lemne, iar în loc de clei şi cerneluri tipografice bune, cu erzaţuri infecte. Îmi transferam regulat fondurile la bănci străine, cumpăram aur, bijuterii, covoare, păduri şi relaţii noi. O dată, mi-am investit toţi banii disponibili – cam două milioane de mărci – în covoare orientale. Peste cinci ani le-am vândut cu opt milioane. Urmam orbeşte regula lui Ensio Hyypiä: mănâncă, bea şi te veseleşte, că poate mâine începe postul! Tot orbeşte mă supuneam indicaţiilor horoscopului, care-mi era al doilea consilier. Soarta mea fusese hotărâtă în hrisovul stelelor, însă interpretarea ei greşită m-a indus în eroare. Vina o poartă, probabil, permanenta nesiguranţă, teama şi surmenajul provocat de insomnie. Astfel e greu de crezut că aş fi acceptat de bunăvoie să-mi spotesc răspunderile şi să-mi reduc drepturile. Dar tocmai asta am făcut, măritându-mă pe la mijlocul lui septembrie. Dragostea a jucat un rol cu totul secundar în mica noastră comedie: maximum două-trei replici.

Consilierul minier Kalle Känänen era divorţat de două ori şi intenţiona să întreprindă a treia încercare. Ne cunoscusem la dineul dat de consilierul Karjula, unde făcusem dezvăluirea de un milion. Fusesem timp de un an parteneri de afaceri foarte apropiaţi şi nu încercasem să ne escrocăm” niciodată unul pe altul. Cum se întâmplă de obicei, neînţelegerea reciprocă a decis căsătoria, însă pe lângă asta eu continuam să cred în horoscop. Aici e baza: Kalle Känänen era *Fecioară*, călca cu vârfurile picioarelor înăuntru, afirma – ba uneori demonstra şi în practică – faptul că are o fire sensibilă şi se mira cu o spontaneitate

feciorelnică de peripeţiile lui Uliise (dar nu şi de ale sale). Era foarte vesel, un blond începlând să încărunţească, se îmbrăca totdeauna ireproşabil şi ascundea cu succes cele câteva slăbiciuni ale firii sale. Ne căsătorisem de două săptămâni când am aflat (şi asta întâmplător) de străvechiul lui viciu: intra zilnic în crâşmă ca să îşi încerce rezistenţa. Bea în picioare, controlându-şi echilibrul. Dacă femeile îşi povestesc de obicei trecutul pe ton de confesiune, soţul meu nu-l prezenta vreodată altfel decât lăudându-se. Când fanfaronada atingea un grad neverosimil, puteam afirma fără greş că în şifonierul din dormitor se află sticle de coniac goale.

Niciunul din noi nu s-a gândit la călătoria de nuntă, în schimb n-am uitat să încheiem un contract matrimonial. La drept vorbind, acesta era mult mai important, pentru că, dacă dragostea poate fi reciprocă, e mai cuminte ca bunurile să fie totdeauna separate. Ţinând seama de asta, am introdus două registre contabile, în care ne făceam fiecare socoteala cheltuielilor.

Kalle Känänen era înstărit, cam de şase ori mai bogat decât mine. Ne-am luat o casă în frumoasa insulă Kulosaari, însă direcţia şi birourile întreprinderilor noastre au continuat să rămână în centrul oraşului. Soţul meu avea influenţă, o sumedenie de prieteni, relaţii bune în guvern şi o armată de consilieri abili, dar convingeri politice ca ciorapii: nu distingea stingă de dreapta. Casa noastră nu era un colţişor paşnic, liniştit, unde te retragi ca să guşti dulcea fericire în familie, ci amintea mai degrabă un hotel-restaurant plin de hărmălaie, în care se perindau fără încetare oaspeţi, aducând *flori*, *amabilităţi*, deranj *şi* capete seci. Aici am cunoscut cu adevărat mulţi oameni politici, care nu evitau niciodată publicitatea. De altfel, unii dintre ei fuseseră cândva oarecum de folos. Toţi oamenii de societate admirau casa noastră, revistele feminine elegant ilustrate publicau cronici şi reportaje

despre recepţiile noastre, iar cunoscutele foi bulevardiere difuzau noutăţile scandaloase despre ele.

Prima lună a căsniciei s-a scurs într-o inutilă atmosferă de comuniune. Dacă eram scriitoare, aş fi publicat o carte despre spiritul comunicativ, lenea şi beţivănia finlandeză. Aşa, fiind numai o femeie de afaceri, a trebuit să caut altă ieşire. I-am declarat lui Kalle că paharul răbdării mele s-a umplut. Mi-a răspuns ca un autentic diplomat: n-auzise niciodată, dragă Doamne, că pe un om de lume îl pot obosi relaţiile cu lumea.

— M-am străduit să-ţi fac plăcere, Minna mea scumpă, mi-a spus el sincer. Şi, fireşte, mi-am alintat puţin propriul meu orgoliu, am vrut să le arăt tuturor prietenilor şi cunoscuţilor ce soţie fermecătoare am.

Vorbea cu fermecătoarea lui soţie fermecător de naiv. În rarele cazuri când vorbea cu ea. Asta se întâmpla de obicei spre ziuă, când se împrăştiau musafirii. Am început să înţeleg treptat că măritişul meu fusese un curajos salt în beznă. Kalle Känänen nu era nici primul, nici ultimul bărbat care-şi închipuia că femeia nu se răceşte dacă o înfăşori în blănuri scumpe. Nu există pe lume femei reci, există numai bărbaţi imbecili şi egoişti, incapabili să încălzească o femeie. Ce însemnau pentru mine toate aceste petreceri, rochii de bal, fraze banale bine clătite în spuma superficială a civilizaţiei, toate aceste cunoştinţe silite, când eu năzuiam să am numai o casă şi familie? Acum casa devenise un loc unde mă îmbolnăveam de dorul casei. Îmi venea să mă mut la hotel ca să vieţuiesc în linişte.

Unii oameni trăiesc pentru dragoste, alţii pentru mâncare, iar alţii trăiesc pur şi simplu. Tocmai aceştia îşi aleseseră vila noastră ca să se exerseze în profesiunea lor. Nenumăraţi consilieri, directori, miniştri, deputaţi şi ofiţeri, chiar scriitori şi artişti (amintirea li s-a păstrat şi astăzi, fiindcă au lăsat maldăre de facturi neachitate), toţi

se simţeau la noi ca acasă, iar soţul meu era serios convins că mă încântă *societatea lor*! Am stat de vorbă cu Ensio Hyypiä, care mir-a spus aspru:

— Bine că aveţi un contract matrimonial. În partea a treia a codului familiei, capitolul unu, articolul şaizeci şi opt, se specifică în mod expres că o persoană poate cere desfacerea căsătoriei dacă în momentul încheierii acesteia numita persoană se afla în stare de alienaţie mintală temporară ori în altă stare ce poate fi asimilată cu demenţa, sau în cazul când numita persoană…

— Destul, drăgălaşule! i-am tăiat-o eu. Nu-i vorba de divorţ, ci de pierderea liniştii casnice…

— Foarte bine. Legea e şi în acest caz sluga noastră credincioasă. Codul penal consideră drept încălcare de domiciliu fapta persoanei care, neavând temeiuri legale, pătrunde în locuinţa altei persoane împotriva voinţei acesteia, indiferent dacă e vorba de o cameră, o casă, o vilă sau un vas plutitor; de asemenea, indiferent dacă locuinţa este proprietatea locatarului, e ocupată de acesta cu încuviinţarea proprietarului s-au închiriată; sau, când cel ce a pătruns fără drepturi legale nu se supune ordinului acelora care-l somează să părăsească locul; sau se strecoară într-o casă fără motive întemeiate şi se ascunde în interiorul acesteia; în toate cazurile prevăzute mai sus, atentatorul la inviolabilitatea domiciliului se pedepseşte ou amendă până la cinci sute de mărci sau cu închisoare pe termene până la şase luni…

— La închisoare, mai bine la închisoare! am exclamat eu entuziasmată. Întotdeauna deveneam veselă când Ensio îmi cita pe de rost paragrafele subtile ale codului penal. Singurul mijloc de a-mi realiza liniştea căminului este să-i băgăm pe toţi la puşcărie!

Codul penal, deşi alcătuit din cele mai neplăcute elemente, mi-a dat curajul necesar ca să reiau cu soţul meu o plăcută conversaţie privind liniştea căminului. S-a

mirat grozav, parcă ar fi asistat cum se colectează fonduri de binefacere într-o pălărie de damă.

— Dar, Minna dragă, a spus el, tu trebuie să intri în înalta societate. Totodată îmi creez şi eu legături noi. Relaţii, relaţii, de asta avem nevoie în primul rând! De patru ani ochesc un portofoliu ministerial…

— Ideea îmi sugerează un corset, pe care-l apreciezi mai ales e; nd îl vezi pe speteaza scaunului.

— Vai, Minna, ce rea eşti!

— Am toate motivele să fiu.

— Eşti pur şi simplu nepoliticoasă cu oaspeţii. Nu-ţi îndeplineşti îndatoririle elementare de gazdă.

— Îndatoririle de gazdă! Asta chiar că n-are niciun haz. La restaurantul nostru toţi s-au deprins de mult cu autoservirea şi n-o consideră drept manifestare a lipsei mele de politeţe.

Privirea tandră a lui Kalle se înceţoşă. Nu mă putea trata ca pe o sclavă plătită, ale cărei capricii trebuie satisfăcute. Nu devenisem concubina lui de dragul unei pensii viagere de soţie legitimă. Ştia perfect de bine că am peste treizeci de milioane de mărci, că-mi conduc ireproşabil întreprinderile comerciale şi că aş fi fost o soţie model dacă n-ar fi trebuit să servesc concomitent şi drept momeală pentru capturarea de relaţii utile. Era căsătorit a treia oară (roadele fostelor sale căsnicii se coceau pe ogorul divorţurilor), dar era pentru prima oară când avea o soţie care adusese şi ea ceva în casă, pe lângă dorinţe nesăţioase şi pretenţii nesatisfăcute. Personalitatea mea şi independenţa economică puteau, desigur, impresiona neplăcut un om obişnuit să vadă în soţiile sale numai nişte mici femele supuse.

Aprigul duel a împrospătat atmosfera şi a lămurit situaţia. Până la urmă am încheiat o convenţie care aducea cu un armistiţiu: fiecare parte se pregătea pentru o nouă bătălie decisivă. Şi dacă tocmai aşa procedau atunci marile

puteri, cum să nu respecte regula generală două suflete omeneşti modeste şi atât de diferite, două Fecioare? într-adevăr, niciodată şi nicăieri pe lume nu s-au găsit doi oameni perfect identici, iar la urma urmei n-aveam decât de câştigat din asta.

În orice caz, recepţiile au devenit mai rare, chiar şi numai din cauză că majoritatea cunoscuţilor noştri înstăriţi părăsiseră ţara. Frica de războiul iminent îi gonise peste graniţă, iar cei care nu se temeau ajunseseră în detaşamentele de rezervişti neinstruiţi, exceptaţi de la concentrare, sau prin spitale, bolnavi de ulcer la stomac. Oricum, eram bucuroasă că aveam în sfârşit posibilitatea să-mi petrec măcar două seri pe săptămână într-o atmosferă familială paşnică. E drept că soţul meu umbla tot timpul afumat zdravăn, dar asta putea fi considerată slăbiciunea lui – cine n-are măcar una? Bea numai spirtoase, întrucât nu le găsea altă întrebuinţare şi pentru că, după propria sa expresie, îi plăceau „băuturile tari şi femeile slabe”. Ultimele cuvinte erau destinate să mă flateze, fiindcă pe vremea aceea începusem a mă îngrăşa vizibil. Tocmai împlinisem treizeci şi cinci (eram cu douăzeci şi trei de ani mai tânără decât Kalle) şi începuse să se manifeste destul de clar înclinaţia mea ereditară spre rotunjimea întrucâtva picantă a femeilor din epoca Renaşterii. Când ieşeam din baie şi mă uitam în oglindă, observam că încep să semăn cu un „B”, dar când luam măsuri decisive ca să slăbesc, soţul meu se întrista. Ce să vezi? Corespundeam exact idealului său. Fostele lui soţii erau costelive, cu aspect bolnăvicios, iar lui în general nu-i plăcea să privească înapoi şi să trăiască din amintirile trecutului.

În ciuda tensiunii ameninţătoare ce domnea în lume şi care se manifesta în toate, generând neîncredere, deprimare şi spaimă, eu mă simţeam fericită. Soţul meu era plin de atenţii, iar uneori mi se părea chiar pe deplin

acceptabil. îl lăsam să bea în linişte, fiindcă aşa se ţinea la distanţă de alte vicii. Toată lumea îl ştia un om sociabil, vesel. (Pesemne că era în stare să vorbească şi despre altceva decât despre politică şi industria metalurgică). Nu era perfect superficial, deşi se consideră că semnalmentul sigur al unei minţi superficiale este tendinţa permanentă şi nestăpânită de a înşira cuvinte. Mă delectam adesea văzându-l cum se descurcă din situaţii dificile, jonglând cu vorbele. De obicei, Dumnezeu le dă femeilor bărbatul pe care şi l-au dorit, oferindu-le astfel prilejul să se căiască, dar în cazul de faţă se pare că însuşi Domnul Dumnezeu greşise. Începusem să mă ataşez tot mai mult de Kalle, deşi uneori mă mai prindea dorul de primul meu soţ. Caracterul meu activ avusese influenţă asupra lui Kalle, retezându-i unele prejudecăţi care-l îngreuiau ca nişte ramuri uscate: începuse să observe, încet-încet, că poate iubi şi o femeie care nu se supune totdeauna voinţei bărbatului. Când un bărbat se jură că n-a iubit niciodată, asta înseamnă de obicei ca femeile i-au dat prea multă atenţie şi prea s-au grăbit să-i satisfacă toate dorinţele. Odată, într-o seară de octombrie, când eram singuri în cabinetul său, Kalle şi-a exprimat astfel sentimentele:

— Miima, poezia nu-i de loc genul meu, nici măc: r în stadiul ei iniţial, însă aş vrea să-ţi spun acum un adevăr cu o uşoară nuanţă poetică: te iubesc…

Nu mă îndoiam de sentimentele lui. Kalle Känänen nu era primul consilier mâniei finlandez de pe buzele căruia picura acest poem cunoscut de toţi şi citit la nesfârşit. Această mărturisire e la bărbaţi un salut obişnuit, adresat femeii pe care n-o mai întâlniseră vreodată nici înainte, ea zboară de pe buzele lor la fel de uşor ca înjurătura unui marinar beat. Nu valorează doi bani, totuşi bărbaţii se gândesc imediat la răsplată. Dar, cum nimic nu-l silea pe soţul meu să cheltuiască această mărturisire chiar atunci, am crezut în sinceritatea lui. Şi, apoi, mi,<se părea foarte

natural ca soţul meu să mă iubească cu adevărat. Eram tânără, capabilă, destul de senzuală, în felul meu desăvârşită fizic şi nu mă temeam de nicio răspundere.

După o săptămână, în ultimele zile din octombrie, când a trebuit să plec la Stockholm ca să aranjez nişte chestiuni valutare, am simţit cât mi-e de greu să mă despart de el, chiar şi numai pentru câteva zile. Kalle m-a condus la gară şi mi s-a părut că văd în ochii lui o scânteie de emoţie.

După ce mi-am terminat treburile cât am putut de repede, am plecat înapoi cu două zile mai devreme decât stabilisem. Voiam să-i fac o surpriză, scurtându-i amărăciunea aşteptării. Ştiam că are nevoie de mine în fiecare clipă şi, de dor, se îmbăta până nu mai ştia pe ce lume se află: soiul ăsta de laşitate e în firea bărbaţilor, care vorbesc totuşi într-una de bravura lor! Femeile, dimpotrivă, sunt de obicei prozaic de sincere, fie că e vorba de preţul unei palam, de frica se şoareci sau de groaza de bacterii, fără să mai pomenim sentimentele amoroase. În schimb, imr. einana barhaţilor are aripi şi zboară toarte cieoarte de adevăr şi de realitate. Reiau la nesfârşit o temă de discuta inepuizabila: propriul lor „eu” şi lui ruule extraâliid peue 1 au făcut ori au de gând să le iaca. În compania tovarăşilor de pahar găsesc atât de muiî-e motive ca să le autondiej nu ltil t unin încât nu meo au \ ierue să sgn i – Ce di cum fac fem îl, păcatel’s în n loi u la grijile prietenilor. Eram pe aeplm convinsa că o să-mi găsesc soţul în salon, în mnlocul unui grup vesel de cunoscuţi, printre care nu e unul să nu se închipuie „cineva”, când niciunul nu-i de t» pt nimic To 1 fi casei noastre erau întunecate, nicăieri nu se strecura vreo raza de lumina printre storuri. Şoferul mi-a câus valizele în Hol. Am scos cadourile pe căit 1 Jt oil în 1 m «ni furişat mauntiu cu a era „i 11 Pu 1 um dorul îl Izgoust a \ieun! în, t îl – i ieşit în care b icataie p juriatat un

Gând m-a văzut, s-a speriat – Dumnezeu ştie de ce-şi s-a pornit pe plâns.

— Bine că s-a întors doamna acasă, suspină ea.

— S-a întâmplat vreo nenorocire? am întrebat-o eu alarmată.

— Nu vă pot spune nimic, chiar nimic…

Nici n-a mai deschis gura, a început să bocească mai tare şi a fugit în camera ei. Liniştea mea îşi luase zborul. Închipuireâmi sugera tot felul de neplăceri şi de nenoipciri. Situaţia semăna cu un roman poliţist, în care sunt bănuiţi absolut toţi, în afară de cititor. Mă plimbam ca un leu în cuşcă dintr-un colţ în altul, şi în sfârşit, sleită de puteri, i-am telefonat lui Ensio Hyypiä. Deşteptul ăsta găsise şi el o singură metodă de utilizare a alcoolului, care aproape îl lipsise de darul vorbirii. Nu-mi putea spune nimic despre soţul meu, însă pauzele lui mi s-au părut cu subînţeles. Credea că-i vorbesc de la Stockholm şi mi-a urat să rfia întorc cu bine în Finlanda, pe cât posibil mai repede. Am îndhis telefonul, gândindu-mă cu amărăciune că natura a săvârşit cea mai mare greşeală atunci când a creat bărbatul.

Ce dezamăgită eram! îmi închipuisem întâlnirea cu totul altfel. Femeia nu se poate simţi niciodată pe deplin fericită înainte de a se mărita, iar atunci e prea târziu. Am început să-mi deschid valizele şi să atârn rochiile la locul lor în şifoniere, gata-gata să izbucnesc în lacrimi. Arta e cea mai simplă şi mai încercată metodă, îţi uşurează repede sufletul, deşi sapă riduri la colţul ochilor. Dar iată că mi s-a stârnit spiritul combativ al soţiei legitime care a depăşit vârsta timidei lipse de experienţă: nu mă plâng acum, dar las că-i arăt eu pe urmă!

Cuprinsă de mânie, am alergat în dormitor şi am aprins lumina. Nu pot spune dacă am fost cutremurată sau uluită, dezolată, buimăcită sau descurajată, deoarece nu cunosc destul de bine sinonimele în limba finlandeză, dar

un lucru trebuie să recunosc: inima a început să-mi bată nebuneşte îndată ce mi-am aruncat ochii pe somptuosul nostru pat conjugal şi am văzut în el o tânără care dormea cu gura deschisă şi cu părul împrăştiat pe pernă. Am încercat s-o trezesc, însă era cufundată în somnul nesimţitor al omului beat, total inaccesibilă în uitarea ei narcotică. La început am vrut să chem poliţia, pe urmă salvarea şi, în sfârşit, portarul. Însă după ce am chibzuit bine, mi-am schimbat planurile: m-am dezbrăcat şi m-am întins foarte calmă alături de necunoscută. Loc aveam destul, şi la urma urmei era totuşi o femeie, în orice caz o fiinţă mai puţin animalică decât soţul meu beait, lângă care dormisem de atâtea ori. Mi-a atras atenţia frumuseţea excepţională a chipului ei. Era foarte tânără, să fi tot avut douăzeci de ani. Mi-am amintit cuvintele pe care soţul meu. le repeta adesea: „Fireşte că vom avea copii. Eu iubesc copiii, în special fetiţele, când împlinesc douăzeci de ani…”

Iată unde l-a dus pe scumpul meu soţ, consilierul minier Kalle Känänen, dragostea lui sinceră pentru copii. M-a scăpat de grija naşterilor, nu mai trebuie să alerg pe la ginecologi, să-mi măsor lărgimea bazinului. Soţul meu şi-a găsit singur un „copilaş” şi l-a aruncat pe patul nostru conjugal să se trezească! Am izbucnit în plâns, îmi venea să zdrobesc faţa acestei femei adormite. Nu mă aşteptasem niciodată la o dezonorare atât de iosnică. Acum era limoede: soţul meu fusese nevoit să se des. oartă de fostele lui soţii numai pentru că nu era în stare să înşele t. ot timpul una şi eceessi femeie.

Am încercat din nou să-mi trezesc tovarăşa de pat, dar starea de leşin profund continua. Guriţa ei întredeschisă emitea horcăituri neplăcute. Ascultând aceste sunete hârâite, am început să cred serios în teoria evoluţionistă i lui Din „o-te t i făcea parte dintre acele banale msmiiere de stradă, care gândesc prin intermediul

simţurilor şi simt numai prin intermediul nervilor situaţi în anumite părţi ale corpului, care crea sincer că dragostea e gâdihtura, iar fericirea nimic altceva decât burta plină. Încet-încet lunara recăpătat liniştea sufletească. Acum puteam analiza totul la rece, fără emoţii. Ipocrizia bărbaţilor nu-i o vorbă goală. Heymans a demonstrat de mult că bărbaţii sunt mai falşi decât femeile. Numărul bărbaţilor absolut fideli e imposibil de stabilit statistic, deoarece nu te poţi încrede niciodată în informaţiile pe care le dau ei înşişi. Răcirea relaţiilor între bărbaţi şi femei este cauzată de făţărnicia, bărbaţilor, pe e? re femeile nu o pot suporta la nesfârşit. De regulă, bărbatul devine infidel atunci când nu găseşte într-o singură femeie colecţia completă de calităţi seu de vicii destul de pasionante.

Vremea le şterge pe toate. Fiecare minut mi se părea o veşnicie. Nu mai puteam urî nici chiar pe femeia care dormea alături. De obicei, oamenii se iau la întrecere: care aruncă mai repede prima piatră. Eu am renunţat la asemenea concursuri şi mă bucuram doar că am la mână contractul matrimonial. Religia a făcut mare lucru socotind viaţa sexuală unul dintre păcatele capitale.

Noaptea se scurgea încet. La un moment dat, femeia s-a mişcat. M-am uitat la ceas. Trecuseră patru ore de când stăteam alături de ea şi făceam tot felul de presupuneri. Era îmbrăcată atât de sumar, încât n-avea cu ce să-şi acopere nici uimirea. A întredeschis ochii şi a început, instinctiv”, pe pipăite, să-şi caute prietenul. Avea mâini foarte frumoase, fine şi îngrijite – o frumuseţe pur şi simplu de invidiat. Mi-a mângâiat umărul cu vârful degetelor şi a gângurit ceva de neînţeles. Deodată, dându-şi seama că ceva nu-i în regulă, a deschis ochii, şi-a ridicat capul de pe pernă şi a bâiguit:

— Kalle… E-e… Ei, drace…

Pe urmă a închis ochii la loc şi a început să şi-i frece cu pumnii. În sfârşit, s-a ridicat cu greu în capul oaselor şi

a întrebat mirată:

— Ce-i asta? Cine eşti dumneata?

I-am răspuns calm:

— Aceeaşi întrebare voiam să ţi-o plin eu dumitale.

Îşi venea în fire încet, dar pe măsură ce-şi revenea, îi creştea şi uluiala.

— Ia ascultă, cine eşti dumneata? începe să mă ia cu tremurici, zise ea pe limba monotonă a hucătăreselor finlandeze şi se apucă să-şi frece şoldurile liber-cugetătoare, pe care se vedeau semnele proaspete ale unor mânşâieri nu prea ceremonioase.

— Eu sunt stăpâna acestei case, i-am răspuns cu demnitate. Dar dumneata cine eşti?

— O prietenă bună a lui Kalle. ie-te-te, va-zică menajera! şi eu, care credeam că menajera e baba aia surdă care a servit cina. Mda, da' ce-ai venit să dormi aici? Ori aşă-i obiceiul pe la voi?

— Sigur, e un obicei aproape general la cei căsătoriţi.

— Ce? Cum?

N-ar fi trebuit să râdă –, pentru că râsul o schimonosea, şi oricum râdea grosolan, dându-şi pe faţă lipsa de educaţie. M-a bătut pe umăr cu nonşalanţă şi mi-a trântit-o:

— Ascultă, nu vrei să ne tutuim? Aşa îmi vine mai uşor.

— Cum te cheamă? am întrebat-o eu.

— Marjukka. Un nume cam tâmpit, însă bărbaţilor le place.

— Şi pe mine…

— Hai, spune, nu face fiţe. N-am nimic contra ta.

— Pe mine mă cheamă Minna.

— Minna! Nu zău, serios? Minna! Na-ţi-o bună! Pesemne că în capul bătrânilor tăi era un talmeş-balmeş când au născocit drăguţul ăista de nume…

S-a întins să-şi ia o ţigară de pe noptieră,

dezvăluindu-şi goliciunea. Chiar cu riscul de a-mi trezi gelozia, trebuie să recunosc că era neobişnuit de frumoasă. Nu puteai spune că-x o căzătură, fiindcă era puţin probabil să se fi ridicat de jos măcar odată în viaţă. Era, în felul ei, o sălbatică. Ştia că gheaţa e rece, că vântul te plesneşte dureros, că acele sunt ascuţite, iar oţetul e acru, dar nu ştia că e indecent să stai în patul unui om însurat şi să fumezi ţigările stăpânilor casei.

— Nu-mi place să se fumeze în pat, i-am spus eu iritată, după ce-şi aprinsese ţigara şi se tolănise din nou, pe o parte, cu faţa la mine.

— De ce nu-ţi place? Doar Kalle fumează.

— Nici lui nu-i permit.

— Păi, ce găseşti rău în asta?

— Faptul că pe podea poate rămâne scrum nu numai de la ţigară, ci şi de la tine. Mai ales când eşti în starea asta.

— Nu pricep. Te esprimi prea nobil. Ei, fie, să lăsăm asta – la ce să ne hârâim? Mai trag numa două fumuleţe.

A stins ţigara, mi-a aruncat o privire critică şi a întrebat cu o îndoială nedisimulată:

— Ascultă, ia spune, cum poţi să-l comanzi pe Kalle? Nici măcar eu nu pot.

— Pot, am dreptul. De asita-s soţia lui.

Sărmana s-a cutremurat şi, cu un gest reflex, şi-a acoperit cu palmele sânii goi. Glasul a început să-i tremure:

— Cum, tu… ascultă, tu eşti nevasta lui Kalle? Vreau să spun, Kalle e însurat?

— Da.

Faţa i s-a schimonosit devenind aproape> de nerecunoscut. Şi-a strâns pumnişorii şi a ţipat, abia reţinându-şi lacrimile:

— Ah! porcul! Porcul! Şi eu, care puteam avea altul. Mai bun… Şi mai tânăr…

A izbucnit în hohote de plâns, exact ca omul care observă deodată că, fără să-şi dea seama, a spus tot timpul adevărul. Aşa şi noi, două femei înşelate, am rămas tăcute mult timp, gândindu-ne la adevărurile vieţii. După definiţia din manualul de logică, adevărul înseamnă doar identitatea conţinutului a două premise. Dar, de regulă, despre el se vorbeşte cu grijă, cu spirit de economie, fiind o pasăre foarte rară. Nu ştiu care dintre noi era mai neconsolată în clipa aceea, şi care trebuia consolată. Despre asta s-ar putea scrie un roman, însă ar părea prea neverosimil.

Am luat în sinea mea o hotărâre şi m-am gândit iar, cu satisfacţie, la contractul nostru matrinjiânial. Cu firea mea tranşantă, n-aş fi acceptat niciodată tratative şi compromisuri. Mi se năşteau în minte planuri care luau pe dată forme definitive. O, nu, nu-s eu o creatură atât de meschină, încât să dictez condiţii şi să mă deup cu şantaje banale. Soţul meu va trebui să-mi dea satisfacţie pentru umilinţa îndurată, transferând pe numele meu cel puţin cincisprezece milioane de mărci în acţiuni industriale.

— Ai vreo meserie? mi-am întrebat eu tovarăşa de nenorocire, care se mai calmase când i-am permis să fumeze în pat.

— Am, fireşte. Sunt manichiuristă. Deşi, în momentul de faţă, fără post.

Manichiuristă, deci în toată puterea cuvântului o reprezentantă a muncii manuale. Acum aflasem secretul mâinilor ei atât de îngrijite. S-a luat cu ele de cap, frecându-şi tâmplele, şi a suspinat puternic:

— O, Doamne! Sunt încă ciupită rău…

— Ciupită?

— Da, vreau să zic, băgată-n fac.

— Tot nu pricep nimic.

— Nu pricepi? Ei, cum se mai spune? – afumată, ciobită, ori nu-ş’ cum încă. Ei, aşa, cheilchelită. Am băut

prea mult. Kalle mi-a turnat direct pe gât. Voia să mă facă bine de tot.

Mica reprezentantă a muncii manuale arăta foarte nefericită. I-am dat un antinevralgic, iar cu ocazia asta am luat şi eu unul. M-a întrebat cu compasiune:

— Ai tras şi tu la măsea?

— Nu, eu nu suport alcoolul, iar tutunul cu mare greutate.

— A, aşa? Desigur că eşti mormonă, nu?

— Nu, i-am răspuns, deşi nu înţelesesem întrebarea.

Păcătoşii nu sunt rari pe lumea asta (doar nici îngerii nu sunt o raritate în rai) de aceea nu eram de loc înclinată s-o calific pe mica manichiuristă în categoria damelor publice. Imaginaţia mea a transformat-o într-o porumbiţă neprihănită atunci când am aflat cât de abil o înşelase soţul meu. Fetei îi plăceau micile podoabe şi rochiile frumoase, dar visul ei de aur era un pat conjugal, în care poţi să dai şi să iei concomitent. Orice gând serios aluneca peste mintea ei, în care începeau numai fantezii de copil veşnic şi încrederea în sinceritatea omenească.

— Câţi ani ai? am întrebat-o.

— Curând împlinesc douăzeci şi trei.

— Pari mult mai tânără.

— Şi mă prinde? Lui Kalle i-am spus, fireşte, că am numai nouăsprezece. Da’ tu câţi ai?

— Treizeci şi cinci.

— N-aş fi crezut. Arăţi foarte tinerică. Ascultă, eu ce te dai de ai pielea aşa netedă?

— La drept vorbind, cu nimic…

— Nici eu. Fosta mea patroană folosea cremă „Muson”. Ascultă, spune-mi sincer: ce crezi, Kalle e bun la pat?

Am tresărit. Sinceritatea neruşinată a fetei începuse să mă plictisească. Şi cu ce drept îi spune soţului meu pe nume? Soţul meu sperase, poate, că voi fi prima lui

dragoste: eu, din partea mea, sperasem să fiu ultima lui pasiune. N-am răspuns la întrebarea ei impertinentă. I-am spus doar că, în general, e un om vesel şi de societate. Am încercat să ocup tu alte probleme gândurile partenerei mele. Am întrebat-o de casa părintească, de şcoală. Casă nu avea, iar de pe vremea şcolii păstrase în amintire numai recreaţiile. Era un copil fără adăpost, dar nu şi fără îngrijire. Nu cunoştea niciun fel de oprelişti morale şi nu avea complexe care să-i complice viaţa.

— Îl ştii de mult pe consilierul minier? am întrebat-o eu.

— Despre ce consilier vorbeşti?

— Consilierul minier, soţul meu.

— Kalle e chiar de-adevăratelea consilier minier?

— Da.

— Şi el zicea că-i un holtei bătrân… Pe bărbaţi să nu-i crezi niciodată. Fiindcă veni vorba, îmi pare că un consilier minier e mare zmeu.

N-am răspuns. Unii dintre „zmeii” pe care-i cunoşteam erau aşa de plini de importanţă, de parcă ei şi-ar fi născut strămoşii. Uneori e foarte trist să vezi cum le curg banii printre degete ca apa şi să n-ai nicio posibilitate de a-i ajuta.

Interlocutoarea mea şi-a scuturat mărgelele de sticlă care-i atârnau la gât şi a spus mâhnită:

— Mda, am cunoscut totuşi şi mai de mult oameni bine. Într-o vreme îmi făcea ochi dulci chiar un radiotelegrafist! Ah, Doamne, ce băiat frumos!

— De ce nu v-aţi căsătorit?

— Iac-aşa, fir-ar să fie! Trebuia să bat fierul cât e cald, însă Jaska tocmai rămăsese fără lucru, iar eu pe atunci abia îmi făceam ucenicia. Pe urmă şi-a găsit o altă muiere, o pocitanie! Numai să-i fi văzut mutra, silueta, picioarele strâmbe, mâinile… Bărbaţii au deseori gusturi oribile.

— Şi încă cum! Majoritatea n-au niciun fel de gusturi, numai senzualitate şi instinct, vânătoresc.

— Da. Nici despre asta nu ştiu nimic.

Din păoate, nu ştia nici multe altele. Nu făcea decât să creadă. Credea că sărutându-lte poţi scăpa de singurătate, că primulsărut există numai o dată în viaţă, dar în schimb rămâne de neuitat şi după ce ultimul sărut se uită; credea că ideile femeilor se schimbă mai repede decât ale bărbaţilor şi de aceea sunt totdeauna mai pure, dar îi venea foarte greu să creadă că un bărbat e capabil să înşele două femei în aceeaşi seară. Am încercat să-i explic, din propria mea experienţă, că bărbatul este un fel de vagabond, că imaginaţia lui o ia mereu înaintea realităţii, alergând veselă, cum fug ochiurile – de la nişte ciorapi pe care-i înealţi ultima dară. Paradisul bărbatului e totdeauna prezent în faţa ochilor, dar cunoaşte infernul numai atunci când nu se mai poate lansa în căutarea de noi aventuri. Femeia, dimpotrivă, visează ca minutele de fericire să dureze veşnic. Situaţia femeii a fost studiată ştiinţific, cu metode statistice, iar datele obţinute sunt perfect convingătoare. În privinţa bărbaţilor, toate statisticile au constatat doar tristul fapt că din numărul oamenilor căsătoriţi la un moment dat pe teritoriul Finlandei, exact jumătate sunt bărbaţi care…

— Nu te supăra, m-a întrerupt fata, dar e aici ceva care nu pricep. Doar ştii că am făcut foarte puţină şcoală. Totuşi, n-aş putea spune că toţi bărbaţii sunt aşa imposibili. Uneori îţi fac şi bucurie…

— Desigur. Uneori! Apropo, încă nu mi-ai răspuns la întrebarea de când îl cunoşti pe soţul meu.

— Zău, chiar nu ţi-am spus? A trecut de atunci… Hai, hai, nu mai ofta! Da, e peste un an de când ne-am întâlnit.

— Pe stradă?

Noua mea prietenă se simţi jignită.

— Ba pardon. Să nu-ţi închipui că-s chiar aşa. Ne-am

cunoscut la un restaurant, Kalle se afumase de ţi-era mai mare dragul, şi ciorapii îi căzuseră. Pe urmă ne-am dus la un hotel să continuăm. Am crezut tot timpul că e preot.

— Preot?

— Da, vorbea aşa frumos! Pân-la el niciun bărbat nu mi-a vorbit aşa dumnezeiesc de frumes! Tot spunea că pântecele meu e ca un altar, iar sânii ca nişte clopote. Şi încă multe alte lucruri frumoase, tot ce se poate spune în general unei femei. Dar fireşte că erau minciuni sfruntate…

A pronunţat apoi un cuvânt finlandez foarte neplăcut, care însă, ce-i drept, poate fi întâlnit extrem de frecvent în tânăra noastră proză, şi a izbucnit iar în plâns.

— Da, probabil că nu erau decât minciuni, am exclamat eu oftând. Cât de des v-aţi întâlnit în ultimul timp?

— O dată sau de două ori pe săptămână. Cel mai des ziua, fiindcă eu nu lucrez acum şi am mult timp liber. Şi, pe Dumnezeul meu, Kalle s-a purtat teribil de drăguţ. De fiecare dată mi-a adus câte ceva, numai de nuntă nu voia să aducă vorba cu niciun chip! Vezi, asta-l durea pe el!

— Aşa se-ntâmplă totdeauna cu bărbaţii-căsătoriţi.

— Da, dar îmi spusese că-i holtei bătrân.

— Holteii bătrâni sunt însuraţi cu fete „bătrâne şi au, de regulă, copii model.

— Cum aşa? Nici asta nu ştiam.

Împrejurările – nu soarta şi nu providenţa – ne-au întrerupt dialogul. Din vestibul s-au auzit glasuri puternice şi zgomot. Eu am ciulit urechile, iar drăgălaşa lăcuitoare de unghii mi-a aruncat o privire întrebătoare.

— A venit, am zis eu calm.

— Aha. Ei, acuşi începe…

— IRămâi locului şi nu te agita. De obicei e foarte generos cu amantele sale.

— Dar cu tine?

— Asta o să vedem imediat.

Am povestit cu atâtea amănunte întâmplarea din prima jumătate a nopţii fiindcă bârfelile sunt alergători neobosiţi pe distanţe lungi: chiar după mulţi ani s-au comentat tendenţios împrejurările divorţului meu şi s-a aruncat cu noroi în mine. Nu cred că mai e cazul să intru în toate detaliile. Voi spune doar, pe scurt, că pentru Ensio Hyypiä, care s-a angajat să susţină procesul, următoarele împrejurări au servit drept temeiuri suficiente:

a) soţul meu, Kalle Känänen, a întreţinut în toată perioada celei de-a treia căsnicii relaţii delicate cu o manichiuristă în vârstă de douăzeci şi trei de ani, la care m-am referit mai sus, precum şi cu o chelneriţă de douăzeci şi doi de ani, despre care n-am intenţia să povestesc nimic, întrucât pe plan spiritual era soră geamănă cu manichiurista.

b) soţul meu m-a înşelat aducând manichiurista în casa noastră; pe urmă a înşelat-o pe manichiuristă, aducând-o în casa noastră pe chelneriţă, după oare, dând dovadă de laşitate, a fugit lăsându-le pe cele două femei în grija mea.

c) femeile au fost dispuse să confirme sub jurământ că soţul meu li s-a prezentat drept burlac – ceea ce, de altfel, e o caracteristică generală în vremurile noastre şi nici măcar nu e considerat delict – iar cu ajutorul unor cadouri, dar mai ales a promisiunii de a le lua în căsătorie, le-a determinat pe fiecare în parte să aibă cu el legături intime, care, însă, nu le-au satisfăcut pe femei, iar soţului meu i-au creat un complex de inferioritate, un fel de paralizie sufletească.

Mi-au trebuit două zile ca să ceap de manichiuristă şi de chelneriţă, care încheiaseră între ele un tratat de prietenie şi asistenţă mutuală. Cele două mici zgripţuroaice stăpâneau la perfecţie arta nobilă a şantajului. Întrucât soţul meu nu era acasă, am rămas eu

însărcinata lui cu afaceri. Le-am plătit fetelor arenda pe-o lună înainte, le-am dat pensie alimentară pe două luni şi câte cinci mii de mărci compensaţie pentru suferinţele morale îndurate – în total şaisprezece mii de mărci… La rândul lor „mi-au dat fără nicio obiecţiune chitanţe pe care le-am prezentat ulterior soţului. Le-a răscumpărat cu destulă greutate, afirmând că ciraci mii de mărci daune pentru suferinţe morale este total exagerat deoarece presupune că le-a oferit ambelor numai emoţii plăcute.

Oamenii care săvârşesc fapte reprobabile recurg de obicei la explicaţii frumoase; dar soţul meu, când s-a întors acasă din haimanalâc, n-a încercat să-şi înfrumuseţeze faptele, ci a recunoscut sincer:

— Situaţia e cum nu se poate mai ruşinoasă. N-am nimic de spus în apărarea mea. O, ce porci suntem noi, băpbaţii…

— Nu-i cazul să vorbeşti la plural, i-am răspuns eu scârbită.

— Nu, sigur că nu. Recunosc cinstit: sunt un mare purcel…

— Mai bine spune porc, vier nescopit!

— Cum doreşti. Am trăit ca un porc…

— Şi de-aici înainte ai să trăieşti tot aşa, însă eu nu mai am chef să te dădăcesc. N-am vocaţie de porcăriţă.

— Nu, fireşte, deşi…

— Ce?!

— Păi… să vezi, eu cred că toate soţiile sunt într-un fel porcări. te însă aş vrea să-ţi spun un singur lucru, Minna dragă: tu eşti cea mai frumoasă porcăriţă din lume!

— Îmi dau demisia.

— Demisia? Ce vrei să zici? m-a întrebat el mirat.

— Divorţul. Te poţi însura cu manichiurista, ca s-o fericeşti pe maică-sa, care se află într-un azil. Ensio Hyypiä se ocupă de proces.

Ştiţi, e mai puţin periculos să zădărăşti un câine

decât un bărbat: câinele latră, pe când bărbatul se îmbată criţă şi începe să-şi trateze soţia ea pe un câine.

Aşa s-a întâmplat şi cu mine. Am avut ocazia să aud că sunt fiinţa cea mai mărginită, cea mai redusă din lume, o ipocrită cu ochelari de cal, că ar fi trebuit să mă fac evanghelistă, călugăriţă, sau să conduc un detaşament de fete-eereetaşi. Am ascultat, am tot ascultat insultele, dar până la urmă mi-am pierdut răbdarea şi i-am trimis un croşeu de stânga la plex. Am blagoslovit din nou colegiile americane, unde şi femeile fac alături de bărbaţi un curs temeinic de învăţare a boxului. Cât de uşor am reuşit, în anumite situaţii, să mă înţeleg cu bărbaţii fără anostele jocuri de cuvinte, în care ei se încurcă atât de des! Lui Kalle Känänen îi plăcea teribil să se laude cu conservatorismul său. Acum descopeream că acest conservatorism se datora doar faptului că era prea fricos ca să se bată şi prea gras ca s-o ia la sănătoasa. Ce-i drept, *în* ultima privinţă m-am cam înşelat întrucâtva, fiindcă imediat după primul bombardament aerian Kalle Känänen a şters-o din Helsinki, dovedind că are picioare neobişnuit de agere. Mai întâi a fugit în Suedia, iar de acolo în Statele Unite ale Americii. Se spune că numai o adevărată Lady poate face dintr-un bărbat un gentleman. Consilierul Kalle Känänen a fost totuşi gentleman, pentru că a acceptat divorţul în condiţiile propuse de mine.

Îndată după sfârşitul „războiului de iarnă”, rutinaţii noştri jurişti s-au apucat de treaba lor preferată, iar în mai 1940 eram din nou liberă. A doua încercare de a deveni soţia unui om născut în zodia Fecioarei îmi adusese paisprezece milioane de mărci în acţiuni industriale şi o vilă somptuoasă în insula Kulossari.

O prejudecată veche şi stupidă nu permite să se spună tot adevărul despre bărbaţi. Femeia n-ar trebui, chipurile, să ştie nimic despre ei, iar dacă ştie şi spune, asta se numeşte minciună şi perfidie! Perfidia feminină a

fost inventată de poeţi, care sunt născocitori mai buni decât savanţii. Şi totuşi, trebuie să recunoaştem măcar din când în când că lipsa de ipocrizie şi de viclenie naturală, congenitală, e cea mai mare dintre piedicile care sunt în calea victoriei depline a intereselor feminine.

CAPITOLUL IX

Anii războiului au însemnat pentru mine, ca şi pentru majoritatea oamenilor din cercul meu, o luptă îndelungată pentru cămin, confort şi bani. O parte din întreprinderile concernului „Karlsson" au trebuit să fie închise din cauza insuficienţei mâinii de lucru. Totodată, concernul a fondat noi întreprinderi industriale, care lucrau pentru binele public şi pe socoteala fondurilor publice. Bună şi liniştită era situaţia proprietarilor de păduri care aveau la dispoziţie şi o organizaţie utilizabilă în sistemul raţionalizărilor. Furnizarea lemnelor şi a gazogeneratoarelor la consumatori şi la numeroase instituţii publice a fost o afacere mulţumită căreia am obţinut câteva decoraţii, relaţii noi, profituri serioase, precum şi dreptul de a fi la „per tu" cu miniştri şi generali. În condiţiile raţionalizării, comerţul n-avea nevoie de reclamă, care înghiţea mulţi bani, aşa că am suprimat-o. Poetul Heimonen, care pe vremuri făcuse o reclamă strălucită sistemului CA, şi-a pierdut postul împreună cu cele patru ajutoare ale lui. Datorită relaţiilor mele i-am scăpat de front, unde bântuia moartea, păstrându-i pentru patrie şi biserică. Au fost încadraţi la Biroul de stat al informaţiilor şi numiţi imediat funcţionari militari, dându-li-se o grămadă de stele.

Cu atât mai puţin a trebuit să pună mâna pe armă Ensio Hyypiä. A fost detaşat la Direcţia spatelui frontului, în calitate de şef al obiectivului care se numea Secţia de combustibil a companiei „Karlsson". A obţinut şi el avantaje substanţiale de pe urma războiului, ca mulţi alţi oameni întreprinzători, care au ajut posibilitatea să se

ocupe în linişte de vânzărri şi cumpărări. Inventa mereu noi surogate, iar producerea lor era încredinţată oficial întrev prinderilor noastre. Probabil că toţi cititorii maturi îşi amintesc cele mai spectaculoase realizări ale industriei noastre de surogate: lenjerie de pat şi de corp din hârtie, excelentul puddmg-coneentrat „pim-pim” (având drept materie primă celuloza), aparatele casnice universale fabricate din lemn care puteau fi utilizate cu egal succes ca război de ţesut, maşină de cusut, pat de campanie, cărucior de copii sau măsuţă de servit. Toate erau fabricate de concernul „Karlsson”, pentru a cărui producţie se perpeleau zi şi noapte ministerul aprovizionării, direcţia apărării şi, personal, directorul adjunct al companiei, Ensio Hyypiä.

La sfârşitul războiului am aflat eu uimire că adusesem servicii nepreţuite patriei prin dezvoltarea industriei de surogate. Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să accept cu supunere. Viaţa e o comedie pentru cei care gândesc şi o tragedie, pentru cei care simt. Eram, fireşte, foarte mulţumită că maşina birocratică, condusă de bărbaţi, exprimase recunoştinţă unei femei. Pesemne că americanul Mencken avea totuşi dreptate când presupunea, acum treizeci de ani, că şi bărbaţii au uneori creier. În patria mea iubită (Statele Unite), unde domnesc femeile, ipoteza lui Mencken a fost primită cu multă satisfacţie însă în Europa s-a râs de ea cu dispreţ, mai ales în Finlanda, unde nişte dobitoci încrezuţi, care-şi închipuiau că sunt culmea creaţiunii, i-au rezervat femeii loc numai la bucătărie şi lângă leagăn. Încântătorul BOC – caccio a demonstrat că inteligenţa femeii poate concura cu succes pe cea a bărbatului, şi chiar s-o întreacă. Femeia din epoca Renaşterii considera o mare cinste când cineva vorbea inteligent despre mintea şi caracterul ei bărbătesc. Dar să fi *ajuns* Renaşterea în Finlanda abia în timpul celui de al doilea război mondial, când s-a observat în sfârşit că

femeia e capabilă de ceva mai mult şi mai important decât să care cărămizi şi să nască copii bărbaţilor? în orice caz, am avut impresia că în anii grei ai războiului înalţii funcţionari au citit cu *multă atenţie* „Decameronul”, altfel e greu de crezut că mi-ar fi cerut cu atâta insistenţă ajutor, acordând unei femei aşa multă încredere. Unul dintre miniştrii de pe atunci a renunţat eu totul la străvechile prejudecăţi ale teologiei monahale, m-a invitat la o receipţie şi m-a rugat să-l ajut. Aflase, probabil, de undeva, *ca să fii om înseamnă* mult, dar să fii femeie înseamnă şi – mai mult, mai ales dacă prin activitatea ei femeia a reuşit să adune o avere foarte respectabilă şi să-şi asigure relaţii importante. A început prin a-mi face complimente pentru felul cum arăt, pentru limbile pe care le cunosc şi pentru originea mea americană, apoi a luat un ton solemn:

— Doamnă, mă voi strădui să-mi pun în joc toată influenţa ca să fiţi decorată cu cel mai înalt ordin pe care l-a primit vreodată o femeie în ţara noastră.

Mi-a aruncat o privire întrebătoare, aşteptând cu bunăvoinţă recunoştinţa mea fierbinte. I-am răspuns cinstit:

— Nu-mi plac în mod deosebit ordinele înalte, pentru că nu le pot purta decât în ocazii ultrasolemne. Aş prefera o podoabă care se poate purta la o rochie obişnuită, dar numai nu un colier: am şi aşa prea multe.

Poate şi-a închipuit că sunt o parvenită de război, tipică, o capitalistă „model american sau un exemplar pur sânge de homo stultus, care cultivă o teorie foarte banală: tu – mie, eu – ţie. A zâmbit pe sub „mustaţă, şi-a supt degetul mare ca un copil când încerci să-l iei de la sânul matern şi iar s-a prefăcut neobişnuit de generos:

— Pe lângă aceasta, doamnă, mai am pentru dumneavoastră o veste plăcută: intenţionez să intervin pe lângă preşedintele republicii noastre ca să vi se acorde titlul de consilieră economică.

— Îmi dă dreptul la pensie? am întrebat eu fără niciun ocol.

— Din păcate, nu. Dar taxa pentru acordarea titlului va fi plătită din fondurile publice…

— N-ar fi mai bine să cruţaţi fondurile publice?

— Aşa credeţi?

— Fireşte.

Eram obişnuită ca orice cuvânt pe care-l adresez bărbaţilor să fie întors împotriva mea, însă acest domn s-a dovedit o neaşteptată excepţie. A început să ridice în slăvi felul meu social de a gândi şi nobilul meu spirit de jertfă, iar la sfârşit a trecut la afacerea de dragul căreia, la drept vorbind, angajase toată discuţia:

— Doamnă, societatea are din nou nevoie de ajutorul dumneavoastră. În ţară domneşte o mare sărăcie. Suntem cu toţii ameninţaţi de foamete…

— Domnule ministru, i-am spus eu cu sinceră compătimire, îmi permiteţi să vă ajut? V-aş putea face rost de cafea, zahăr, unt, făină, conserve de fructe, tutun – mă rog, de tot ce vă trebuie. Dar, bineînţeles, cu suprapreţ.

S-a uitat drept în ochii mei, s-a dus cu teamă la uşă, să vadă dacă nu trage cineva cu urechea, iar când s-a întors mi-a spus în şoaptă:

— Doamnă, propunerea dumneavoastră mă interesează. Am de toate, însă vreo câteva kilograme de cafea mi-ar mai trebui…

— Dar se găseşte în magazine…

— În magazine? s-a mirat el.

— Da-da, la fel ca şi alte delicatese. Se vând la liber, cu condiţia ca supraprofitul rezultat din vânzare să fie utilizat în scopuri de binefacere. De aceea sunt preţurile atât de mari. Săptămâna viitoare soseşte în portul nostru un vapor cu halva orientală, care va fi vândută cu aprobarea ministerului, în folosul copiilor mu –, sulmani orfani de tată. Totodată va intra în magazine un nou lot de

cafea, fructe deshidratate, ţigări, anticoncepţionale franţuzeşti, lenjerie de damă, mantouri de karakul, bomboane, jucării şi pâslari, care se vor vinde liber la preţuri de speculă în folosul bolnavilor de variolă, al sportivilor ieşiţi din formă, precum şi al văduvelor de colonei şi copiilor nelegitimi ai foştilor miniştri. Prin urmare, după cum vedeţi, nu e lipsă de marfă, doar puterea de cumpărare lipseşte.

— Aveţi dreptate, doamnă. E perfect adevărat: lipseşte puterea de cumpărare! Mare lucru poţi face cu o leafă de ministru? Abiaabia ajungi să-ţi iei cele cuvenite pe cartelă…

Mi-a fost milă de el, o: milă pe deplin firească. Pesemne că îşi pierduse cu totul caracterul, luându-l în schimb pe al nevesti-sii, aşa încât acum singurul fundament al autorităţii sale era mărimea exorbitantă a biroului ministerial. Deodată a tresărit, amintindu-şi îndatoririle de serviciu.

— Doamnă, fiindcă veni vorba de filantropie, vă voi expune chestiunea pentru care, propriu-zis, m-am hotărât să vă deranjez. În ţara noastră există aproape patru milioane de locuitori care nu sunt în stare să cumpere mărfurile vândute în scopuri de binefacere. Pe aceşti oameni trebuie să-i ajute cineva. Am discutat cu câţiva colegi şi toţi se gândesc la dumneavoastră. Sunteţi americancă sută-n sută, deşi aţi obţinut cetăţenia finlandeză cu douăzeci şi trei de ani în urmă. Puteţi face ţării un mare serviciu, şi de aceea vă rog să aveţi amabilitatea de a răspunde la următoarele întrebări: a) n-aţi fi de acord să plecaţi în Statele Unite ca să organizaţi acolo strângerea de ajutoare în folosul Finlandei? b) când aţi putea pleca şi care vă sunt condiţiile! e) alţi mai avea alte dorinţe?

I-am răspuns că îmi trebuie câteva zile de gândire. Simandicosul solicitator a continuat:

— Nu mă îndoiesc că *sunteţi* capabilă să găsiţi în orice situaţie soluţii eficece şi idei originale, care vă vor permite să învingeţi dificultăţile. Din motive uşor de înţeles, nu vă putem trimite în calitate de reprezentant oficial. Vă vom numi „trimis voluntar”.

— Excelentă idee. Întrucât ambasadorii sunt de obicei bărbaţi oneşti şi cu bună reputaţie, trimişi în străinătate să mintă…

Observaţia nu i-a plăcut. Era, probabil, obişnuit ca femeile să aibă porţile sufletului deschise şi *lacăt la gură*. *Dar*, *în ciuda* uşoarei enervări ce-l cuprinsese, a continuat discuţia pe un ton amebil. Ştia că, dacă apuci să muşti dintr-un măr viermănos, e mai plăcut să vezi în el viermele întreg decât jumătate. A reuşit să mă convingă, şi drept rezultat finlandezii americani s-au apucat cu pasiune să-şi golească podurile. Întrucât era vorba de binefacere, primul cibiect am fost eu însămi. Mi s-a asigurat călătoria gratuită, mi s-au dat bani din gros pentru cheltuieli de reprezentare şi mi s-au oferit nenumărate avantaje în contul societăţii. Ar fi fost riscant să-mi las toate afacerile numai pe mâna lui Ensio Hyypiä, deşi lucrase mulţi ani ca asociatul meu, dovedindu-se energic şi întreprinzător. Nu mă îndoiam de cinstea lui (un jurist prosper *e* totdeauna cinstit) dar nu mă bizuiam pe voinţa lui, subminată de pasiunea tot mai intensă pentru alcool. Ca toţi alcoolicii cunoscuţi şi recunoscuţi, începuse şi el să sufere de grandomanie: îşi instalase în cabinet cel mai mare birou din Finlanda şi de trei ori pe an îşi comanda portretul la un pictor. Construia castele în Spania şi din timp în timp făcea reflecţii despre Dumnezeu, cu aerul că i-ar fi coleg de serviciu. Înaintea plecării i-am lăsat o sumedenie de dispoziţii, pe care şi le-a notat conştiincios în carnejt, şi am apelat în fel şi chip la seriozitatea lui. Ştiam că bărbaţii se topesc atunci când o femeie le laudă puterea, şi de aceea, înadins am apăsat tocmai pe această pedală.

— În anii din urmă ai adus mari servicii companiei „Karlsson”, iar prin asta şi mie. Ai dovedit devotament în toate privinţele, aşa că plec pentru cinci săptămâni cu inima uşoară.

Enăio Hyypiä a rămas mut minute întregi apoi a rostit rar:

— Ce frumos vorbeşti despre mine, Minna. Exact cum se vorbeşte despre morţi. Uită-ţi grijile, spuncă Un poet. Fireşte că-mi voi îndeplini obligaţiile conştiincios şi în spiritul celor mai bune tradiţii comerciale. La nevoie voi şti să apelez la scutul legii.

A mângâiat cu tandreţe culegerea de legi aflată pe birou şi a continuat:

— Lată o capodoperă literară care n-a fost încă ecranizată!

A râs el singur de gluma lui, lucru în general caracteristic bărbaţilor şi a încercat să mă molipsească de veselie. Cum spunea steaua de cinema americană Nina Tutti: „Râzi, şi ceilalţi se vor alătura veseliei tale; plângi, şi le vei strica multora genele excelent rimelate!”

N-am făcut niciuna, nici alta; i-am dat cheia de la cabinetul meu şi mi-am luat rămas bun.

La 5 noiembrie 1945 am sosit în patrie, în Statele Unite, după o despărţire de douăzeci şi trei de ani. Toţi aceşti ani fusesem credincioasă horoscopului care-mi indica să caut într-o ţară străină un soţ născut în zodia Fecioarei, ca să devin fericită şi bogată. În două decenii s-a perindat prin faţa mea o legiune întreagă de bărbaţi – *Fecioare*, am avut chiar şi doi soţi legitimi, a venit şi bogăţia, numai fericirea continuam s-o caut. Sau poate că tocmai în asta constă fericirea vieţii mele, să caut mereu?

Am uitat cu totul să vă povestesc de mama, care a căutat şi ea tot timpul fericirea. Cu cincisprezece ani în urmă se întorsese în America şi se măritase cu fermierul din WTsconsin, în timpul războiului se mutase în Florida,

divorţase şi să măritase din nou cu un şofer mai tânăr decât ea cu douăzeci de ani, pe urmă se despărţise şi de el, deschisese o cârciumioară la Lantana şi murise într-un accident de automobil, în 1943. Pietonii americani trebuie să aibă în ziua de azi aripi, şi nu rareori le ciesc aripi de înger…

Aşadar, n-am fost nevoită să-mi pierd vremea întâlniredu-mă cu neamurile, vărsând lacrimi de bucurie şi de necaz, ducând daruri: nici faianţă „Arabia”, nici bibelouri lucrate iscusit de veteranii de război, nici cuţite finlandeze, nici podoabe în stil Kalevala. Am adus numai un „Salut” neoficial şi pauper şi totodată am stabilit legături comerciale personale. Fireşte că am procedat la fel de altruist şi dezinteresat ca businessmenii americani, prelaţii catolici, colonizatorii englezi şi unele asociaţii de binefacere finlandeze: eram ferm convinsă că dacă prosperă firma „Karlsson”, prosperă întreaga Finlanda.

Timp de patru săptămâni am colindat regiunile finlandeze din Lumea Nouă (tot acest timp mintea mi s-a odihnit, iar limba mi-a umblat cât pentru zece): am mizat pe sentimente, am zugrăvit în tablouri vii suferinţele Finlandei, dar străduindu-mă să evit exagerările, ca să nu pierd încrederea ascultătorilor. Compasiunea şi mila i-au făcut pe oameni să acţioneze. Ajutorul pentru Finlanda creştea ca un bulgăre de zăpadă rostogolit sau ca datoria publică, şi iată vasele încărcate cu daruri american? plecând unul după altul din portul New York spre îndepărtata ţară nordică, unde li se preda oamenilor un curs elementar de calicie: cum să trăiască din subvenţii şi pomeni. Munca era considerată un mijloc neplăcut de a obţine bani, iar o cămaşă primită de pomană întărea sentimentul demnităţii umane şi credinţa în idealurile creştine! Activitatea de distribuire a ajutorului american a dat naştere la numeroase profesiuni noi: negustori (pe sub mână) de ciorapi de nylon şi cafea, speculanţi de valută,

tot soiul de samsari şi intermediari, precum şi milogi înveteraţi. Legaţia finlandeză din New York şi biroul de adrese al Armatei Salvării manifestau efuziuni nobile de sentimente frăţeşti ori de câte ori izbuteau să găsească adresele verilor de-al treilea din America, de mult daţi uitării. Tăietorii de lemne din Finlanda făcuseră cunoştinţă, în sfârşit, cu guma americană de mestecat. Văcărită, suferind de complexe din cauza ciorapilor aspri de lină, îşi acoperea cu nylon pulpele dolofane. La gâtul lingăilor bătrâni atârnau cravate ţipătoare. Pentru unii, viaţa devenise un basm.

Ce interesant era să acţionez în calitate de „trimis voluntar" şi să spun pretutindeni „mulţumesc frumos"! Numeroase ¿sociaţii feminine americane m-au ales membră de onoare şi mulţi oameni cu greutate au promis să vină în Laponia ca să-şi petreacă concediul făcând schi – ide preferinţă la mijlocul verii, când soarele se afla în punctul cel mai înalt al orizontului, iar drumurile în stare bună. O dată m-a vizitat în apartamentul meu (locuiam, fireşte, la somptuosul hotel newyorkez „Waldorf-Astoria", întrucât călătoream în contul fondurilor publice şi reprezentam organizaţii de binefacere) o cucoană de vârstă mijlocie, care s-a prezentat Mrs. Rachel Tumnack. Era foarte, elegant îmbrăcată, iar faţa ei machiată cu grijă era împodobită şi ascunsă de o voaletă care-i cădea pe umeri. La semiîntuneric ar fi putut să pară chiar frumoasă, deşi vocea groasă şi răguşită ţi-l amintea imediat pe cântăreţul negru Louis Armstrong. S-a prezentat foarte degajat, s-a instalat în fotoliu picior peste picior şi mi-a vorbit fără să-şi ridice voaleta:

— Mrs. Karlsson-Känänen – o, ce nume oribil! – am auzit tot ce s-a spus despre dumneata în buletinul de ştiri al hotelului şi imediat m-am gândit: iată o femeie pe care aş vrea s-o cunosc. Apropo, ce capital ai şi cât venit pe an? Calculat în dolari, fireşte, doar nu cunosc valuta voastră.

I-am răspuns nebulos şi. totodată m-am plâns de impozitele exagerate.

— Şi aici e tot aşa, făcu Mrs. Tumnack. Impozitele te ruinează pur şi simplu, dar în acelaşi timp contribuie la dezvoltarea activităţii mintale. Eu sunt o femeie de afaceri, ca şi dumneata; am câteva cargouri, abatoare, o fabrică de bere şi alte câteva întreprinderi mărunte, dar stau şi mă minunez cu cât de puţini bani vă descurcaţi voi acolo, în Finlanda aia – Finlanda, nu? – parc-aşa îi zice. Eu o scot la capăt cu chiu cu vai, şi ţine seama, venitul meu impozabil depăşeşte cu mult opt milioane pe an. Ce-ar fi să comandăm nişte whisky?

— Mulţumesc, pentru mine nu…

— Dar coniac franţuzesc?

— Nu, mylţumesc. Eu nu beau de loc.

— Nicio ţigară nu vrei?

— Nu vă supăraţi, dar nu fumez.

Mrs. Tumnack îşi ridică voaleta şi se holbă la mine. Apoi pe faţa ei se întinse un zâmbet revelator şi exclamă:

— O, iartă-mă, Mrs. Karlsson-Kanarien – uf! ce nume imposibil de pronunţat în limba noastră! Uitasem cu totul că eşti o sărmană capitalistă finlandeză! Bineînţeles că fac eu cinste!

— Mulţumesc, dar oricum n-am nevoie, nu beau de loc. Nicio picătură, înţelegi?

Voaleta a căzut la loc pe faţa originalei mele musafire, care continuă să trăncănească dezinvolt, familiar, din spatele reţelei de nylon.

— Nici eu nu beau mult, poate o juma’ de whisky pe zi. N-o să te superi dacă…

Fără să mai aştepte răspunsul, sări cu agilitate în picioare, luă de pe masă un pahar mare, de apă, şi scoase din poşetă o sticlă plată de whisky.

— Să-ţi aduc apă? i-am propus eu amabil.

— O-o-o, nu. Prefer să nu-l diluez. La ce bun nişte

lichid în plus? Şi-aşa *mă îngraş* peste măsură. Iar apa în general n-o agreez, e bună doar de udat florile şi la acvariul cu peşti. Defunctul meu soţ – o-o, ce şobolan greţos era! putea sta în apă aproape zi şi noapte! De altfel – mai avea el şi alte ciudăţenii. O dată, când călătoream prin Italia – o, ce ţară săracă şi oribilă!

— Bruce a vrut cu tot dinadinsul să cumpere cu bani gheaţă turnul din Pisa – ştii, *turnul ăla* vechi-străvechi, aplecat de tot într-o parte – zicea să-l desfacă piatră; cu piatră şi să-l transporte în Massachusetts, unde aveam atunci o fermă, iar. acolo să-l monteze la loc. Dar, slavă Domnului, dobitocii de pisani (parcă poţi să le spui altfel?) n-au vrut să încheie afacerea nici cu bani peşin!

Mrs. Tumnack îşi ridică iar voaleta, atât cât să poată duce paharul la gură, făcu o scurtă pauză şi după ce-şi trase sufletul, începu din nou să se exerseze în arta monologului:

— Mrs. Karlsson-Känänen – zău, ai un nume a/bsolut imposibil Da, uite Mrs. *Karisn* aş vrea să mă sfătuiesc puţin cu dumneata. Nu cunosc ţara voastră, am auzit numai că Finlanda face parte dintre cele slab dezvoltate, unde singurul lucru nedeficitar e natalitatea.

Ţara dumitale are teribilă nevoie de ajutorul nostru şi eu sunt dispusă să vă ajut în felul meu. În primul rând, aş vrea să ştiu cu daţi ţoli s-a lăţit şezutul bărbaţilor finlandezi în ultima jumătate de secol.

Se pare că omul e singurul animal în stare să roşească. Mi-am descoperit şi eu, brusc, această rafinată caracteristică. Parcă mi-ar fi suflat cineva foc în faţă. Un poliţist finlandez cu iniţiativă ar fi arestat-o imediat pe Mrs. Tumnack şi ar fi dus-o la balamuc. Aşa îmi ziceam eu, fără să bănuiesc că întrebarea musafirei prezintă un interes excepţional. I-am răspuns descumpănită:

— Nu ştiu, Mrs. Tumnack… Nu prea cred că în Finlanda s-a făcut statistica şezuturilor…

— O-o-o! Serios? La noi s-a făcut. La noi se fac statistici în toate problemele. Şi la concernul meu lucrează patru savanţi cunoscuţi, a căror singură treabă e statistica. Doctorul Diek Lambert a terminat acum două săptămâni o cercetare statistică extrem de interesantă şi de mare perspectivă, pentru care i-au trebuit aproape trei ani. Un an întreg s-a ocupat cu teatrele din vechea Grecie şi de la Roma, măsurând locurile pentru spectatori. Drept rezultat a reuşit să stabilească faptul că lăţimea medie a acestor locuri este egală cu nouăsprezece ţoli, iar la unele din cele mai vechi teatre ale Elladei erau şi mai mici. De aici a tras concluzia că în urmă cu un mileniu şi jumătate cea mai răspândită lăţime a fundului la bărbaţi era de cincisprezece ţoli. Subliniez: la bărbaţi. Şezutul femeilor se îngustează an de an, asta o ştie toată lumea. În 1905, bărbatul american avea lăţimea şezutului de şaptesprezece ţoli, iar acum, în 1945, a atins deja nouăsprezece ţoli şi jumătate! în 1925 era destul dacă se făceau la automobile locuri late de douăzeci şi doi de ţoli, la modelele de anul trecut lăţimea a fost douăzeci şi patru, iar la anul se va sări la douăzeci şi cinci de ţoli! Dar din ce cauză fundul bărbaţilor – cel puţin în America – se tot lăţeşte, în timp ce femeile, dimpotrivă, nu permit să le crească această parte a corpului?

Doctorul Lambertne dă un răspuns clar şi fără echivoc: bărbaţii americani şed prea mult. Îşi iubesc aşa de tare îndeletnicirea asta, încât stau adesea zile întregi, se uită la dreapta şi la stânga şi nu fac nimic. Desigur că dumneata cunoşti bărbaţii, Mrs. *Karis* – tii, ce nume! – nu-i aşa?

I-am răspuns cam evaziv:

— Nu cred că au nevoie de laudele noastre: se laudă singuri…

— Bine-ai mai zis-o, sfinte Sisoe! Pe chestia asta să-i tragem un gât!

Reţeaua de nylon s-a ridicat şi paharul cu whisky s-a apropiat fără grijă de guriţa plină cu cel mai minunat aur dentar. O avea întreagă pe gingii! În ce ispită îi va duce cândva pe medicii anatomopatologi şi pe funcţionarii unei pompe funebre! Continuam să cred că Mrs. Tumnack intră în categoria femeilor care n-au nimic de spus, şi de aceea turuie fără încetare. Greşeam. Avea ce spune, şi curând i-a dat drumul:

— Tot ce-ai auzit până acum cu privire la cercetarea lăţimii şezutului bărbaţilor a fost numai un prolog la obiectul principal pe care vreau să-l discut ou dumneata. Anul trecut a luat fiinţă în California o nouă asociaţie: „Society for Domination of Woman”. După cum îţi dai seama chiar din denumire, iniţiativa aparţine bărbaţilor, unor asini bipezi care ar vrea să întoarcă roata istoriei înapoi, la bezna medievală! Asociaţia şi-a ales ca deviză strigătul de ajutor al câtorva dobitoci: „Cerem egalitate! Bărbaţi americani, ridicaţi-vă la luptă împotriva despotismului feminin!” Şi toată agitaţia asta absurdă a început pentru că în Statele Unite femeile deţin peste optzeci şi cinci la sută din avuţie, iar în viitorul apropiat procentul va creşte şi mai mult. Spre deosebire de bărbaţi, femeile americane îşi dezvoltă mintea, nu fundul. Vă asigur, Mrs. *Karl – nu pot-pronunţa*, că ţara asta va fi condusă şi în viitor nu de şezuturile masive ale bărbaţilor, ci de inteligenţa femeilor. „Society for Domination of Woman” încearcă să promoveze bărbaţii în posturile de conducere din lumea afacerilor şi să ne reducă pe noi, femeile, care am creat această ţară puternică, la situaţia de sclave în care se găsesc sărmanele noastre surori din Europa! Iată de ce noi, femeile americane, am fondat o contramişcare, „Society for Stupidity of Men”, care luptă pentru drepturile femeilor. Asociaţia noastră are sute de filiale în toate statele, iar acum două luni ne-am extins activitatea şi pe scară internaţională. La congresul care s-a

ţinut de curând, eu am fost aleasă preşedinta asociaţiei, iar acum intenţionez să studiez situaţia din diferite ţări. Iată de ce vreau să mă sfătuiesc cu dumneata, Mrs. *Karl*… nu te supăra, spune-mi, te rog, pe litere, cum se scrie numele dumitale stupid.

— K-a-r-l-s-s-o-n – K-a-n-a-n-e-n.

— Da, Mrs. Karlsson-Känänen aş vrea să ştiu care-i situaţia în… cum se numeşte ţara dumitale?

— Finlanda?

— Da, exact. Care e situaţia în Finlanda? încearcă şi acolo bărbaţii să le smulgă femeilor puterea? Intenţionează bărbaţii din Finlanda să răzbată la conducerea vieţii de afaceri sau mai au încă destulă bătaie de cap la bucătărie, cu maşina de spălat şi cu celelalte treburi gospodăreşti? Am auzit că şi „Society for Domination of Woman" intenţionează să-şi extindă activitatea în străinătate. De aceea ar trebui să organizăm o ripostă energică în toate ţările, şi cât mai repede! Ce zici de asta, Mrs. *Kalsen-Känänen*?

— Condiţiile din Finlanda sunt atât de diferite… am început eu.

— O-o-o! Oare acolo domină bărbaţii?

— Oarecum… în parte…

— Ei drace! Mă temeam eu de asta! Aşadar, şi acolo e aceeaşi situaţie ca în celelalte ţări înapoiate… pardon, slab dezvoltate. Foarte bine că te-am întâlnit. Dumneata cunoşti bărbaţii, nu-i aşa, Mrs. *Kal*\?

— Karlsson-Känänen: Da, fireşte. Am fost căsătorită de două ori.

— E prea puţin. Eu, de opt ori. De obicei, o dragoste nefericită duce la o căsătorie, iar apoi toţi care s-au prins în plasa căsniciei regretă libertatea pierdută. Bărbaţii nu se nasc soţi buni, femeile sunt nevoite să-i educe, dar de unde să ia timp suficient? După moartea lui Bruce m-am hotărât ferm să nu mă mai mărit. Nu vreau să mă

îndrăgostesc a noua oară, deşi mă aflu la vârsta cea mai periculoasă: tocmai am împlinit şaizeci şi opt. Mi se pare că suntem cam de-o vârstă, nu-i aşa?

— Eu sunt puţintel mai tânără, i-am răspuns înciudată. În septembrie am împlinit patruzeci şi unu…

— Pentru activitatea ideologică, diferenţa de vârstă nu are nicio importanţă, Mrs. *Kalsn*… în orice caz, avem un scop comun: să-i ţinem pe bărbaţi sub papuc. Iar acum îndrăznesc să-ţi fac o propunere: când te întorci acasă, să te apuci imediat de organizarea filialei naţionale finlandeze a asociaţiei „Society for Stupidity of Men”. Ştiu că nu dispui de armele necesare, dar asta se poate aranja. Fondul meu de caritate „Rachel & Bruee Tumnack Foundation” o să aloce pentru început o sută de mii de dolari drept capital de bază. Pe lângă asta, putem trimite în ţara voastră femei-savanţi cu renume, iar uneori chiar şi bărbaţi (de ce ne-am lipsi eu totul de ei?) ca să ţină conferinţe şi să predea în şcoli. Dacă mişcarea noastră va da roade în Finlanda, vom putea aloca din acelaşi fond împrumuturi pentru iubitorii de ştiinţă finlandezi, ceea ce le-ar permite să vină în America şi să-şi continue studiile. Consider că o chestiune extrem de importantă este măsurarea şezuturilor. Doctorul Lambert dispune de pe acum de dovezi absolut indiscutabile că munca sedentară nu se potriveşte bărbaţilor, aşa că nu trebuie puşi în posturi de conducere. Fac excepţie numai senatul şi congresul, unde se lucrează cu muşchii fesieri, precum şi gondolele veneţiene, la conducerea cărora pot fi lăsaţi tot bărbaţi-gondolieri. Cum spuneam la început, Mrs. *Karlsson*, scopul meu este să ajut ţara dumitale, care se află într-o situaţie atât de proastă. Finlanda trebuie să intre neapărat în rândul ţărilor înaintate, unde rolul dominant îl joacă femeile şi unde toate treburile sunt conduse de minţile întreprinzătoare ale femeilor, nu de grosolanii muşchi fesieri ai bărbaţilor. Asta-i tot. *Sper* că

acum e clar fondul problemei, nu? Eşti dispusă, ca femeie de afaceri finlandeză, să intri în rândurile noastre?

— În principiu n-am nimic de obiectat, însă mai întâi vreau să cercetez situaţia. Mâine plec înapoi şi o să-ţi comunic imediat ce acţiuni am posibilitatea să întreprind.

— Excelent, Mrs, *Karlsen-Känänen*!

— Şi nu uita că fondul meu de binefacere e gata să-ţi susţină activitatea.

— M-am ridicat ca să-i mulţumesc şi să-mi iau rămas bun, dar se obişnuise cu locul şi se simţea la largul ei, aşa că a deschis calm poşeta şi a scos iar sticla plată de whisky. Avea principii neclintite: a refuzat şi de data asta apa şi s-a delectat cu whisky nediluat. Pe urmă, această învingătoare. – în opt campanii matrimoniale a început să se intereseze de succesele afacerilor mele. Când i-am povestit, printre altele, de sistemul CA, a exclamat entuziasmată:

— Ei, care va să zică, dumneata ai merite excepţionale în lupta pentru drepturile femeilor!

Deodată privirea i-a devenit absentă, parcă şi-ar fi amintit ceva din trecut, după care m-a întrebat brusc:

— Ai apucat să-ţi brevetezi invenţia?

— Nu.

— Vinde-mi mie ideea!

— Ia-o gratis.

— Nu, eu nu iau nimic gratis. Chiar şi brutarul vinde tot ce frământă. „Confort ambulant”… „Confort ambulant”…

A daptaharul peste cap şi a exclamat, sărind în picioare:

— Mrs. *Karlsen*! Mi-ai pus în mâini o armă pe cinste, care va intra în producţie de serie, „Confortul ambulant” – ce tortură diabolică pentru bărbaţii care sunt deprinşi să toarne la bere în ei! Nu, acum trebuie să plec! Pun imediat problema la secţia de planificare a concernului. „Confortul

ambulant”… dar eşti pur şi simplu genială, Mrs. *Karl* – *cum* – te *mai* – *cheamă*!

Mrs. Tumnack s-a uitat la ceas, care-i amintea întotdeauna că timpul e bani. Nu mai avea nicio clipă de pierdut. La despărţire îmi făcu o propunere din mers:

— Eşti de acord cu un schimb? Dacă îmi dai dreptul să brevetez pe numele meu „Confortul ambulant”, îţi înmânez chiar astăzi diagramele cu măsurile şezuturilor la bărbaţi, elaborate de doctorul Lambert. Ei, consimţi? Poftim cartea mea de vizită.

— Mulţumesc. Desigur că sunt de acord.

A ţâşnit pe uşă, strigând cu o înfocare bătăioasă:

— Ah, pe vacile sfinte, aşa bucăţică dulce mai zic şi eu! Acum am iar ocazia să strâng cu uşa senatul şi congresul. Să vezi fum, când or arde pân’ s-or face scrum toate ideile bărbaţilor. Şi mă jur, să nu-mi zici pe nume, dacă pisuariştii din ţara asta n-au să ţipe ca din gură de şarpe!

A luat-o la goană pe coridor spre lift.

— Jos, la parter, mai repede! îi strigă liftierului şi în ultimul moment îmi aruncă: – Mrs… Mrs. finlandeza! Scrie-mi. Şi nu uita: sarcina primordială este să le măsori bărbaţilor finlandezi…

Voicea i s-a pierdut în puţul ascensorului. Am încuiat uşa cu cheia, m-am aruncat pe divan şi, spre marea mea mâhnire, a trebuit să recunosc faptul că în aceşti ani mă dezobişnuisem de America. Oare să fi avut totuşi dreptate Mencken, când afirma că şi unii bărbaţi au creier.

„Toate femeile care împlinesc cincizeci de ani trebuie arse pe rug” – aşa a poruncit cânidva crudul Dracon. Monstruoasă idee, chiar şi în gura unui bărbat. F drept însă că în secolele care s-au scurs media de vârstă a femeilor a cre Scut atât de rutilt, încât dacă Dracon ar mai trăi, probabil că s-ar referi la femeile care împlinesc şaptezeci şi cinci de ani, aşa încât Mrs. Tumnack ar mai

avea înainte şapte ani minunaţi de răgaz, plini de activitate febrilă.

Cu inima uşoară şi cu nepreţuitele tabele de măsurători fesiere, m-am întors în Finlanda după încheierea eu succes a misiunii şi am picat direct în mijlocul corespondenţilor de presă şi al reporterilor de radio, care-mi cereau interviuri. Mă rog, vorba lui Hans Christian Andersen, am izbutit să fac dintr-o pană cinci găini. Vedeam pretutindeni roadele strădaniei mele: băieţaşi, umblând pe stradă cu pantaloni de cowboy şi cu pistoale texane de jucărie vârâte sub centură; la gâtul şoferului *meu atârna o* splendidă operă a culturii occidentale – o cravată de mătase artificială, pe care era imprimat un peisaj Hawaian şi trei fetişcane cu cercuri de „hula-hup". Poştaşul emerit Johansson, un onest funcţionar de stat, care-mi vizita firma o dată pe zi, fuma ţigări „Camel", iar ministrul Z., din a cărui iniţiativă traversasem oceanul în această avantajoasă misiune de cerşeală, când m-am dus să-i împărtăşesc impresiile de călătorie, mesteca fără încetare gumă. Cu asta se ocupa când am intrat la el.

— Doamnă, sunteţi o femeie minunată! a exclamat venerabilul, repezindu-se să-mi strângă mâna, gata-gata să mă sărute. Sunteţi un om într-adevăr excepţional, binefăcătoarea noastră! Mi-au revenit şi mie vreo cincisprezece pachete cu daruri americane. Soţia mea şi-a căpătat, în sfârşit, mult visatul mantou de nurci, iar băiatul cel mic – cizme de cowboy. Dacă merge tot aşa, curând o să trăim ca-n rai. Vă mulţumesc, vă mulţumesc în numele a milioane de oameni, şi vă declar: dacă veţi avea vreodată greutăţi pe care eu le-aş putea cât de cât înlătura, veniţi direct la mine fără nicio grijă. Primiţi, doamnă, cele mai bune şi mai sincere…

Nu mă simţeam în stare să-i ascult până la capăt amabilităţile diplomatice dulcege şi am încercat să mă sustrag de la o asemenea primire solemnă: nu ştiu de ce,

aveam poftă de nişte pâine acră de secară…

În lipsa mea, Ensio Hyypiä se distinsese – pierduse trei săptămâni încheiate cu tratamentul într-un staţionar antialcoolic şi, normal, lăsase afacerile într-un haos de necrezut, ceea ce şi era de aşteptat din partea unui bărbat. Mai născocise totuşi câte ceva şi elaborase unele planuri noi, despre care voi povesti în capitolele următoare, iar de două ori fusese la tribunal să aranjeze nişte treburi în legătură cu normarea şi cu licenţele.

Când, la întoarcere, i-am adus cadou o cutie de ţigări, a fost foarte dezamăgit şi m-a întrebat cu tristeţe: – Ce, în avion nu se mai vinde coniac?

CAPITOLUL X

TOATE asociaţiile feminine în faţa cărora am ţinut conferinţe despre rezultatele măsurătorilor făcute de doctorul Lambert s-au situat deocamdată pe poziţii de expectativă. Consiliera comercială Sanelms S. şi-a exprimat părerea că momentul e deosebit de neprielnic pentru efectuarea măsurătorilor fesiere în ţara noastră: majoritatea bărbaţilor au fest în armată, iar hrana proastă şi condiţiile grele de viaţă i-au *făcut să-şi piardă* gabaritul normal; cei care şi-au continuat activitatea în spatele frontului au fost siliţi să se înghesuie în nişte adăposturi atât de strâmte, încât acum cu greu mai pot şedea pe două scaune. Directoarea Fanni K. a opinat că efectuarea măsurătorilor ar putea avea un efect politic defavorabil: dimensiunile noastre ar fi cu siguranţă folosite ea mijloc de propagandă, fiindcă acum în general se vorbeşte aşa mult de restabilirea nivelului de trai antebelic. Magistra Riita-Helene R., preşedinta „Uniunii femeilor funcţionare şi gospodine” s-a alăturat oratoarelor precedente, adăugând următoarele considerente proprii: – N-am nicio îndoială în privinţa importanţei ştiinţifice a măsurătorilor efectuate de doctorul Dick Lambert. *În facto*, ele sunt foarte concludente, însă *in casu* (mă gândesc în primul rând la

propriul meu soţ), pot avea în final o influenţă foarte negativă. *In concreto*, măsurătorile astea ar provoca alte măsurători şi *în fini* ne-am trezi sub o avalanşă de măsurători. *In efectu* bărbaţii şi acum se ocupă febril de măsurarea bustului femeilor, şi ar putea publica rezultatele măsurătorilor *in praxi*, oricând le-ar conveni. N-aş vrea totuşi ca procesul verbal să consemneze *in memoriam* tabelele de măsurători fesiere ale bărbaţilor, ci propun să revenim altă dată la examinarea problemei.

Cuvintele înţelepte şi perfect fundamentate ale magistrei Riita-Helene R. (fusese profesoară de ortoepie latină până la naşterea celui de-al nouălea copil) au fost primite cu multă satisfacţie în aproape toate organizaţiile noastre care apără drepturile femeii. Nu mi-a rămas decât să-i telegrafiez urgent doamnei Rachel Tumnack:

„MĂSURĂTORILE FESIERE ÎNGHEŢATE STOP AMÂNAŢI ALOCAREA BANILOR ŞI TRIMITEREA LECTORILOR STOP MINNA K ARLSSON-K AN A NEN u.

Cred că făcusem tot posibilul pentru susţinerea nobilei activităţi a doamnei Tumnack. Mi-a răspuns la telegramă cu ameninţarea că va veni imediat în Finlanda ca să studieze personal situaţia la faţa locului. Se interesa, totodată, dacă în Finlanda există ţigări şi whisky sau trebuie să te aprovizioneze din America pe timpul călătoriei. I-am comunicat adevărata stare de lucruri şi i-am recomandat să amâne călătoria până la vară, când se va găsi din belşug „pontikks” (rachiu din reziduuri rămase de la fabricarea celulozei), foarte asemănătoare cu whisky-ul american. Cu ocazia asta i-am lăudat, cât m-am priceput, farmecul verii finlandeze, frumuseţea inimitabilă a nenumăratelor lacuri, uitând cu totul că suferă de alergie la apă şi se teme de bacterii mai mult decât de Dumnezeu. După nouăsprezece telegrame a consimţit să-şi amine călătoria cu şapte luni şi m-a lăsat în pace. Era şi timpul, fiindcă Ensio Hyypiä mă pisa într-una cu noile lui idei,

multe din ele fiind realizabile numai prin relaţii serioase, iar eu aveam acum destule. Fusesem mesageră voluntară, pionieră dezinteresată, iniţiatoare în domeniul producţiei de surogate... Şi, pe lângă toate, ca un adevărat copil oropsit, nu uitasem niciodată că sunt şi eu orfană. Prietenii rămâneau uimiţi de cifra uriaşă a veniturilor mele, a cărei modestie îi uimea şi mai mult pe funcţionarii de la impozite şi pe cunoştinţa mea din America, Mrs. Rachel Tumnack.

În 1945, a doua zi de Crăciun, Ensio Hyypiä m-a invitat la masă. Locuinţa renovată şi mobilată modern, soţia extraelegantă bucatele scumpe de la masa bogată, toate demonstrau o conjunctură bună la bursa neagră. Aflându-mă la familia Hyypiä am înţeles perfect că temerile Mrs. Tumnack cu privire la posibilitatea trecerii dominaţiei mondiale în mâinile bărbaţilor erau pe deplin justificate. Forţa economiei private îi dăduse lui Ensio posibilitatea să acapareze puterea. Fostul avqcăţel de la „FCS et COMP”, care uneori zbiera pe stradă ca un uragan, dar acasă abia chiţcăia, se transformase cu timpul, datorită talentului juridic şi veniturilor solide, într-un mic tiran al familiei; soţia lui avea ultimul cuvânt numai când îşi cerea iertare. El nu mai era acum blândul „cavaler al papucului nevestei”, jüstifioându-se veşnic de câte ceva, ci un „Führer” înfumurat, care, cu o privire semnificativă, îşi făcea soţia să tacă şi copiii să-şi înveţe lecţiile. M-am simţit vinovată, fiindcă eu şi nu altul l-am împins an de an la treburi care cereau îndrăzneală şi hotărâre. Uitasem cu totul că bărbatul nu trebuie încurajat prea mult şi răsplătit, peste măsură, deoarece asta acţionează asupra hipofizei orgoliului său, provocând un gigantism spiritual patologic. Simptomele periculoasei boli se manifestă foarte clar acasă, când oaspeţii se minunează de calităţile volitive ale soţului şi admiră înduioşaţi manierele elegante ale soţiei. În fiecare bărbat se ascund germenii sau elementele primare ale grandomaniei. Orice bărbat vrea ca soţia lui să

fie o veneră din Miles: neavând mâini, n-ar putea controla buzunarele soţului şi n-ar putea să atingă măcar cu un deget casieria familiei.

De obicei vizitele astea se transformă în „prânzuri de afaceri”, la care se vorbeşte foarte mult înainte de a se spune ceva substanţial. Ensio voia să mi-l prezinte pe doctorul Antero Kuivalainen, pe care-l cunoscuse cât fusesem eu plecată, şi care încheiase cu el unele acorduri. Antero Kuivalainen era doctor în chimie. Kuivalainen înseamnă „uscăţiv”, şi numele i se potrivea de minune. Era mărunţel, plăpând, atât de scund, încât dacă i-ai fi pus un rucsac în spinare l-ar fi târât pe jos. Au trecut două ore înainte să declare că, în general, vorbeşte foarte încet, tărăgănat. În Finlanda sunt prea mulţi domni şi prea puţini gentlemani. După ce am ascultat trei ceasuri reflecţiile etimologice ale doctorului Kuivalainen, am început a bănui că e un gentleman. În linii mari, ne-a expus următoarele:

— Anii de război au făcut viaţa noastră anormală. În cazul respectiv, prin viaţa normală înţeleg situaţia în care statistica alimentaţiei şi cea a morbidităţii se află într-o oarecare armonie. Prin armonie înţeleg un raport care să garanteze fiecărui om o muncă permanentă, şi anume aceea oare corespunde cu vocaţia sa. Am doi băieţi mari, curând îşi termină studiile şi vor avea o profesiune… Dar ce folos de pe urma studiilor, dacă în meseria respectivă nu găseşti loc nicăieri? În cazul de faţă, causa *Mali* – pricina răului – este anomalia vieţii postbelice. Aşa cum desigur *că înţelegeţi foarte bine*, *doamnă Karissvn*-Känänen, fiii mei şi-au închinat viaţa odontologiei, artei dentare. Dar se pare că vor fi nevoiţi să plece în ţări cu nivel de trai ridicat, adică acolo unde dentiştii sunt cu adevărat necesari.

Omuleţul uscăţiv şi-a strâns fruntea transpirată. Îi venea greu să vorbească, însă ştia probabil că e şi mai greu să sapi şanţuri, aşa că se străduia să-şi poarte povara.

I-am spus:

— Domnule doctor, n-am auzit niciodată că avem prea mulţi dentişti.

— Nici nu sunt aşa mulţi. În ţările cu nivel de trai ridicat există, calculând proporţional, incomparabil mai mulţi dentişti. Însă ca să pricepeţi unde se ascunde, în cazul de faţă". *causa Mali*, va trebui să mai răpesc un minut din preţiosul dumneavoastră timp. Condiţiile anormale de trai restrâng cerinţele şi accentuează criza. Ne lipsesc multe, foarte multe, doamnă dragă, dar ce ne lipseşte acum în mod special, aproape cu desăvârşire, este caria dentară. Numai după ce au început să sosească pachetele americane situaţia, s-a mai îndreptat puţin, dar numai puţin. Trebuie intensificată decisiv putrefacţia dentară „pentru ea statistica morbidităţii să devină normală, iar profesiunea de odontolog – rentabilă. După Alvar Wilska, caria dentară este un factor extrem de preţios, care contribuie şi la înflorirea altor boli. Toate la un loc sporesc clientela medicilor, făcând să crească şi nivelul lor de trai. Întrucât ştiu că dumneavoastră, doamnă Karlsson-Känänen, sunteţi o femeie curajoasă, inteligentă, fără prejudecăţi şi vă bucuraţi de influenţă şi de relaţii incomparabile cu ale noastre, truditorii modeşti ai ştiinţei, îndrăznesc să mă adresez domniei voastre.

— Nu cumva aţi vrea să vă furnizez carie dentară? m-am mirat eu.

Micul sacerdot al ştiinţei şi-a şters iar fruntea şi a răspuns încet:

— Într-un anumit sens, da, doamnă. Dar să prezentăm lucrurile oarecum altfel. Putrefacţia dinţilor este un rău, însă are o cauză care nu-i deloc rea, ba chiar procură plăcere. Aţi ghicit desigur, că mă refer la dulciuri, şi concret, în cazul de faţă – la zahăr.

Eram la fel de nedumerită. Din fericire, Ensio Hyypiä luă cuvântul şi lumină tenebrele, ca o făclie.

— Minna dragă, pe când te aflai în America, mi-a venit o idee strălucită, pe care i-am împărtăşit-o doctorului Kuivala Anen. Am schiţat amândoi planul pentru dezvoltarea unei industrii care ne dă din nou temeiuri să credem în posibilităţile independenţei economice a ţării. După cum îţi aminteşti, fără-ndoială, am cumpărat cândva câteva sute de hectare de pădure – mult mai puţin decât ai tu, fireşte, însă şi pădurea mea valorează ceva. Numai o mică parte a fost tăiată pentru lemne de foc şi butuci necesari la generatoarele de gaz. Dar lemnul e mult mai rentabil dacă-l vinzi sub formă de zahăr. Da, din lemn se poate face zahărul de care Finlanda are atâta nevoie!

Permiteţi-mi să-i arăt doamnei Karlsson-Känänen – se amestecă zelosul partizan al putrefacţiei dentare – că procesul de transformare a lemnului în zahăr este foarte complicat. Şi totuşi, faptul rămâne fapt: lemnul conţine zahăr, iar procedeul inventat de mine permite rafinarea lui, aşa încât nimeni nu va deosebi zahărul nostru de cel produs din trestie sau din sfeclă. Vă previn de pe acum că invenţia trebuie brevetată.

Uitasem că femeile au dreptul să zâmbească bărbaţilor numai în cazul când complimentele ipocrite ale admiratorilor le pun în umb, ră calităţile reale. Era însă vorba de caria dentară şi îmi amintisem o zicală neaoş americană: „Mai bine un furuncul pe trupul socie-i taţii decât două pe ceafa ta”. Am zâmbit în sinea mea, şi imediat au apărut zâmbete încântate pe buzele bărbaţilor.

— Minna! Ştiam eu că ai să ne susţii planurile! se avântă Ensio. Eşti extraordinară!

— Şi eu voiam să spun acelaşi lucru, interveni viitorul îndulcitor al vieţii poporului finlandez. Acum o să-mi pot continua valoroasele cercetări ale căror roade vor fi gustate de toţi cetăţenii. Amatorii de dulciuri vor avea zahăr, iar dentiştii – caria atât de necesară. Chiar astăzi le spun băieţilor că pot, deocamdată, să adune liniştiţi reviste

ilustrate vechi.

— Reviste ilustrate? se miră Ensio Hyypiä.

— Da, fireşte. Pentru sălile de aşteptare. Doar asta e cea mai subtilă psihoterapie – să răsfoieşti reviste ilustrate cât îţi aştepţi rândul la dentist.

— Domnilor, le-am spus eu sincer indignată, ce înseamnă comedia asta? în primul rând, n-am ai prabat niciun plan, iar în al doilea, nu înţeleg despre ce-i propriu-zis vorba.

A intervenit o scurtă pauză. Bărbaţii se uitau unul la altul. Să fi trăit la curtea lui Ludovic *el* XIV-lea, probabil că şi-ar fi oferit câte o priză de tabac, ca să-şi ascundă fâstâceala prin strănutări. Doctorul Kuivalainen pronunţă, aruncându-i lui Ensio o privire care implora ajutor:

— Poate că dumneavoastră, ca jurist, o să expuneţi lucrurile mai clar. Eu pot, fireşte, să corectez interpretările eronate şi să precizez unele noţiuni, dacă sunt din domeniul chimiei… Ensio Hyypiä se apucă să-mi explice:

— Scumpă Minna (mă trata cu aceeaşi căldură şi tandreţe chiar în prezenţa nevesti-sii), şi doctorul Kuivalainen şi eu avem încredere în tine. Doar ştii ce câştiguri se pot scoate din lemn.

— Desigur. Lemnul îi dă proprietarului pădurii posibilitatea să obţină fără grijă venituri şi să se bucure de viaţă, iar tăietorului căruia i s-a făcut lehamite de ea îi oferă o cracă solidă.

— Nu fi răutăcioasă, Mina draă, exclamă Ensio.

— Eu aş spune că doamna Karlsson-Känänen nu e răutăcioasă, ci pusă pe glume. Domnia sa înţelege, fireşte, că toate operaţiile rentabile par la început doar visuri.

Plăpândul visător zâmbi destul de şters, ca un om care a ţinut ani întregi regim spiritual strict. De mult nu mai visa la picioruşe de femeie, ci la picioare cubice de lemn, care-i făgăduiau mai multă desfătare. Ensio se scobea în dinţi – încă un mijloc verificat de restabilire a

echilibrului sufletesc – şi-a pus ideile în ordine şi a continuat:

— Iartă-mă, Minna, dar o să-ţi vorbesc din nou despre lemn, fiindcă tocmai în el văd viitorul ţării noastre. Pădurile Finlandei ascund, până una-alta, şi altceva decât hârtie: o cantitate imensă de zahăr. Concernul „Karlsson” ar putea iniţia producţia industrială de zahăr din lemn. Pentru utilarea fabricii şi punerea ei în funcţiune trebuie foarte mulţi bani…

— Nu investesc nicio marcă, am răspuns eu numaidecât.

— Nici nu trebuie! îmi pară Ensio replica. E o întreprindere importantă pentru întreaga economie naţională, e vorba de binele întregului nostru popor. Şi dacă deschidem drum unei producţii atât de vaste, se impune sprijinul statului. De aceea nădăjduim, doctorul Kuivalainen şi cu mine, să te adresezi urgent autorităţilor. Firma „Karlsson” trebuie să obţină din bugetul statului atâţia bani cât să poată construi, utila şi da în producţie o fabrică modernă de zahăr din lemn. Însă nu face să ne apucăm de treaba asta înainte de a ne asigura o subvenţie ferm garantată de stat. Iar chestiunea obţinerii acestor garanţii o lăsăm la voia inimii tale. Minna, ai atâtea relaţii, uzează de ele!

Ensio pronunţase apăsat cuvântul „relaţii”, exact cum făcea consilierul minier. Kalle Känänen care, datorită relaţiilor sale, organizase în Statele Unite o industrie serioasă: fabrica momeli artificiale pentru pescuit, care ajungeau la noi în pachetele americane, cam la unul din patru. După mine, ideea zahărului de lemn era interesantă în aceeaşi măsură ca măsurătorile fesiere ale doamnei Tumnack. E drept că doctorul Kuivalainen mi-a prezentat nişte calcule după care preţul kilogramului de zahăr din lemn urma să depăşească cu 40% preţul celui importat („vor fi majorate taxele de import”, mă linişti Ensio), însă

calculele onestului savant se bazau aproape exclusiv pe senzaţiile degetului mare, la fel ca şi acelea ale doamnei Tumnack. Dânsa afirma că munca sedentară nu este indicată pentru bărbaţi, deoarece le lăţeşte şezutul, însă eu începeam să mă îndoiesc de justeţea afirmaţiei. În rarele seri când mă duceam la teatru sau la operă, am avut ocazia să mă conving de contrariu: gabaritul fesier al actorilor şi cântăreţilor principali creştea de la o stagiune la alta cu aproximativ un ţol, şi doar munca lor nu-i de loc sedentară…

Deşi mă îndoiam de succesul operaţiei cu zahărul din lemn, i-am recomandat-o ministrului despre care a fost vorba mai înainte. M-a primit imediat după vacanţa de Crăciun. Era într-o dispoziţie excelentă, fuma ţigări „Philipp Morris” şi mi-a spus plin de bucurie că a primit cu ocazia Crăciunului douăzeci de pachete americane. În magazinele unde se vindeau mărfuri deficitare cu suprapreţ în scopuri de binefacere, intra acum numai de formă şi fiindcă, mă rog, soţia lui nu renunţa la nicio ocazie de a fi în societate. După un timp suficient acordat elogierii nivelului său de trai în continuă creştere, a trecut la meritele mele:

— În tot cursul activităţii sale, Ministerul aprovizionării n-a fost în stare să ne ofere atâtea satisfacţii cât dumneavoastră, doamnă, când aţi devenit „trimisă voluntară”. A, dar aveţi o rochie foarte şic. Ce elegantă combinaţie de culori!

Începusem să mă tem de o invitaţie la un „coctail de afaceri”, dar din fericire ministrul şi-a amintit la timp înaltele lui responsabilităţi sau, poate, a înţeles pur şi simplu că femeile frumoase se îmbracă totdeauna aşa încât să etaleze tot ce au mai bun. I-am prezentat cererea într-o expunere foarte succintă şi am primit răspunsul obişnuit, pe care l-am transmis apoi energicilor mei asociaţi: ministrul susţine proiectul şi promite să-l prezinte

guvernului cu prima ocazie.

Întrucât pusesem problema alimentaţiei publice (şi nu a deficitului, cariei dentare, fireşte) proiectul nostru a fost examinat fără întârziere şi aprobat.

Peste şase luni, fabrica a dat primul lot de producţie finită: şase kilograme de zahăr din lemn, al căror preţ de cost se ridica la două mii două sute de mărci kilogramul. Devizul cheltuielilor, prezentat de doctorul Kuivalainen, fusese eronat, iar acum îl neliniştea gândul la viitorul fiilor săi. Producţia continua între timp – doar era o chestiune de importanţă generală, menită să ridice bunăstarea poporului! – însă rezultatele continuau să-i nemulţumească pe toţi. Consumul de materie primă era enorm, şi de aceea preţul kilogramului de zahăr continua să rămână prea ridicat. Ministerul a cerut explicaţii. L-am trimis pe doctorul Kuivalainen să se justifice, şi din nou am obţinut dispoziţia de a continua fabricaţia – ce-i drept, cu unele modificări în procesul de producţie. Materia primă folosită nu mai era lemnul finlandez, care, cum s-a constatat, conţine extrem de puţin zahăr. Dar, la urma urmei, lemnul finlandez nu-i buricul pământului; din fericire, lemn există şi prin alte locuri (deşi finlandezilor le vine greu să creadă). În cimitirele vechi, părăsite, din Statele Unite ale Americii, creşteau arţari al căror lemn aveau un conţinut de zahăr destul de ridicat, aşa cum stabilise doctorul Kuivalainen, trimis special într-o misiune ştiinţifică, împreună cu doi translatori. Întrucât era vorba tot de îmbunătăţirea alimentaţiei poporului, importul de arţari zaharoşi americani a fost autorizat printr-o hotărâre specială, şi pe adresa faimoasei noastre fabrici au sosit trei vapoare cu lemne. Lucrurile au început să meargă mai bine şi preţul kilogramului de zahăr a scăzut la două mii de mărci. Doctorul Kuivalainen a trebuit din nou să dea explicaţii, şi a izbutit cu atâta succes, încât s-a emis o nouă dispoziţie pentru continuarea producţiei. Acum însă nu mai

importam bârne groase şi noduroase, utilizate de americani la fabricat parchete, ci sirop de arţar, din care era mult mai uşor să obţii zahăr de lemn.

Doctorul Kuivalainen n-a fost condamnat nici la închisoare, nici chiar la amendă – doar se ocupa cu cercetări care contribuiau la dezvoltarea ştiinţei finlandeze – dar după cele întâmplate nu mai era invitat la balurile care se dădeau în palatul prezidenţial cu ocazia Zilei independenţei – Fabrica firmei Karlsson" a sistat producerea zahărului din sirop de arţar. Ce a mai rămas din producţie s-a vândut cu cincizeci de mărci kilogramul, toate pierderile suferite de concern au fost acoperite din trezoreria statului, fiindcă nici chiar cancelarul justiţiei n-a putut descoperi în activitatea firmei vreo intenţie de înşelăciune. Eu eram fericită că am scăpat, însă acest deznodământ i-a provocat lui Ensio un traumatism sufletesc. Şi în ziua de azi refuză să creadă că Finlanda nu este ţara sfântă a producţiei de zahăr.

Când fabrica şi-a închis porţile din cauza totalei nerentabilităţi, Ensio a căzut într-o adâncă melancolie. Am încercat să-l consolez, amintindu-i că şi cultivarea sfeclei de zahăr e legată de neplăceri, deoarece fabricile lucrează numai câteva luni pe an; în ceea ce priveşte cauza principală, a cariei dentare, fără îndoială că aceasta va fi importată din străinătate în viitorul apropiat. Dar Ensio a clătinat abătut din cap, repetând:

— Şi cum rămâne cu pădurile mele?

— Pădurile sunt totdeauna rentabile. Hârtie, răşină, spirt…

A surâs cu un zâmbet chinuit, de invalid bătrân, şi a oftat din adâncul rărunchilor:

— Da, însă astea nu provoacă carii… Cât aş fi vrut ca fiii doctorului Kuivalainen să-şi deschidă cabinete!

— Au să-şi deschidă. Şi atunci tatăl lor o să-şi poată înceta activitatea. Lasă gândurile astea, hai mai bine să

luăm o gustare. Am şi eu câteva idei noi.

Faţa asociatului meu s-a luminat.

— Minna, eşti un înger!

— Greşeşti. Îngeri sunt numai soţiile văduvilor.

CAPITOLUL XI

Insuccesul cu producerea zahărului din lemn era cât pe ce să păteze renumele concernului „Karlsson” (unele gazete au făcut totul ca să-mi ponegrească firma), dar Ensio l-a salvat în ultima clipă. La propunerea lui am început să producem zaharină. Totodată am pus pe roate o mică fabrică de ambalaje, care producea cutiuţe frumoase şi practice pentru zaharină. Cetăţenii respectabili, îmbogăţiţi de război, cumpărau cutiuţe, la magazinele de bijuterii, dar oamenii simpli» care trăiau din salariu, se mulţumeau cu produsele de buna calitate ale firmei noastre; pe lângă asta, 0,5% din câştigul net la cutiuţele de tablă era donat în diferite scopuri de binefacere, iar asta ne scutea de povara impozitelor. Reputaţia proastă a Lucreţiei Borgia s-a dovedit mult mai durabilă decât amintirea uimitoarei ei frumuseţi. Eu n-aveam deocamdată niciun motiv să mă tem că aiş putea pierde vreunul dintre atributele succesului. împlinisem numai patruzeci de ani şi nu foloseam încă ajutorul cosmeticelor. În ce priveşte gloria, era şi mai răsunătoare de când începusem a sluji dezinteresat binele public.

Într-o bună zi am fost anunţată că mai multe vase aduseseră diverse produse alimentare, de galanterie şi coloniale, care zăceau prin depozitele armatei Statelor Unite. Ciocolată, untură de porc, soluţie contra ţânţarilor, pastă de res, coca-cola, talc, cărţi poştale ilustrate şi bocanci militari – toate se puteau vinde relativ uşor, dar printre numeroasele produse stocate erau şi multe care nu găseau cumpărători.

— Doamnă Karlsson-Känänen, mi s-a adresat şeful serviciului din minister care se ocupa cu studierea şi

repartizarea calabalâcului primit de peste ocean, nu ne-aţi putea ajuta? Ministrul Z. mi-a recomandat să mă consult cu dumneavoastră. Controlaţi un sector atât de vast al producţiei şi comerţului din ţara noastră, încât cu siguranţă că ne puteţi da sfaturi înţelepte.

— Despre ce mărfuri e vorba? l-am întrebat pe funcţionar, care făcea impresia unui om sincer şi vesel – pesemne că nu-l prea durea capul de distribuirea produselor americane.

— Nici firmele de en-gros, nici cele care fac comerţ cu amănuntul nu vor să ia lucruri destinate climatului tropical. De pildă, bâte pentru omorât şerpi, unsoare contra puricilor de nisip, substanţe pentru îmbălsămare şi manuale de limba japoneză…

— Cui îi trebuie în Finlanda! am exclamat eu compătimitor. Pe mine, una, nu mă interesează de loc.

— Din fericire, obiecte de felul ăsta sunt puţine şi putem, la urma urmei, să le dăruim muzeului vreunei asociaţii misionare. Dar se pune problema altor câtorva mărfuri, existente în cantităţi imense. Aş fi vrut să discut cu dumneavoastră despre posibilitatea utilizării lor, doamnă consilieră economică…

— Nu consilier. Pur şi simplu doamnă…

— Pardon scuzaţi, scuzaţi… Eram sigur că aţi fost înştiinţată… Bine, fie, să rămână deocamdată secret…

Străduindu-se să-şi ascundă jena, începu a răsfoi repede listele de mărfuri şi continuă:

— Când la o licitaţie se cumpără „toate catrafusele”, pe lângă tacâmuri de argint dai şi peste un ficus şi un balansoar vechi. Într-un fel, şi noi am cumpărat „tot calabalâcul” iar acum, ca să mă exprim alegoric, ne sufocăm îngropaţi în fieuşi şi în balansoare. În depozitele vămii stau, aşteptându-şi cumpărătorii două loturi masive de mărfuri greu vandabile: schiuri canadiene de pădure şi fetru pentru pălării.

— Fetru pentru pălării? m-am mirat eu. Dar cred că ar fi normal să aibă căutare.

— Da, fireşte. Vedeţi, însă, că ministerul a hotărât să vândă fetrul şi schiurile numai cu toptanul. Altfel zis, dacă vrei să cumperi schiuri canadiene – ia şi fetrul, sau invers. Nu zâmbiţi, doamnă, decizia a fost luată în unanimitate şi acum nu mai e nimic de făcut.

Nu intenţionam să-i dau nicio speranţă înainte de a examina mostrele şi de a mă sfătui cu înţeleptul meu consilier Ensio Hyypiä. Mi-am ales greşit ora pentru discuţie: dimineaţa devreme, când majoritatea cetăţenilor suferă de indispoziţie cronică. Oamenii deştepţi se fac actori ca să poată dormi până la amiază. Desigur că Ensio n-avea nevoie să-şi schimbe meseria, ar fi trebuit doar să facă oarecare economie de alcool seara, pentru că gradul atins în cursul serii era invers proporţional cu nivelul intelectual de dimineaţă. Când i-am vorbit de fetru şi de schiurile canadiene, s-a apucat cu mâinile de cap şi m-a implorat:

— Cruţă-mă, îngeraşule! Şi aşa simt că-mi crapă capul! Mi-ajung atâtea opere de binefacere! De altfel, ai dreptul să decizi singură… În orice caz, eu sunt contra.

Nu-mi puteam condamna asociatul din cauza unei păreri diferite de a mea: dacă doi oameni au totdeauna aceeaşi părere, unul dintre ei e pur şi simplu de prisos. Pe lângă asta, bărbaţii nu sunt înclinaţi numai spre grandomanie. Ca să-şi alimenteze divinul orgoliu consideră că trebuie să se opună ori de câte ori fac şi femeile o propunere. O educaţie monstruoasă i-a obişnuit să pretindă de la femei dragoste, respect şi ipocrizie.

Totuşi am fest destul de surprinsă când, după amiază, Ensio a venit în cabinetul meu cu ochi strălucitori şi zâmbind cu gura până la urechi-şi-a cerut scuze pentru scena de dimineaţă („Cum să scap oare de migrena asta îndrăcită?”) şi mi-a apus că văzuse mostrele de fetru şi de

schiuri.

— Le-am luat în drum spre farmacie…

Dar nu se limitase la obţinerea mostrelor, ci reuşise să convoace pentru seară, la o consfătuire, experţi şi specialişti în schiuri şi în fetru. îl invitase în calitate de observator şi pe şeful serviciului nostru de reclamă, poetul Olavi Heimonen, care-şi publicase, în sfjrşit, primul volum de versuri. În cinstea evenimentului îşi lăsase mustăţi şi-şi cumpărase baston. Despre acest superb aiurit o să povestesc într-unul din capitolele următoare. Aici vreau numai să arăt că se născuse într-adevăr poet, şi asta era nenorocirea lui.

Competenţii specialişti şi-au dat avizul – fireşte, contra unui onorariu gras – şi sectorul de planificare al concernului s-a pus pe treabă, lucrând chiar şi – ore suplimentare. Fetrul şi schiurile din depozitul de mărfuri nevandabilă au intrat în proprietatea firmei „Karlsson”. Pentru schiurile canadiene s-au găsit imediat cumpărători. Cinci mii de perechi le-am vândut Direcţiei silvice din Finlanda de Nord. Din aceste schiuri s-au fabricat excelente uscătoare de încălţăminte pentru taberele tăietorilor de lemne, cu ele s-au înlocuit plasele paturilor vechi, din ele s-au făcut beţişoare pentru curăţat pipele şi borne rutiere, scânduri de călcat şi surcele uscate de aprins focul. Un pădurar a încercat să folosească schiurile în scopul pentru care fuseseră fabricate, dar a nimerit la spital. În certificatul medical scria aproape indescifrabil, în latineşte: *fractura femuris complicata*, iar în finlandeză: fractură complicată de femur, prin cădere pe schiuri de pădure canadiene.

Restul; aproximativ unsprezece mii de perechi, le-a cumpărat industria de mobilă. Unui arhitect talentat, specialist în interioare, i-a venit fericita idee că aceste schiuri, puţin modificate, merg perfect ca speteze la scaunele de grădină. Am fost satisfăcută când am citit

anunţul din ziare: „Eleganţă şi confort! Mărfuri de calitate din Marele Occident! În sfârşit, le avem în Finlanda!”

Desfacerea fetrului s-a dovedit mult mai dificilă. Reprezentanţii industriei noastre de pălării au declarat că dintr-un aisemenea material nu se pot face pălării ca lumea, fiind vorba de aşa-numitul „fetru rigid”, folosit de trupe la tropice drept mochetă în corturi. Un bătrân meşter pălărier rus, care lucrase încă pe vremea ţarismului (acum avea un mic atelier la Vallila şi un loc rezervat la cimitirul Malmi) ne-a spus, când l-am chemat la expertiză, că fetrul nostru e bun doar pentru gambete, însă gambete poţi vedea numai la Londra sau în fotografiile vechi. Şi totuşi, tocmai acest pălărier, ţarist i-a sugerat lui Ensio Hyypiä o idee strălucită.

Într-o seară, după încheierea zilei de lucru, Ensio m-a reţinut la birou.

— Poţi să mă feliciţi, Minna. Evrica!

— Ce, ai descoperit şi tu legea lui Arhimede?

— Ceva mult mai important. Te-ai mirat, desigur, că am lipsit toată ziua de la birou.

— Ai tras la măsea, ce-i de mirare?

— Nicio picătură! Am avut consfătuiri importante. Societatea pe acţiuni „Petterson şi Kumpulainen, industrie de pălării” începe săptămâna viitoare să producă pălării la comanda firmei „Karlsson”. Şi nu nişte pălării acolo, obişnuite, ci gambete colorate – cafenii, cenuşii, albastre şi verzi. Primul lot – două sute de mii.

— Dar asta-i nebunie curată! Eu nu semnez asemenea tranzacţie.

— Ascultă, Minna! Nu pierde o ocazie unică în viaţa noastră! Consideră că fetrul l-am procurat pe gratis, fiindcă l-am amortizat din vânzarea schiurilor, aşa că avem de plătit numai confecţionarea pălăriilor. Poimâine primim modelele, iar contractul îl, putem semna peste o săptămână.

— Ai febră. Şi ochii ţi-s: injectaţi.

— Nu-i cazul să mă iei peste picior!

— Delirezi, Ensio. Ar trebui să stai la pat.

— Bine! Atunci aranjează tu vânzarea fetrului! În ultimul timp ai devenit aşa de prudentă, că… că… virtutea o să te usuce.

Era prima oară când îl vedeam pe Ensio atât de furios. Îşi aruncă creionul pe birou, se sculă brusc şi se duse la geam să se uite la strada pustie şi tristă. Zău că începea să-mi placă. Ce satisfacţie să lucrezi cu un bărbat care nici măcar nu face aluzie la faptul că l-ar interesa femeile. Poate că îmbătrânise înainte de vreme: la restaurant se uita numai în lista de vinuri, nu şi la chelneriţe, iar pe plajă citea ziarul.

L-am lăsat să savureze în tihnă peisajul, iar eu m-am apucat să răsfoiesc hârtiile. În cele din urmă furtuna din sufletul său s-a liniştit şi l-am auzit pronunţând pe un ton de căinţă:

— Minna…

Mi-am ridicat ochii din dosare şi l-am întrebat:

— Ei?

— Te-am supărat cumva?

— Desigur.

— În cazul aista îţi cer iertare. Dar şi tu m-ai jignit.

— Nu eşti mulţumit de bilanţ?

Ensio tăcea. Ce plăcut e să-ţi simţi superioritatea! Nobila demnitate masculină constă în aceea că bărbatul ştie totdeauna ce şi cum trebuie să facă. Ei numesc asta morală. În schimb, femeia ghiceşte ce ar avea ea de făcut după părerea bărbatului. Asta se numeşte intuiţie.

Eu nu trebuie să ghicesc. Ştiam dinainte cum se va comporta interlocutorul meu şi aşteptam cu răbdare să-şi expună dovezile fantastice şi pătimaşe. Aşa a şi procedat. Planul său merita aprobarea, firește, dar mă şocase faptul că Ensio aproape încheiase contractul fără a se sfătui cu

mine. Pe urmă am înţeles, că enervarea mea fusese o manifestare de egoism. Mă purtasem ca un om înciudat că nu *poate şi* să se uite, şi să *tragă cu urechea* prin gaura cheii.

Aşadar, concernul „Karlsson" a început să ofere o marfă de importanţă cu adevărat istorică. Am angajat doi specialişti în modă şi treisprezece comis-voiajori, garantându-le câştigul pe cel puţin jumătate de an. Reclama şi reprezentanţa comercială s-au năpustit asupra cumpărătorilor imediat ce „Petterson şi Kumpulainen" au avut gata primele modele de gambete. Prezentarea publică a noului capriciu al modei a avut loc la restaurantul, Adlon", unde am invitat reprezentanţi ai autorităţilor şi cercurilor de afaceri, creatori de modă şi oameni de artă, redactori de la ziare şi reviste. Ministrul Z. – devenit între timp ex-ministru – şi soţia sa Charlotte (născută Primas-Tötterman) şi-au asumat rolul de amfitrioni. Parada modei a deschis-o un negustor de pălării, consilierul comercial» Sule vi Virtanen (membru în consiliul societăţii pe acţiuni „Petterson şi Kumpulainen"), dând cuvântul Consiliului de mode, Vieno Karvonen. Domnul Karvonen a citit în *faţa* înalţilor oaspeţi un poem fulminant, scris special de şeful reclamei noastre, Olavi Heimonen. Oaspeţii s-au delectat cu poemul bând coctailuri într-o atmosferă plăcută şi destinsă de flirt general. Poemul era scris în stil modern, ou, „vers liber". Am păstrat câte un exemplar din *toate* creaţiile mai importante ale poetului Heimonen şi pot să citez rânduri zdrobitoare din capodopera lui pălărieristică.

Domnule ministru, stimate doamne şi onoraţi domni!

Se duc, se duc taloanele

Punctele din cartele ah, ce puţine-s şi ah ce necesare-s la ciorapi, la cămăşi, la cearşafuri dar-fără niciun punctuleţ poţi să-şi acoperi capul o preafrumoasă cunună a creaţiei cu o pălărie la moidă cafenie gri verde azurie gambeta gambeta gambeta

Fiţi în pas cu moda mister cumpăraţi gambeta bambeta gambeta yes şir yes şir yes şir fără un punctuleţ fără un punctuleţ fără un singur punctuleţ.

Când s-a terminat parada modei, fiecare participant de sex masculin a primit cadou o gambetă nouă şi un teanc de fluturaşi reclamă. A doua zi au apărut, în unele ziare chiar pe prima pagină, cele mai calde şi mai entuziaste articole despre noutatea sortită să producă o cotitură în moda pălăriilor bărbăteşti – gambeta colorată! Ziarele din provincie au relatat reportajele şi fotografiile din presa centrală. În buletinul de ştiri la radio s-a vorbit de noua tendinţă occidentală în lumea modei masculine" (provocând dispute politice care au adâncit divergenţele între partide şi au sporit vânzarea gambetelor). Buletinul „Raţia săptămânală", editat la Ministerul aprovizionării, a scris şi el despre gambetele colorate care se vând fără puncte, dar cel mult trei de familie, făcându-se un mic semn în cartela cumpărătorului.

În calendarul editat de „Asociaţia pentru sprijinirea învăţământului public" am găsit o dată următoarea frază: „Omul care gândeşte nu poate avea spirit de turmă". Acest aforism înţelept îmi revenea în minte de fiecare dată când Ensio îmi aducea ultimele informaţii cu privire la vânzarea gambetelor. Constatam cu bucurie că femeile au gusturi proprii în materie de îmbrăcăminte, iar pe bărbaţi îi atrag uniformele standard. Gambeta colorată devenise o normă respectată de toţi bărbaţii. Credeau orbeşte în reclama făcută de un poet neînsemnat şi perfid. Gazetele erau împânzite cu reclame – înaintea textului, în text şi după – în spiritul „lumii apusene", însoţite cu fotografii de boxeri profesionişti celebri, actori, cântăreţi la modă, oameni de stat şi bucătari, zâmbind de sub gambete noi, iar pe urmă ultimele răcnete ale creaţiei literare comerciale: „O. K., sir! Cumpără-ţi gambetă! Adoptă stilul occidental!" „Robert Taylor Style" – iată pălăria modernă a

gentlemanului finlandez. Numai măgarii umblă azi fără gambetă „Robert Taylor”. O.K., sir! Yes, sir! îmbracă-te *up-to-date*, cumpără-ţi gambetă „Robert”! „Ţine pasul cu moda, sir, adoptă gambeta!”

„Robert Taylor Style”, *de-aici în veşnicie*.

E semnul de *distinsă bărbăţie*

Olavi Heimonen le-a făcut finlandezilor un serviciu nepreţuit, învăţându-i terminologia modei americane. Gambeta „Taylor” devenise imarfa cea mai căutată, noutatea zilei, simbolul spiritului de turmă al bărbaţilor şi piatra de încredere a dexterităţii garderobierelor de la teatre şi restaurante. Deşi preţul gambetelor era foarte scăzut, toate ziarele publicau în fiecare zi lăsată de la Dumnezeu la rubrica „Diverse” anunţuri care începeau de-a dreptul clasic: „Schimbat din greşeală gambetă…”

Dacă reclama ar fi plecat de la ideea că e o marfă finlandeză, de modă finlandeză, şi fabricată cu mână de lucru finlandeză, dacă i s-ar fi dat pălăriei un nume finlandez (de pildă „Matti” sau Kalevala”) atunci probabil că am fi produs două mii şi am fi vândut trei sute optzeci, fiindcă, după o statistică neoficială, în Finlanda existau exact atâţia bărbaţi animaţi de sentimente patriotice, care cumpărau cu abnegaţie numai produse naţionale. Şi de fiecare dată – pentru ultima dată! Însă Ensio Hyypiä, autorul ideii „Robert Taylor Style” şi Olavi Heimonen, care îi dăduse viaţă, îşi cunoşteau compatrioţii mai bine decât mine: trebuia să le oferi ceva străin, însoţit de gesturi şi cuvinte străine. Spiritul cosmopolit se trezea până şi pe coclauri, unde ţăranul îndestulat şi argatul care-işi primea plata în natură – toţi cei ce plecau în sat sau în orăşelul apropiat după o sticlă de băutură autohtonă, preparată din lemn finlandez pur – aduceau acasă din dughene „yessir” şi o pălărie „Ropestule”, (cum sună „Robert Style” în gura ţăranului finlandez). Dintre bărbaţii cunoscuţi de mine la Helsinki, numai doi n-au purtat niciodată gambete

colorate: Ensio Hyypiä şi şeful reclamei concernului „Karlsson”, poetul Olavi Heimonen. Poate voiau să pară originali, ori poate erau şi-aşa mulţumiţi de înfăţişarea lor, ca belicosul prinţ al bisericii din timpul Renaşterii, cardinalul Federico Sanseverino, care a pronunţat odată aceste brave cuvinte: „Dacă-i vorba de corpul meu întreg ezit să mă pronunţ, deoarece picioarele nu-mi mai sunt atât de sprintene cum aş dori. Dar partea de sus a trupului şi capul mă mulţumesc pe deplin”.

În şase săptămâni, s-au vândut trei sute de mii şase sute şaptezeci de gambete „Robert”, adică mai multe decât cercuri „hulahop” cu doisprezece ani mai târziu.

— Şi totuşi, necesităţile n-au fost satisfăcute în întregime, fiindcă s-a terminat fetrul. Direcţia importurilor ne-ar fi dat uşor autorizaţia să mai cumpărăm (câţiva funcţionari rămăseseră fără gambetă „Robert”) însă din ţara furnizoare ne-a venit o adresă laconică: „Tot restul fetrului din depozite a fost expediat în ţările înapoiate din Asia, în cadrul ajutorului pentru popoarele subalimentate. producţia nu va fi reluată dacă nu începe un nou război”.

Operaţia „Gambeta” a adus zeci de milioane de mărci. Ensio şi-a cumpărat o maşină americană, iar eu – un tanc petrolier cu deplasamentul de şase mii de tone. Acum nu mai puteam refuza titlul onorific de consilieră economică şi se cerea urgent un nou horoscop. Pe acesta l-am comandat unui suedez finlandizat, savant astrolog, care trecea prin dificultăţi economice acute. Iată ce mi-au prezis stelele: „Forţele contradictorii ale planetelor încearcă să-ţi împiedice realizarea planurilor. Nu te demoraliza şi pleacă în călătoria care te aşteaptă în viitorul apropiat. Sub aceste semne un val fierbinte de fericire te va străbate, şi marile dumitale succese vor fi invidiate. Ziua dumitale norocoasă este miercurea, iar momentul norocos – vinerea la ora 23, 50”.

CAPITOLUL XII

În toiul epidemiei de gambete colorate – doar puţini cunoşteau sursa de infecţie – apăru la Helsinki Mrs. Rachel Tumnack. Îşi amânase de câteva ori călătoria, aşa că până la urmă întârziase unsprezece luni. În timpul ăsta aproape uitasem de răspunderile care-mi reveneau. Mrs. Rachel Tumnack nu ştia ce este „Robert Taylor Style”, lucru perfect explicabil dacă ne gândim că nici Robert Taylor însuşi habar n-avea. Văzând peste tot gentlemani cu chivere pe cap – epidemia nu ierta pe nimeni – Mrs. Tumnack i-a luat drept soldaţi demobilizaţi din garda naţională, care s-au îmbrăcat civil dar continuă să poarte coifuri colorate. Când i-am explicat cum stau lucrurile, a exclamat entuziastă:

— O-o-o, Mrs. *Kaalisin-Kenenenni*! Ce. comedie încântătoare!

I-a plăcut aşa de mult peisajul străzilor din Helsinki, încât a renunţat să mai viziteze clinica de ginecologie, clădirea parlamentului, Palatul copiilor şi baia finlandeză, pe care consulatul finlandez din New York i le indusese în programul călătoriei. Tare m-am mirat aflând că din program lipseau Casa mamelor singure, Palatul prezidenţial, Muzeul naţional, piaţa Hakanieni şi turnul stadionului. Explicaţia era, probabil, durata scurtă a vizitei: Mrs. Tumnack veniise la Helsinki numai pentru patru ore, grăbindu-se să mai viziteze un cătun din Afghanistan, unde se zvonea că femeile majore au şi atunci dreptul să ţină cinci bărbaţi legitimi.

În timpul scurtei sale şederi la Helsinki, Mrs. Tumnack a reuşit totuşi să-şi facă o idee temeinică despre situaţia femeii finlandeze în societatea kalevaliană modernă. Observând că la tramvaie şi autobuze – care, fiindcă veni vorba, erau totdeauna aşa de pline încât locurile nu ajungeau nici pentru bărbaţi: – sunt numai încasatoare, s-a îngrozit. Mrs. Tumnack considera necesară eliberarea femeilor de munci cum ar fi aceea de

coafeză, chelneriţă, vânzătoare de carne sau de ziare. În sfârşit, a recunoscut că samavolnicia este încă atât de mare în Finlanda, încât măsurarea generală a dimensiunilor şezutului ar fi o operaţie sortită eşecului. Deocamdată trebuia să ne rezumăm la o activitate preliminară de lămurire.

În scopul susţinerii acesteia a remis „Asociaţiei femeilor funcţionare şi gospodine" un cec de o sută de dolari, ca să se cumpere fursecuri (fără cartelă) şi să fie servite cu cafea la adunarea lunară unde se vor discuta lucrările membrelor asociaţiei. Cercul de tricotat „Soţiile directorilor" a primit de asemenea o sută de dolari pentru un magnetofon. Alte donaţii Mrs. Tumnack n-a făcut de data asta, în schimb ne-a recomandat călduros faimosul ei Fond de stipendii, din care iubitorii talentaţi ai ştiinţei puteau primi împrumuturi nerambursabile pentru efectuarea de cercetări ştiinţifice. Fireşte, era vorba mai ales de ştiinţele care contribuie la îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale femeii. A fost extrem de bucuroasă aflând că sunt în continuare directoare generală a concernului „Karlsson" şi principală acţionară, că nu am timtă să dorm ziua în cabinetul directorial, dar nici nu sunt silită să-i angajez la firmă pe foştii mei amorezi.

Abia scăpasem de Mrs. Tumnack, când mi-a căzut pe cap ca un trăsnet din senin şeful reclamei, Heimonen. Reuşise să-şi publice al doilea volum de versuri, iar în cinstea evenimentului îşi lăsase o barbă cât o mătură şi se însurase. Acum venea să ceară un concediu excepţional, plătit, pe timp de un an, ca să petreacă luna de miere în străinătate. Singur, nevastă-sa fiind nevoită să rămână acasă fiindcă aştepta un copil. Am discutat cu Ensio Hyypiä şi el, ca jurist, m-a sfătuit următoarele:

— Legea noastră, extrem de simplă şi de clară, redactată într-o formă atât de populară încât o poate înţelege orice om cu studii juridice superioare, nu-l obligă

pe patron să acorde salariaţilor concedii plătite pentru voiajul de nuntă, exceptând cazul când respectivul voiaj are loc în timpul concediului anual obişnuit. Conform legii, concediu de naştere şi de alăptare se dă numai femeilor. Prin urmare, nici din acest punct de vedere nu poate fi satisfăcută cererea şefului reclamei Olavi Heimonen, care vrea să ia concediu pe timpul sarcinii şi al alăptării ca să fugă peste graniţă, evitând astfel obligaţiile de întreţinător al familiei. Încolo e clar, orice contestaţie devine inutilă.

Cum i-am comunicat bietului făcător de versuri hotărârea consiliului restrâns de conducere, a cerut imediat lichidarea. Din fericire, atunci n-aveam la ce face reclamă, întrucât următoarea mea afacere era tot de utilitate publică şi îşi făcea singură popularizarea. Totuşi Olavi Heimonen ne adusese o serie de servicii preţioase: sistemul CA, cleiul „Karlsson”, cerneala „Minna”, cartonul gudronat „Armaş”, ceara de parchetensio şi, în sfârşit, gambeta „Robert”, datorită lui se bucuraseră de atâta succes. Ţinând seama de toate acestea, i-am dat salariul pe două luni înainte. Când a luat banii s-a arătat nemulţumit şi a declarat că îi repugna despotismul feminin. Pe urmă a plecat într-un colţişor paşnic din sânul naturii şi a început să cânte ditirambi la adresa madonei finlandeze.

La 4 martie 1947 am plecat cu avionul la New York, de unde mi-am continuat fără opriire călătoria spre America de Sud, în statul C. Eram din nou reprezentanta neoficială a Finlandei. Nu, nu reprezentam în niciun fel guvernul sau vreo grupare politică. Eram trimisa capitalului, care n-are nicio culoare, dacă exceptăm adjectivul „negru”, care este deseori alăturat substantivului „capital” şi devine astfel un fel de noţiune figurată a lui. Nu ştiu de ce în limbajul popular finlandez banii apar negri, deşi de obicei strălucesc în toate culorile curcubeului. Revistele ilustrate scriau că foştii regi din Europa precum şi Faruk al Egiptului beau numai coctailuri

colorate şi poartă ochelari coloraţi. Apropo, culoarea neagră îmi amintea totdeauna de afaceri, fiindcă firma noastră tot mai producea carton gudronat şi cerneală tipografică.

Sperând să scap măcar o vreme de grijile zilnice, am încercat să adopt teoria la modă conform căreia culorile nu există în realitate. Culorile pe care le distingem noi suntem numai false aparenţe şi propagandă politică. Perceperea culorilor este rezultatul unui proces care produce în creierul nostru imagini vizuale. Într-adevăr, un factor special trebuie să acţioneze în creierul bărbaţilor, deterâhinându-i să vadă cerul azuriu, pădurea verde ca smaragdul, iar buzelefemeilor purpurii şi îmbietoare (în perioadele. când, bieţii de ei, suferă de maladia amorului). Şi, probabil, trebuie să existe o cauză care le face pe femei să vadă totul în jur cenuşiu şi trist, sau negru şi sumbru, când sunt nevoite să îngrijească asemenea bolnavi.

Vasăzică, senzaţia culorii este doar o iluzie. Şi iată că, suferind eu însămi de această senzaţie coloristică falsă, am sosit în America Latină să le vorbesc plantatorilor de cafea despre „aurul verde" care creşte în pădurile Finlandei.

În ţara noastră s-au editat şi continuă să se editeze nenumărate reviste şi însemnări de călătorie în care se povesteşte despre ţările şi popoarele Americii de Sud. Nu-i poţi condamna pe oameni pentru că le place exotismul, dar prefer să las specialiştilor descrierile de natură. În acest fel evit invidia lor profesională, perfect omenească, aşa că mă voi referi numai la afacerile comerciale, până la care foarte puţini poeţi binevoiesc să coboare.

Scopul meu era să organizez vânzarea de material lemnos şi produse din lemn în această ţară, cunoscută prin plantaţiile ei de cafea, lovituri de stat armate şi credinţa catolică monoteistă în papa de la Roma. Majoritatea localnicilor îşi făceau ziua siesta, seara cântau la chitară, iar spre miezul nopţii se adunau în biserici la liturghie şi

împărţirea pomenii. Lăsau impresia unor *oameni fericiţi şi* vorbeau de paradis parcă ar fi fost pe-acolo. Foarte fericit şi lipsit de griji mi s-a părut şi viceconsulul nostru onorific, pe a cărui carte de vizită se puteau citi următoarele: DOCTOR DON JUAN JESUS MARIA GONZALES DE SAEZ Y ALCANECES

Nu ştiam în ce ştiinţe e doctor, dar m-am gândit imediat că nu în medicină, fiindcă atunci ar fi trebuit să-şi scurteze numele cel puţin pe jumătate, măcar din milă faţă de bolnavi. Era un bărbat de vârstă mijlocie şi, fireşte, brunet, puţin mai scund ca mine, dar mai masiv. Părul şi mustăţile lui exalau un miros dulceag de briantină, iar gura – de rom. M-a întâmpinat la aeroport cu Cadillac-ul său nou-nouţ (apropo, am observat că, cu cât e o ţară mai înapoiată, cu atât sunt mai noi maşinile persoanelor oficiale), mi-a sărutat mâna, s-a îndrăgostit de ochii, de părul, de talia mea (carnetul de cecuri îl păstram în poşetă) şi totodată de Finlanda. Pe urmă s-a ocupat de bagaje, m-a condus la hotel, şi-a luat rămas bun foarte galant şi mi-a promis că se întoarce peste un ceas, ca să-mi arate casa lui şi să-mi prezinte familia.

— Señora, familia mea va fi încântată de persoana dumneavoastră. Am primit din Finlanda mai multe scrisori care vă recomandă extrem de călduros. Ultima a sosit ieri, de la ambasadorul ţării noastre. Ce mai face stimatul dumneavoastră soţ?

— A murit. Primul. Iar al doilea…

— Jesus Maria!

Am crezut că îşi pronunţă numele într-o formă prescurtată, ca să fie atmosfera mai intimă, şi i-am răspuns:

— Minna.

Această mică încurcătură, care li se poate întâmpla şi celor ce cunosc mai multe limbi, nu la descumpănit pe graţiosul don Juan. Mi-a sărutat încă odată mâna şi m-a

lăsat în grija hotelului care oferea (următorul confort: apă rece iarna şi caldă vara; un pat atât de mare încât puteau dormi în el cinci oameni mari şi opt copii; o chitară, o oală de noapte, cu picturi executate de mână; un ventilator electric.

Omul punctual îşi pierde vremea degeaba aşteptând pe cei care întârzie. M-am putut convinge din prima zi, întrucât doctorul don Juan Jesús María Gonzalos ete, a venit nu peste un ceas şi nici peste două, ci peste opt – cu puţin înainte de miezul nopţii. Ulterior am constatat ce consul vigilent era: putea petrece nopţi în şir veghind lângă sticla de rom, în timp ce ziua, bineînţeles, îşi respecta siesta. De altfel nu aveam dreptul să critic obiceiurile ţării. Am rămas entuziasmată de somptuosul său palat şi de familia lui, alcătuită din cinci femei în toată firea. Nici în ziua de azi nu ştiu exact care dintre aceste încântătoare creole era soţia lui, fiindcă le săruta şi le mângâia pe toate la rând, împărţind cuvintele dulci cu aceeaşi generozitate ca un beţiv înjurăturile.

După o cină excepţional de bogată şi frumos servită la miezul nopţii, ne-am retras în grădină şi am început tratativele. Amabilul meu amfitrion primise de câteva săptămâni mostrele de mărfuri.

— Señora, mi-a spus el cu o plecăciune elegantă, în zilele noastre comerţul internaţional se face pe ibază de reciprocitate: cumpărăm de la cei care cumpără mărfurile noastre.

— Iar noi vindem celor care ne vând, i-am răspuns eu cu modestie.

— Perfect señora! Suntem gata să vă vindem cafea, cacao, lână de lama, îngrăşăminte şi lemn de esenţe nobile. Señora, aveţi un colier încântător şi o coafură minunată!

— Mulţumesc. Finlanda, la rândul ei, e gata să vă vândă toate produsele imaginabile care se fac din lemn.

— Am luat cunoştinţă, însă pentru noi e inimaginabil să cumpărăm tot. În ţara noastră, furnirul este înghiţit imediat de termite, iar cererea de hârtie e neînsemnată. Señora, aveţi un bust uimitor!

— Ştiu, mulţi o afirmă, am răspuns eu cu demnitate.

— Pe lângă asta, vorbiţi perfect spaniola.

Am condus iar convorbirea pe făgaşul afacerilor, deşi ţineam perfect minte vechea regulă: nu-l împiedica niciodată pe un om însurat să facă complimente femeilor, fiindcă pe nevastă-sa oricum n-o să le cheltuiască.

Prima rundă a discuţiei n-a dat rezultate. Am continuat tratativele noaptea următoare şi doctorul don Juan… de Saez y Aloaneces mi-a declarat că luase chiar în seara aceea contact cu reprezentanţii de frunte ai comerţului, cu secţia de politicé comercială a Ministerului de externe şi cu şeful statului. Toţi se interesaseră grozav, dar nu de „aurul verde” finlandez ci… de mine personal. Era cu totul ieşit din comun ca într-o ţară unde „bărbaţii încă mai sunt bărbaţi, iar femeile – numai femei”, să vină deodată o femeie de dragul înviorării comerţului. O, ce domeniu imens de activitate va avea Mrs. Tumnack atunci când „Society for stupidity of Men” îşi va desfăşura forţele pe plan internaţional!

Viceconsulul onorific al Finlandei mi-a prezentat situaţia foarte convingător: de hârtie n-aveau de loc nevoie. Am propus ca editorii să înceapă a publica literatură interzisă, ceea ce cu siguranţă ar fi ridicat cererea de hârtie la o cifră record. I-am citat, printre altele, catehismul lui Luther şi câteva dintre operele lui Voltaire. De Marx şi Lenin n-am pomenit, din considerente politice, iar Mykle nu era pe atunci cunoscut nici măcar în ţara lui. Dar preacinstitul doctor a ridicat din umeri:

— Nicio speranţă, scumpă señora! Fără îndoială că publicarea literaturii interzise ar putea spori enorm interesul faţă de lectură, dar poporului nostru îi cam

lipseşte ştiinţa de carte. Capitala noastră numără şase sute de mii de locuitori, însă numai nu sfert din ei ştiu să scrie şi să citească. Iar indienii din junglă nici n-au nevoie de carte.

Prin urmare, analfabetismul făcea inutilă editarea de cărţi şi ziare. De hârtie igienică se folosea numai înalta societate, sugativă nu se cerea, deoarece clima uscată şi călduroasă făcea să se usuce cerneala chiar din sticle. În ce priveşte hârtia specială pentru bancnote, se comanda în Statele Unite, unde toată viate naţiunii este jertfită pe altarul facerii banilor.

Şi iată că mi-am amintit de... bandajele igienice. Căutasem să cumpăr, în cursul serii, la zeci de farmacii şi drogherii, până când un farmacist amabil „cu degete agile şi mustăţi de veritabil Don Juan, m-a sfătuit să mă duc la ambasada unei mari puteri: acolo aduceau amintitul produs din Franţa, prin curier diplomatic, fără vamă. I-am lăudat viceconsulului marfa finlandeză.

— Dar ce e, la drept vorbind, asta? m-a întrebat doctorul Juan Jesús Gonzales de Saez y Altaneces, şi m-am convins definitiv că nu poate fi doctor în medicină, ci pur şi simplu fiul bine crescut al unui rege al cafelei, care terminase doar o şcoală serală de doi ani şi devenise doctor honoris causa datorită meritelor părintelui şi vechimii neamului său.

Peste două zile ştia ce-i „asta”. Probabil că întrebase pe medicul casei ori pe soţia lui. În orice caz, a respins hotărât şi acest articol.

— Señora! *Asta* nu se poate desface. În ţara noastră. Aici n-ar cumpăra nimeni.

— Dar de ce, dacă se organizează o reclame bună? Fireşte, cu aprobarea Ministerului Sănătăţii.

— Imposibil, scumpă señora! Ne-am trezi cu anatema bisericii catolice. Nu vom îndrăzni să stârnim mânia Sfinţiei sale.

— Vă gândiţi la Dumnezeu, domnule doctor?

— La Dumnezeu? Ce amestec are Dumnezeu în treaba asta? Mă gândeam la papă, fireşte, la înalt prea sfântul. Dar…

Cufundat în gânduri, şi-a zburlit mustăţile şi deodată mi-a şoptit:

— Señora, ştiţi că am unsprezece copii, printre care şase fete de măritat. Moralitatea mea prezintă numai fisuri mici, pe care nimeni nu le-a observat încă. Intenţionam să mă fac preot, dar m-am îndrăgostit de actuala mea soţie şi, señora, înţelegeţi că dragostea nu se împacă cu celibatul. M-am însurat, am început să vând cafea şi l-am făcut fericit pe tatăl meu. (O, Maldona! S-au împlinit doi ani de când n-am mai fost la mormântul tatii!) SSnt bogat, pot să le dau fetelor de zestre câte o plantaţie de cafea. Mă bucur peste tot de respect, chiar şi în Finlanda, care m-a numit viceconsul onorific acum unsprezece ani. Da, reputaţia mea e fără pată, însă…

Ajuns aici, şi-a coborât şi mai mult glasul:

— În fine, riscând totul (fie ce-o fi!) o să cumpăr cadou de Crăciun pentru familia mea – adică am în vedere pe soţia şi pe fiicele mele – câte două pachete de bandaje… dacă se poate.

Am promis că-i voi satisface dorinţa şi am jurat să păstrez în cel mai mic secret această faptă condamnabilă. Era clar că nu-i rost de făcut comerţ aici, totuşi am continuat:

— Señor, îmi daţi voie să discut şi cu soţia dumneavoastră?

— O, sfântă Fecioară, ce tot spuneţi?! se îngrozi don Juan Jesus Maria etc. Nici nu vă gândiţi! Soţia mea e întruchiparea purităţii, a castităţii, señora.

Deci şi de data asta consfătuirea se încheiase cu rezultate foarte slabe. În schimb, seara următoare a fost mult mai fecundă. Consulul nostru discutase încă de

dimineaţă, foarte serios, cu ministrul sănătăţii, iar acest depravat domn cu educaţie modernă, care-şi luase diploma de doctor la Sorbona, a privit lucrurile favorabil. El socotea asemenea comerţ foarte binevenit. Am oftat uşurată şi am subliniat din nou necesitatea reclamei.

— Nu, nu, absolut imposibil, a parat doctorul *honoris causa*: Singurul om care poate face ceva în privinţa asta este Evita Peron. Ea are curajul să nesocotească până şi autoritatea Sfinţiei Sale, dar gestul ar putea fi interpretat ca un amestec în treburile interne ale altui stat, iar rezultatul ar fi o declaraţie de război. Însă, cred că am găsit o soluţie. Trebuie să procedăm în secret.

— Atunci marfa nu-şi va găsi cumpărători.

Tocmai astfel şi-i va găsi. Îi şoptesc eu ceva confidenţial episcopului, iar el va da indicaţii preoţilor să condamne în predicile ţinute la toate liturghiile, timp de trei zile, acest produs apocrif vândut pe ascuns în toate farmaciile şi drogheriile.

Doctorul don Juan… de Saez y Alcaneces mi-a întins o mână tremurătoare:

— Volumul livrărilor îl stabilim mâine. Întâi să mă consult cu ministrul sănătăţii. Dar, señora, scumpă señora „făgăduiţi-mi că n-o să spuneţi niciun cuvânt soţiei mele, nicio vorbuliţă, chiar sub tortură! /

I-am promis. Şi iată-ne unul în faţa altuia, serioşi, încruntaţi, ca nişte condamnaţi la moarte, ca Iisus şi Iuda – cel vândut şi cel care a primit pentru trădare treizeci de arginţi…

Imediat după consfătuire i-am telegrafiat lui Ensio să trimită cu avionul cele mai reprezentative mostre din toate genurile şi sortimentele amintitului produs. L-am întrebat, de asemenea, dacă firma noastră poate organiza rapid noua producţie. După trei zile au sosit coletele cu mostre şi o telegramă de la Bnsio, în care am citit textual următoarele: „EXPEDIEREA MĂRFII IMPOSIBILA STOP

MAI BINE COMANDA MATERIA PRIMA ŞI ÎNCEARCĂ SA ARANJEZI FABRICAREA PE LOC STOP AM ANUNŢE SCRISOARE”.

Foarte mulţi dintre cunoscuţii mei s-au mirat de ce la sfârşitul iernii 1947 am dispărut pe neaşteptate din arena vieţii publice şi m-am înapoiat abia în ianuarie 1948 (au circulat zvonuri absurde despre escrocherii grandioase, deşi nu eram slujbaşă la nicio societate de binefacere; s-a vorbit şi de un şoc nervos, de o fugă în străinătate şi, firește, s-au exprimat obişnuitele suspiciuni cărora le cad victimă femeile). Acum pot da o explicaţie satisfăcătoare. Concernul „Karlsson” a organizat în ţara latino-americană amintită o întreprindere industrială, primind din Finlanda maşini şi, cu trei cargouri, materia primă necesară: vată sterilizată şi tifon pentru bandaje. Cutiile de carton pentru produsele finite le producea fabrica din Pitäjämäki a firmei „Karlsson”, iar etichetele viu colorate şi atrăgătoare pentru cutii erau asigurate de tipografia lui Tilgman. Mulţumită reclamei oferită gratuit de biserică, produsele „Carmen” şi „Señora” s-a bucurat foarte repede de o cerere imensă, şi la făbricuţa mea au început să lucreze curând psm două sute de perechi de mâini femeieşti îndemânatice. Faima produselor s-a răspândit rapid şi în alte state sud-americane. PStră şi bătrânele indiene trecute de şaptezeci de ani începuseră a Moşi „Carmen” şi „Señora”.

După ce am obţinut un câştig net de treizeci de milioane, scutit de impozit, am vândut fabrica unui doctor. Desigur că s-ar putea pune întrebarea în ce măsură a fost activitatea mea utilă societăţii. Voi răspunde: i-am făcut poporului finlandez o mare bucurie de Crăciun în 1947, expediind din America de Sud un vapor încărcat cu cafea de bună calitate. Cumpăram de la cei care cumpărau de la noi. „Aurul verde” finlandez era schimbat pe cafea, cacao şi îngrăşăminte. După mine, statul C. a procedat cu tact

numindu-mă consulul său onorific în Finlanda, iar conducătorii industriei finlandeze de prelucrare a lemnului au avut toate motivele să organizeze, în cinstea întoarcerii mele, un banchet la restaurantul „Savoy”: stabilisem legături – comerciale cu o ţară care refuzase net furnirul, plăţile de lemn aglomerat şi hârtia, dar care cumpărase totuşi vată, bandaje şi cutii de carton, iar mai târziu chiar hârtie de scris şi hârtie igienică. O femeie vindea, femei cumpărau, iar bărbaţii erau şi ei fericiţi.

Acum au început şi drogheriile din ţara noastră să vândă pachete sud-americane „Carmen” şi „Señoira”, la fel ca acelea a căror producţie am iniţiat-o eu cândva. E marfă de import, însă materia primă se exportă din Finlanda. Schimbăm aceste mărfuri conform unui acord comercial corespunzător, şi astfel ele străbat mări şi oceane, făcând călătorii în jurul lumii. Multă, o, multă treabă mai are de făcut Mrs. Rachel Tumnack! îşi continuă neobosita activitate, ca să unească femeile din lumea întreagă. Ea ştie că unirea face puterea de aceea atâţia amatori ai cântului se înscriu în cercurile corale.

CAPITOLUL XIII

j» re tine te urmează întotdeauna majoritatea, fiindcă ai darul de a-i atrage pe proşti de partea ta” mi-a spus Ensio Hyypiä la şedinţa consiliului de conducere restrâns, unde am expus pe larg rezultatele călătoriei mêle în America de Sud. E drept că în cele unsprezece luni mă întorsesem de trei ori în Finlanda, însă toate vizitele fuseseră atât de scurte, încât n-am putut prezenta un raport complet. Din momentul când drăgălaşele femei sud-americane începuseră să utilizeze excelentele produse „Carmen” şi „Señora”, în Finlanda încetase definitiv vânzarea cafelei cu suprapreţ „pentru scopuri de binefacere”. Mulţi insistau, cu iritare făţişă şi totală lipsă de obraz, că în spatele cafelei recent achiziţionate se ascund cunoscute cercuri de afaceri care s-au folosit de

serviciile unei nu mai puţin cunoscute doamne. Fără să vreau, smulsesem din mâinile a zeci de asociaţii filantropice cea mai bună sursă de venituri! O, cât îi dispreţuiam pe cei care *şuşoteau în* spatele meu, mai ales la teatru şi la cinema! Tocmai de aceea m-am retras din „Uniunea femeilor funcţionare şi gospodine”, „Clubul seral al femeilor de afaceri din Helsinki!” şi Societatea „Să promovăm moda podoabelor naţionale”! Am părăsit, de asemenea, faimosul club „Femina”. De altfel, după un an toate aceste, asociaţii şi-au încetat existenţa, întrucât nu-şi mai puteau întreţine activitatea vânzând cafeaua la preţ de speculă.

În urma discuţiilor cu Ensio asupra planurilor de viitor, am ajuns amândoi la aceeaşi concluzie: „desfăşurasem o activitate prea multilaterală. Trebuia creată o formă nouă de organizare, evitând dispersarea excesivă a fondurilor. Şi iată că am suprimat peste zece sortimente de produse, ca să pornim într-o mare călătorie pe oceane. Avusesem şi până atunci două cargouri bune – Minna I şi Minna II – care transportau materiale lemnoase în Anglia şi în ţările mediteraneene, precum şi un tanc petrolier care făcea curse între Finlanda şi porturile de la Marea Neagră. În schimb, pe linia Finlanda-America de Sud se simţea o lipsă acută de tonaj. O recunoşteau şi reprezentanţii autorităţilor, cărora le-am solicitat în împrumut pe termen lung şi în condiţii avantajoase, cu dobândă anuală, redusă. Ministrul O., fost orator profesionist al organizaţiilor de tineret şi care avea glas de stentor iar mâinile ca nişte lopeţi de brutărie (se spune că înfăţişarea o moştenise de la taică-su şi darul vorbirii de la maică-sa) mi-a recomandat să mă adresez preşedintelui republicii. I-am urmat sfatul, şi într-o bună zi, mi 6-a dat posibilitatea să-i expun preşedintelui

Paasikivi planul de achiziţionare a unor vase comerciale şi de înfiinţare a liniei Finlanda-Panama.

Preşedintele mi-a ascultat calm argumentele, apoi, ştergându-şi ochelarii mi-a spus destul de sec:

— Doamnă, nici nu vreau să ştiu de liniile astea noi. Străduiţi-vă şi dumneavoastră să vă menţineţi pe linia mea.

Şi-a pus ochelarii pe nas şi s-a ridicat:

— Am auzit multe despre dumneavoastră, doamnă Karlsson-Känänen. Mai aveţi altă treabă cu mine?

Altă treabă nu mai aveam. Am ieşit din cabinet foarte abătută, însă când am ajuns la maşină mi-am scos din poşetă singura armă serioasă – rujul de buze – şi am trasat hotărât propria mea linie. Pe urmă i-am spus şoferului să mă ducă acasă, unde mă aştepta partenerul meu grec de afaceri, Achilles Agapitidis, care se ocupa cu transporturile maritime.

11 întâlnisem pe directorul Agapitidis de câteva ori, la Atena şi la Pârâş, şi îmi plăcuse. Era un macedonean înalt, foarte blond (născut la Pella, în patria lui Alexandru cel Mare), vorbea impecabil englezeşte şi nu purta mustăţi. Nu era niciodată silit să caute în grabă pretexte pentru soţie, fiind un holtei convins. La Camera de comerţ din Atena era considerat omul cel mai inteligent, deoarece ştia, evident, cum trebuie să supravieţuiască cu femeile. Mii dintre ele se îndrăgostiseră subit, la prima vedere, de portofelul său, dar el respinsese cu hotărâre toate cochetăriile, izbutind să-şi păstreze castitatea, independenţa şi averea. Avea însă şi dânsul o mică slăbiciune omenească: nesiguranţa vocii, care-l făcea să accentueze fiecare a doua silabă. Cred chiar că m-aş fi putut îndrăgosti de el, dacă nu se născea în zodia taurului şi ar fi mâncat mai puţin usturoi.

IE foarte plăcut să duci tratative cu un domn care nu amestecă niciodată în relaţiile de afaceri bâiguieli erotice. Ahilles Agapitidis se mulţumea să cumpere lemn şi hârtie, să vândă stafide şi marmură, iar în momentele libere făcea pasienţe sau studia mitologia ţării sale. Aşadar, eram

amândoi la fel de singuri. Virtutea are mulţi admiratori, dar puţini discipoli.

Nu ştiu cum s-a făcut, dar i-am împărtăşit sincer colegului grec grijile şi necazurile mele, i-am spus chiar vârsta şi cifra veniturilor şi l-am pus la curent cu faptul că planul organizării unei linii Finlanda-Panama a eşuat în ciocnirea cu linia lui Paasikivi, care nu prevedea susţinerea iniţiativei particulare pe contul finanţelor statului. Domnul Agapitidis a zâmbit fermecător, apoi a izbucnit într-un râs cu adevărat homeric:

— Oare v-aţi pierdut independenţa, doamnă? Oare nu mai aveţi o linie proprie, suverană?

— La ce vă referiţi?

— Sper că încă n-aţi devenit dependentă de stat, a cărui vistierie e goală ca mormântul Mântuitorului? Eu sunt unul dintre cei şase oameni cu cea mai mare avere din Grecia. Minam făcut-o cu mâinile mele şi nici măcar odată nu mi-a trecut prin minte să cer ajutor de la stat. Dar în Finlanda, pare-se, e un obicei general ca cetăţenii respectabili să pipăie mai întâi portofelul statului şi abia pe urmă să plece după cumpărături. Scuzaţi, doamnă, n-am vrut să critic ţara dumneavoastră şi pe înţelepţii ei bărbaţi de stat, a căror activitate cred că l-ar fi uimit şi pe Socrate al nostru. Domnul Agapitidis şi-a aprins o ţigară aromată şi a continuat:

— Doamnă, pentru o femeie ca dumneavoastră e un fleac să mai facă rost de câteva vapoare. Dacă acceptaţi propunerea mea, într-un an vor circula pe linia Finlanda-Panama vasele dumneavoastră proprii. Scuzaţi, permiteţi-mi să vă mai spun ceva. Eu trăiesc din comerţ şi navigaţie, ca şi dumneavoastră, doamnă. Cumpăr de la dumneavoastră, iar dumneavoastră de la mine. Noi nu umblăm cu şiretlicuri. Ştim amândoi că numai un hoţ îl poate prinde pe altul şi numai legea îl poate elibera, cum ziceau strămoşii mei. Principiile noastre sunt străine de

escrocheria vulgară, idealul nostru este năzuinţa spre câştigul pur şi permis de toţi. Pe scurt, haideţi să organizăm câteva operaţii comerciale care vor aduce mai mult venit decât fabricarea unor amărâte de pălării, cerneală tipografică sau cleiuri… Scuzaţi, încă puţin. Ştiu bine, iar dumneavoastră şi mai bine, cât e de acută criza de locuinţe în această splendidă Finlandă, pe care eu am îndrăgit-o. Criza poate fi învinsă cu mijloace foarte simple, Iar învingătoarea veţi fi dumneavoastră, doamnă Kanisson-Känänen, dacă veţi aocepta propunerea mea şi veţi obţine blagoslovenia autorităţilor. E vorba numai de o binecuvântare, care să nu afecteze în niciun fel trezoreria şi să nu provoace interpelări neplăcute în minunatul dumneavoastră parlament, această frumoasă clădire, pe care, fiindcă veni vorba, aş vizita-o cu plăcere… Scuzaţi a mai rămas foarte puţin de spus. Ştiţi, desigur, cine a fost Diogene. Exact; unul dintre faimoşii mei compatrioţi, primul dintre marii oameni care a locuit permanent într-o locuinţă de lemn, construită astfel ca să poată fi mutată uşor dintr-un loc în altul. America, această ţară a progresului tehnic (unde în treacăt fie zis, se cheltuiesc anual pe gumă de mestecat mai mulţi bani decât pe cărţi – dar cine s-ar mai apuca azi să împrumute gumă de mestecat?), l-a descoperit pe Diogene după cel de al doilea război mondial, când a importat, pentru predarea istoriei în universităţi, un lot masiv de istorici greci şi le-a oferit privilegiul să vorbească, printre altele, despre istoria vechii Elade şi despre vestiţii ei bărbaţi. Americanilor le-a plăcut cel mai mult Diogene, fiindcă a fost un inventator. Deoarece filosoful, care dispreţuia prostia omenească, nu şi-a brevetat cea mai importantă dintre invenţiile sale, referitoare, după cum ştim, la domeniul construcţiei de locuinţe, şmecherii de americani i-au furat ideea şi au început a construi case uşor transportabile, *„trail & rs"* care pot fi văzute acum în orice colţ al Amerijcii. Fireşte, ei

nu le-au construit din lemn – fiindcă pădurile din S.U.A. au fost nimicite de-o veşnicie, împreună cu bizonii şi cu indienii – ci din fier şi oţel. Dar ideea îi aparţine lui Diqgene: casele pot fi uşor mutate oriunde. Mişcare, viteză, schimbarea mediului – iată ce-i trebuie omenirii, iar îndepărtata mea rubedenie, dbmnul Diogene, a intuit genial acest lucru. Finlanda este ţara construcţiilor de lemn, însă locuinţele trebuie să fie mobile, uşor transportabile: vara, pe malurile lacurilor sau în Laponia, iarna la Helsinki, unde ţin morţiş să locuiască toţi finlandezii. În schimb, Grecia e ţara vinurilor şi a poloboacelor: produce şi vinuri, şi butoaie într-o cantitate mult mai mare decât are ea nevoie. Asta mă şi face, doamnă, să vă propun importul butoaielor pentru a lupta împotriva crizei de locuinţe din ţara dumneavoastră.

Eram gata să mă – apuc de orice, numai să-mi văd când va visul – cu ochii: linia Finlanda-Panama. Nu l-am pus la curent pe Ensio Hyypiä cu planurile mele, am comandat fără ştirea lui primul lot de butoaie, cele mai mari din lume, şi totodată i-am vândut domnului Agapitidis producţia gaterelor mele, încărcând două vapoare. Aşa a început cea mai fericită perioadă din viaţa mea. Nu m-am zgârcit, am angajat doi arhitecţi care au proiectat din butoaie locuinţe pentru o familie. Orice cetăţean cu un pic de iniţiativă şi fericit de stat cu un împrumut, obţinea fără dificultate autorizaţia de a închiria o parcelă pentru construcţie. Astfel au răsărit pe întreg cuprinsul ţării, crânguri dese de butoaie locuite, iar noua situaţie de „proprietari” gâdila plăcut orgoliul oamenilor, la Pakila, Herttoniemi, Leppăvaara şi Munkkimiemi se stabileau cei cărora nu le plăceau viaţa pe roate, iar la Malmi, Seurasaari, Käpylä (insula Kulosaari a iertat-o Dumnezeu) şi Mäntymäki îşi instalaseră taberele cetăţenii cu spirit nomad, obişnuiţi să trăiască în continuă mişcare. Comisia de stat pentru nomenclatură, alcătuită din cunoscuţi

cometologi şi consilieri titulatori a îmbogăţit şi mai mult ghidul toponimic al străzilor. Astfel au apărut strada Diogene, strada Butoaielor, intrarea Ciniculului, şoseaua Tescovinei, scuarul Cercului de butoi, piaţa Sihaştrilor şi bulevardul Filosofului.

Pe măsură ce criza de locuinţe slăbea, pretenţiile creşteau. Cu cât era proprietarul mai important, cu atât îi trebuia un butoi mai mare. Am comunicat în Grecia să se treacă de urgenţă la fabricarea unor butoaie de capacitate sporită, cu cel puţin o sută de metri pătraţi de suprafaţă locativă utilă, fiindcă nouă din zece stăpâni de butoaie adăugau pe toate laturile atâtea încăperi suplimentare, încât stilul grecesc iniţial era denaturat sau chiar dispărea cu totul, iar aspectul general devenise exagerat de eclectic şi de hidos. Era pur şi simplu penibil să vezi toate ororile astea, cărora chiar şi inspecţia de construcţii le arunca uneori o privire timidă. Liniile clasice pure ale caselor-butoaie îşi pierdeau farmecul şi romantismul de la început. De câte ori se uita la pădurile de butoaie, Ensio Hyypiä îşi scotea din buzunar prietena lui plată, trăgea o duşcă să-şi calmeze nervii, şi-mi spunea:

— Nu te supăra, Minna, dar ansamblurile astea arhitectonice parc-ar fi coşmarurile unui alcoolic…

Definiţia lui Ensio nu se potrivea, totuşi tuturor caselor-butoi. La Munkkiniemi puteai vedea două vilişoare foarte cochete, având fiecare peste trei sute de metri pătraţi, de spaţiu locuibil. Proprietarii îmi erau vechi parteneri de afaceri şi numele lor onorau cele mai interesante pagini din „Anuarul contribuabililor”. Erau oameni de acţiune şi construiseră ca atare. Întâi luaseră autorizaţie pentru construirea celor mai mari locuinţebutoi, apoi, ea să monteze leit mai bine butoaiele, făcuseră pivniţe betonate şi, în sfârşit, deasupra pivniţelor clădiseră case cu etaj. Dar cu toate astea, butoaiele nu le dăduseră satisfacţia aşteptată, nefiirjH făcute din stejar, ci

din brad obişnuit finlandez, tăiat şi fasonat în doage de prima calitate la gaterele concernului „Karlsson”. Numai cercurile erau de origine greacă. Un proprietar de vilă-butoi, directorul N., a vrut să ceară prin justiţie despăgubiri de la firma importatoare, însă şi-a retras imediat acţiunea, deoarece Ensio l-a ameninţat că-l dăm şi noi în judecată pentru nerespectarea proiectului-tip clasic, fără să aibă autorizaţia oficială de a-şi construi o vilă. Directorul nu şi-a putut folosi pentru vin sau măcar pentru bere de casă pivniţa exeedewt utilată, fiindcă scândura de brad dădea băuturilor un sensibil gust finlandez. Şi totuşi mu a regretat afacerea, întrucât butoiul s-a putut transforma, cu unele milei adaptări, în locuinţă pentru portar.

Importul butoaielor a durat peste un an şi ar mai fi continuat dacă unui funioţionăraş din minister nu i-ar fi trecut prin minte să propună producerea lor în Finlanda. Am renunţat pe loc la dreptul de proprietate ce mi s-a propus, şi am procedat înţelept. Fabrica finlandeză care a început pe urmă să producă butoaie a reuşit să vândă numai două exemplare. Toţi cei ce aveau nevoie de locuinţă şi visau o căteuţă proprie, renunţau îndată la visurile lor atunci când a încetat vânzarea butoaielor purtând marcată cu fierul roşu şi cu litere greceşti inscripţia *Ahilles Agapitidis*. Marca fabricii reprezenta un butoi cu uşă, din oare privea mutra ironică a lui Diogene.

Cu aceasta a luat sfârşit exportul de doage finlandeze în Grecia, precum şi importul butoaielor în Finlanda, însă relaţiile mele de afaceri cu Ahilles Agapitidis nu s-au încheiat. Am pus împreună bazele unei companii de navigaţie grelo-finlandeze. Ne ajungeau din plin banii câştigaţi prin furnizarea de locuinţe celor care aveau într-adevăr nevoie de ele, precum şi eternilor speculanţi, gata oricând să profite de situaţia grea a aproapelui uitând că numai în dragoste se permite ceea ce în general e

interzis…

În 1952, vasele mele comerciale „Ernestina” şi „Hermina” au început să circule între Finlamia şi Panamá. În ciuda liniei lui Paasikivi, aveam acum o linie proprie. Am plecat pentru jumătate de an în Grecia, să mă odihnesc, şi m-am străduit să dau uitării afacerile. Am petrecut cu Ahilles două luni în Creta şi aproape patru în insula Delos. Ahilles a renunţat definitiv la usturoi, dar, cu toate astea, mi-a răspuns într-o superbă seară de aprilie, când cerul fără nori iradia albastrul violent al orientului, când palmierii veşnic verzi îşi şopteau unul altuia, iar bărcile pescuitorilor de perle alunecau pe oglinda golfului, departe-departe, în spaţiul necuprinsal Mediteranei, spre orizontul purpuriu ca sângerte… Da, iată ce mi-a spus Achilles, fără grabă şi serios, de parcă îşi cântărea fiecare cuvânt:

— Ascultă, Minna. Femeia care peţeşte un bărbat, peţeşte plictiseală…

M-am întors în Finlanda şi mi-am cumpărat un câine. Toţi cunoscuţii mi-au recomandat diverse rase din cele mai nobile, eu însă am ales o potaie finlandeză de – vânătoare, cu urechile ascuţite, căruia i-am pus numele Halii. Acest nume plebeu le-a şocat pe doamnele din lumea bună, dar nu cred s-o fi jignit pe mama căţelului, care purta numele de *Queen of the Meadows* – Regina luncilor.

CAPITOLUL XIV

CÂND biserica a tras concluzia că nu mai poate concura cu cinematografele la succesul de public, nu i-a rămas altceva decât să facă apel la religie; eu, când am descoperit că firmele concurente conduse de bărbaţi nu se pot lua la întrecere cu mine, m-am hotărât să mă retrag din afaceri, lăsând şi altor femei posibilitatea de a-şi încerca norocul. O femeie cumsecade poate vorbi deschis acasă numai dacă trăncăneşte în somn, iar în viaţa de afaceri – când bărbaţii picotesc la masa de şedinţe,

amintindu-şi aventurile din noaptea trecută. În afaceri se cere pricepere în aceeaşi măsură ca şi în căsnicie. O femeie-pisienţă îl poate face pe bărbat să ducă o viaţă de câine, iar ticăloşia bărbaţilor formează caractere de evangheliste ca Mrs. Tumnack. O experienţă îndelungată m-a convins că setea nepotolită de gingăşie şi de alintare proprie bărbaţilor de obicei încetează să-i chinuie când ies pe uşa casei, în schimb acasă îşi părăsesc cel mai repede obiceiurile de gentlemani. Pe bărbat îl deosebeşte de râmător o mică particularitate: bărbatul are de la îngrijitoarea lui mângâieri şi hrană, pe când porcul numai hrană. Dar atât bărbatul cât şi porcul n-ar trebui ţinuţi în casă numai de dragul companiei. De ce să cumperi piese de schimb pentru maşină, când locuieşti lângă o barieră de cale ferată şi le poţi avea pe gratis!

Prin urmare, dacă am părăsit afacerile n-a fost de loc din pricina faimoaselor dificultăţi ale vârstei critice (tema preferată a tpârfelii bărbaţilor e „vârsta critică" a femeii), ci doar pentru că mă plictisisem să pasc, să hrănesc şi să tai în permanenţă purceluşl mai mult sau mai puţin de rasă. Când i-am comunicat lui Ensio Hyypiä intenţia de a începe să trăiesc numai pentru mine – doar nu-i niciodată prea târziu să devii mână-spartă – s-a făcut brusc neobişnuit de serios. Dar nu era seriozitatea lui Dante, care la vremea lui arunca fuligere de mârâie asupra femeilor uşuratice dim Florenţa şi le recomanda să-şi caute fericirea în sfârâitul molcom al fusului. Ensio Hyypiä era serios pur omeneşte şi cu adevărat bărbăteşte. În ochii săi de culoare nedefinită a izbucnit o flacără trilstă, aproape disperată, şi a pronunţat înicet:

— Minna… dar cu mine ce-o să fie?

— Ce-a fost şi până acum.

Privirea lui mătura camera, parcă ar fi căutat şi n-ar fi găsit un refugiu, apoi s-a oprit asupra Codului de legi, oracolul biroului său impozant, prietenul lui şi arma

indispensabilă. A mormăit abia înţeles:

— Mai bine de cincisprezece ani am avut fericirea să fiu colaboratorul tău. Recunosc cinstit că tu ai făcut din mine ceea ce sunt astăzi. Dacă nu mă determinai tu să părăsesc slujba la Swini, aş fi ajuns probabil un avocăţel jalnic, care se ocupă numai de înregistrat aicte, de Certurile şi litigiile unor sărăntoci, sau aşteaptă răbdător pe sălile tribunalului, poate se iveşte vreo victimă a justiţiei căreia îi trebuie un apărător din oficiu… Mi-nna, zău că-s mâhnit…

La fel ca nudiştii, care dezvăluie fără teamă fapte goale, Ensio Hyypiä îşi expunea în văzul tuturor „eul" său. Şi m-am convins că avea inimă. După toate probabilităţile, furase cândva inima nevesti-sii, care apoi a devenit cunoscută drept o femeie lipsită de inimă. Am observat nu o dată că, în ciuda grupului vesel de prieteni şi tovarăşi de – pahar care-l înconjurau, Ensio Hyypiä părea foarte singur. Cine ştie, poate că-i trebuia uneori – la fel ca tuturor bărbaţilor groşi de obraz – puţină căldură şi mângâiere, dar pesemne nu-şi dădea seama că pe femei nu le cutereşti cu o inimă duioasă, ci cu vorbe duioase şoptite la ureche.

Aveam o avere atât de mare, încât puteam, în sfârşit, să-mi aparţin mie însumi. Când eram intenţionat susceptibilă şi tăioasă, se spunea că sunt inspirată; dacă deveneam oauistică şi rea, se spunea că-s uimitor de inteligentă şi de spirituală. Eu însă mă simţeam aceeaşi Minna Hermina Ernestina, născută în Minnesota, fata cârciumarului Boris Baranauskas şi a Nataliei Gustaitis, aceeaşi Minna care crede în horoscop şi în ibărbaţii născuţi în zodia Fecioarei, călcând eu vârfuriile înăuntru şi, în imensa lor majoritate – nişte nemernici de toată splendoarea. Cu excepţia lui Armas Karlsson, pe care l-am iubit şi al cărui nume – doamnele crescute în spiritul Kalevalei se vor îngrozi – l-am imortalizat în glorioasa

denumire a concernului „Karlsson”.

Aim vândut firma „Karlsson” – nu face să amintesc preţul – cu condiţia ca devotatul meu Ensio Hyypiä să rămână director general: Eu mi-am oprit numai patru vase mixte, de pasageri şi mărfuri. Am lăsat secţiei notari –, ale a unei bănci grija să taie cupoanele acţiunilor mele industriale, apoi mi-am angajat o secretară particulară, o tânără cu diplomă de magistru. Era o femeie deşteaptă, obişnuită să gândească independent şi virtuoasă ca o statuetă de porţelan. Mai târziu s-a dovedit că era profund credincioasă, dar asta nu mă deranja de loc. N-aveam nimic împotriva căii pe care şi-o alesese: tot timpul la dreapta „apoi, în sfârşit, drept înainte.

Din motive ţinând de tehnica stabilirii impozitelor – şi nu din sentimente filantropice, cum s-a spus în discursurile solemne – am instituit „Fondul Minna Karlsson-Känänen”, având drept scop să contribuie exclusiv la dezvoltarea culturii finlandeze (să acorde ajutoare şi împrumuturi literaţilor, artiştilor, şi oamenilor de ştiinţă animaţi de sentimente patriotice). Fondul *avea* (formal, fireşte) un consiliu de conducere şi o direcţie, pentru ca membrii lor înfumuraţi să-şi poată face reclamă, îmbogăţindu-şi lista meritelor personale, şi să primească tantieme pentru activitatea desfăşurată în restaurante. Fondul avea, de asemenea, trei comisii speciale care făceau propuneri pentru distribuirea împrumuturilor. S-a hotărât de la bun început să nu se dea împrumuturi sportivilor, care se înmulţiseră aşa de mult, încât tot bugetul naţional nu le-ar fi ajuns nici pentru un antrenament de încălzire. S-a mai hotărât să nu se dea nimic muzicanţilor. Acest principiu, stabilit de conducerea şi de comisiile Fondului, pornea de la ideea că susţinerea financiară a muzicii ar lichida cu timpul profesiunea nobilă de cântăreţ şi de muzicant ambulant, ceea ce, fără îndoială, ar aduce un prejudiciu incomensurabil tinerei noastre civilizaţii, care preia şi

încurajează stăruitor moştenirea romantică a bătrânei Europe. Directorul Vihtori Lehtevă, membru în conducerea Fondului şi apărător credincios al culturii (printre altele, ducea în fiecare vară o floare de pelargonie la monumentul lui Aleksis Kivi) a dat ca exemplu zguduitoarea poveste a cântăreţului Tinco Pipinen, care putea ajunge un tenor celebru dacă nu s-ar fi descoperit că i se scoseseră polipii din nas. Băzându-se pe acest exemplu, directorul Lehtevă s-a pronunţat hotărât împotriva acordării de împrumuturi muzicanţilor şi cântăreţilor. Totodată, a subliniat că e un mare prieten al muzicii: de câte ori nevastă-Su – începea să cânte în baie, se grăbea să-şi astupe-urechile cu vată.

În perioada aceea l-a cunoscut pe scriitorul Swen Louhela. Dacă nu mă-nşel foarte puţini au auzit de dânsul. Şi eu la fel, până când a venit odată la mine şi s-a prezentat. Scopul vizitei nu era un împrumut. Avea nevoie de alt ajutor, o nimica toată. Iată propriile sale cuvinte:

— Permiteţi-mi, să mă recomand: LGuhela, salahor literar, care-ai lasă totdeauna versurile şi galoşii în anticamerele editorilor şi oferă glorie celor tare aspiră la ea. Îmi daţi voie să vă răpesc din preţiosul dumneavoastră timp?

L-am poftit să ia loc, dar s-a plâns >că e nevoit să se grăbească nereu şi mi-a spus că stătuse jos opt ceasuri la rând înainte de a veni la mine. Era – un Lărbat chel („Ultima oară am găsit, un fir. de păr în pieptene acum unsprezece ani, iar pe umăr – aseară, însă ăsta nu mai era de la mine”), rotofei, de vârstă mijlocie, cu ochi albaştri, limpezi şi inteligenţi. Mi-a plăcut maniera lui veselă, degajată, şi limbajul colorat, total diferit de limbajul anost al oamenilor de afaceri, al miniştrilor şi bucătăreselor. A scos din buzunar un carnet şi a continuat:

— Iată, stimată doamnă, fiindcă am făcut cunoştinţă, vreau să vă cer o mică favi are. Nu, nu, stimată doamnă! Nu-i vorba de bani, ci de ceva mult mai important. Sunteţi

o araericancă sută la sută – apropo, ce oribilă expresie, „sută la sută!” şi mă puteţi ajuta. Vreţi să-mi spuneţi ce înseamnă „pimp”?

— Un bărbat efeminat, i-am răspuns eu râzând.

— Perfect, se potriveşte în text. Dar ce este „square”, când cuvântul se referă la un om?

— „Square” e cam acelaşi lucru cu tâmpit, dobitoc, imbecil.

— Splendid! Merge şi asta. Acum, expresia „slap stick”.

— Asta înseamnă mototol, papă-lapte, cineva care e calul de bătaie al tuturor.

— Mulţumesc. Vă rămân profund îndatorat, scumpă doamnă. Am răscolit toate dicţionarele, dar n-am găsit nicăieri aceste cuvinte. E drept că şi eu sunt un „square” veritabil dacă nu m-am gândit până acum să vă întreb pe dumneavoastră. Să vedeţi, am tradus o carte americană, iar în privinţa asta sunt foarte scrupulos: dacă traduci, apoi să traduci! Nu suport cabotinismul în literatură prea aduce a prostituţie intelectuală. Bine, vă mulţumesc foarte mult!

— Nu face să-mi mulţumiţi pentru un fleac de câteva cuvinte, i-am spus eu, bucuroasă că am dat peste un om de omenie.

— Cum să nu? Face, stimată doamnă, fără discuţie că face. Chiar un singur cuvinţel poate avea o putere imensă: cu el poţi începe sau încheia un război, poţi mulţumi sau înjura şi, să nu uităm, „la început a fost cuvântul” – numai cuvântul!

Aşa a decurs prima noastră întrevedere. După o săptămână a venit la mine cu aceeaşi rugăminte, după care a devenit oaspete nelipsit şi dorit în casa mea. Publicase mai demult câteva culegeri de reportaje şi însemnări de călătorie, dar atunci trăia aproape exclusiv din traduceri de literatură engleză. În completarea celor trei comisii

speciale, Fondul l-a ales pe Swen Louhela expert extraordinar pentru rezolvarea problemelor în care bineinformatele comisii nu erau suficient informate.

Comisia de literatură era alcătuită dintr-un sfrijit profesor de istoria literaturii, care primea întotdeauna sfaturi şi indicaţii de la soţia lui; un tânăr docent, care propusese să se acorde împrumuturi numai prozatorilor şi poeţilor care şi-au dovedit patriotismul şi luptă prin operele lor pentru un cămin familial sănătos, pentru credinţă şi patrie; un tânăr critic, după care trebuia să se dea împrumuturi exclusiv literaţilor sub douăzeci de ani (pentru încurajarea alfabetizării); şi, în sfârşit, membrul ei extraordinar, scriitorul Louhela, reprezentând judecata sănătoasă, capacitatea de apreciere şi cinismul. Răsfoind cererile de împrumut, de obicei exclama vesel:

— Măiimăi-imăi! Băieţaşii vor bani de pileală! Iar ăsta, probabil, are nevoie de palton sau trebuie să plătească pentru cine ştie ce matrapazlâcuri vechi…

Comisia de artă teatrală avea numai doi membri: un cunoscut recitator, posesorul unui rafinat gust literar (cumpăra uneori cărţi frumos legate) şi un director de teatru, aproape necunoscut, reprezentând actorii de ambele sexe. Şi în această comisie Swen Louhela era membru extraordinar.

Componenţa comisiei ştiinţifice se schimba după necesităţi. Singurul membru permanent era Swen Louhela şi mai existau optsprezece membri onorifici, de rezervă, pe care nu-i convocam niciodată la şedinţe. Cu toate acestea primeau o rentă anuală în schimbul consimţământului de a le înscrie numele pe lista membrilor Fondului, iar toată lumea ştie că numele fac bani, nu purtătorii lor.

Distribuirea ajutoarelor avea loc odată pe an în ziua mea de naştere. Era singura ocazie când îmi arboram toate înaltele mele decoraţii, capa de nurci şi bijuteriile în care investisem câteva milioane. Simţeam o mare satisfacţie să

împrăştii bani pentru strângerea cărora cheltuisem cei mai frumoşi ani din viaţă.

Pe lângă ajutoarele plătite cu regularitate, conducerea Fondului (adică eu) aloca anual cinci milioane de mărci pentru împrumuturi, în cadrul aceleiaşi opere filantropice. Conducerea Fondului (tot eu) îmi încredinţase mie acordarea acestor împrumuturi, denumite în statut „ajutoare ocazionale”. Treaba îmi dădea atâta bătaie de cap, încât am fost nevoită să deschid în centrul oraşului un birou special pentru primirea solicitatorilor. La început fixasem două zile de audienţă pe săptămână, însă pe urmă am început să primesc zilnic, de la *zece* la treisprezece, exceptând duminicile şi sărbătorile legale.

Cercul meu de cunoştinţe creştea cu viteză fantastică. Scriitorii îmi aduceau cărţi cu dedicaţii, recitatorii îmi ofereau bilete la premiere, actorii – fotografiile lor, savanţii – îmi trimiteau ratele restante de apă, lumină, încălzire şi altele, iar nişte persoane dubioase de profesiune incertă – scrisori de şantaj. Ce minunat mă simţeam ca slujitoare a culturii şi sprijinitoare a tuturor reprezentanţilor muncii intelectuale! N-aş fi crezut vreodată că în Finlanda există atâţia maeştri ai literaturii şi artei, inventatori, savanţi, a căror activitate are teribilă nevoie de susţinere materială şi morală.

Odată a venit la mine doctorul V.S.A., care primise de trei ori împrumuturi de la Fond, însă mai avea nevoie de bani ca să-şi termine cercetările.

— Iertaţi-mă, dar care e tema lucrării dumneavoastră?

— Puricii.

Subiectul mă interesa, întrucât drăgălaşul căţeluş Halii suferea uneori din cauza acestor insecte. L-am examinat cu atenţie pe doctor. Aveam în faţă un tip înalt, clădit ca un luptător de categorie grea. Nu ştiu de ce mi-a făcut impresia că i se lipiseră creierii de ceafă, iar

urechile, caraghios smochinite, îi atârnau ca frunzele arse de ger.

— Dacă aş primă o sută de mii, mi-ar ajunge jumătate de an, începu respectabilul naturalist.

— Nu putem utiliza fondurile aşa de unilateral, i-am răspuns eu destul de rece. Există şi alte domenii ale ştiinţei care au nevoie de sprijinul nostru.

— Înţeleg, doamnă consilier, dar vă rog şi pe dumneavoastră să mă înţelegeţi! Ştiţi doar că noile preparate chimice au făcut să scaldă catastrofal numărul puricilor din ţara noastră şi de aceea, dacă e să continui cercetările începute, trebuie s-o fac tocmai acum, când n-am ajuns încă într-o situaţie extrem de critică!

Şi-a apropiat scaunul de biroul meu şi, aruncându-mi o privire de adolescent, plină de încredere, a început să vorbească precipitat şi pasionat, trecând de la tonuri triste la accente triumfătoare.

— V-am mai spus că sunt pe cale de a sfârşi lucrarea „Particularităţile cantitative ale organismelor şi dimensiunile relative ale fiinţelor”. O asemenea cercetare nu s-a făcut niciodată în ţara noastră, aşa încât a trebuit să mă bazez aproape exclusiv pe izvoare străine. Dacă-mi permiteţi, vă voi expune în câteva cuvinte unde am ajuns. Iată scara la care se compară greutatea fiinţelor. Unele animale terestre dispărute atingeau aproape douăzeci de tone. Cea mai mare greutate a locuitorilor actuali ai uscatului este de numai şapte tone, deci s-a produs o evidentă scădere. Acesta este însă un fenomen obişnuit, cunoscut absolut de toţi cei care au ochii şi cântarul în ordine.

Altfel stau lucrurile cu fiinţele de dimensiuni mici. Aşa cum sper că vă amintiţi, lucrarea mea cuprinde insectele şi antropodele în general, dar îşi concentrează mai ales atenţia asupra nevertebratelor miici. Termin acum studierea puricilor care mă preocupă de nouă ani. Doriţi,

desigur, să ştiţi cât cântăreşte un purice. Vă spun cu plăcere. În medie, intră trei purici la un miligram. Într-o scrisoare obişnuită, cântărind douăzeci de grame, încap şaptezeci de mii de asemenea drăcuşori ampieliţaţi. Dacă presupunem – iar în şedinţă totul se bazează pe ipoteze – că într-o căsuţă, dintr-un colţ de ţară, unde şi azi se practică creşterea puricilor fără dotaţie de la stat, se obţine un record local de şaptezeci de mii. unităţipurice, ar putea fi expediaţi cu toţii în celălalt capăt al ţării într-un plic cu timbru obişnuit. Este o metodă simplă şi eficace pentru a te descotorosi de micii tirani. Se spune adesea că în cutare casă „poţi aduna puricii cu kilogramul". Zicala, nu face decât să dovedească nemaipomenita ignoranţă a prostimii. Oamenii n-au habar de greutatea puricilor. Numai în două sute de grame intră aproximativ şapte milioane de purici, o cantitate suficientă pentru ea toată Finlanda să nu mai închidă un ochi. Nu-i uimitor?

— Da, extrem de uimitor. Care e totuşi scopul cercetărilor dumneavoastră? Vor aduce vreun folos omenirii?

— Eu urmăresc adevărul ştiinţific, iar adevărul este util întregii lumi. Dacă eram un egoist, care se gândeşte numai la avantajele materiale şi ia propria sa bunăstare, puteam să cresc eu singur aceste insecte şi să le vând la circurile de purici, care au totdeauna nevoie acută de exemplare de rasă. Dar cum sunt un modest om de ştiinţă, mă mulţumesc cu ştiinţa mea. Intenţionez, de asemenea, să dezmint zicala cu „kilogramele de purici", bazată pe o credinţă primitivă, naivă. În acest fel, lucrarea mea va avea şi importanţă etnografică. Studierea în epoca noastră a puricilor este o ştiinţă, al cărei fondator poate fi considerat pe bună dreptate Walter D. Siegel junior; tatăl său, Walter Siegel senior a fost cândva proprietarul circului de purici din New York, cel mai mare din lume. După cum vedeţi, puricicultura a demonstrat recent că

naiva credinţă a oamenilor în „puricii cu kilogramele”, care zburdă liberi, provine din lipsa simţului relativităţii.

— Iartă-mă, doctore…

— Cunoaşteţi, doamnă consilier, că ştiinţa contemporană distinge patru sute optsprezece specii de purici? Dar cei mai bine studiaţi şi cei mai răspândiţi în timpurile noastre, ca şi în antichitate, sunt puricele uman (pulex irritans) şi puricele canin (crenocephalus canis) …

— Iertaţi-mă, dar nu mai am vreme…

— Bine, atunci o să vă descriu numai particularităţile anatomice ale acestei insecte. Membrele corpului se caracterizează printr-o neobişnuită mobilitate şi, privit la microscop, agilul purice seamănă perfect cu o cântăreaţă americană de şlagăre la modă, care în lipsa vocii cântă din şolduri. Ochii puricelui seamănă cu ai omului. Buza lui superioară formează împreună eu maxilarul superior o fermecătoare trâmbiţă aspiratoare, protejată de buza inferioară, cu o bărbiţă foarte fină, şi de maxilarul inferior, care aduce cu un cuţit ascuţit la vârf. Puricele are trei perechi de membre articulate, musculatura striată, sistemul nervos foarte dezvoltat şi, ce-i mai important, un creier – fiţi atentă! – un creier exact ca al omului! Deosebirea constă doar în faptul, că omul îşi pune creierul la treabă mult mai rar decât puricele; în schimb, acesta face mult mai rar uz de cuţit decât omul. Puricele înţeapă numai când trebuie să-şi satisfacă nevoia firească de hrană, pe cinci omul îşi măcelăreşte semenii în cele mai diverse împrejurări: în război, încăierări, săli de operaţie, frizerii şi aşa mai departe.

— Destul domnule doctor!

— Iată cecul dumitale!

Doctorul V.S.A. a plecat în mare grabă la bancă. Timpul de audienţe se terminase şi voiam să fac o baie. Mă pregăteam să ies, când deodată în cabinet a dat buzna un tânăr. Mustăcioara abia i se zărea, ca un pufuleţ, dar era

oricum mustaţă. S-a dovedit a fi poet modernist, şi de aceea vorbea eliptic:

— Împrumut. Mă grăbesc. Pregătesc un volum. Cinci poezii scrise.

— Scuzaţi-mă, aveţi un defect de vorbire? l-am întrebat compătimindu-l.

S-a strâmbat, mi-a arătat limba, a lovit cu pumnul în masă şi a declarat că are un intelect superior. Se prezentase în modul acesta, destul de ciudat, fiindcă intenţiona să adere la curentul literar al „tinerilor furioşi” îndată ce va reuşi să publice pe cont propriu un volum de versuri şi să primească o dotaţie de la stat. Se vede însă că speranţa unui împrumut îi insuflase starea de spirit. S-a aşezat graţios pe un scaun şi, la rugămintea mea, a vorbit:

— Teoria funcţiilor? Ptiu! Vacs! Freud? Demodat – Eliot? Bun, dar ieftin. Libido. Tinereţe înspăimântătoare! N-am fost pe front. Complexe? Nu, doar dureri de dinţi. Mai tare, mai tare. Să ne dezgolim! Pasiuni! Bătrânii trebuie ucişi!

După această rafală verbală, tânărul mi-a aruncat o privire interogativă. Am apăsat pe butonul soneriei şi am rugat-o pe secretară să urmărească desfăşurarea evenimentelor. Se mai întâmpla uneori să recurgem la ajutorul medicilor sau al poliţiei. Acum tânărul îşi concentrase toată atenţia asupra secretarei, care era foarte feminină şi avea calitatea naturală de a roşi.

— Continuaţi, nu vă intimidaţi, i-am spus eu calm.

Blonda mea secretară se pregătea să stenografieze, iar tânărul să se „dezgolească”. Iată însă că s-a lăsat pe vine, parcă ar fi Ocupat poziţie într-un cuib de mitralieră, şi a început să tragă din nou.

— Racii. Animale introspective. Lovesc şi râd. Sentunecă. Universul fâsâie. Miroase a mărar. James, dă-mi un cearşaf curat. Tremur, mă umflu, ţip. Orgasm. Marea se potoleşte. Adorm în braţele lui Dumnezeu…

I-am aruncat secretarei o privire semnificativă şi l-am rugat pe tânăr să continue, la care mi-a răspuns modest:

— Nu ştiu pe de rost decât aceste două poezii. Prima se numeşte „Fortes fortuna adjuvat”, iar a doua „Primo amoroso”, dar mă jur pe ce vreţi că am scris cinci.

— Şi acum aţi vrea un împrumut?

— Fireşte. Sunt cam grăbit. Mă apucă inspiraţia.

— Nu-i daţi atenţie. O să vă lase în pace când veţi mai creşte. De altfel, chiar voiam să precizăm un lucru: dacă primiţi un împrumut, intenţionaţi să vă lăsaţi imediat barbă?

Tânărul şi-a mângâiat fără să vrea bărbia ideal de netedă şi a răspuns curajos:

— Se înţelege.

— Presupuneţi că barba va avea o influenţă binefăcătoare asupra versurilor dumneavoastră?

S-a burzuluit:

— Se vede că nu pricepeţi nimic din lirica modernă.

— Dimpotrivă. Am impresia că găsesc în versurile dumneavoastră unele idei a căror existenţă probabil că nici n-o bănuiţi. Versurile dumneavoastră arată în primul rând ce nu ştiţi. Tocmai asta e, după mine, adevărata lirică.

— Ce-i asta, o recenzie? a întrebat duşmănos tânărul.

— Nu, e doar aprobare şi recunoaştere.

Şi adresându-mă secretarei, i-am spus:

— Completează un cec, domnişoară. Când e vorba de cultură, n-am prejudecăţi. Ador dementa inspirată!

CAPITOLUL XV

D DUPĂ ce m-am ocupat doi ani cu distribuirea ajutoarelor ocazionale, am început, să mă plictisesc. Scriitorul Swen Louhela spunea, şi nu fără temei, că am creat în ţara noastră o profesie nouă, oameni care şi-au pierdut ştiinţa elementară de a trăi, ce presupune ca la fiecare picătură de inspiraţie să adaugi nouăzeci şi nouă de picături de transpiraţie.

Am prelungit orele de audienţă şi am început să lucrez zilnic până la patru, sporind şi suma împrumuturilor până la opt milioane de mărci anual. Cu toate astea, cifra era neînsemnată pentru o ţară cu o populaţie de peste patru milioane (numărul pretendenţilor la împrumuturi fiind ceva mai mic). Fostul şef al serviciului de reclamă, poetul Olavi Heimonen, devenise clientul meu permanent. Se bucura de bunăvoinţa mea fiindcă îi ţineam minte serviciile excepţionale, mai ales din timpul sistemului OA, dar în cele din urmă a început şi el să mă calce pe nervi. Dându-i cu regularitate împrumuturi, pe care Swen Louhela le dezmierda „momeli", îi provocam micului poet numai suferinţe. De fiecare dată când punea mina pe câte un cec, lumea începea să i se clatine şi să i se învârte în faţa ochilor. Acelaşi lucru, de altfel, îl constată şi cei care obişnuiesc să bea prea mult.

Şi. iată-l din nou în biroul meu, arzând de dorinţa să-mi vorbească între patru ochi. Delicata mea secretară s-a retras îndată şi am putut privi în linişte ochii unui om care şi-a făcut din scrierea cărţilor scopul vieţii. Toţi cei care nu-i citiseră operele le găseau încântătoare. Nimic condamnabil, dacă stai să te gândeşti că tot aşa majoritatea oamenilor cred în fericirea cerească, deşi n-au cunoscut-o. Numai cerul ştie ce înseamnă să te afli în cer şi numai poeţii ştiu ce înseamnă să năzuieşti spre ceruri.

Părea că se cufundă tot mai adânc în fotoliul moale. Arăta într-adevăr jalnic: mărunţel, firav, cărunt şi gârbovit. Din frizura bogată îi rămăsese numai o coroniţă tristă, care îi încadra chelia. În ochii cenuşii îi juca o scânteiere misterioasă. Avea o privire timidă, de copil supus şi ipocrit, de poet îmbătrânit fără vreme, care căuta pe pereţii cabinetului figura Fecioarei (o mutasem în ajun la secretară), iar pe faţa mea – măcar o urmă de compasiune şi de milă omenească.

Dar eu începusem să-mi formez o părere foarte

precisă despre poetul Heimonen, care se ducea la crâşmă să plângă şi la biserică să doarmă, şi care era totdeauna fericit şi nefericit în acelaşi timp.

— Deşi îl cunoşteam de mulţi ani, abia acum observam că se uită cruciş. Poate era din cauză că în ultimul timp începuse să-şi examineze retrospectiv viaţa plină de zigzaguri. De mult ar fi trebuit să-şi aleagă ochelari mai puternici şi băuturi mai slabe.

Fostul işef al reclamei a început să tremure şi, dându-şi seama, l-a cuprins frica. Nu-i frumos să te temi ide o femeie care a împlinit cincizeci de ani, mai ales când a renunţat din proprie iniţiativă la rolul ingrat de porcăriţă. Poettul a încercat să reia tatonările:

— Doamnă consilier, chiar nu vreţi să mă ajutaţi?

— Nu vreau, i-am răspuns eu. Luna asta ţi-am semnat trei cecuri – ultimul abia alaltăieri – am plătit la poliţie amenda când te-au arestat în stare de ebrietate „ţi-am achitat impozitele, chiria şi două note la restaurant. Revizorii Fondului consideră aceste cheltuieli drept o adevărată crimă.

Poetul a încuviinţat din cap, recunoscându-şi decăderea: da, fireşte, purtarea lui e criminală. Iar dacă unui criminal ajuns în culmea disperării îi dai o frânghie, o să gâtuie cu ea primul casier ieşit în cale o s-o vândă altui nenorocit care s-a săturat de viaţă.

— Doamnă consilier, nu-mi puteţi împrumuta dumneavoastră personal vreo două mii? îşi luă el inima-n dinţi şi se uită. la pantofi, care se cereau de mult reparaţi.

„Eu personal?” Mă miram că fostul şef al reclamei nu cunoaşte statutul Fondului. Oare chiar, credea că sunt pusă aici ca să cheltuiesc în vânt banii publici?

— Acum nu-ţi dau nici, o marcă, i-am spus eu foarte sever.

— Vă înapoiez sigur banii, imediat ce primesc de la editor.

— Data trecută mi-ai spus că editorul te-a dat pe uşă afară.

— Era o expresie figurată. Întotdeauna apelez la metafore şi la alegorii.

— Eu însă prefer să mă exprim simplu şi clar. Artificiile beletristice n-au ce căuta aici. Primeşti pensie de scriitor şi totuşi eşti plin de datorii până peste cap

— Adevărat. Pensia e prea mică. Costă foarte mult să întreţii trei familii…

— Cine te-a pus să schimbi nevestele aşa des?

— Dar nu sunt însurat decât a patra oară…

— Şi cu fiecare ai câte-o droaie de copii! Cum nu ţi-e ruşine? Libertatea de creaţie nu înseamnă că artistul poate trăi ca porcul, fără să aducă nici măcar foloasele pe care le dă acest animal. Se vede că greşelile n-au făcut să-ţi vină mintea la cap.

Poetul nu răspundea. Recunoştea orice i-aş fi spus. Şi cum să nu? făcuse o greşeală după alta. Viaţa lui era uneori un lanţ neîntrerupt de greşeli. Dar câte odată chiar o femeie de afaceri poate greşi-cum să evite greşelile un poet? Doar nu e un saducheu, care neagă existenţa îngerilor şi nemurirea sufletului, ci un drept-credincios, un mărunt şi păcătos rob al Domnului, care crede cu tărie şi în îngeri şi în bunătatea omenească. Avea o figură vicleană pocăită şi naivă, copilăroasă, de chefliu. Rătăcise trei zile şi trei nopţi pe cărările viciului şi acum se temea să se întoarcă acasă, unde îl aştepta o soţie indignată şi un-teanc de facturi neachitate. Era încurcat în datorii cu locuinţa „proprietate personală a unui muncitor sau a unui funcţionar modest, însă datoriile şi greşelile nu-l supărau, trecea peste ele cu buretele, ca-n rugăciune: „… şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri”.

Credea foarte serios că greşelile se iartă şi era foarte fâstâcit când i-am vorbit reprobator de *păcatele lui*. *A dat*

din *nou să se* apropie de mine şi a început să se spovedească, recunoscându-şi cinstit păcatele şi viciile. Dar, fiindcă în concepţia lui păcatul însemna numai ruşine, iar ruşinea se străduia s-o suporte di mai uşor, încerca şi acum să coloreze sărăcia faptelor sale cu fraze de efect şi cu albeaţa albastră a metaforei.

— Ah, prietene, ce proşti putem fi noi, bieţii oameni! Sufletele mărunte, comune, se nasc, trăiesc, şi mor proaste. Până la urmă eşti şi tu Silit să te dizolvi în mediocritate, ca să nu te deosebeşti de ceilalţi. Odată la o mie de ani primeşti de la editor o mică remuneraţie pentru paralele sufletului tău, pe care eşti nevoit să le arunci la porci! Dar o femeie ele inimă, pe care domnul a răsplătit „cu o frumuseţe încântătoare, eu inteligenţă şi bogăţie, pune în mâinile tale tremurătoare un cec pe care nu l-ai meritat. Atunci te crezi pe deplin asigurat, simţi nevoia de afirmare şi dorinţa nevinovată să te lauzi cu norocul tău. Tu nu eşti cununat cu perfidul metal, care nu ştie ce-i liniştea şi colindă lumea întreagă, precum Jidovul Rătăcitor. Pentru” tine banii sunt numai *un* mijloc de a-ţi cumpăra de la veşnicie câteva clipe de nemurire, o sticluţă cu elixirul eliberării, de a-ţi închiria o cameră bună la hotel şi o femeie, căreia îi vei recita o litanie din ultimul tău volum de versuri. Când câştigi bani cântând, îi faci praf râzând. Cât ai clipi din ochi, descoperi că eşti sărac… sărac şi bătrân. Calicia e la tine o stare naturală, însă bătrâneţea îţi amărăşte zilele. În tinereţe te-ai străduit să fii credincios nevestei, şi n-ai putut; acum ai vrea s-o înşeli, şi nu eşti în stare. Trist. Pe urmă te trezeşti la cruda realitate. Cutreieri oraşul în lung şi-n lat, cu nota de plată la hotel neachitată, încerci să-ţi îndupleci editorii ca să te scoată din mocirlă. Degeaba. Îţi aduci aminte de soţie – asta, a patra – şi de copii, a căror grijă o poartă editorii şi generoasa comisie a orfelinatelor. Te cuprind dintr-odată o durere orbitoare şi un complex negru de porcie. Să te duci

acasă nu poţi, fiindcă ai risipit ca un descreierat banii destinaţi familiei, iar prin crâşme nu ţi se mai dă nimic, fiindcă reputaţia ta nu e fără cusur – deşi numele tău se bucură de notorietate. Atunci îţi aminteşti că ai un prieten, o femeie minunată, care înţelege poezia şi-i iartă pe poeţii ce trăiesc ca porcii, fără să fie totuşi nişte porci. Te duci la ea, recunoscând în ce situaţie umilitoare te afli, eşti gata să scrii o odă în cinstea ei şi un, imn funebru în memoria ei, nu îndrăzneşti să-ţi ridici ochii plini de căinţă şi îi ceri ajutor, numai un pic de ajutor, pentru ultima – ultima oară…

Ajuns aici, poetul şi-a desprins ochii de la covor şi mina aruncat o privire imploratoare. Ştia că viaţa e permanent joc, iar acum pusese totul pe o singură carte şi spera să mă sfănţuiască. I-am răspuns în limbajul prozei dure:

— Basmul ăsta l-am auzit şi alaltăieri, numai tonul e puţin schimbat. Ar fi mai bine dacă te-ai duce acasă şi te-ai spovedi soţiei.

— Nu mă pot duce, locuiesc la celălalt capăt al oraşului. Nu sunteţi aşa bună, doamnă consilieră economică să-mi daţi măcar un bilet de tramvai?

— Eu nu circul cu tramvaiul, am maşina mea. În afară de asta, mersul pe jos face bine la sănătate.

M-am ridicat de la birou şi i-am dat mâna fostului şef al reclamei. Era aproape şase, iar peste un ceas trebuia să-mi vină coafeza. L-am lăsat să înţeleagă că audienţa luase sfârşit, dar el nu se clintea din loc şi încerca să-şi trezească conştiinţa propriei sale demnităţi. Şi-a şters cu mâna transpirată fruntea unsuroasă, de bătrân, şi a strigat brusc, cu vocea tremurândă:

— Ştii dumneata cine sunt eu?

L-am măsurat cu privirea pe acest firav faraon, care trona la poalele piramidei sale poetice neterminate şi, când i-am întâlnit ochii ce scăpărau de mândrie ofensată, i-am

răspuns rece:

— Linişteşte-te, domnule Heimonen! Melodramele de genul ăsta nu mă impresionează.

— Eu nu-s *domnul* Heimonen, ci *scriitorul* Olavi Heimonen!

— Da, şi scriitor, dar aveai mai mult succes când te ocupai cu reclame.

— Am publicat opt cărţi!

— Ştiu, ştiu. Gata, e timpul să ne despărţim.

— Mi s-au decernat premii literare de stat, am primit sute de împrumuturi nerambursabile, pensie de scriitor şi…

— Şi cu toate astea, ai veşnic încurcături financiare. Te asigur de toată compasiunea mea.

— Operele mele sunt traduse în alte limbi, am fost supranumit Verlaine-ul Finlandei.

— De, trebuie şi criticii să născocească

— Chipul meu e imortalizat în bronz şi argint. Istoricii literaturii îmi consacră studii şi monografii. Dar dumneavoastră, dumneavoastră, doamnă consilieră…

Mi-a aruncat o privire încărcată de reproşuri şi, ridicând pumnii strânşi, a exclamat:

— Sunteţi crudă şi nesimţitoare! Vreţi să împărtăşesc şi eu soarta lui Aleksis Kivi!

S-a îndreptat cu paşi mari spre uşă, a scos din buzunar o frânghie şi a pronunţat cu Voce tragică:

— Vreţi să mă vedeţi mort! Bine, voi muri. Dar să ştiţi că dumneavoastră sunteţi moartă de pe acum, că nici n-aţi trăit vreodată, ba nici măcar nu ştiţi ce înseamnă să trăieşti! O să vă spun de la obraz, doamnă consilieră economică, ce sunteţi dumneavoastră. Un bulgăre de baligă uscată într-un ciorap lucios de nylon!

Uşa s-a deschis, apoi s-a trântit, şi paradoxul viu a plecat în căutarea unei crengi să se spânzure. Fiindcă nu văzusem niciodată o sinucidere, am vrut şi eu să văd cum

arată. Am ieşit în stradă şi i-ăm spus şoferului să-l urmărească. Aşezată comod pe bancheta din spate, zăream spinarea stihuitorului, care se îndrepta spre centrul oraşului. Vântul proaspăt, de mai, peria veşmântul zdrenţuit al primelor sale zile călduţe şi ridica şăgalnic fustele femeilor. Lângă Teatrul Suedez am coborât şi l-am pus pe şofer să se ţină după mine şi să nu mă piardă din vedere. Poetul a privit în tăcere uşa de cristal a restaurantului „Royal" şi a mers – mai departe fără grabă, cu paşi împleticiţi. Umbla ou ochii în pământ, deşi chiar *alături* numeroşi plopi şi castani îşi înălţau coroanele bogate. îl urmăream de la distanţă şi foarte curând i-am înţeles perfidia: nici gând să se spânzure! S-a oprit câteva clipe pe bulevardul Esplanadei, în dreptul figurii lui Eino Leino turnată în bronz. Rândunelele, aceste harnice producătoare de găinaţ, îşi deşertau încărcătura pe umerii celui care a scris „Helkkavirsi". Mă aflam la douăzeci de metri şi am putut vedea cum poetul Heimonen şi-a trecut mâna peste ochi. Pesemne că a descoperit urme de lacrimi, fiindcă a devenit şi mai trist. Poate şi-a amintit de soarta tragică a lui Eino Leino şi s-a gândit să trimită cu prima ocazie o scrisoare municipalităţii. Părinţii oraşului ar trebui să ia măsuri ca poeţii – cel puţin după moarte – să nu fie acoperiţi de scârnă. De ce sunt păsările lăsate să spurce nepedepsite memoria poetului? Oare parlamentul, acest comitet suprem al distracţiilor poporului finlandez, nu putea interveni şi adopta o lege care să asigure liniştea poeţilor?

Trecătorii îl priveau compătimitor pe anemicul cântăreţ care, cu capul gol (gambete „Robert" nu mai era de mult la modă) şi cu haina roasă-n coate, făcea de gardă la monumentul lui Eino Leino. Nu era greu de ghicit că Olavi Heimonen în ultimul timp îşi utiliza costumul şi ca pijama: atât pantalonii cât şi surtucul erau foarte mototoliţi. Barba, de mult neracă, aducea cu e perie de

sârmă, iar gulerul jegos al cămăşii, parcă era gura unui puţinei de bătut untul. Iată cum decăzu omul, de când îşi părăsise slujba îndelungat-sigură, la concernul „Karlsson”! Acum era un fiu jalnic al boemei, lovit de nenorocire, căruia nu-i mai lipsea decât un caiet boţit în mină.

Stihuitorul i-a făcut o închinăciune învăţătorului său şi a plecat mai departe. Pe lângă Runeberg, poet de limbă Suedeză, a trec. dispreţuitor, dar s-a întors după un mqmer atras, de altfel, nu de monument, ci de narcisele răsărite în jurul lui. Fără să stea pe gânduri, a rupt o floare, a pus-o la butonieră şi s-a îndreptat hotărât spre catedrală. Pesemne că refuzul meu îl determinase să se adreseze Atotputernicului. Ce des îşi găsea alinarea la sânul bisericii! Cel puţin aşa îmi spusese mie.

L-am urmărit. S-a apropiat de catedrală cu nădejde în bunăvoinţa divină. Ambasada împărăţiei cerurilor era de o albeaţă imaculată în reflexele trandafirii» ale asfinţitului. Din punct de vedere istoric, sentimentul păcatului este de foarte multe ori numai o spaimă primitivă, care în timpurile noastre se risipeşte treptat. Poetul se consola, probabil, cu gândul că în iad nu mai ajung astăzi chiar aşa mulţi oameni ca în Evul Mediu. Infernul lui Dante are acum numai funcţia de monument al timpurilor trecute.

M-am oprit în faţa Universităţii, ca să mă delectez cu o privelişte pe care o puteau aplauda numai îngerii din cer. Poetul a trecut cu – ochii peste statuia lui Alexandru al II-lea, apoi s-a îndreptat către biserică, cufundat în gânduri. Dar şi aici îl aştepta o deziluzie: uşile erau închise. Devenise încet-încet ca Luther: credincios fără compromis şi pătimaş în evlavia lui. Creştinii ar trebui neapărat convertiţi la creştinism. „Bate şi ţi se va deschide”. A continuat să bată la uşă până când un poliţist care îşi făcea rondul prin piaţă s-a apropiat de el şi i-a atras atenţia că biserica se deschide abia peste un ceas. Râvna religioasă a fost şi ea raţionalizată, supusă unui orar strict.

— Nu pot aştepta aşa mult! strigă poetul. Inspiraţia poate să mă părăsească. Numai în momentul ăsta ştiu ce să mă rog.

Amabilul apărător al ordinii l-a privit cu oarecare compasiune, a scuturat din epoleţi şi s-a întors la post. Nu ştia că milioane de oameni se duc la cinema ca să roşească de ruşine, iar sute de aleşi frecventează bisericile ca să admire faţa palidă a „super-eului" lor.

Poetul a început să coboare treptele. Nimic nu-i înaripa paşii; erau greoi şi înceţi, parcă ar fi târât după el toată melancolia neamului omenesc. S-a aşezat pe treapta de jos şi-a frecat tâmplele şi s-a întors pentru o clipă în trecut.

Chiar şi cei mai apropiaţi prieteni te pot trăda. Cel mai apropiat şi cel mai nesigur prieten al lui Olavi Heimonen se dovedea acum imaginaţia, care de obicei îi oferea cu generozitate serviciile, însă de data asta tăcea. Se vede că o reţinea teama de răzbunare. Cu ochii minţii vedea un scaun electric, pe care omul se poate aşeza o singură dată. Poetul se uita la cer şi îi era dor de casă, cu nostalgia capului de familie care toacă banii la nesfârşit. Conştiinţa vinovăţiei nu-l lăsa să doarmă. A scrâşnit din dinţi, amenințând cerul cu pumnii, apoi a izbucnit în lacrimi amare. De data asta nu mai era nevoia autoactivizării, ci o durere pur fizică. Am privit în jur. Şoferul meu, om isteţ şi cu fler (în toate momentele libere citea romane poliţiste) oprise maşina exact în faţa catedralei. M-am îndreptat cu paşi repezi spre maşină şi, când am ajuns în dreptul poetului, m-am oprit. L-am smuls din meditaţie cu un citat dintr-o poezie a lui Hellakoski: „Trezeşte-te, flăcăule, vara-i pe-aproape! u

Şi-a ridicat fruntea scăldată în lacrimi şi mi-a dăruit o privire plină de amărăciune. N-am auzit decât un singur cuvânt:

— Cocotă…

— Dacă vrei, te pot duce acasă cu maşina. O să te ajut, însă de data asta e ultima oară, fără discuţie. Şi o fac numai din milă pentru familia dumitale.

S-a urcat în maşină şi s-a aşezat lângă mine fără să scoată o vorbă, apoi a început să compună texte de reclamă – nu degeaba lucrase cândva la concernul „Karlsson”.

— Ce fiinţă josnică şi nefericită sunt! V-am jignit fără niciun motiv, pe urmă am avut mustrări de conştiinţă şi voiam să mă duc la biserică să-mi descarc sufletul. Înţelegeţi, cred, doamnă consilieră, că atunci pur şi simplu n-am reuşit să găsesc singurul cuvânt potrivit. Am vrut să spun, fireşte, că sunteţi un bulgăre de aur curat într-un ciorap lucios de nylon!

Nu era tocmai definitiv pierdut, dacă mai ştia să-şi ceară scuze. I-am semnat un cec şi l-am lăsat să-mi sărute mâinile. Da, iată ce înseamnă să fii porcăriţă. Un petrecăreţ, care-o duce numai în chefuri, se adresa Domnului atunci când Satana nu era în stare să-l mai corupă. Din fericire pentru Olavi Heimonen existau încă destule posibilităţi de a se deprava şi de a decădea tot mai mult.

Ne-am oprit în faţa unei căsuţe de lemn şi poetul, salvat de soarta lui Aleksis Kivi, s-a dat jos din maşină. Arăta ca o întruchipare vie a odei. A scos din buzunar frânghia, şi mi-am dat seama că era o coardă de sărit, de care făcuse probabil rost ca s-o dăruiască copiilor. După ce m-a salutat a patra oară, a început să le arate puştilor cum se sare coarda. Soţia poetului a ieşit în cerdac, salutându-şi soţul rătăcitor cu cele mai alese cuvinte. Bărbatul a zvârlit frânghia copiilor, a scos cecul din buzunar şi narcisa de la butonieră. Cu aceste plocoane s-a apropiat de nevastă-sa şi i-a spus, zâmbind voios:

— Scumpa mea, nu-ţi cheltui pe mine vorbele tale preţioase: mă mulţumesc cu privirea!

Punându-i cecul şi narcisa în mână, a continuat:

— Cea mai jalnică fiinţă de pe faţa pământului îţi cere voie să te salute, aurora a universului, mamă devotată a copiilor mei…

I-am făcut semn şoferului să pornească. Trebuia să ajung repede acasă, unde coafeza mă aştepta de peste un ceas. Era o femeie calmă, obişnuită să aştepte şi care-şi vedea de treabă fără grabă.

Soarele – cel mai vechi colonist pe meleagurile vestice era încă sus pe cer când m-am aşezat în fotoliul de coafură şi m-am pregătit să ascult ultimele ştiri din viaţa societăţii oraşului Helsinki. Coafeza mea era o tânără căsătorită, care-i povesteşte soţului absolut totul.

CAPITOLUL XVI

În septembrie 1955 mi-am comandat un horoscop din Olanda. A fost cea mai costisitoare şi mai cuprinzătoare prezicere pe care am văzut-o vreodată. Îmi recomanda să întorc spatele lumii şi să duc o viaţă liniştită, izolată, deoarece în părul meu apăruseră reflexe argintii, iar în suflet o tristeţe inexplicabilă. Timp de un an încercasem să organizez la mine acasă un salon literar, dar când Trustul alcoolului mi-a propus să cer autorizaţie pentru exploatarea unui restaurant de clasa întâi, am întrerupt activitatea salonului. Mi-am dat seama foarte clar că, în Finlanda, saloanele literare sunt mai la locul lor în circi unii, unde poţi schimba concomitent pălăriile şi paltoanele.

Împărţirea împrumuturilor am încredinţat-o lui Swen Louhela, care cunoştea mai bine decât mine viaţa şi meritele artiştilor, scriitorilor şi savanţilor. A început să acorde numai împrumuturi „momeli” de o mie de mărci, şi foarte curând oamenii de ştiinţă au dispărut de la orizontul nostru. În viaţa multor savanţi s-a ivit brusc un factor neplăcut: vrei, nu vrei, trebuie să munceşti. Eu nu mai aveam chef să mă ocup de pomeni. În schimb, scriitorii şi artiştii plastici au fost foarte mulţumiţi de noul sistem,

pentru că de fiecare dată când luau un împrumut, simţeau pe limbă gustul următorului.

Cirid am părăsit definitiv viaţa de societate, n-am mai simţit singurătatea apăsătoare de dinainte. Biblioteca mea, cu peste cinci mii de volume, mă aştepta răbdătoare de multă vreme. Câinele finlandez cu urechi ascuţite, pe care unii îl numeau cu neruşinare corcitură şi javră, necesita mai multă îngrijire şi atenţie, iar drăgălaşa mea secretară particulară era fericită să cumpere pentru amândouă bilete de călătorie în străinătate şi să schimbe valuta de care aveam nevoie tot timpul. Dar, cu toate acestea, ajungeam mereu la una şi aceeaşi concluzie: viaţa era oribil de monotonă. Nu ştiam de loc să trăiesc, fiindcă nu găseam nicio plăcere în distracţii. Bogăţia duce la egoism, iar egoismul la lehamite, îi invidiam pe Ensio Hyypiä, în care clocoteau la fel ca înainte energia şi setea de viaţă, precum şi pe Louhela, care nu renunţase niciodată să caute Omul.

S-ar părea că n-am niciun motiv de amărăciune, doar am prosperat în domeniul afacerilor, unde mulţi bărbaţi suferiseră eşecuri. În ciuda celor două căsnicii, îmi păstrasem independenţa. Frumuseţea şi bogăţia mea sunt invidiate sau adulate. Am tot ce-şi poate visa un om, iar dacă îmi lipseşte ceva, pot obţine orice doresc. Şi totuşi sunt nemulţumită. Îmi lipseşte ceva, ceva care dă mai multă siguranţă decât milioanele şi vapoarele, colecţiile de bijuterii şi poziţia în societate. Poate că scriitorul Louhela avea totuşi dreptate, când mi-a apus odată:

— Doamnă consilier economic, ceea ce vă mai lipseşte este un soţ…

Lector: MIRCEA BUCURESCU Tehnoredactor: ELENA BABI

Tiraj 27 860. Coli tipar 9.2…

Întreprinderea Poligrafică „13 DECEMBRIE 1918”.

Editura UNIVERS

Dacă acum, trădându-mi vechile convingeri, mă aşez la maşina de scris şi mă pregătesc să înşir tot felul de cuvinte (şirul va fi mai lung, în el îşi vor găsi locul şi vorbe neplăcute), o fac din următoarele motive: de că va timp, haita emoţiilor mele a început să urle dement, ca o bandă de instigatori plătiţi, şi vreau să declar în faţa tuturor că nu m-am retras în găoace ca să discut între patru ochi cu conştiinţa mea pătată, ci pur şi simplu fug de invidia femeilor şi de prostia bărbaţilor; vreau să demonstrez că şi o femeie poate avea talente sociale, de pildă că poate fi o excelentă actriţă de caracter, care-şi joacă rolurile în aşa fel încât convinge şi e răsplătită cu aplauze.

Lei 6, 75